

Sydslesvigsk Årbog 2015

Dansk virke i grænselandet

Sydslesvigsk Forening

Fuld fokus på Sydslesvig - hver dag

www.fla.de

FLENSBORG **A**VIS

... vi gør Danmark lidt større

SYDSLESVIGSK ÅRBOG 2015

UDGIVET AF SYDSLESVIGSK FORENING - SSF
NR. 55 - NOVEMBER 2015

Årbogen og adressebogen som pdf-fil på www.syfo.de under »downloads«

www.syfo.de
www.facebook.com/sydslesvigsk.forening
info@syfo.de

FORSIDEN:

SSFs formand Jon Hardon Hansen og hustruen Petra ankommer til Gråsten slot, indbudt til omegnsreception af HM Dronningen. (Foto: Hans Chr. Gabelgaard)

Markeringen af Bonn-København erklæringernes 60 års dag i landet Slesvig-Holstens repræsentation Berlin den 26. marts blev en stor dag ikke kun for det danske og det tyske mindretal men også for mindretalspolitikken i europæisk sammenhæng. Den venskabelige dialog mellem daværende udenrigsminister Martin Lidegaard (t.v.) og udenrigsminister Frank-Walter Steinmeier (2.f.v.) følges af en interesseret ministerpræsident fra Slesvig-Holsten, Torsten Albig (2.f.h.) og en veloplagte justits-, kultur- og europaminister Anke Spoorendonk (t.h.). (Foto: Cornelius von Tiedemann/ Der Nordschleswiger)

Knap nok udnævnt gæster børne- og undervisningsminister Ellen Trane Nørby det danske mindretal på Flensborghus: Ministeren (3.f.v.) med generalkonsul Henrik Becker-Christensen, SSFs formand Jon Hardon Hansen og generalsekretær Jens A. Christiansen, skoleforeningens formand Udo Jessen og direktør Anders Molt Ipsen, Samrådets og SdUs formand Kirstin Asmussen, SSWs landssekretær Martin Lorenzen, samt fra Sydslesvigudvalget formand Kim Andersen (6. f.h.) og udvalgsmedlemmerne Christian Radsbjerg Madsen (S), Christian Juhl (EL) og Martin Henriksen MF (DF) samt Sydslesvigsekretariatets leder Steffen Bang. (Foto: SPT)

---

*Redaktion: Jette Hanisch og Bernd Engelbrecht,
Sydslesvigsk Pressetjeneste - Dansk Generalsekretariat Flensborg
tlf. +49 461 14408-120, fax +49 461 14408-131 - spt@syfo.de
Redaktionsslut: 15. oktober 2015
Sats, layout & tryk: Flensborg Avis A/S - ISNB 923 088*

Dansk og tysk statsborgerskab

*Af SSFs formand
Jon Hardon Hansen*

Fra den 1. september 2015 tillader den nye danske indfødsretslov, som et flertal i Folketinget vedtog den 18. december 2014, dobbelt statsborgerskab for danskere i udlandet og for udlændinge i Danmark.

Med Danmark tillader nu 24 ud af 28 EU-lande det dobbelte statsborgerskab. Det betyder, at man fremover ikke mister dansk indfødsret, når man søger og opnår statsborgerret i et andet land.

Sydslesvigsk Forening har i et høringssvar bedt Folketingets indfødsretsudvalg om at undersøge, hvorvidt det vil være muligt og i givet fald under hvilke betingelser medlemmer af det danske mindretal bosiddende i Sydslesvig kan få adgang til at erhverve et dansk pas ved siden af det tyske.

For mig og flere tusinde rigsdansker bosiddende i Sydslesvig og Tyskland handler det ikke om at få det danske statsborgerskab, idet vi har det. Derimod er der åbnet en dør for, at vi nu kan opnå det tyske statsborgerskab uden at fortabe det danske.

Erhvervelsen af det tyske statsborgerskab betyder for mig, at jeg statsretligt får status som anerkendt og fuldgyldigt medlem af det danske mindretal. Som rigsdansker i Tyskland har jeg status som udlænding, omend jeg er født, opvokset og næsten har levet hele livet i min hjemstavn.

Fra dansk politisk hold åbnes der nu op for muligheden, at dansksindede tyske statsborgere bosiddende i Sydsles-

Jon Hardon Hansen, formand for SSF (Foto: Kasper Jensen)

vig vil kunne erhverve et dansk statsborgerskab under endnu ikke nærmere definerede betingelser.

Denne enestående håndsrækning til danske sydslesviger nyder en bred politisk opbakning henover midten i Folketinget.

Erhvervelsen af et dobbelt statsborgerskab vil ikke ændre på sydslesvigerens statsretlige status. Man vil fortsat være statsborger i herbergsstaten Tyskland med alle pligter og alle rettigheder.

Og man vil fremdeles være et fuldgyldigt medlem af mindretallet, fordi man ikke vil blive betragtet som udlænding.

I løbet af det kommende år nedsætter regeringen en arbejdsgruppe, der skal kigge på, under hvilke betingelser en sydslesviger kan erhverve det danske statsborgerskab.

Røster i den offentlige debat har kritiseret, at en opstilling af kriterier og krav til opnåelse af et dansk pas strider mod Bonn-København erklæringernes ord og ånd om, at sindelagskontrol fra myndigheders side ikke er tilladt.

Her mener jeg, at man skyder langt over målet. Ingen kan opnå dansk statsborgerskab uden som hovedregel at bo i Danmark og uden at kunne dokumentere en vis grad af tilknytning til landet. Det er regler som også gælder for danske sydslesvigere bosiddende i Danmark.

Hvorfor skulle dansksindede bosiddende i Sydslesvig fritages for lovkrav, som sydslesvigere og udlændinge er underlagt i Danmark. På den måde kan Bonn-København erklæringerne ikke hjemle en positiv diskrimination af sydslesvigerne i forhold til dansk lovgivning.

Det er helt og aldeles en frivillig og personlig sag, om man vil søge det danske statsborgerskab eller ej. Det er altså helt op til en selv, om man vil prøves på sin tilknytning til Danmark eller ej.

Vi taler om, at mindretallet er en del af rigsfællesskabet. Et fællesskab, som år efter år understreges af Dronningens nytårshilsen til danskerne, grønlænderne, færingerne og sydslesvigerne.

Hvor meget mere styrkes ikke tilknytningen til rigsfællesskabet, når mindretallets medlemmer kan få det

danske statsborgerskab, der på en anden måde er med til at bekræfte de nære bånd samt den sproglige og kulturelle veneration for Danmark og det danske folk?

Det danske statsborgerskab er en gave fra den danske regering og Folketinget til de dansksindede i Sydslesvig. En gave, som man kan tage imod eller lade være.

Det er en gave, der vidner om Danmarks store kærlighed til det danske mindretal i Sydslesvig.

Mindretallets stemme på Christiansborg

Af generalsekretær
Jens A. Christiansen

Sydslesvigsk Forening (SSF) driver et løbende informations- og kontakarbejde på Christiansborg. Formålet er at vedligeholde og udvide netværket på Christiansborg og Slotsholmen, så det danske mindretal opleves som en levende del af det danske politiske og offentlige liv.

Efter valget i juni 2015 rykkede mange nyvalgte medlemmer ind i Folketinget, der skal orienteres om det danske mindretal og det dansk-tyske grænseland. Det drejer sig dels om mindretallets aktuelle situation, og dels om formidling af den historiske og kulturelle baggrund.

Et gennemgående tema i 60-året for Bonn-København erklæringerne har været dokumenternes betydning for det dansk-tyske grænseland. Et andet fokuspunkt har været europæisk mindretalspolitisk - også for derved at styrke kendskabet til Federal Union of

Folketingets præsidium indbød danske som tyske deltagere til åbning af 1864-udstillingen på Borgen og middag i den nye tårnrestaurant på Christiansborg. (Foto: SPT)

European Nationalities (FUEN).

Regelmæssige samtaler med politikere på Borgen og relevante embedsmænd på Slotsholmen samt udgivelser af nyhedsbrevet "Sydslesvig Aktuelt" og bladet "SYDSLESVIGmagasin" er væsentlige kommunikationsplatforme. Dertil kommer tilrettelæggelse af mindretallets deltagelse i kulturnatten på Christiansborg og ved Folkemødet på Bornholm samt arrangementer og besøg i Sydslesvig.

150-ÅRET FOR DYBBØL

Højdepunktet i det sidste års arbejde på Christiansborg var markeringen af 150-året for 1864 i november 2014 i forbindelse med SSF's og Grænseforeningens Folketingstur. Folketingets markering af 1864 med blik på det dansk-tyske grænseland var koordineret i tæt samarbejde med SSF. Som noget enestående var det første gang - på initiativ af SSF - at såvel en delegation fra det danske som det tyske mindretal officielt sammen deltog på Christiansborg for at markere en grænselands-historisk begivenhed som 1864. I sig selv et positivt tegn for den gode mellemfolkelige udvikling i grænselandet. Utænkeligt for blot få år siden.

Sønderborg Slots vandrestilling "Fra fjendskab til forsoning" blev åbnet og der gennemførtes et parlamentarisk møde i Landstingssalen med titlen: Det dansk-tyske grænseland - en inspiration for Europa. Medarrangør var Det Udenrigspolitiske Selskab. Ud over repræsentanter for grænselandet deltog Folketingets daværende 1. næstformand, kultur- og kirkeminister Bertel Haarder, professor Uffe Østergaard og

generalkonsul Henrik Becker-Christensen.

Endvidere var blandt andre landdagspræsident Klaus Schlie og Slesvig-Holstens mindretalskommitterede Renate Schnack inviteret til en reception i Christiansborgs nye restaurant i Christiansborg tårn.

Receptionen blev åbnet af daværende formand for Folketinget, formand for FN's generalforsamling Mogens Lykketoft.

KARAKTERSAGEN

Karaktersagen, hvor det gjaldt om at sikre de sydslesvigske studenter fortsat samme optagelsesvilkår til videregående uddannelse som gældende for studenter i Danmark, blev vendt med centrale uddannelsesordførere og adskillige MFere. Samtidig gennemførte Skoleforeningen, Sydslesvigudvalget og Grænseforeningen et målrettet løb-
byarbejde over for Ministeriet for Børn,

Undervisning og Ligestilling samt Ministeriet for Forskning, innovation og videregående uddannelser.

I forbindelse med en ændring af optagelsesbetingelserne for tyske studenter, der ønsker at læse i Danmark (EU-harmonisering), var det danske mindretals studenter medregnet i denne gruppe af udenlandske studerende.

Efter en lang og sej kamp lykkedes det Skoleforeningen og andre aktører at sikre de sydslesvigske studenter fortsat særregler for optagelse på videregående uddannelser i Danmark.

Den ministerielle håndtering af sagen viser, at der er behov for kontinuerlig oplysning om det danske mindretal og Danmarks officielle politiske, kulturelle og finansielle forbindelseslinjer til Sydslesvig. Vore studenter er jo ikke tyske studenter, men sydslesvigske studenter udrundet af mindretallets danske skolevæsen.

Det sker ikke alle dage, når det danske mindretal er på folketingstur sammen med Grænseforeningen, at delegationen modtages af en minister. Men i 2014 skete det: Skatteminister Benny Engelbrecht tog imod. (Foto: SPT)

I forbindelse med folketingsturen 2014 var der stor mindretalskonference i landstingsalen på Christiansborg - med eksperter i panelet og 200 deltagere, ikke mindst fra det danske og det tyske mindretal. Folketinget, Sydslesvigsk Forening, Bund Deutscher Nordschleswiger og Grænseforeningen havde i samarbejde med Det Udenrigspolitiske Selskab indbudt til parlamentarisk møde med paneldebat i Landstingsalen på Christiansborg. (Fotos: SPT)

Med temaet "Det dansk-tyske grænseland – en inspiration for Europa" gav paneldeltagerne Bertel Haarder, Folketingets 1. næstformand, Eva Kjer Hansen, formand for Folketingets Europaudvalg, Henrik Becker-Christensen, Danmarks generalkonsul i Flensborg, professor Uffe Østergaard, Copenhagen Business School (CBS), og Dieter Paul Küssner, næstformand i mindretalsunionen Federal Union of European Nationalities (FUEN) deres bud på temaet. Michael Ehrenreich, direktør i Det Udenrigspolitiske Selskab, var ordstyrer. (Foto: SPT)

Grænseforeningens 1864-spil var samlingspunkt af den mere underholdende slags i det danske mindretals stue ved kulturnatten på Christiansborg i 2014. (Foto: Tine Andresen)

DOBBELT STATSBOGERSKAB

Loven om dansk dobbelt statsborgerskab trådte i kraft 1. september 2015. Det betyder, at rigsdanske bosat i for eksempel Sydslesvig nu har mulighed for at søge tysk statsborgerskab uden at skulle opgive det danske. SSF har støttet denne ændring og i særlig grad i samtaler og gennem høringsvar og foretræde for Folketingets Indfødsretsudvalget gjort opmærksom på, at en øget mobilitet hen over grænser som følge af globaliseringen også bør kunne åbne for, at danske sydslesvigere bosat i Sydslesvig kan erhverve et dansk statsborgerskab ved siden af deres tyske. Derved vil sydslesvigere

kunne få mulighed for personligt at bekræfte bekendelsen til dansk sindelag samt de historiske og folkelige bånd til Danmark.

Venstre-regeringen har indgået en bred politisk aftale om dansk statsborgerskab, hvor der i en passus lægges op til en nærmere undersøgelse af mulighederne for, at sydslesvigere lettere får adgang til dansk statsborgerskab. Forudgående politiske sonderinger peger på, at der er en bred politisk opbakning til spørgsmålet, og at den juridiske side af sagen må kunne løses gennem entydige, men rimelige kriterier for dokumentation af den enkeltes tilknytning til det danske mindretal.

I november 2014 afvikledes i samarbejde med det danske kulturinstitut et parlamentarisk møde i Bruxelles i den danske kirke. Her var målet at tiltrække nogle af Europa-parlamentarikerne til en dialog om en mere aktiv europæisk mindretalspolitik. Der kunne godt have været flere end de 4-5 parlamentarikere, der var til stede, til gengæld var der fuldt hus ved diplomater og danske bosiddende i Bruxelles. (Foto: Kim Daniel Fabricius)

Sydslesvigudvalget og SSF følger det videre politiske forløb nøje.

For det dansk-tyske grænselands vedkommende har den positive mellemfolkelige forståelse hen over grænsen, ikke mindst med afsæt i Bonn-København erklæringerne fra 1955, fremmet anerkendelsen af mindretallene og deres ligestilling. Internationalisering og den europæiske integrationsproces i særdeleshed har medvirket til en øget interkulturel forståelse. Og respekt for merværdien af sproglig og kulturel mangfoldighed har netop i grænselandet vist sig at styrke det kulturelle samvirke.

Der er blevet skabt grobund for en fredelig sameksistens ikke ved ensretning, men på basis af at ville de andre uden at opgive sig selv. En udvikling, som udgør en af grundstenene i det venskabelige forhold mellem Danmark og Tyskland.

SSF har i sit kontaktarbejde på Christiansborg fremhævet, at det danske mindretals synsvinkel ikke er udtryk for en forældet nationalpolitisk position vendt mod vore tyske venner. Der er

tale om et anliggende, der tværtimod udspringer af en positiv forståelse for et åbent samarbejdende dansk-tysk grænseland, hvor det burde falde helt naturligt, at en person tilhørende et nationalt mindretal ud over at være statsborgerretligt tilknyttet sit bopælsland har mulighed for at søge det statsborgerskab, der rummer og symboliser vedkommendes kulturelle og sproglige ståsted.

I november 2014 afvikledes i samarbejde med det danske kulturinstitut et parlamentarisk møde i Bruxelles i den danske kirke. Her var målet at tiltrække nogle af Europa-parlamentarikerne til en dialog om en mere aktiv europæisk mindretalspolitik. Der kunne godt have været flere end de 4-5 parlamentarikere, der var til stede, til gengæld var der fuldt hus ved diplomater og danske bosiddende i Bruxelles. (Foto: Kim Daniel Fabricius)

Det dansk-tyske grænseland i europæisk perspektiv

Af Uffe Østergård

På mange måder er forholdene i det dansk-tyske grænseland i dag forbillige. Der hersker fred og ro mellem flertal og mindretal på begge sider af grænsen.

Og på det seneste er mindretalene nord og syd for grænsen endda begyndt at samarbejde, som vi så det på en konference om grænselandet på Christiansborg i november 2014.

På baggrund af de sidste 150 års konflikter er det vanskeligt at ønske sig mere. I det daglige mærkes forskellen mellem dansk og tysk ikke. Ganske vist er det endnu få fra det tyske mindretal, som har flagstænger foran deres huse og gårde. Men de beder gerne deres danske naboer om at hejse flaget, når der er større familiebegivenheder. Fortsætter udviklingen, vil næste generation formentlig alle have flagstænger i forhaven. Forudsat at ikke hele befolkningen udvandrer til de store byer i Danmark og Tyskland.

Udvandring af ungdommen og centraliseringen af de fleste institutioner udenfor grænselandet er en fælles udfordring for Sønderjylland såvel som for Sydslesvig, ja i grunden for hele delstaten Slesvig-Holsten i Forbundsrepublikken Tyskland. Begge regioner er, om end på hver sin måde, reduceret til udkantsområder i hver sin stat, hvor den økonomiske og kulturelle dynamik samler sig i større centre i modsætning til den historiske provins Slesvig som sammen med Holsten var den økonomisk og kulturelt mest fremskredne del af det oldenborgske monarki.

SLESVIG, HOLSTEN OG DANMARK

Kulturelt og økonomisk var alle de nordiske lande siden højmiddelalderen udsat for en voldsom indflydelse syd fra på samme måde som de østlige slaviske og baltiske lande. Men politisk og militært var det i lange perioder Danmark under skiftende dynastier, der dominerede naboerne mod syd, nord og øst.

I 1600-tallet overtog Sverige rollen som den stærkeste magt i Norden. Hvis man kan tale om en aggressor i forholdet mellem 'Norden' og 'Tyskland' i 1600-tallet må det siges at være stormagten Sverige, der dominerede det nordtyske område, og hvis hære hærgede så langt som til Praha. I stormagtstiden omfattede det svenske rige næsten alle de tyske og baltiske kystprovinser foruden de erobrede danske og norske områder.

I grænselandet kunne den svenske stat optræde som allieret med og beskytter af de gottorpske hertuger i Slesvig og Holsten, der erklærede sig selvstændige i 1658, da det danske rige var tæt på at gå under.

Først nederlaget ved Poltava i 1709 satte bom for den svenske ekspansion der sluttede med Karl XlIs død foran den norske fæstning Frederikshald (eller Fredriksten) ved Halden i 1718. Danmark kom igen og indlemmede i løbet af 1700-tallet i to omgange hele Slesvig og Holsten i staten, om end med respekt for begge hertugdømmers særlige status i helstaten.

Først i 1800-tallet med samlingen af de tysktalende stater til ét forenet Tysk-

land blev 'Tyskland' en politisk udfordring for Danmark og danskerne. Men indtil da er det rigtigere at tale om 'de tyske lande' i flertal, på samme måde som vi som en selvfølge taler om 'de nordiske lande' i flertal.

De sidste har nemlig ikke altid eksisteret som suveræne stater – selv om deres navne er gamle – men er resultater af opløsningen af de flersprogede danske og svenske konglomeratstater. Reelt blev de to nordeuropæiske imperier, 'Danmark' og 'Sverige' først til nationalstater i en proces der begyndte i 1809 og 1814 og førte til Finlands selvstændighed i 1917, Islands selvstændighed fra Danmark i 1918, Nord-slesvigs forening med Danmark i 1920, Færøernes selvstyre i 1948 og Grønlands selvstyre i to omgange, 1983 og 2009.

Først med Islands reelle selvstændighed i 1918, opløsningen af unionen mellem Norge og Sverige i 1905 og Finlands selvstændighed fra Rusland i 1917 blev det moderne Norden som et relativt ligeberettiget samarbejde af suveræne nationalstater en realitet.

At tale om de 'tyske lande' i stedet for 'Tyskland' bryder med indgroede forestillinger, historisk såvel som med henblik på dagens realiteter. Modsat den udbredte forestilling om det fredelige Norden og det aggressive 'Tyskland' har geopolitiske modsætninger altid præget Nordeuropas historie.

I perioder har offentligheden, herunder også professionelle historikere og samfundsforskere, skjult denne grundlæggende sandhed for sig selv ved at anvende den ideologiske betegnelse 'Norden' om de skandinaviske dele af Nordeuropa. Til gengæld har man ignoreret det faktum, at 'Tyskland' altid, bortset fra en kort periode under nazismen efter Østrigs "Anschluss" i 1938 og centraliseringen Tyskland under såkaldte "Gauleitere" efter 1933, har bestået af flere stater. Det forhold ændrede sig ikke engang med oprettelsen

af det såkaldte andet kejserrige i 1870 – det første var det Hellige Romerske Rige, Sacrum Imperium, som varede fra 962 til 1806. I dette 'Tyskland' oprettedes 39 tyske stater i en art føderation af fyrstedømmer og enkelte bystater, selv om Preussen udgjorde næsten to tredjedele af riget og dominerede de andre.

End ikke samlingen af Tyskland i 1870 samlede dog alle de tysktalende i én stat – der også omfattede store polsk-, dansk- og fransktalende mindretal. Jeg benytter med vilje udtrykket 'tysktalende' i stedet for 'tyskere'. For det første fordi 'tyskerne' er ganske forskellige. Og for det andet fordi der egentlig ikke er nogen klar definition af 'tyskere'.

Præambelen til den tyske grundlov fra 1949 rummede ganske vist en henvisning til 'das gesamte deutsche Volk' og en opfordring til at dette "deutsche Volk" skulle fuldende den "tyske enhed".

Det blev længe fortolket som en ret for alle tyskere til uden videre at få statsborgerskab i Forbundsrepublikken Tyskland. Det har givet anledning til en stor indvandring og mange udviklede afgørelser af hvem som er 'tysk' med de deraf følgende rettigheder. Efter genforeningen af Øst- og Vesttyskland i 1990 nøjedes man med at henvise til "das gesamte deutsche Volk" uden nærmere præcisering, hvem der tilhører dette 'tyske folk'. I 2000 gennemførte en regering af SPD og de Grønne en ændring af betingelserne for tysk statsborgerskab fra en etnisk til en mere statsborgerlig definition.

Et af de få forsøg på at definere 'tyskerne' er leveret af den danske germanist Sven-Aage Jørgensen i slutkapitlet i en interessant publikation fra 1989 – altså før samlingen af Tyskland – med titlen "Tysk. Et sprog – Fire stater – Fire kulturer" (hvor de fire tyske stater var BRD, DDR, Østrig og Schweiz).

Med udgangspunkt i en skildring af det tysksprogede kulturmiljø i København i 1700-tallets anden halvdel citerer han den tyske tænker Johann Gottfried Herder for at håbe på en fornyelse af tysk kultur fra hvad han kaldte "das dänische Ende Deutschlands". Ifølge Jørgensen var grundlaget for dette udsagn ikke blot den tyske politiske og kulturelle dominans som i 1770'erne førte til en voldsom litterær fejde, "Tyskerfejden," og kamp om stillingerne i den dansk-norsk-tyske Helstat der resulterede i den enestående "Lov om Indfødsret" fra 1776.

Det skyldtes også tyskhedens karakter. Som Jørgensen skriver: "Der fandtes dengang ikke noget Tyskland på samme måde som der fandtes et Frankrig eller et England. (...) "Tysk" betegnede altså ikke et statsligt tilhørsforhold, men et overstatsligt sprogligt og kulturelt og – efterhånden – litterært fællesskab. Man tænkte på det publikum, der læste de nye overregionale tidsskrifter eller som håbede på et tysksproget nationalteater i Hamburg eller Wien." (s. 149).

Først den franske revolution og kampene mod den franske besættelsesmagt under Napoleonskrigene førte til forestillinger om en tysk politisk nation. Det projekt mislykkedes i 1848, men kronedes med held under preussisk ledelse i form af det tyske kejserrige der blev proklameret i spejlsalen i Versailles 18. januar 1871. Samlingen fulgtes til gengæld hurtigt af talløse formuleringer om en særlig tysk nationalkarakter, i Tyskland såvel som udenfor.

Et vidnesbyrd om den økonomiske succes for det nye Tyskland var, at det i 1887 lykkedes britisk industri at gennemtrumfe, at alle produkter fra Tyskland skulle mærkes "Made in Germany". Det var ment som en advarsel mod de udenlandske produkter, men blev hurtigt til det modsatte, og tyske eksportører har lige siden med stolthed markedsført sig med dette mær-

kat.

Men det andet tyske kejserrige omfattede som sagt ikke alle tysktalende. Udenfor 'Tyskland' fandtes foruden det flersprogede Schweiz kejserriget Østrig under huset Habsburg, som fra 1867 til dets opløsning i 1918 var organiseret som en personalunion mellem kejserriget Østrig og kongeriget Ungarn – lidt i stil med det oldenborgske kongedømme der indtil 1814 bestod af Danmark, Norge, Slesvig, Holsten og de nordatlantiske øer plus kolonier rundt om i verden.

Tysk sprog dominerede i denne flersprogede stat indtil 1867, hvor ungarsk blev officielt sprog i den østlige halvdel, Transleithanien, selv om tysk stadig var udbredt i Budapest og i Siebenbürgen i Transsylvanien (vore dages Rumænien).

Der udgives stadig tysksprogede aviser i Budapest (Pester Lloyd) såvel som i flere rumænske byer. Tysk dominerede i den vestlige del, Cisleithanien, men i parlamentet i Wien havde alle delegerede i princippet ret til at tale deres eget sprog. Ganske vist ofte med det resultat, at de tysktalende råbte efter dem og kastede med blækhuse efter delegerede som talte italiensk, polsk eller tjekkisk under møderne – heraf betegnelsen "das Tintenhaus" om parlamentet, hvis ansatte krævede ekstra faretilæg pga. risikoen.

Herudover taltes (og tales) tysk i to tredjedele af de schweiziske kantonen.

'Tyskland' såvel som 'tyskere' i bestemt entalsform fandtes derfor i grunden ikke, selv om betegnelsen var udbredt, hvis man da ikke brugte mere nedsættende betegnelser som "les boches" i Frankrig, "Huns" i Storbritannien og "prøjsere" i Danmark. Den polske, tjekiske og russiske betegnelse for tyskere, "nemci"; betyder egentlig "uden tunge" og stammer fra den tidlige middelalder. Det lyder nedsættende, men vidner vel i udgangspunktet blot om at de germansk- og tysktalende havde svært ved at forstå hinanden.

Heller ikke den demokratiske Weimarrepublik fra 1918 omfattede alle tysktalende, da det tiloversblevne Østrig (Rest-Österreich), trods udtrykte ønsker, ikke fik lov at slutte sig til Tyskland, lige så lidt som de næsten tre millioner tysktalende i Sudeterbjergene fik lov til det.

De blev i stedet et mindretal i den nyoprettede stat Tjekkoslaviet, på linje med store tyske mindretal i Jugoslavien, Rumænien, Polen, de Baltiske Stater, Sovjetunionen og andre Central- og Østeuropæiske lande samt Sydtyrol, der tilfaldt Italien.

Først Hitlers ekspansion i 1930erne fik samlet de tysktalende i én stat, men hans tusindårige varede som bekendt kun kort. Derefter blev tyskerne igen fordelt i flere lande, mens Tyskland blev opdelt i fire besættelseszoner.

De blev i 1949 til to stater, Bundesrepublik Deutschland, BRD, bestående af de tre vestlige besættelseszoner og Deutsche Demokratische Republik, DDR, af den sovjetiske. Oprettelsen af Vesttyskland var et nederlag for fransk politik, der indtil 1948 havde forsøgt at dele Tyskland i flere stater med Baden, Württemberg, Rheinland-Pfalz og Saar

Flygtningene blev ikke kun fremstillet som en trussel mod de danske sydslesvigere, men mod selve Danmarks sikkerhed.

under fransk dominans. Østrig var også delt mellem sejrherrene, men blev i 1955 anerkendt som suveræn stat.

Slesvig-Holsten blev en selvstændig delstat i 1946, som fra 1949 blev en del af Forbundsrepublikken Tyskland.

Mellem 12 og 14 millioner flygtninge søgte tilflugt i de to tyske stater, de fleste i Vesttyskland, herunder mange i Slesvig-Holsten.

Et andet resultat af det tyske nederlag i 2. verdenskrig var, at de tyske mindretal i Øst- og Centraleuropa blev fordrevet, flest fra Østpreussen og de vestlige dele af Polen samt fra Sudeterlandet i Tjekkoslaviet.

Mellem 12 og 14 millioner flygtninge måtte søge tilflugt i de to tyske stater, langt de fleste i Vesttyskland, herunder mange i Slesvig-Holsten. Med det resultat, at næsten hver fjerde indbygger i dagens Tyskland er efterkommer af flygtninge fra øst.

Murens fald i 1989 førte til genforeningen af Øst- og Vesttyskland mod endegyldig tysk anerkendelse af grænserne fra 2. verdenskrig, først og fremmest mod Polen, med det resultat, at forholdet mellem de to lande i dag er bedre end nogen sinde, i hvert fald under den polske konservativt-liberale regering.

Gnidningerne med Tjekkiet skyldes tjekkerne vanskelighed med at undskylde for den blodige fordrivelse af sudertyskerne efter 1945 med de såkaldte Benes-dekreter.

Ser man bort fra Østrig og Schweiz kan man derfor tale om ét, samlet Tyskland fra 1990. Tyskland har efter finanskrisen i 2008 og de sydeuropæiske landes stagnation genindtaget sin naturlige dominerende plads i Europa.

Men nu er der tale om et demokratisk Tyskland som har lært af sin historie og ikke ønsker at dominere sine naboer, selv om det især i Sydeuropa ofte fremstilles sådan. Vigtigt er også at Tyskland er organiseret som en forbundsstat med stor respekt for regionale forskelle, også sproglige, hvad man kan mærke på de tydelige dialektale forskelle.

Der var mangel på boliger til de mange flygtninge. Derfor måtte mange hjemmehørende i Sydslesvig give plads til flygtninge i deres stuer. "Nu ser Fru Cordsen længselsfuldt mod sin egen seng, der optages af ubudne gæster", hed det blandt andet i den danske propaganda til dette billede fra Billedbladet.

Et godt eksempel på den glidende overgang mellem nordisk og tysk er Holsten. Denne landsdel opfattes i dag fuldstændigt som et tysk land, omend det danske mindretals parti, SSW, i dag har lov til at stille op i hele delstaten Slesvig-Holsten og ikke kun i Sydslesvig, som det tidligere var tilfældet.

Mindretallet er fritaget for den høje tyske spærregrense på 5% og er derfor repræsenteret i Landdagen i Kiel, hvor det siden 2011 har kunnet afgøre

flertallet og er i regering sammen med SPD og de Grønne. Denne rolle er resultat af en lang historisk udvikling.

Som historikeren Steen Bo Frandsen skrev i en original bog i 2008 har Holsten siden 1460 været i personalunion med det danske monarki i en statsdannelse, man rettelig bør kalde det 'oldenborgske monarki'. Dette fællesskab er ikke gået sporløst hen over hverken den danske, norske eller holstenske del af riget, selv om den fælles historie i dag er glemt som resultat af den nationalpolitiske strid mellem 1830 og 1864, der endte med at den nye danske nationalstat tabte både det tysktalende Holsten og det sprogligt blandede Slesvig efter det katastrofale nederlag til Østrig og Preussen i 1864.

Selv om den nordlige del af Slesvig kom til Danmark i 1920 efter en folkeafstemning, resulterede striden i en gensidig fortrængningsproces, som gør den lange fælles historie og de mange fælles monumenter uforståelige. Feks. at der på Reeperbahn i Hamborg i dag står en støbejernssøjle med Christian VIIIs navn midt i fortovet. I 1840erne markerede søjlen grænsen mellem den danske havneby Altona – den næststørste by i Helstaten efter København og før 1814 kun overgået af Bergen – og "die freie und Hansestadt Hamburg". Det undrer forbigående danskere, hvis de da kan løsrive sig fra den pornobutik, søjlen står ud for.

Men hverken Danmark eller Tyskland udgør en klart defineret kulturregion. På den ene side går grænsen mellem Nordeuropa og Centraleuropa tværs gennem de tysktalende lande, hvor man taler om den såkaldte "Grüss Gott"-linje – til tider spøgefuldt omtalt som "Weisswurst-Äquator" efter den udbredte spise i Bayern. Farven på Weisswurst skyldes den type salt, der bruges i pølserne som, modsat Danmark, bortset fra Sønderjylland, faktisk er lavet af kød. Nord for denne kulturgrænse dominerer protestantiske nord-

tyskere der siger Guten Tag (eller Mojn som i Slesvig-Holsten og Sønderjylland), mens man i det overvejende katolske syd siger "Grüss Gott".

Betydningen af sådanne kulturelle grænser er svære at bedømme efter mange århundreders fælles skolesystem, krigserfaringer og den store indstrømning af flygtninge fra Østpreussen og de polske områder, men observationer af omgangsformerne siger at de betyder mere end man umiddelbart skulle tro.

DELINGEN AF SLESVIG

I dag opfatter vi indlemmelsen af Nordslesvig efter 1920 i Danmark som nem og ukompliceret. Men det var den ikke. Fra dansk side havde man allerede fra sommeren 1919 forberedt den lovgivningsmæssige side af "genførelsen".

Der var oprettet et særligt sønderjysk ministerium under ledelse af den karismatiske formand for nordslesvigsk vælgerforening, H.P. Hanssen-Nørremølle, og etableret en slags parlament i form af "Rigsdagpartiernes sønderjyske Udvalg". Et stort antal love lå klar til hurtig vedtagelse i Rigsdagen efter den formelle overtagelse af landsdelen 15. juni 1920. I alt gennemførtes 72 nye love i løbet af en enkelt måned.

Den 5. maj 1920 rykkede danske tropper over grænsen, og derefter fulgte de forskellige myndigheder slag i slag, senest tolderne natten mellem 20. og 21. juni. Hensigten var at inkorporere den nye provins på en måde, så landet ikke kunne skelnes fra det øvrige Danmark og derfor ikke kræves tilbage af Tyskland.

Ifølge en karakteristisk formulering i Morgenbladet var formålet "at Sønderjylland fuldstændig indoptages i Danmark, saaledes at de sønderjyske landsdele og deres befolkning knyttes saa fast og inderligt til moderlandet, at vi bliver eet land og eet folk, som

ingen grænse nogensinde mere skal skille." (1/7 1920).

Dette formål må i dag klart siges at være opfyldt. Sønderjylland kan føle sig forfordelt, men sønderjysk anerkendes som dansk og tales mere end andre dialekter, uden at nogen stiller spørgsmålstegn ved landsdelens danske karakter. I al berettiget glæde over denne udvikling er det imidlertid vigtigt at erindre, hvor revolutionært et brud med fortiden "genførelsen" i grunden var. Det store offer for indlemmelsen i Danmark blev Slesvigs selvstændige identitet og økonomiske levedygtighed.

For os i dag kan det være vanskeligt at trænge ind i de finere detaljer i historien om Slesvig, Holsten og Danmark. Det skyldes bl.a. at historieskrivningen var en del af den politiske kamp om Slesvigs tilhørsforhold.

Nutidens historikere har forsøgt at afdramatisere skildringen af grænseprovinserne, men det har egentlig ikke ført til en bedre forståelse. Fra sidste århundredes nationalistiske position er vi gået direkte til en anti-nationalistisk opfattelse. Men begge holdninger er lige dårlige til at forstå Slesvig eller Sønderjylland som en selvstændig provins med egen historie og karakter.

At henvise til denne særlige historie er ikke det samme som at hævde en særlig slesvigsk national identitet. Det blev forsøgt af grupper i Flensborg i 1840'erne, men der er ikke vidnesbyrd om, at de havde videre succes uden for deres egne snævre kredse. Slesvigs egenart skal snarere forstås som en afvisning af valget mellem (høj)dansk og (høj)tysk national identitet. Tilknytningen til provinsen var ofte parret med en helstatslig patriotisme, der var bundet til kongen i København. I den ophevede nationale situation blev sådanne slesvigere ofte kaldt for "blakkede", og det var ikke venligt ment.

I dag har vi vænnet os til den frise-

rede udgave af Danmarks multinationale fortid. Danske historikere er først for nylig begyndt at nævne det faktum, at staten også omfattede Norge med de Nordatlantiske øer og havde vigtige kolonier i Afrika, Indien og Vestindien. Danmark deltog i den berygtede trekantshandel på linje med 'rigtige' imperialistiske magter som Storbritannien og Frankrig. Men det hører med til historien og forklarer det ligeledes ignorerede faktum, at mindst en fjerdedel af befolkningen i København var tysktalende indtil midten af 1800-tallet – for slet ikke at nævne de mange norsk-, islandsk- og færøsktalende.

Den danske stat var et multinationalt imperium, og en by som Flensborg spillede en vigtig økonomisk rolle i hele riget. Den var efter Bergen og Altona den største by uden for København og hjemsted for en vigtig del af handelsflåden. Flensborgs placering i den kolonialistiske trekanthandel er forklaringen på den romproduktion, vi stadig kender i form af Hansen-rom. Sukkeret blev dyrket på de dansk-vestindiske øer af slaver fra den danske koloni på Guldkysten og endte som rom, der blev drukket af de danske håndværkere og arbejdere på værfterne i Flensborg, mens de byggede skibe til den verdensomspændende kolonihandel i den florissante epoke i slutningen af 1700-tallet

Ud over denne betydning for det økonomiske liv i det danske monarki var Flensborg imidlertid også vigtig for det økonomiske og kulturelle liv i provinsen Slesvig/ Sønderjylland. Det kan være svært at forstå i dag, hvor den ligger hen som en mindre, søvrig, tysk provinsby med et dansk islæt. Men det er ikke lang tid siden, at den var en aktiv metropol med verdensomspændende interesser.

Og samtidig hovedby i en selvstændig provins i det danske monarki. Stænderforsamlingen mellem 1834 og 1848 blev sammenkaldt i Slesvig med

det eksplicite formål at undgå påvirkninger fra masserne i storbyen Flensborg. Der var nemlig en stor dansk-talende arbejder- og håndværkerklasse ved siden af en overklasse af købmænd og embedsmænd, der for flertallets vedkommende talte tysk. Dansk og tysk levede ved siden af hinanden, eller rettere sønderjysk og plattysk levede ved siden af hinanden med frisisk længst mod vest ved Vadehavet, suppleret med højdansk og højtysk som kirke- og retssprog i Mellemslesvig og byerne.

Om denne situation gav anledning til problemer er omstridt. Alle nationalt og nationalistisk indstillede forskere har ment ja. Men ud fra erfaringer med andre sprogligt og kulturelt blandede regioner i verden er jeg tilbøjelig til at mene nej.

Ifølge en ofte citeret talemåde fra den anden ende af den nordiske verden, byen Vyborg på grænsen til det russiske Karelen, kunne alle indbyggerne "gå på alle fire", dvs. tale såvel finsk, svensk, russisk som tysk. Disse sprog var nødvendige at beherske, hvis man skulle handle, gå i kirke eller klare sig over for myndigheder i den østlige ende af Østersøverdenen.

Var man dannet, kom latin eller fransk oven i købet. Meget taler for, at situationen har været parallel i Slesvig, men det er aldrig for alvor blevet undersøgt. I dag hvor vi har levet i to hundrede år med den romantiske forestilling om én og kun én national og sproglig identitet, er det næsten umuligt at forestille sig, at almindelige mennesker har kunnet tale såvel sønderjysk, rigsdansk, plattysk som højtysk og frisisk.

Det kunne de måske heller ikke til perfektion, men de har kunnet klare sig til husbehov, også selv om de blandede sprogene sammen og lod sprogbrug og grammatik smitte af fra det ene på det andet.

Faktisk er det sådan, at "fremmed-

sprogene" først blev fremmede i takt med den øgede "modersmålsundervisning" i den nationale periode. Har man gået længe nok i skole, bliver det vanskeligt at forstå dem på den anden side af grænsen, hvad enten det er den tyske eller den svenske. For de mennesker, der altid har levet der, er problemet mindre, men det ved man ikke i de nationale metropoler. Og indtil for ganske nylig er det dem, der har sat standarden.

Den sproglige situation var et blandt mange træk, der adskilte provinsen Slesvig/ Sønderjylland fra det øvrige Danmark. Og netop denne særlige sociale og kulturelle identitet blev det største offer for nationaliseringsprocessen i 1800- og 1900-tallet.

Grænsedragningen i 1920 gav det endelige stød til ophævelsen af forestillingen om en særlig slesvigsk identitet. Men reelt var den slesvigske provinsfølelse allerede længe før blevet dræbt af det preussiske styre, som tyske forskere nu kalder "Borussifizierung".

Den tysksprogede slesvig-holstenske bevægelse kæmpede for retten til at tilslutte sig den tyske forbundsstat. Det havde aldrig været dens hensigt at blive indlemmet i Preussen, men det var, hvad der skete efter 1866, da Preussen erobrede hele området fra Østrig.

Slesvig-holstenismen var imidlertid ikke identisk med den gamle slesvigske regionale identitet. Slesvig-holstenismen var et nationalt politisk program i konkurrence med det nye dansk-nationale program, der krævede hele Slesvig til Ejderen indlemmet i en centralistisk dansk national stat. Som den danske, nationale ideolog Orla Lehmann formulerede det under diskussionen om en ny forfatning 1848, "i Danmark gives der ingen Provindser".

Men det var lige netop, hvad Slesvig havde været, i hvert fald siden Knud Lavard omkring 1115 blev jarl af Slesvig, om end landet stadig hørte under

den danske krone.

Den gamle slesvigske identitet blev altså som så mange andre revet i stykker af de nye nationale programmer i 1800-tallet. Taberne var i første omgang forestillingen om en tolerant multinational dansk stat, "Helstaten". Siden hen tabte slesvig-holstenismen til Preussen og det tyske kejserrige.

De to hertugdømmer Slesvig og Holsten forblev ganske vist "ungedeelt", som det var blevet lovet i Ribe-recessen af 1460, men det var som lige undertrykte og perifere dele af den store preussiske stat i det nye tyske kejserrige og sidenhen Hitlers tusindårsrige (der kun varede i tolv år).

De nye tider blev markeret ved, at Kiel ved udmundningen af Kielerkanalen blev sæde for det bismarckske og wilhelminske Tysklands krigsmarine og rustningsindustri. Den hamburgske regionalforsker Holger Vajen ser derfor en næsten poetisk retfærdighed i, at Kiel blev sønderbombet under 2. verdenskrig. Denne by var og er et preussisk fremmedlegeme i en region med helt andre geopolitiske og kulturelle traditioner end det øvrige Tyskland.

Symbolet på denne selvstændige tradition er Flensborg, som indtil 1920 lå midt i provinsen.

Flensborg blev reduceret til periferi allerede før Slesvig/ Sønderjylland blev delt i 1920. Men som det blev fremhævet i propagandaen forud for afstemningen i 2. zone, ville denne perifere position blive yderligere understreget, når byen mistede sit opland.

De dansksindede fik ret i forudsigtelsen om de katastrofale følger af tabet af det nordlige opland. Men der er ingen som helst grund til at forestille sig, at det ville være gået bedre for byens økonomiske liv, hvis den var kommet til Danmark. For så havde den mistet det sydlige opland.

Årsagen var i begge tilfælde den nationale grænsedragning, også i den

milde og relativt tolerante form, vi kender i dag. Selv næsten hundrede år efter 'genforeningen' er det temmelig uforudsigeligt, hvad fremtiden vil indebære for grænselandet.

Slesvigs genopståen med Flensborg som regionalt centrum er en af mulighederne i et nyt regionernes Europa. Perspektivet er værd at tage med i al den velbegrundede fejring af det vellykkede og forbilledlige samliv mellem to sproggrupper.

Måske har regionsforskeren Holger Vajen ret i, at den forbilledlige løsning af det nationale problem med Bonn-København erklæringerne kun er vellykket i den forstand, at den afholder folk fra at slå hinanden ihjel, men er en hindring for økonomisk og social dynamik.

Vi kan godt prøve at eksportere Bonn-København erklæringernes forbilledlige regulering af forholdene mellem to værtsstater og deres respektive mindretal til resten af Europa. Men måske skulle vi i stedet benytte anledningen til at tænke nyt om dansk mindretals- og regionspolitik i stedet for blot at hvile veltilfredse på laurbær, der først og fremmest skyldes en heldig politisk udvikling i det meste af Europa.

DANMARK, GRÆNSELANDET OG EU

Den nationalt homogene danske småstat, der kom ud af nederlaget i 1864 og afståelsen af en tredjedel af den dansk-tyske helstat, havde en dobbelt karakter. På den ene side var staten så lille og nationalt homogen, at det lykkedes klassen af gårdmand at etablere et kulturelt, økonomisk og politisk hegemoni gennem hårde kampe i 1800-tallet.

Den tradition for hegemoni fortsatte i 1900-tallet under socialdemokratiet og etableringen af velfærdsstaten. Den nationale indadvendthed gik imidlertid hånd i hånd med et globalt udsyn og etablering af verdensomspændende virksomheder ledet af entreprenører

som Tietgen, H.N. Andersen, brygger Jacobsen og mange andre.

Efter 1920 og 1945 også sønderjyske verdensomspændende firmaer som Clausen-familiens Danfoss i Nordborg og Ecco-sko i Bredebro. Den dobbelthed mellem åbenhed og lukkethed, der har præget dansk identitet siden, er basis for styrker såvel som svagheder. Dansk politisk kultur har mere eller mindre ubevidst kunne vælge mellem to fortider, den multinationale såvel som den mononationale.

I kraft af sin geografiske placering midt i Europa og den særlige politiske kultur, der skyldes den dobbelte arv fra historien, har Danmark på en paradoksal måde præget det europæiske samarbejde, der af mange grunde har udviklet sig til en uplanlagt og uforudset forening af nationalstater.

EU har nemlig modsat modstandernes såvel som føderalistiske tilhængeres forventninger måske nok udviklet sig til en føderation. Men det er en "føderation af nationalstater", som den daværende formand for Europakommissionen José Manuel Barroso formulerede det i en tale september 2012.

Denne selvmodsigende betegnelse forklarer mange, om end ikke alle, sider af det samarbejde, der har udviklet sig gennem de sidste 60 år. Danskerne har uden at opdage det stort set fået det, som de vil, men tør ikke tør tro på det. Og vil måske heller ikke have det, når svaghederne ved konstruktionen bliver klare. Prisen er i hvert fald blevet betalt af grænselandet, nord såvel som syd for grænsen, der i den national centraliserings navn har mistet sin tidligere centrale position.

Vi har ikke fået det "regionernes Europa", som var forudsat i Maastricht-traktaten i 1992, og som gav anledning til grænseoverskridende samarbejde, også mellem Sønderjylland og Sydslesvig.

Tværtimod vokser nationale følelser og nationalistiske bevægelser i hel Europa, samtidig med at kravet om

national suverænitet vokser i de gamle medlemslande.

Om denne udvikling vil føre til oprettelse af nye nationalstater inden for EU, er det endnu alt for tidligt at spå om. Men intet tyder på, at den nationale centralisering i centrene og udflytning af institutioner fra udkantsområderne, som vi har været vidne til de sidste 30 år, vil aftage.

Tværtimod vil den sikkert øges for at samle kræfterne i internationale og globale konkurrences navn mellem det, vi i stigende grad kalder 'konkurrencestater'. I den situation er det trist, at den gamle driftige provins Slesvig blev delt i 1920. Delingen har medført fred og fordragelighed, men hvis det bliver til gravens fred, er prisen måske for høj.

Det vil være klogt at eksportere den slesvigske model til borgerkrigshærgede områder som Balkan og Ukraine. Men i Slesvig – og Holsten med – burde man måske samle overskud til at orientere sig mod det grænseoverskridende samarbejde i andre egne af Europa for at modvirke afvandringen af ungdommen og udflytningen af institutioner og virksomheder.

HISTORISK UKORREKT

Efter delingen i 1920 kalder vi området syd for grænsen for Sydslesvig, mens provinsen nord for grænsen kaldes for Sønderjylland. Det er historisk ukorrekt. Sønderjylland og Slesvig var i middelalderen og nyere tid konkurrerende betegnelser for hele provinsen til Ejderen. Den dansk-nationale bevægelse genoplivede i 1830erne navnet Sønderjylland for at understrege provinsens danske karakter, mens slesvigholstenerne talte om Slesvig-Holsten med bindestreg.

FORFATTEREN

Uffe Østergård (f. 1945), adjungeret professor ved CBS, uddannet i histo-

rie fra Aarhus Universitet og Collège d'Europe i Brügge. Har spillet en central rolle i Center for Kulturstudier på Aarhus Universitet og for oprettelsen af dettes europastudier, blev i 1996 udnævnt til Jean Monnet-professor, er afdelingsleder ved Det danske Center for studier i Holocaust og Folkedrab i Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS). Har undervist på Aarhus Universitet, ved Det europæiske Universitet i Firenze (1978-90), ved Harvard University (1984-85), ved Rutgers University (1990) og har holdt gæsteforelæsninger over det meste af verden.

Uffe Østergård har i sin forskning beskæftiget sig med historisk metode, med sammenlignende studier af nazisme og fascisme, med spørgsmål om nationalisme og national identitet, europæisk civilisation, europæisk integration, regionernes Europa samt den rolle, nazisternes mord på de europæiske jøder har spillet i Europas nyeste historie.

Har bl.a. skrevet: Europas ansigter, 1992, Europa. Identitet og identitetspolitik, 1998 (2. udgave 2000) samt en lang række artikler i danske og udenlandske tidsskrifter. Uffe Østergård lægger vægt på at samtænke politisk og kulturel historie. Han har derved vist, hvilken afgørende rolle den kulturelle dimension spiller i Europas udvikling, ikke mindst i vore dage, hvor spørgsmålet om "identitet" synes at trænge sig stadig stærkere på i takt med, at forandringerne synes at foregå med større hast end tidligere.

Med sit blik for lokale - nationale eller regionale - livsformers og traditioners betydning også for debatter og afgørelser, der omfatter langt større områder som f.eks. hele Europa, demonstrerer Uffe Østergård både betydelig historisk indsigt og betydningen af en sådan indsigt også ved studiet af tilsyneladende rent aktuelle problemer.

Det Sydslesvigske Samråd - historisk baggrund

*Af arkiv- og forskningsleder
Mogens Rostgaard Nissen*

Det sydslesvigske Samråd blev etableret i efteråret 1971. Det første møde blev afholdt den 14. september 1971, men da blev det fortsat drøftet, hvad den nye institution (her betegnes samrådet som en institution, der er kendetegnet ved regelmæssige møder og et nogenlunde fast antal mennesker, der repræsenterede et fast antal sydslesvigske organisationer) skulle hedde og hvad den skulle tage sig af.

Samrådet blev oprettet efter at det gennem flere år havde været drøftet, om der skulle oprettes en sådan fælles institution, hvor de sydslesvigske organisationer (her skelnes ikke mellem organisationer og foreninger) var repræsenteret, og hvilke kompetencer den i givet fald skulle have. Det var især fra 1969, at planerne blev konkretiseret, og de forskellige organisationers interesser kom da til udtryk under drøftelserne.

Drøftelserne om at oprette et samråd blev primært ført i Hovedstyrelsen i Sydslesvigsk Forening (SSF). Her var de største foreninger – Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), Dansk Skoleforening for Sydslesvig, Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), Dansk Kirke i Sydslesvig samt en række mindre SSF-tilknyttede organisationer – repræsenteret. Baggrunden var, at SSF i juni 1969 spillede ud med, at der skulle gennemføres vedtægtsændringer for SSF, hvorefter Hovedstyrelsen fremover alene skulle repræsentere SSF og medlemmerne af hovedstyrelsen udelukkende komme fra SSFs

egne rækker.

Det var en stor ændring i forhold til de gældende vedtægter for Hovedstyrelsen, som hidtil havde haft mange af de samme opgaver som det samråd, der blev etableret et par år senere. Det er derfor vigtigt at vurdere oprettelsen af samrådet i lyset af den udvikling, der havde fundet sted i SSFs Hovedstyrelse siden 1945-46. Oprettelsen er således i høj grad et udtryk for kontinuitet i forhold til tidligere, hvor det primært var det formelle set-up, der blev ændret. Hovedstyrelsen havde dog karakter af at være en paraplyorganisation, som havde visse beslutningskompetencer, mens samrådet alene fik en koordinerende rolle.

Umiddelbart efter krigens afslutning blev de sydslesvigske organisationer reorganiseret, primært fordi den britiske besættelsesregering i Slesvig-Holsten krævede det. Allerede i 1938 blev "Folkerådet" etableret, og i begyndelsen af januar året efter blev et femmands forretningsudvalg konstitueret med grosserer Cornelius Hansen som formand.

Folkerådet kom fra 1944 til at hedde "Fællesrådet", men det var fortsat "det danske Mindretals øverste Ledelse", som det hedder i forretningsordenen. Under krigen udviklede rådet sig til også reelt at være den øverste ledelse med besluttende myndighed, men der er desværre kun efterladt et beskedent kildemateriale fra rådet. I dette fællesråd var der i alt 17 medlemmer, heraf alene ni fra Den slesvigske Forening.

Efter krigens afslutning steg opbakningen til SSF som bekendt eksplosivt,

og det medførte et ønske om, at SSF-foreningerne uden for Flensborg blev bedre repræsenteret i Hovedstyrelsen, der fra efteråret 1946 overtog Fællesrådets opgaver. Derfor var SSF velrepræsenteret i Hovedstyrelsen, idet hele 16 ud af 20 styrelsesmedlemmer kom fra SSF, mens skoleforeningen, kirken, den danske presse i Sydslesvig og SdU hver havde et medlem. I vedtægterne blev det understreget, at Hovedstyrelsen var SSFs øverste myndighed, men også øverste myndighed for foreninger og organisationer, der var tilknyttet SSF.

Vedtægterne blev ændret flere gange i løbet af 1950erne, og i 1958 havde de fået en nogenlunde blivende form. Hovedstyrelsen var fortsat SSFs og de tilknyttede organisationers øverste myndighed, og nu var alle amtsformænd medlemmer af styrelsen, ligesom hvert amt fik yderligere én repræsentant for hver 3000 medlemmer.

Desuden var formanden for de nationale frisere repræsenteret i styrelsen. Ud over skoleforeningen, kirken og SdU, havde Fælleslandboforeningen, Håndværkets Fællesrepræsentation, Den danske Handelsstand, husmoderforeningerne og kvindeforeningen nu også repræsentanter i Hovedstyrelsen, mens de to chefredaktører for de danske aviser var med til møderne uden stemmeret. Det stod også klart, at Hovedbestyrelsens kontor skulle hedde "Sydslesvigsk Forenings Generalsekretariat" og at generalsekretæren blev ansat af og ansvarlig over for Hovedstyrelsen.

Overgangen fra Fællesrådet til Hovedstyrelsen illustrerer tydeligt, at SSF var den klart største og politisk mest magtfulde organisation i årene efter krigens afslutning. Det hang både sammen med den voldsomme medlemsstigning, men også at SSF byggede videre på Den slesvigske Forenings vel-etablerede og effektive organisation.

I takt med, at medlemsopbakningen til SSF var stødt faldende op gennem 1950erne og 1960erne, mens nogle af de øvrige organisationer – især skoleforeningen – var blevet styrket, gav det stigende problemer, at mindretallets samarbejdsorgan samtidig var SSFs øverste besluttende myndighed. Derfor var der både internt i SSF og blandt de øvrige institutioner en stigende interesse i, at der blev skabt en anden institutionel ramme for samarbejdet mellem mindretallets organisationer.

Forretningsudvalget i SSF kom med et forslag til nye SSF-vedtægter den 29. maj 1969. Her blev det foreslået, at et sendemandsmøde fremover skulle være foreningens øverste besluttende organ, hvilket var en ny instans i forhold til tidligere. Ud over et par repræsentanter fra de nationale frisere, skulle alle sendemandsmødets repræsentanter komme fra SSF, sådan at hvert distrikt fik én repræsentant pr. 200 medlemmer.

Hovedstyrelsen skulle fremover alene stå for "foreningens almindelige arbejde" og styrelsesmedlemmerne skulle alene komme fra SSF + et par repræsentanter fra de nationale frisere. Der skulle altså ikke længere være repræsentanter fra andre sydslesvigske organisationer – uanset om de var tilknyttet SSF eller ikke – på sendemandsmødet eller i Hovedstyrelsen. SSF lagde på den måde op til en markant ændring ikke blot af SSFs beslutningsstruktur, men også af hele den eksisterende samarbejdsform for mindretallet.

Forslaget om vedtægtsændringer kom efter, at Forretningsudvalget gennem mange måneder havde forberedt det, og det var drøftet med SSFs amtsformænd, ligesom det allerede i februar 1969 var blevet drøftet med "provst Kvist, skoledirektør Thorup Nielsen, skoleleder Wilh. Klüver og gdr. Carsten Boysen", som det fremgår af forretningsudvalgets protokol. Senere blev

”styrelserne fra de tilsluttede foreninger” indkaldt til et møde om vedtægtsændringerne den 5. maj 1969.

I de første udkast til vedtægtsændringerne fra februar og marts 1969 – og som altså både blev drøftet internt i SSF og eksternt med skoleforeningen, kirken, SdU og frisjerne samt med de SSF-tilknyttede organisationer – var der et udspil til ”Det sydslesvigske repræsentantskab,” som var indeholdt i vedtægterne.

Heri hed det, at ”Danske og frisiske organisationer i Sydslesvig kan med hovedstyrelsens godkendelse korporativt tilslutte sig Sydslesvigsk Forening”. Følgende blev det fastslået, at ”Repræsentantskabet er de danske og frisiske sydslesvigeres øverste myndighed i de anliggender, der af de berørte organisationer er anerkendte som værende af fælles betydning”.

Dette repræsentantskab ville blive uhyre stort, og nærmest få karakter af at være et parlament. De store organisationer – SSF, SSW, SdU, kirken, skoleforeningen samt den nationale frisiske forening – skulle være repræsenteret med deres ledende styrelser, mens husmoderforeningen og kvindeforeningen hver skulle have to repræsentanter og 13 benævnte små foreninger skulle repræsenteres ved deres formænd. I øvrigt blev det i udkastet noteret, at ”Repræsentantskabet indkaldes og ledes af Sydslesvigsk Forenings formand”.

Samrådet 2014. (Arkivfoto FIA)

Der er desværre ingen referater fra de møder, der blev afholdt i foråret 1969 mellem SSF og de øvrige organisationer, men generalsekretæren i SSF, Hans Ronald Jørgensen, har kort fortalt om indsigelserne på mødet den 5. maj. Skoleforeningens direktør Thorup Nielsen opfattede tydeligvis udspillet som en provokation.

I skoleforeningen ønskede man ikke, at et fremtidigt samarbejdsudvalg – uanset navnet – skulle være underlagt SSF, og man var også stærkt kritisk over, at udvalget skulle have beslutende myndighed. Man ønskede, at samarbejdsudvalget alene skulle være koordinerende. Endelig var man kritisk over, at der skulle være så mange medlemmer af repræsentantskabet, og senere kom man med et udspil, hvor samarbejdsudvalget både havde færre medlemmer og færre deltagende organisationer.

Karl Otto Meyer, som repræsenterede pressen, var også stærkt kritisk over for forslaget, ligesom kirkens repræsentanter, Fuglsang Damgaard og Kvist, var imod de centrale paragraffer.

I Hovedstyrelsen for SSF blev der afholdt et temmelig stormfuldt møde den 19. august 1969. I mellemtiden havde forretningsudvalget ændret i udspillet til ”Det sydslesvigske fællesråd” – altså det der et par måneder tidligere blev kaldt ”Repræsentantskabet” – som nu ikke længere skulle være underlagt SSF, men have en selvstændig status.

Ellers svarede udkastet til vedtægterne fra marts 1969, og skulle altså fortsat være stor og have beslutende myndighed. På mødet blev planerne om nye vedtægter skudt til hjørnespark i mere end et år, fordi der var stor modstand mod forslaget. Internt kritiserede Flensborg Amt, at man ville gennemføre ændringen, uden at der var sket en afklaring i forhold til de øvrige sydslesvigske organisationer, og man var kritisk over, at SSF ville afgive

sin rolle som mindretallets hovedorganisation.

Wilhelm Klüver udtalte sig på vegne af SdU, men også de øvrige "tilsluttede organisationer", og han gav udtryk for, at de kun ønskede at forlade SSFs Hovedstyrelse, hvis der blev etableret et nyt og bedre fælles talerør for mindretallet.

SSWs repræsentant, Heinz Homann, var pikeret over, at han ikke var blevet budt til mødet den 5. maj 1969, og han så det som et udtryk for, at de store organisationer ville kanøfle de små, som desuden risikerede at blive smidt ud af SSFs Hovedstyrelse, uden at der var sikkerhed for, at der blev etableret et nyt samarbejdsorgan.

Andre repræsentanter fra de små organisationer kom med tilsvarende kritik; at de risikerede at blive smidt helt ud af samarbejdet mellem de sydslesvigske organisationer. Konklusionen af mødet var, at der ikke var det fornødne flertal for vedtægtsændringen, men i øvrigt var der stor uenighed på forretningsudvalgets møde dagen efter om, hvad resultatet egentlig var.

Spørgsmålet om oprettelsen af et sydslesvigsk samråd blev ved med at simre gennem det meste af 1970, og i oktober 1970 kom skoleforeningen med et forslag. Udspillet var, at et sydslesvigsk repræsentantskab skulle "formidle et samarbejde mellem sydslesvigske organisationer".

Udspillet var, at alene SSF, SSW, skoleforeningen, SdU, kirken og Dansk Sundhedstjeneste hver skulle være repræsenteret af tre repræsentanter, men med mulighed for at repræsentantskabet kunne beslutte at "indbyde repræsentanter for danske eller frisiske foreninger og institutioner til drøftelse af spørgsmål, som specielt vedrører disse".

Det blev særligt understreget, at drøftelserne skulle være "vejledende for de parter, hvis arbejde berøres af de enkelte spørgsmål", men at det var

de enkelte organisationer, der skulle træffe de endelige afgørelser. Skoleforeningens forslag adskilte sig dermed markant fra SSFs ønsker, ved 1) ikke at være underlagt SSF; 2) udelukkende at være et samarbejdsorgan uden beslutningskompetence og 3) ved kun at omfatte nogle få sydslesvigske organisationer. I november 1970 meddelte SSW og SdU, at man bakkede op bag skoleforeningens forslag om at oprette et rådgivende samarbejdsudvalg, mens de mindre organisationer ønskede at bevare kontakten til SSF.

SSFs forretningsudvalg og særligt formanden Ernst Meyer var kritisk over for skoleforeningens forslag. Han mente, at der var behov for "en styrelse i Sydslesvig, der i given situation kan tale på alles vegne". Han mente også, at SSF skulle have mest at sige i en sådan styrelse, fordi foreningen repræsenterede mindretallet som helhed; fordi det var langt den største organisation og fordi medlemmerne i de andre organisationer normalt også var medlem af SSF.

Derfor indkaldte han til et møde i Hovedstyrelsen den 8. februar 1971, hvor man skulle tage stilling til, hvordan det fremtidige sydslesvigske samarbejde skulle planlægges. I forvejen havde Meyer udsendt et omfattende brev, hvor han redegjorde for sagens udvikling i løbet af 1969-70.

På mødet skulle det vedtages, om SSFs fremtidige strategi skulle være at komme med et forslag "Indenfor" eller "Udenfor"; med et "indenfor" mente han, at SSF skulle fremlægge et forslag, hvor SSF skulle være hovedorganisation for alle danske organisationer, og at der her skulle være en fælles ansvarlig hovedstyrelse. "Udenfor" betød omvendt, at SSF kun skulle være hovedorganisation for de organisationer, der ønskede at være tilknyttet SSF, mens man efterfølgende måtte tage samarbejdsformen med de øvrige or-

ganisationer op til drøftelse.

I mødet deltog alle organisationslederne – herunder Thorup Nielsen fra skoleforeningen – men selve debatten førte ikke nyt frem. Dog understregede Thorup Nielsen, at skoleforeningen i sit forslag ønskede et forholdsvis lille, handlekraftigt samarbejdsudvalg, og ikke et "parlament" som foreslået af SSF, men at han var lydør over for kritikken af de små organisationers manglende repræsentation.

Den afsluttende afstemning førte til, at 10 ønskede en fremtidig strategi "Indenfor" og 22 ønskede den "Udenfor". Dermed lå det fast, at SSFs fik ret til at ændre sine egne vedtægter i samarbejde med de tilknyttede organisationer, mens et nyt rådgivende samarbejdsudvalg skulle etableres i samarbejde med de øvrige organisationer. Ernst Meyer og ledelsen i SSF var dermed kommet i mindretal.

Alligevel var det SSF, der kom til at lede forhandlingerne frem mod etableringen af samrådet. Det var dog først i efteråret 1971, at det faldt endelig på plads, men i løbet af foråret samme år bakkede skoleforeningen, SdU og SSW op bag udspillet om et rådgivende samarbejdsudvalg uden SSF som hovedorganisation.

Aftalen, der blev indgået den 28. november 1971 mellem de sydslesvigske organisationer, kom til at ligge tættere på skoleforeningens ønsker end på

SSFs. Navnet blev efter nogen diskussion "Det sydslesvigske Samråd", og hovedformålet blev at "koordinere de deltagende foreningers og institutioners aktiviteter og danne rammen for drøftelser af spørgsmål, der har fælles interesse". Altså alene et koordinerende organ.

Aftalen omfattede friserne, skoleforeningen, SSW, kirken, SdU, sundhedstjenesten, Dansk Centralbibliotek og Flensborg Avis, og alle disse organisationer havde hver to repræsentanter. Desuden var "Hovedstyrelsen for SSF og de SSF tilsluttede organisationer" repræsenteret i samrådet, og samlet blev de mindre organisationer i Sydslesvig dermed tilgodeset i aftalen, hvilket var i modstrid med skoleforeningens udspil.

AFRUNDING

Tilblivelsen af Det sydslesvigske Samråd skete således over lang tid, og der er i væsentlig grad tale om kontinuitet før og efter oprettelsen, idet samrådet overtog den funktion, som Hovedstyrelsen i SSF havde haft tidligere.

Efter lange og besværlige drøftelser mellem særligt SSF og skoleforeningen blev løsningen, at samrådet alene kom til at koordinere samarbejdet mellem organisationerne; at samrådet fik en selvstændig status, der ikke er underlagt SSF, og at alle sydslesvigske organisationer blev repræsenteret i samrådet.

Dansk statsborgerskab for danske sydslesvigere

Af formand for Sydslesvigudvalget Kim Andersen (V) fhv. MF og MF Jan E. Jørgensen (V), indfødsretsordfører

I forbindelse med loven om dansk dobbelt statsborgerskab, der trådte i kraft 1. september 2015, har Sydslesvigsk Forening og det danske mindretal i et høringssvar 2014 udtrykt ønske om, at danske sydslesvigere bosat i Sydslesvig får mulighed for et dansk statsborgerskab ved siden af det tyske.

Begrundelsen er at give sydslesvigere mulighed for personligt at bekræfte bekendelsen til dansk sindelag samt de historiske og folkelige bånd mellem mindretallet og Danmark.

Denne særlige mulighed nåede Folketinget ikke at færdigbehandle, inden loven blev vedtaget. Men Venstre er positivt indstillet overfor ønsket, idet det vil styrke sammenhængskraften og det danske fællesskab hen over grænsen.

Derfor har regeringen i et aktuelt udkast til en politisk aftale om præmisserne for erhvervelse af dansk statsborgerskab indføjjet en passus, der lægger op til en nærmere undersøgelse af mulighederne for, at danske sydslesvigere lettere får adgang til dansk statsborgerskab.

Forudgående politiske sonderinger peger på, at der er en bred politisk opbakning til spørgsmålet, og at den juridiske side af sagen må kunne løses gennem entydige, men rimelige kriterier for dokumentation af den enkeltes tilknytning til det danske mindretal.

Kim Andersen.

Jan E. Jørgensen.

Danmarks forpligtelser over for det danske mindretal er formelt forankret i Sydslesvigloven. Med udgangspunkt i denne lovhjemmel vil det være helt naturligt at give de danske sydslesvigere bosat i Sydslesvig, der ønsker det og opfylder kriterierne, adgang til dobbelt statsborgerskab i form af erhvervelse af det danske.

For det dansk-tyske grænselands vedkommende har den positive mellemfolkelige forståelse hen over grænsen, ikke mindst med afsæt i Bonn-København erklæringerne fra 1955, fremmet anerkendelsen af mindretallene og deres ligestilling.

Internationalisering og den europæiske integrationsproces i særdeleshed har medvirket til en øget interkulturel forståelse. Og respekt for merværdien af sproglig og kulturel mangfoldighed har netop i grænselandet vist sig at

styrke det kulturelle samvirke. Der er blevet skabt grobund for fredelig sam eksistens ikke ved ensretning, men på basis af at ville de andre uden at opgive sig selv. En udvikling som udgør en af grundstenene i det tætte og venskabelige forhold mellem Danmark og Tyskland.

Venstres udgangspunkt for at bakke op om det danske mindretals anliggende er således ikke en forældet nationalpolitisk position vendt mod vore tyske venner, men udspringer tværtimod af en forståelse for et åbent samarbejdende dansk-tysk grænseland, hvor det burde falde helt naturligt, at en person tilhørende et nationalt mindretal ud over at være statsborgerretligt tilknyttet sit bopælsland har mulighed for at få det statsborgerskab, der rummer og symboliserer vedkommendes kulturelle og sproglige ståsted.

En afgørelse ventes tidligst i 2016.

Grænselandet i en stime af historiske markeringer og jubilæer

*Af SSFs formand
Jon Hardon Hansen*

Den sydslesvigske delegations årlige folketingstur blev i 2014 på Christiansborg forbundet med markeringen af 150-året for den dansk-tyske krig i 1864. Det var det sidste af fire vellykkede parlamentariske fællesarrangementer i Kiel, Berlin, Bruxelles og København.

Folketinget, SSF og BDN havde i samarbejde med Sønderborg Slot, som stod for vandrestillingen "Fjendskab og forsoning – det dansk-tyske grænseland fra 1864 til 2014" bl.a. inviteret til paneldebat i landsningssalen med dronningens nye hofchef Michael Ehrenreich som ordstyrer.

I den anledning bød Folketingets daværende formand Mogens Lykketoft på præsidiets vegne både en delegation fra det danske og det tyske mindretal samt Slesvig-Holstens landdagspræsident Klaus Schlie, delstatens mindretalskommitterede Renate Schnack og

Folketingets 1. næstformand Bertel Haarder deltog i den dansk-tyske Sankelmark-konference om 150-året for Bonn-København erklæringerne. (Foto: Sebastian Iwersen)

Tysklands nye ambassadør i Danmark Claus Robert Krumrei velkommen på Christiansborg.

Årets folketingstur lignede på mange måder ikke de tidligere besøg. Således blev frokosten ikke indtaget i Snapsstinget, men i den nyåbnede restaurant i slottets tårn. Et imponerede lokale med to store løver, der tronende ligger på gesimsen og skuer hen over de spisende gæster.

Under middagen bekræftede Folketingets formand og landdagspræsident Klaus Schlie de gode og venskabelige bånd, der hersker mellem danske og tyske og deres respektive mindretal.

Daværende formand for Sønderjyske Allgemaine, Eva Kjer Hansen, havde inviteret til foredrag med Søren Ryge Petersen, der på en levende og rørende måde skildrede sin opvækst på den danske skole Agtrup.

Han fortalte om stærke minder fra et landsbyliv præget af krigens følger, hjemvendte traumatiserede soldater, hvoraf nogle tog deres eget liv, fordi de ikke kunne leve med de grusomme indre billeder fra slagmarkens helvede.

Der var hverdagen præget af beskedne livsvilkår, den sproglige mangfoldighed og venskabelige bånd til den tyske nabo. Rigsdanske funktionærer, der var kaldet til at føre danskens sag og standhaftige lokale folk, der under selv de vanskeligste forhold ikke var parat til at opgive deres danske sindelag.

DEBATMØDE

Årets sidste parlamentariske 1864-mø-

de foregik i landstingssalen. Omkring 200 gæster, politikere, elev- og kulturrambassadører samt den danske og tyske delegation overværede en inspirerende og informativ paneldebat, der afstedkom adskillige bidrag fra salen.

Professor Uffe Østergård, som sad i panelet, kaldte vort grænseland for en ørken, der er fuldstændig tømt for funktioner og statslige organisationer. Han pegede på, at der er en enkelt oase tilbage i Sønderjylland, nemlig Danfoss.

I mellemtiden har den nye vækst- og erhvervsminister Troels Lund Poulsen lovet at komme med en plan for, hvilke statslige arbejdspladser kunne tænkes flyttet fra hovedstaden ud i provinsen for at modvirke affolkningen af udkantsområderne.

Den daværende skatteminister Benny Engelbrecht orienterede delegationen på folketingsturen om, at den danske regering sammen med den slesvig-holstenske delstatsregering i begyndelsen af 2015 ville invitere til en konference i Alsion for at debattere, hvorledes man kan styrke vækst og erhvervsudviklingen på tværs af den dansk-tyske landegrænse og på tværs af Femern Bælt.

Tiden må vise, hvor hurtigt man kan nedbryde de barrierer, der endnu blokerer for et mere smidigt samarbejde på eksempelvis arbejdsmarkeds-, erhvervs-, skatte- og uddannelsesområdet.

Både det danske, tyske og friske mindretal er klar til at støtte regeringerne i deres bestræbelser på at styrke det grænseoverskridende samarbejde ved at stille deres potentialer, kompetencer og netværk til rådighed for videreudviklingen af regionen.

Godt 150 år efter slaget på Dybbøl banke i 1864 er de danske og de tyske -

mindretal som flertal - parate til at tage det næste skridt i forsoningsprocessen hen imod det tillidsfulde "for hinanden!"

60 ÅR BKE

Den næste perle på historiens kæde var fejringen af Bonn-København erklæringernes 60-års jubilæum i forbindelse med en række forskellige arrangementer i årets løb.

Erklæringerne, som blev underskrevet af daværende statsminister H.C. Hansen og forbundskansler Konrad Adenauer den 29. marts 1955, har lige siden dannet den mindretalspolitiske ramme for den bemærkelsesværdige mellemfolkelige forsoningsproces mellem danske og tyske.

De livsnødvendige mindretalsrettigheder, som dengang blev tilkendt de to mindretal, blev en væsentlig forudsætning for udviklingen af en fredelig sameksistens mellem flertallene og mindretallene i grænselandet.

For 60 år siden åbnede især tre i erklæringen nedfældede rettigheder døren til den positive forandring i det mellem menneskelige samliv. For det første er det retten til frit at vælge sit nationale ståsted uden at dette må efterprøves af myndighederne.

For det andet er det retten til kulturel autonomi, der bl.a. sikres ved, at mindretalsskolernes eksaminer anerkendes på lige fod med flertalsskolernes afgangsbrevs. For det tredje er det SSWs fritagelse fra 5 procent spærregrænsen ved delstatsvalgene i Slesvig-Holsten.

Hvem havde troet 165 år efter slaget på Isted hede, 150 år efter slaget på Dybbøl, 100 år efter udbruddet af Første Verdenskrig, 75 år efter Danmarks besættelse og 70 år efter Danmarks befrielse, at de mellemfolkelige relationer mellem Danmark og Tyskland er så gode, at selv mislyde mellem flertal og

mindretal i grænselandet ikke kan ødelægge den tillidsfulde og åbne dialog om divergerende holdninger og synspunkter?

Men Bonn-København erklæringerne ville ikke have fået den positive virkningshistorie, som de har fået, hvis ikke borgerne i grænselandet havde taget budskabet til sig.

Erklæringerne er formuleret i en ånd, der danner grundlaget for den fredelige sameksistens mellem flertallene og deres mindretal.

Hverken konflikter eller divergerende holdninger mellem flertal og mindretal i dag kan true det fundamentalt gode samliv mellem danske og tyske.

En uenighed om dobbeltsproget dansk-tysk skiltning i Sønderjylland kan ikke grundlæggende ryste de over år opnåede gode relationer og viljen til en dialog på øjenhøjde.

Lad os glædes over, at de to mindretal nord og syd for grænsen aldrig har opnået en højere grad af ligestilling og ligeværd politisk og økonomisk end tilfældet er her i jubilæumsåret 2015.

FESTAKT

Festakten den 26. marts 2015 i Slesvig-Holstens repræsentation i Berlin i anledning af 60-året for undertegnelsen af erklæringerne var et bevægende højdepunkt.

Ministerpræsident Torsten Albig havde inviteret Danmarks daværende udenrigsminister Martin Lidegaard og Tysklands udenrigsminister Frank-Walter Steinmeier samt repræsentanter for det danske og tyske mindretal til højtideligheden i "In den Ministergärten 8" beliggende mellem Potsdamer Platz og Rigsdagsbygningen.

Fra festakten i Berlin: Daværende udenrigsminister Martin Lidegaard t.v. hilser på GF-formand Mette Bock th. SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen og SSFs formand Jon Hardon Hansen i m. samt landsregeringens mindretalskommitterede Renate Schnack. (Foto: Cornelius von Tiedemann, Der Nordschleswiger)

I sin velkomsttale for godt 150 gæster fremhævede Torsten Albig blandt andet, at den vellykkede omsætning af erklæringerne ikke må gå hen og blive til en sovepude, men at der stadig er muligheder for at optimere mindretalspolitikken i vort grænseland. Her pegede han konkret på delstatsregeringens arbejde med at udarbejde en handlingsplan for en selvstændig sprogpolitik i Slesvig-Holsten.

Tysklands udenrigsminister pointerede i sin tale, at Flensborg har udviklet sig til et internationalt centrum for mindretalspolitik. Her ligger ECMI, der som forskningscenter har bidraget med modeller til konfliktløsning i Georgien og Kosovo.

Endvidere huser Flensborg FUEN, der repræsenterer godt 90 nationale mindretal i hele Europa. Begge organisationer er placeret et ganske naturligt sted. I et grænseland, hvor man har implementeret en mindretalspolitik, der har skabt fredelige livsvilkår imellem flertal og mindretal.

Martin Lidegaard sagde følgende i Berlin: "Tænk engang – fra fjendskab og mistro efter flere krige med savn, tab, splittede familier, massedød og ødelæggelse til tæt og tillidsfuldt samarbejde på bare 60 år! Det er vel de færreste, der ville have troet det, hvis de havde set, hvor langt vi i dag er nået, når det for eksempel gælder mellemfolkelig tillid, politiske rettigheder og uddannelse. På den måde er mindretallenes og vores historie også EUs historie i koncentreret form."

Endvidere kom Martin Lidegaard ind på det demokrati- og fredsprojekt, FUEN sammen med SSF og BDN arbejder på at vinde gehør for i Bruxelles, idet han sagde, citat: "..., at vi har en historisk og aktuel forpligtelse (Ukraine) til at bruge vores "lessons learned" i Europa og Europas nærområder."

Det oven for citerede synspunkt fik udenrigsministeren til at konkludere, citat: "..., at det er en god idé at styrke FUENs arbejde med hensyn til konfliktløsning ved for eksempel at oprette et "Mindretallenes Hus" i Flensborg, der blandt andet skal fungere som et kontaktpunkt for spørgsmål, der vedrører de nationale mindretal i Europa."

EU

Europa har ikke formuleret en fælles mindretalspolitik. EUs klare holdning er, at mindretalsspørgsmål og nationale mindretalsrettigheder ikke er et europæisk, men et rent statsligt anliggende.

Ikke desto mindre kræver EU af lande, der søger om optagelse i unionen, at de skal opfylde visse mindretalspolitiske standarder, som nedfældet i københavnskriterierne.

Efter udenrigsministrenes taler fulgte et interview ved journalist Ernst Christ fra NDR med BDNs formand Hinrich Jürgensen, Tysklands mindretalskommitterede Hartmut Koschyk og formanden for SSF.

Festlighederne sluttede med en middag i den danske ambassadørbolig i Berlin, som Danmarks daværende ambassadør Per Poulsen-Hansen og fru Elisabeth havde inviteret mindretallenes repræsentanter sammen med ministerpræsident Torsten Albig, Tysklands nyudnævnte ambassadør i Danmark Claus Robert Krumrei, general-konsul Henrik Becker-Christensen samt kultur- og europaminister Anke Sporendonk til.

Må 60-året for fejringen af Bonn-København erklæringerne være anledningen til, at regeringerne i København og Berlin sammen udarbejder en handlingsplan, der realiserer visionen om et Mindretallenes Hus i pakhuset i Nørregade 78 i Flensborg.

MINDRETALLENES HUS

Mindretallenes Hus har også i det forgangne år fyldt meget i SSFs kalender. Fredsprojektet er blevet italesat på de bonede gulve i København, Berlin og Bruxelles.

Den politiske opbakning både fra dansk og tysk side er der. Både forbundsrepublikkens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk og Slesvig-Holstens mindretalskommitterede Renate Schnack har i årets løb gjort en ihærdig indsats for at vinde gehør hos politikerne i både Berlin og i Kiel.

Hartmut Koschyk har skriftligt informeret både kansler Angela Merkel og udenrigsminister Frank-Walter Steinmeier om planerne at etablere et informations- og dokumentationscenter for mindretalsanliggender og mindretals-spørgsmål samt freds- og kongrescenter i C.C. Petersens købmandsgård fra 1600-tallet og pakhuset fra 1800-tallet ved siden af Flensborghus.

I sin skrivelse til kansler Merkel og udenrigsminister Steinmeier pointerer Hartmut Koschyk, at Mindretallenes Hus er et nødvendigt bidrag til sikringen af freden i Europa og Mellemøsten i betragtning af vort kontinents mange konflikter, som hidrører fra konflikter mellem flertal og mindretal som for eksempel i Baltikum, i Ukraine eller på Balkan.

SSFs, FUENs og BDNs håb er, at vore to landes øverste politiske ledere hører og forstår budskabet fra det dansk-tyske grænseland til denne verden, at mindretalspolitik er fredspolitik.

Det er endvidere SSFs, FUENs og BDNs håb, at Danmark og Tyskland vil støtte dette projekt ikke blot politisk, men også økonomisk. Sydslesvigudvalget og Kiel har givet et finansielt tilskud til projektet.

Må budskabet i deres politiske kontekst give en sådan mening, at de er

parate til at implementere dette fred-sinitiativ i deres udenrigspolitiske strategi og realisere visionen om et fredscenter i Flensborg.

Et informations- og dokumentationscenter om nationale mindretal i Europa samt et fredscenter, der skal give flertal og mindretal i konflikt en mulighed for gennem dialog at finde veje til en fredelig sameksistens, som muligvis har fundet inspiration i den dansk-tyske grænselandsmodel.

Flensborg by, der støtter projektet Mindretallenes Hus, har med Kiels anbefaling søgt midler i Berlin til renowering af købmandsgården og pakhuset. Desværre blev ansøgningerne afvist. En sanering af pakhuset anslås til at løbe op i rundt regnet 2,7 millioner euro, som gerne skulle deles mellem Danmark og Tyskland.

KONTAKTUDVALGET 50 ÅR

Den 1. juli i år mødtes kontaktudvalget i rigsdagsbygningen i Berlin for sammen med forbundsdayspræsident dr. Norbert Lammert at markere 50-året for oprettelsen af kontaktudvalget den 1. juli 1965 i Bonn.

Et kontaktudvalg, som det tyske mindretal i Danmark også havde fået i København nogle måneder forinden, fordi mindretallets parti ikke længere formåede at opnå repræsentation i Folketinget.

Det var af samme grund, der oprettedes et kontaktudvalg for det danske mindretal, da SSW ikke længere havde mulighed for at vinde et mandat til forbundsdagen.

Meget interessant i nutidens mindretalspolitiske kontekst er, at den daværende vesttyske kansler Ludwig Erhard i forbindelse med konstitueringen af det nye kontaktudvalg ganske visionært udtalte, at mindretalsordningen i grænselandet kunne fungere som europæisk model.

Fra dansk side skulle daværende formand for Folketinget Mogens Lykketoft have deltaget. På grund af folketingsvalget medio juni var dette ham dog ikke muligt. I stedet for repræsenterede daværende ambassadør Per Poulsen-Hansen Danmark ved festakten og talte ved den lejlighed på statens vegne.

Landdagspræsident Klaus Schlie talte på Slesvig-Holstens vegne, mens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk som formand for kontaktudvalget agerede ordstyrer.

For det danske mindretal talte SSWs landsformand Flemming Meyer, der kunne huske den dag, da hans far Karl Otto Meyer drog af sted til Bonn for 50 år siden i anledning af oprettelsen af Kontaktudvalget.

Alle taler kom ind på den positive udvikling i den dansk-tyske mindretalspolitik trods det alvorlige tilbageslag i 2010-2012, da den daværende delstatsregering ensidigt valgte at skære ned på tilskuddene til de danske skoler i Sydslesvig.

Ligesom talerne alle gav udtryk for, at mindretalsmodellen er forbilledlig i en europæisk kontekst netop nu, hvor der opstår flere og flere konflikter, som har deres årsag i en utidssvarende mindretalspolitik.

Fremdeles kunne alle taler blot bekræfte fhv. kansler Ludwig Erhards udtalelse om, at vor grænselandsmodel kan være til inspiration i bestræbelserne på at løse mindretalskonflikter rundt omkring i Europa.

NY SH-SPROGPOLITIK

Den 29. juni 2015 præsenterede ministerpræsident Torsten Albig i Kiel regeringens ny handleplan for en sprogpolitik, der skal beskytte, bevare, fremme og synliggøre mindretalsprogene og regionalsproget nedertysk i Slesvig-Holsten.

Delstatsregeringen har taget et se-

riøst initiativ til at redde de autoktone sprog som eksempelvis frisisk fra at uddø. Dette ud fra erkendelsen af, at den kulturelle og sproglige mangfoldighed i delstaten ikke opleves som en trussel, men som en berigelse for grænselandet og dets borgere.

Sprogpolitikens ideelle mål er at formidle civilsamfundet en forståelse for, at sproglig diversitet og flersprogede borgere i vores globaliserede verden er en værdifuld kompetence og ressource.

Handleplanens mål på sigt er at indføre obligatorisk undervisning i mindretals- og regionalsprog ved de offentlige tyske institutioner i delstaten.

Regeringens sprogpolitik imødekommer det danske mindretals krav om, at det ikke er borgerens økonomiske ansvar at få dokumenter på et mindretalsprog oversat til tysk. Det er myndighederne, der fremover skal finansiere oversættelserne. En stor besparelse for skoleforeningen, der hidtil har måttet dække udgifterne i forbindelse med oversættelse af de årlige regnskabsberetninger.

Fra Sydslesvigsk Forening skal der lyde en stor tak og ros til delstatens mindretalskommitterede Renate Schnack og SSWs gruppeformand Lars Harms, som løbende har holdt Det sydslesvigske Samråd orienteret om udviklingen af delstatens sprogpolitik og lyttet til indspark fra Samrådets medlemmer. Her har delstatsregeringen udført et godt stykke mindretalspolitisk håndværk.

DETYSKE MEDIER

I forlængelse af delstatens lancering af den nye sprogpolitik havde Renate Schnack indkaldt repræsentanterne for Slesvig-Holstens regional- og mindretalsprog til et møde i statskancelliet i Kiel sammen med mediekonsulent Pe-

ter Bialek for at drøfte den aktuelle mediepolitik.

Det er ikke nogen hemmelighed, at chartasprogene i vor delstat bliver behandlet yderst stedmoderligt i alle medier. Både i de landsdækkende offentlige som private tv-stationer og radiokanaler glimrer mindretalssprogene nærmest ved deres totale fravær.

Heller ikke NDR (Norddeutscher Rundfunk), af hvem man skulle forvente at blive tilgodeset, tilbyder mindretalenes seere og lyttere programflader på deres modersmål.

Da chartasprogene ignoreres, som tilfældet p.t. er, har Renate Schnack på vegne af mindretallene henvendt sig til NDRs Rundfunkrat. I sit brev stilet til NDRs medieråd i august gør hun rådet opmærksom på, at regional- og mindretalssprogene ikke nævnes med eet ord som et ansvarsområde af sendestens public service forpligtelse.

Dette forhold, pointerer hun i sin skrivelse, er en overraskelse og skuffende kendsgerning, ikke mindst i betragtning af, at det i statsaftalen med NDR klart og tydeligt fremgår, at programfladen skal tage hensyn til Nordtyskland og dets regionale, kulturelle samt sproglige mangfoldighed.

NDR tåler ingen sammenligning med MDR (Mitteldeutscher Rundfunk) henholdsvis BBR (Berlin-Brandenburgischer Rundfunk). MDR sender ugentlig 21,5 timers radio på sorbisk. BBR sender 6,5 timer om ugen programmer på nedersorbisk/ vendisk. Een gang om måneden - lørdag middag - sendes en halv time et tv-program på MDR, som hedder "Wuhlacko" = Udsyn. Det produceres af sorbere for sorbere og vises med tyske undertekster. En sådan mediedækning kan mindretallene i vort grænseland kun drømme om.

Men forandringer er på vej. I begyndelsen af juli 2015 besluttede Medien-

anstalt Hamborg/ Slesvig-Holsten at tildele lokalradioen SyltFunk en FM-frekvens i region 1, som dækker området fra Vesterland i vest til Læk i øst og fra Aventoft i nord til Bredsted i syd.

SSF, Friisk Foriining, Söl'ring Foriining og Plattdütsche Raat ønsker en samarbejdsaftale med radiostationens ejer, som sikrer mindretalssprogene og regionalsproget nedertysk en fast ugentlig sendeflade på kanalen.

ZDFs MEDIERÅD

En dom ved den tyske forbundsforfatningsdomstol kræver, at repræsentationen i tysk tv2s/ ZDFs medieråd i langt højere grad skal afspejle samfundets mangfoldighed. Det skal der laves om på i forbindelse med vedtagelsen af den 17. "Rundfunkänderungsstaatsvertrag".

Hidtil har der været en overvægt af politiske partier og organisationer i rådet. Det skal der ændres på, ved at de 16 delstater får ret til at udpege een repræsentant for en interesseorganisation samtidig med, at antallet af pladser reduceres fra 77 til 60. I forlængelse af delstatens nye sprogpolitik ønsker delstatsregeringen, at regional- og mindretalssprogene sikres repræsentation i ZDFs medieråd, hvilket de tidligere har været ved Karin Johannsen-Bojsen.

De tre hjemmehørende mindretal og det plattyske råd har peget på freelance-journalist dr. Karin Haug til at besætte pladsen i medierådet i den første halvdel af valgperioden fra 2016-2018. Da man enedes om efter en toårig periode at udskifte repræsentationen, vil et nyt ansigt 2018-2020 beklæde pladsen i ZDFs Fernsehrat.

For at kunne tale med én stemme i medierådet, som mødes fire gange årligt i Frankfurt, besluttedes det at udarbejde en fælles mediepolitisk strategi til sikring af kontinuiteten og omsæt-

ningen af målformuleringerne.

10 ÅRS JUBILÆUM I BERLIN

I anledning af det formaliserede Mindretalsråds og Mindretalssekretariatets 10-års jubilæum havde forbundsrepublikkens fire anerkendte nationale mindretal inviteret en række af forbundsdagens parlamentariker til en såkaldt parlamentarisk morgenmad i "Deutsche Parlamentarische Gesellschaft" i Berlin den 24. september 2015.

På mødet blev politikerne orienteret om grundene til det formaliserede Mindretalsråds oprettelse i forlængelse af Bonn-København erklæringernes 50-års jubilæum i 2005.

Den primære årsag var dengang som nu at gøre forbundsrepublikken opmærksom på, at mindretalspolitik ikke blot er et delstatsanliggende, men også et forbundsanliggende, da Tyskland har ratificeret den europæiske rammekonvention til beskyttelse af nationale mindretal og deres sprog som følge af undertegnelsen af det europæiske sprogcharta.

Forbundsrepublikken varetager langt fra sit overordnede mindretalspolitiske ansvar for sine fire nationale mindretal, uanset om det vedrører institutionelle tilskud til eksempelvis det danske mindretal eller den friske folkegruppe. Endvidere mangler der en politisk vilje til at optage de nationale mindretal i forbundsrepublikkens forfatning med en egen artikel, der overordnet sikrer deres rettigheder.

En sprogkonference, som mindretalsrådet afholdt sammen med mindretalskommitterede Hartmut Koschyk i november 2014, og som forbundsdagspræsident dr. Norbert Lammert var protektor for, viste, at der er behov for en energisk indsats med hensyn til at oplyse både Berlins parlamentarikere, men også den tyske flertalsbefolkning

om de autoktone mindretals eksistens. Ligesom der er en lang vej for mindretalssprogene at blive synlige i det offentlige rum, hvad enten det er på by- og vejskilte eller i de nationale og regionale radio- og tv-stationer.

Der er ingen tvivl om, at Mindretalsrådet i løbet af de sidste 10 år har vundet mere gehør i hovedstaden takket være oprettelsen af et dialogforum under forbundsdagens indenrigsudvalg, afholdelsen af parlamentariske aftener henholdsvis parlamentariske morgenmadsmøder og møder med partiernes gruppeformænd.

UDPEGE EN ANSVARLIG

Alligevel ville det være ønskværdigt, om de enkelte partier udpegede et medlem af gruppen til at varetage ansvaret for overordnede mindretalspolitiske emner. Denne tanke er forbundsdagsmedlem Sönke Rix fra Slesvig-Holsten åben for.

En udpegning af et gruppemedlem ville grangiveligt fremme den ubureaukratiske og direkte informationsformidling og mere direkte kommunikation med forbundspartiernes grupper om mindretalspolitiske anliggender. Det ville øge mindretalenes mulighed for politisk participation.

Naturligvis hverken kan eller skal et mindretalspolitisk ansvarligt gruppemedlem siddende i et "interfraktionelt" råd erstatte de regelmæssige og formaliserede kontaktudvalgsmøder ledet af forbundsrepublikkens mindretalskommitterede eller de tilbagevendende implementeringskonferencer, som overvåger omsætningen af Europarådets rammekonvention og sprogcharta i den nationale og regionale lovgivning.

7 PUNKT-PAPIR

Som nævnt oven for afholdt mindre-

talsrådet en velbesøgt sprogkonference i 2014 i Berlin i anledning af sprogchartrets 20-års jubilæum. Det kom der et "7 punkt-papir" ud af, som blev overrakt protektor for konferencen, forbundspræsident dr. Norbert Lammer, kultur- og europaminister Anke Spoorendonk og Eva-Maria Stange, minister for videnskab og kunst i delstaten Sachsen.

Et papir, der skal bæres ind i forbundsdagens partier, de 16 delstater og deres statskancellier. Men også kommunerne skal motiveres til at omsætte de sprogpoltiske mål og tiltag, der skal sikre og styrke mindretallenes og regionalprogenes overlevelseschance i fremtiden.

Alt dette ud fra en fælles forståelse, at bevarelsen af chartasprogene i Tyskland, som er nord- og saterfrisisk, høj- og lavsorbisk, dansk, romanes samt regionalproget nedertysk, er et fælles ansvar, som alle politiske niveauer i forbundsrepublikken er forpligtet på.

"7 punkt-papiret" indeholder syv overordnede sprogpoltiske mål, som skal realiseres og implementeres i de kommende år i samarbejde med repræsentanterne for regional- og mindretalsprogene.

Papiret opfordrer blandt andet til at gennemføre en sprogkampagne i Tyskland, der oplyser flertalsbefolkningen om sprogchartret, om det flersprogede og den sproglige mangfoldighed i Europa.

Et andet mål, papiret kommer ind på, er synliggørelsen af chartasprogene i det offentlige rum, ikke mindst i de medier, der har en public service forpligtelse.

Men også de nye digitale medier på internettet skal inddrages som platforme for mindretalsprogene.

Skal det lykkes fremadrettet at sikre den sproglige mangfoldighed ikke bare i Tyskland, men generelt i Europa, er

det bydende nødvendigt, at alle politiske niveauer – også Bruxelles – føler ikke bare et moralsk, men både et politisk og økonomisk ansvar herfor.

Mindretalsrådet har sammen med mindretalskommitteret Hartmut Koschyk sat alle sejl til, at der gennemføres en sprogpoltisk debat i både forbundsdagen og forbundsrådet med det mål, at det besluttes at omsætte sprogkonferencens "7 punkt-papir", ud fra den fælles holdning, at sprogpoltik er en forbundspoltisk opgave.

Mindretalsrådet er kommet for at blive, og dets mødeaktivitet er støt stigende. Rådets netværksarbejde er ad åre kommet til at fylde mere og mere.

Mindretalssekretariatet har tilsvarende investeret mere og mere tid i lobbyarbejdet ved forbundsdagen og ikke mindst indenrigsministeriet, hvorfor sekretærens halvtidsstilling ikke længere svarer til den faktisk ydede arbejdsindsats.

Den politiske mølle maler langsomt, men den maler. Det er derfor kun et spørgsmål om tid, hvornår mindretalsrådet vil kunne høste resultater på baggrund af det politiske arbejde, der er blevet udført i de forgangne ti år.

Mindretalsrådet har blandt andet sat sig tre overordnede mål for de kommende år. For det første at blive optaget i Tysklands grundlov. For det andet at opnå institutionel støtte i Berlin til både det frisiske og det danske mindretal. Endelig sammen med FUEN at opnå, at mindretalspolitik også bliver et europæisk anliggende.

FUEN

FUEN er konfronteret med en lang og sej kamp om politisk og finansiel opbakning fra både Berlin og Bruxelles. Det er op ad bakke med hensyn til at få bevilliget institutionel støtte fra forbundsrepublikken henholdsvis vinde lydhørhed i EU for kravet om, at få

mindretalspolitikken i Europa ophøjet til ikke blot at være et nationalt, men tillige et europæisk ansvarsområde.

Kommissionen er af den opfattelse, at mindretalspørgsmål og mindretalsanliggender ikke er et politikfelt, der ligger inden for EUs ansvarsområde, men udelukkende er et nationalt anliggende, hvorfor FUENs borgerinitiativ, Minority SafePack-initiativet på forhånd blev afvist, inden det overhovedet blev sat i værk med en underskriftsindsamling.

FUEN har anket kommissionens afvisning af dets initiativ til Den Europæiske Unions Domstol i Luxembourg.

Domstolens dom afventes med spænding.

Siden den 1. april 2012 har unionsborgerne fået et nyt værktøj til at tage indflydelse på udformningen af EU-politikken. Borgerinitiativet, der er indført med Lissabon-traktaten, indebærer, at en 1 million borgere fra mindst en fjerdedel af EUs medlemsstater kan opfordre kommissionen til at foreslå lovgivning på områder, der falder inden for rammerne af dens beføjelser.

Erfaringen har desværre vist, at det nys indførte demokratiske værktøj ikke har haft den store politiske gennemslagskraft i Bruxelles. Faktisk bliver langt de fleste europæiske borgerinitiativer afvist af kommissionen, mens kun to indtil videre har vundet gehør.

Genetableringen af det tværpolitiske dialogforum, den såkaldte intergroup for nationale mindretal i Europa ved Europa-Parlamentet i valgperioden 2014-2019, sikrer dog en direkte kontakt med de europæiske parlamentarikere i Europas hovedstad.

I denne intergroup drøftes mindretalsbeskyttelse, sikring og fremme af den kulturelle og sproglige mangfoldighed samt vedtagelser af resolutioner og anbefalinger af mindretalspolitisk karakter.

Det var en glædelig begivenhed, da FUEN indviede sit nye kontor i Nørregade 78 i Flensborg den 30. oktober 2014. Delstaten Slesvig-Holsten havde bevilliget midler til renovering og indretning af lokalerne i C.C. Petersens tidligere købmandsforretning. Et lyst og venligt lokale beliggende ud til gaden gør de europæiske mindretals hovedsæde i Flensborg til en naturlig del af bybilledet ved siden af Flensborghus.

FUEN-kongressen blev i år holdt i Komotini i Vest-Trakien hos det tyrkiske mindretal i Grækenland, nord-øst for Thessaloniki.

EU stiller en lang række krav til de lande, der ønsker optagelse i den Europæiske Union. Blandt andet skal de opfylde visse krav, hvad angår mindretalsrettigheder formuleret i de såkaldte københavnskriterier fra juni 1993.

Selvom fredstraktaten fra Lausanne mellem Grækenland og Tyrkiet i 1923 sikrede 150.000 tyrkere deres mindretalsrettigheder i Grækenland, anerkender staten dem ikke.

Officielt har de tyrkisksindede grækere i Vest-Trakien ikke status som et autokton nationalt mindretal, men anses for at være grækere af muslimsk tro. Staten forbyder dem at benytte betegnelsen "tyrkisk" i deres forerings- henholdsvis institutionsnavne.

Til trods for tre domsafsigelser ved den europæiske domstol i Den Haag i 2008 har situationen ikke forandret sig til det positive for tyrkerne, som i hverdagen må leve med en lang række chikaner fra den græske stats side.

Som man kan forstå, er grækerne langt fra at efterleve vor grænselandsmodels mindretals- og frihedsrettigheder som formuleret i Bonn-København erklæringerne.

Man undrer sig over, at der i det 21. århundrede stadig kan sættes en

finger på nogle diskriminerende forhold flertal og mindretal imellem, som egentlig burde høre historien og fortiden til. I hvert fald burde de ikke kunne trives i et demokratisk Europa, som man forventer, overholder Københavnskriterierne til beskyttelse af mindretal.

Kongressen i Komotini bekræftede, at det er op ad bakke for FUEN at gøre sin indflydelse gældende på de bonede europæiske gulve. Ligesom det, som sagt, er op ad bakke med hensyn til at opnå institutionel støtte fra forbundsrepublikken og EU til finansiering af mindretalsunionens driftsudgifter.

Dog skal det nævnes, at Ungarn har givet FUEN tilsagn om at støtte organisationen med et årligt beløb på 50.000 euro. Men der er stadig langt op til den årligt ønskede støtte på 500.000 euro.

FOLKETINGSVALGET

Den 18. juni i år var der valg til Folketinget i Danmark. Det medførte, at regeringsmagten flyttede fra rød til blå blok, hvorfor Venstre, omend kun det næststørste parti i den blå lejr, har dannet en mindretalsregering for de næste maksimalt fire år.

Sydslesvigsk Forening ønsker de ny- og genvalgte folketingspolitikere samt regeringen tillykke med valget og ser samtidig frem til et godt samarbejde i den kommende valgperiode.

Om Danmark bliver regeret af et rødt eller et blått flertal, ændrer ikke noget på de tætte bånd og det tillidsfulde samarbejde, mindretallet plejer og har plejet gennem de sidste snart 100 år med den til enhver tid siddende danske regering.

De dansksindede i Sydslesvig holder fast i Danmark, uanset om det danske folk vælger at styres af en socialistisk, en liberal eller en konservativ politisk ideologi.

Offentlige tilkendegivelser af skuffelse eller glæde over udfaldet af et frit, hemmeligt og direkte gennemført folketingsvalg kan kun stå for egen personlig regning. Det er Sydslesvigsk Forenings holdning at anerkende danskerens demokratiske ret til at udøve sin stemmeret efter egen bedste samvittighed og overbevisning. Det er ikke mindretallets opgave officielt at værdisætte den enkelte rigsdanskers kryds på kandidatlisten.

Danmarks nye statsminister Lars Løkke Rasmussen valgte at udpege sønderjyden Ellen Trane Nørby som minister for børn, undervisning og ligestilling. En minister med et stort kendskab til og en særlig veneration for Sydslesvig, og som heller ikke tøvede længe med et tiltrædelsesbesøg hos mindretallet på Flensborghus i slutningen af august i år.

To andre udpegede ministre med et godt kendskab til Sydslesvig er kultur- og kirkeminister Bertel Haarder og miljø- og fødevarerminister Eva Kjer Hansen.

Med hensyn til de mange nyvalgte unge folketingspolitikere, der ikke ligger inde med den store viden om det danske mindretal, foreslog den nu afgåede skatteminister Benny Engelbrecht i sin årsmødetale på friluftsmødet i Slesvig, at Folketingets Præsidium een gang i hver valgperiode burde arrangere en orienteringsrejse til Sydslesvig for de nyvalgte folketingsmedlemmer.

Vedligeholdelsen af den løbende kontakt til politikere på Christiansborg tager SSFs generalsekretær sig af. Både i personlige samtaler og ved en regelmæssig udgivelse af et nyhedsbrev orienteres nye og gamle folketingsmedlemmer om livets danske gang syd for grænsen.

SYDSLESVIGUDVALGET

Da Sydslesvigloven blev vedtaget i marts 2010, blev det bestemt, at den efter fire år skulle revideres. I skrivende stund er der blevet foretaget en revision med hensyn til antallet af medlemmer af udvalget.

Efter næste folketingsvalg vil Sydslesvigudvalget ikke bestå af fem, men af syv medlemmer. Liberal Alliance havde dog ønsket, at alle partier i Folketinget skulle være repræsenteret i udvalget, som det er tilfældet i kontaktudvalget for det tyske mindretal i Nordslesvig, men er tilfreds med kompromisset.

Tidligere medlem af Folketinget, Kim Andersen, er blevet udnævnt til formand for det nyudpegede Sydslesvigudvalg. Ifølge d'Hondts fordelingsmetode har Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti ret til to pladser i udvalget. Socialdemokraterne valgte at afgive den ene af deres pladser til En-

hedslistens Christian Juhl, mens Dansk Folkeparti valgte at besætte deres pladser med Martin Henriksen og Merete Dea Larsen. Endelig repræsenterer Christian Rabjerg Madsen socialdemokraterne i udvalget.

Sydslesvigsk Forening ønsker de ny og de gamle i udvalget tillykke med udnævnelsen med håb om et godt og konstruktivt samarbejde.

FOLKEMØDET PÅ BORNHOLM

Inden selve folkemødet var der en del oprør og usikkerhed om, hvorvidt det nu var sikkert at tage til Bornholm medio juni for at deltage i politik-festivalen. For ikke færre end fire højrepopulistiske politikere fra Grækenland, Italien, Frankrig og Holland var blevet inviteret til at komme og tale på folkemødet, hvilket medførte krav om øgede sikkerhedsforanstaltninger.

På intet tidspunkt følte deltagerne af folkemødet sig utrygge. Der var heller ikke tale om et enormt stort politiop-

SSF og GF stod for mange gode debatmøder på Folkemødet på Bornholm i 2015: Her gælder det mindretalsrettigheder i EU med SSFs formand Jon Hardon Hansen, GF-generalsekretær Knud-Erik Therkelsen og SSW-minister Anke Spoorendonk i mindretallenes telt. (Foto: SSF)

bud, men et beskedent kontingent af venlige betjente med nogle bombehunde i snor.

Der var heller ikke tale om voldelige moddemonstrationer mod de inviterede udenlandske politikere, hvoraf to, den græske og franske, slet ikke dukkede op. Så man må tale om, at bekymringen op til mødet mest af alt lignede en storm i et glas vand.

Igen i år blev rekorden, hvad angår antallet af deltagere, slået, selv om mange politikere havde meldt afbud grundet valget. Omkring 100.000 mennesker var dukket op til 2.700 events, deriblandt 16 elevambassadører fra Sydslesvig, hvis forældre havde påtaget sig ansvaret for deres ve og vel.

Som man har kunnet læse, blev Bornholms Regionskommune kritiseret for at markedsføre Folkemødet lige lovligt meget. Det påstås, at det har mistet sin folkelige karakter og muligheden for, at vælgerne ubesværet kan møde de valgte politikere i øjenhøjde, fordi almindelige folk og deres foreninger efterhånden har svært ved at finansiere studepladser, leje af hotelværelser og sommerhuse. At lobbyister, virksomheder, erhvervsorganisationer, politiske partier kan styre tildelingen af de attraktive studepladser, fordi de modsat foreningsdanmarks organisationer har den finansielle pondus til at betale de stærkt forhøjede priser.

Af netop økonomiske grunde er SSF og Grænsforeningen gået sammen med Grundtvigs Forum, førhen kaldet Kirkeligt Samfund, om at dele leje og telt til gennemførelse af debatmøderne på Folkemødet. Det var uden tvivl en succes både indholdsmæssigt, og hvad angik besøgstallet. De kirkelige, folkelige og mindretalspolitiske emner gik fint i spænd med hinanden og trak en hel del mennesker.

Dette nye samarbejde med Grundtvigs Forum er kommet for at blive. Det Forum, som ifølge deres vedtægter støtter det kirkelige og folkelige arbejde moralsk og finansielt.

Det store tilløbsstykke var Naser Khader i samtale med vores tidligere og nu afdøde biskop Niels Henrik Arendt som formand for Grundtvigs Forum. Men også det kirkepolitiske topmøde med politikerne Christian Langballe, Margrete Auken og Mette Bock med Kristeligt Dagblads chefredaktør Erik Bjerager som ordstyrer kunne fylde teltet.

På et af SSF arrangeret debatmøde om de glemte danskere udtalte direktøren for kommunikationsbureauet Lead Agency, Kresten Schulz Jørgensen, at det var fem i tolv med hensyn til oplysning om mindretallets eksistens.

Han opfordrede mindretallet til at samle og fokusere sin nordvendte kommunikationsindsats ved i fællesskab at gøre den langt mere målrettet, så den gode historie fra grænselandet får det optimale set up for at kunne slå effektivt igennem i den danske medie-verden.

Smil til fotografen - og interesserede gæster. SSF-medarbejderne Tine Andresen og Holger Elbert t.h. og SSW-minister Anke Spoorendonk var blandt dem, der repræsenterede det danske mindretal ved åbent hus-arrangementet i landdagen i juli. (Foto: SSF)

Da Europarådets ekspertkomite gæstede Flensborghus i januar kom man fra sydslesvigsk side også ind på emnet dobbelt statsborgerskab for danske sydslesvigere. Her ses udvalgsmedlemmerne dr. Grigor Badiryán (2.f.v.), Eero J. Aarnio (4.f.v.) og dr. Neven Andjelic (3.f.v.) sammen med SSFs formand Jon Hardon Hansen (t.h.), SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen (t.v.), Skoleforeningens fuldmægtige Olaf Runz (2.f.h.) og de slesvig-holstenske sinti og romas formand Matthäus Weiss (3.f.h.). (Foto: SPT)

At bevillingerne til det danske arbejde ligefrem skulle være truet grundet den voksende uvidenhed, som Schulz Jørgensen påstod, mener jeg er en overdreven malen fanden på væggen, for mindretallet har fuld opbakning i Folketinget den dag i dag.

I øvrigt dukker mindretallet op i mange forskellige sammenhænge i Danmark. Det være sig på Christiansborg eller på Herning turistmesse. På skoler og institutioner med vore elev- og kulturambassadører. I Grænseforeningens lokalafdelinger, i vore familiære og venskabelige rammer på den anden side af grænsen.

Dronningens nytårshilsen til de dansksindede i Sydslesvig ses hvert år af et par millioner danskere. Med Flensborg Avis spredes historier i samarbejde med de tre andre grænse-landsaviser JydskeVestkysten, Der

Nordschleswiger og SHZ-gruppen. I ny og næ dukker mindretallet op i både tv- og radio-udsendelser.

Ikke mindst når mindretalsrettigheder anfægtes eller det grænseoverskridende samarbejde er på dagsordenen, opnår Sydslesvig opmærksomhed i de landsdækkende danske medier.

Men den helt store gennemslagskraft, og der vil jeg give Schulz Jørgensen ret, er vel det, der ligesom mangler. Vi drukner i det store hav af informationer og bukker mange gange under i konkurrencen om at blive set og hørt.

Og netop derfor trænger vores oplysningsstrategi til en yderligere professionalisering. Vi må skoles endnu mere i at sælge nyheder og historier fra mindretallet i de elektroniske, sociale og trykte medier.

Og vi må blive bedre til at blande

os i den aktuelle politiske diskussion og kulturdebatten i Danmark. Der er et stykke vej endnu, men kursen er sat af SSF og Det sydslesvigske Samråd.

DOBBELT STATSBOGERSKAB

Den 1. september 2015 trådte den ny lov om dansk indfødsret i kraft. Loven anerkender borgeres ret til det dobbelte statsborgerskab.

Enhver rigsdansker bosiddende i Sydslesvig vil fremover kunne søge om det tyske statsborgerskab uden af den grund at miste retten til det danske.

Under en høring i Indfødsretsudvalget i december 2014 opfordrede SSF udvalgets medlemmer at drøfte, under hvilke betingelser dansksindede sydslesvigere med tysk statsborgerskab ville kunne inddrages muligheden for at erhverve det danske statsborgerskab.

Som hovedregel kræver opnåelse af indfødsret naturalisation, at man har bopæl i Danmark. SSF anmodede udvalget om at overveje, under hvilke forudsætninger en dansksindet bosiddende i Sydslesvig ville kunne opnå dansk indfødsret.

Indfødsretsudvalget var åbent over for problemstillingen, men ville ikke kunne implementere en sådan undtagelsesbestemmelse i loven inden tredje og sidste behandling. Både juridiske og tekniske spørgsmål omkring SSFs anliggende måtte undersøges først.

Betingelserne for at erhverve dansk statsborgerskab kunne blandt andet være et krav om bopæl i Sydslesvig, dokumentation for afsluttet dansk skolegang og et længerevarende medlemskab af en dansk hovedforening som eksempelvis Sydslesvigsk Forening. Med andre ord skulle man kunne dokumentere en tilknytning til det danske mindretal af mindst 15 års varighed.

Muligheden for det dobbelte statsborgerskab for mindretallets medlemmer ville styrke båndet til Danmark og

På SSFs landsmøde 2014 drøftede de delegerede indgående SdUs såkaldte strukturmodel, præsenteret af organisationens næstformænd Ronny Grünwald og Anders Kring. (Foto: SPT)

understrege det nationale fællesskab med det danske folk yderligere. SSF hilser regeringens seneste initiativer i denne for mindretallet vigtige sag velkommen.

SAMRÅDET

I januar 2015 inviterede Samrådet til en Sydslesvigting-konference på Jaruplund Højskole for at debattere mindretallets organisationsstruktur på baggrund af SdUs regionsmodel.

En model, der lægger op til en nedlæggelse af de nuværende organisationer ved fusion, hvorefter mindretallet styres af et af medlemmerne valgt parlament, kaldet Sydslesvigting.

Forud for diskussionen på konferencen, som havde trukket små 200 mennesker af huse, var der fire debatoplæg ved daværende formand for Sydslesvigudvalget Troels Ravn, professor Ove Korsgaard, SdUs daværende 1. og 2. næstformand Ronny Grünwald og Anders Kring samt Grænseforeningens formand Mette Bock.

Alle fire indlæg omkring struktur, demokrati og folkestyre gav et input til

den senere drøftelse i otte grupper og i plenum omkring mindretallets fremtidige demokratiske organisering.

Det blev tydeligt både i grupperne og i plenum, at der ikke var noget flertal for den helt store forkromede forandring, som SdUs regionsmodel lagde op til.

Langt de fleste konferencedeltagere foretrak at bibeholde den nuværende decentrale struktur med en bred vifte af demokratisk opbyggede foreninger, der menes at styrke det frivillige samarbejde, bevidstheden om medejerskab til organisationerne og antallet af pligtvillige, der er parat til at investere tid i det ulønnede virke.

En lille åbning for strukturforandringer var der dog, idet de otte arbejdsgrupper var enige om, at Samrådet ud over konsensusafgørelser fremover også skal kunne tage flertalsafgørelser i en række overordnede mindretalsanliggender.

FORMANDSGRUPPE

I forlængelse af konferencen nedsatte Samrådet en formandsgruppe, der fik til opgave at udarbejde et udkast til en ny samarbejdsaftale for Det sydslesvigske Samråd.

Den lægger op til, at Samrådet på følgende overordnede områder skal kunne tage flertalsbeslutninger. Det drejer sig om:

Overordnet kommunikationsstrategi, fælles sprog- og værdipolitik, fælles mission og vision for det danske mindretal, høringer i forbindelse med sprogcharta og rammekonvention, koordinering i forhold til Sydslesvigudvalget og myndigheder, samt anlæg og budget.

Det har været diskuteret, om hvorvidt SSFs tilsluttede foreninger fortsat skal være medlem af Samrådet eller

lade sig repræsentere af SSF, som skoleforeningen ønsker det. Her er man nået frem til et kompromisforslag, der går ud på, at de nuværende ni medlemmer af rådet fortsætter som hidtil.

Efter fem år gennemføres en evaluering af den nye samarbejdsaftale. De tilsluttede foreninger vil inden for de næste fem år kunne overveje deres fremtidige organisationspolitiske placering i forhold til Samrådet og SSF.

De tilsluttede foreningers selvstændige medlemskab af Samrådet er i øvrigt historisk betinget. De har altid haft en plads i Samrådet.

Endvidere har Skoleforeningen fremsat det forslag, at der skal overdrages Samrådets formand flere repræsentative opgaver end tilfældet er i dag, idet de opfatter ham eller hende som hele mindretallets formand. Her mangler Samrådet dog den demokratiske og juridiske legitimitet.

Ud over at Samrådet mangler den demokratiske og juridiske legitimitet til at varetage overordnede ledelsesbeføjelser på helhedens vegne, griber man især ind i et af Sydslesvigsk Forenings historisk betingede og vedtægtsbestemte kerneområder.

SSF har lige fra 1920 til 1945 under navnet Slesvigsk Forening som mindretallets brede og største folkelige forening repræsenteret de dansksindede i overordnede mindretalspolitiske anliggender.

Efter Anden Verdenskrig har Sydslesvigsk Forening så i et til dels tæt samarbejde med SSW og i andre sammenhænge med Skoleforeningen, Samrådets formand eller øvrige danske organisationer varetaget denne repræsentative opgave frem til i dag.

De mange kontakter, SSF har etableret i forhold til de relevante danske, tyske og europæiske samarbejdspartnere gennem en årtier lang kontinuerlig varetagelse af de repræsentative

opgaver på hele mindretallets vegne har medført, at SSF ligger inde med et netværk til mange officielle politiske organer, som alle i mindretallet profiterer af.

Derfor er SSF ikke til sinds at overdrage nogle af sine repræsentative opgaver til Samrådets formand. I forvejen varetager denne repræsentative opgaver i forbindelse med Sydslesvigudvalgets besigtigelsestur, budgetforhandlinger og overrækkelse af gaver

SSF gav en underskudsgaranti, da Signe Andersen, Maïke Lohse og Erik Jensen efter mere end et års arbejde udgav en Sydslesvig-antologi, hvor 22 forfattere med tilknytning til Sydslesvig præsenteres med hver deres biografi og smagsprøver på deres forfatterskab; litterære tekster skrevet på dansk. Bogen blev præsenteret op til årsmødeweekenden. (Foto: SPT)

til Kongehuset sammen med SSFs formand. En ændring af denne arbejdsdeling kræver, at Samrådet ændres til et demokratisk valgt overordnet beslutningsorgan.

I AUDIENS

I denne sammenhæng skal nævnes, at Samrådets formand sammen med SSFs formand den 7. april i år drog til audiens hos Dronningen på Marselisborg Slot i anledning af Hendes Majestæts 75-års fødselsdag den 16. april.

Om det var vagterne foran slottet, Deres kongelige Højheder Kronprins Frederik og Kronprinsesse Mary i slot-

tes hall eller Dronningens adjutant, der personligt tog sig af delegationen fra Sydslesvig, var alle hjertelige og velinformerede om de to sydslesvigere, der var kommet for at overrække fødselaren en salmebog fra 1838 dekoreret med sølvbeslag og 15 glasperler, kaldet flusser.

Salmebogen blev brugt i de danske menigheder i hertugdømmet Slesvig, dvs. nord for den nuværende dansk-tyske grænse, hvor kirkesproget var dansk modsat syd for grænsen, hvor kirkesproget var tysk.

Besøget og Majestæts varme modtagelse af mindretallets repræsentanter bekræftede på en personlig måde de levende bånd, der er mellem Kongehuset og de dansksindede i Sydslesvig.

En royal sympati, medfølelse og medleven i mindretallets liv og færden, som Dronningen hvert år i sin nytårshilsen sætter ord på, ikke mindst ved sidste årsskifte efter 150-året for slaget ved Dybbøl 1864, da hun henvendt til de dansksindede i Sydslesvig sagde: "Den 18. april mindedes hele landet Stormen på Dybbøl i 1864 og det nederlag, som kom til at præge Danmark i stort som i småt. Vi har også i dette år kunnet huske 100-året for udbruddet af Første Verdenskrig. Den krig, som trak sit blodige spor gennem de fleste af Europas lande, men som Danmark stod udenfor.

Men udfaldet af den krig var også årsag til, at sønderjyderne i 1920 kunne stemme sig tilbage til Danmark. Et dybt sår kunne heles.

Dog gjaldt det ikke for alle de dansksindede. Sydslesvigerne kom til at stå udenfor. "I skal ikke blive glemt," sagde Christian X. ved den nye grænse i Kruså, da han mødte sydslesvigerne under fejringen af Genforeningen i 1920.

"I er ikke blevet glemt" kan vi sige i dag, selv om jeres skæbne blev en anden. I har holdt ved jeres danske arv

gennem generationer, og I har tilføjet grænselandet et træk, som er enestående blandt grænseegne i verden. Jeg sender mine varmeste nytårshilsener til alle sydslesviger."

Udkastet til en ny samarbejdsaftale lægger op til, at Samrådet een gang om året gennemfører en Sydslesvigkonference, på hvilken Samrådets formandskab aflægger en årsberetning.

Derudover kan Samrådet lægge op til at drøfte særlige temaer med mindretallets medlemmer. Konferencen giver på den måde det menige medlem mulighed for at tage indflydelse på Samrådets arbejde. En god ordning, som styrker medlemmernes indflydelse på organisationslederne.

ARBEJDSGRUPPE

Samrådet nedsatte for efterhånden nogle år siden det såkaldte integrationsudvalg. Da udvalgets navn menes at kunne misforstås, besluttede man at

skifte navn til "Arbejdsgruppen til styrkelse af det folkelige arbejde og fællesskabet".

Arbejdsgruppens notat, der kommer med flere bud og forslag på, hvorledes nye udefra kommende medlemmer kan sluses ind i mindretallet på en mere effektiv måde er p.t. til høring i samrådsmedlemmernes organisatoriske bagland.

Høringen skal være afsluttet til december, hvor Samrådet på baggrund af de tilbagemeldinger, der måtte være kommet på udvalgets notat, implementerer eventuelle tilskyndelser i en handleplan. Herefter omsættes papiret ude i de lokale foreninger og institutioner på baggrund af et fælles formulæret værdigrundlag.

KOMMUNIKATIONSNETVÆRK

Sydslesvigudvalget afviste Samrådets og Grænseforeningens fælles ansøgning om midler til finansiering af en

Når SSF og Grænseforeningen deltager i feriemessen i Herning i februar, kommunikerer der også på livet løs. Her fås danskere i tale, man måske ellers ikke når. Her ses Uwe Jacobsen uddele dugfriske Flensborg Aviser til interesserede. (Foto: Tine Andresen)

kommunikationskonsulent, der skulle være behjælpelig med at omsætte Mediebureauet Bysteds nordvendte oplysningsstrategi.

Nu er det så op til Samrådets kommunikationsnetværk bestående af organisationernes mediefolk, Grænseforeningens nye informationschef journalist Anna-Lise Bjerager og SSFs Presse-tjeneste at omsætte Bysteds kommunikationsstrategi i Danmark.

Arbejdet er skudt i gang og tiden vil vise, om det vil lykkes ovennævnte kommunikationsnetværk at sælge historier, kroniker og meget mere til den danske medieverden med henblik på at styrke den danske borgers kendskab til mindretallet i Sydslesvig.

Mette Bock, medlem af Samrådets styregruppe, appellerer til netværket, at det skal bidrage til den offentlige debat i Danmark. Det skal finde emner, der naturligt glider ind i den danske medieverden i stedet for at sælge historier, man selv synes er gode.

En konkret idé, som SSF allerede har præsenteret DR1s programdirektør for, er at producere en julekalender med rødder i Sydslesvig, der kunne sendes 2020 i forbindelse med 100-året for grænsedragningen.

BUDGETKOORDINERING

Sidste år lykkedes det Samrådet over for Sydslesvigudvalget at fremlægge en koordineret budgetansøgning. Det lykkedes ikke for Samrådets økonomiudvalg i år at præsentere en afstemt budgetansøgning for 2016, idet een af Folketinget vedtagne ny regnskabsbekendtgørelse forlanger, at afskrivninger ikke længere føres i balancen, men i driftsregnskabet.

Dette nye regnskabsprincip kommer til at betyde, at både SSF og SdU ikke kan holde sig inden for den af Sydslesvigudvalget bestemte fremskrivnings-

procent.

Budgetforhandlingerne mellem Samrådet og Sydslesvigudvalget må afklare, om løsningen på problemet er af regnskabsteknisk art eller snarere af politisk karakter.

FLENSBORG AVIS

Mindretallets dagblad Flensborg Avis har besluttet at træde ud af Samrådet som tale og stemmeberettiget medlem. Fremover vil avisen overvære Samrådets møder som gæst.

Ved at tage dette skridt, mener avisen at styrke det vigtige armslængdeprincip, der sikrer, at den frit og uafhængigt kan skrive kritisk om mindretalsanliggender uden at skulle tage hensyn til uvedkommende interesser.

Samtidig trak avisen sig ud af økonomiudvalget, men dog ikke mere end, at man imødekommer Samrådets informationsbehov omkring Flensborg Avis' fremskrivningsprocent.

Siden sommer 2015 er Samrådets antal af medlemmer ulige - 9 i stedet for 10. Dette er ganske hensigtsmæssigt i betragtning af, at Samrådet vil tage bindende flertalsafgørelser omkring visse allerede ovennævnte emner.

Det blev en spændende færøsk mad- og filmaften, som SSF og Nordisk Informationskontor havde indbudt til på Flensborg-hus i juni med chef de cuisine Ruben Busk (foto) og filminstruktør Sakaris Stora, begge fra Færøerne; afrundende Færø-festivalen, der indledtes med en udstilling på Mikkelsberg tidligere på året, (Foto: SPT)

MIKKELBERG

Mikkelberg-Fondens bestyrelse består af følgende otte personer: formand Henry Buhl, Kim Andersen, Finn Slumstrup, Dieter Paul Küssner, Steen Schröder, Birgit Holthusen, Jörg Krüger og næstformand Jon Hardon Hansen.

Bestyrelsen for Mikkelberg Fonden har udarbejdet et strategipapir, der skal fremtidssikre det nordiske kunst- og cricketcenter i Hatsted.

Den færøske udstilling, som blev åbnet skærtorsdag i år, var startskuddet på visionen om, at den gamle mølle og møllehuset på den store smukke naturgrund må lyse som et spændende og attraktivt fyrtårn, der tiltrækker mennesker både fra lokalområdet, regionen og hele Norden til Hatsted.

Et kulturelt fyrtårn, der skal appellere til folk med interesse for nordisk billedkunst, nordisk litteratur, nordisk musik

og nordiske værdidebatter.

Men samtidig skal Mikkelberg også huse folkekunst og folkekultur, der gerne må bygge bro mellem grænse-landets flertal og mindretal under mottoet "at ville de andre uden at opgive sig selv".

Strategien bygger på tre søjler. Den ene søjle, Mikkelberg skal stå på, er forsamlingshus- og kulturhussøjlen. Mikkelberg tænkt som et mødested for både den dansksindede og tysksindede lokalbefolkning, hvor musikken, både den klassiske og den moderne, litteraturen og den mere folkelige kultur kan finde et værested.

Den anden søjle er fornyelsen af det finkulturelle i form af billed- og billedhuggerkunst, som bevarer stedet som et nordisk kunstcenter helt i Henry Buhls ånd.

Udfordringen er at genoplive udstillingslokalerne med hyppigt skiftende kunststillinger mindst fire gange

Landsregeringens mindretalskommitteret Renate Schnack, FUEN-præsident Hans Heinrich Hansen, SSF-formand Jon Hardon Hansen, generalsekretærene Uwe Jessen (BDN), Jens A. Christiansen (SSF) og Susann Schenk (FUEN) orienterede Klaus Zillikens fra udenrigsministeriets afdeling "Nord" og William Boe fra Danmarks ambassade, begge Berlin, om Mindretalenes Hus i Flensborg. (Foto: SPT)

om året. I denne sammenhæng vil det være vigtigt for stedets fremtid at finde samarbejdspartnere i Danmark, Norden og Slesvig-Holsten.

Etableringen af et kunstudvalg og dannelsen af et engageret bagland af kunstinteresserede under navnet "Mikkelbergs venner" vil kunne være et egnet instrument til at opbygge et netværk til kunstmuseer, gallerier, kunstnere og kunstformidlere, der kan være med til at fylde kunstcenteret på vestkysten med endnu mere liv.

Den tredje søjle, Mikkelberg står på og fortsat skal stå på, er cricketspor-ten under SdU. Her finder man Husum Cricket Clubs hjemmebane. En club, der spiller i Danmarks næsthøjeste seniorrække og gentagne gange har leveret talentfulde cricketspillere til det danske cricketlandshold.

Fondsbestyrelsen har givet sig selv to år (2015-2016) til at omsætte strategi- og visionspapiret. Bestyrelsesmedlem Steen Schröder har erklæret sig parat til følge realiseringen af strategiplanen til dørs indtil slutningen af 2016.

DANMARKS FØDSELSATTEST

Takket være en generøs donation fra A.P. Møller-Fonden var det for over 25 år siden muligt for Sydslesvigsk Forening at erhverve den grund, hvorpå Danevirke Museum ligger, just på det sted, hvor Hærvejen går gennem Danevirkes Hovedvold.

Der er sket meget, siden Prins Joachim åbnede Danevirke Museum den 25. august 1990. Man kan nærmest tale om, at den grimme ælling er blevet til en smuk svane.

Fra at fortidsmindet har været tilgroet, er det i dag for de mange tusinde gæster, der årligt besøger Danevirke, muligt at se den kronologiske udvikling af nordens største bygningsværk lige

fra år 650 til 1170.

Det kan man takke både danske og tyske arkæologer for, der har rensset de ældste dele af hovedvolden for uønsket beplantning. Istandsatt og færdigkonserveret Valdemarsmuren og sidst, men ikke mindst frilagte den berømte åbning i volden: "Porten til Norden".

25 år efter åbningen af museet kan Danevirkes leder Nis Hardt med stolthed fremvise en prægtig arkæologisk park, der omfatter voldstedet Thyrborg, Hovedvolden, den istandsatte Valdemarsmur og den gamle Skanse 14 fra 1864.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at skuffelsen over, at Unesco ikke imødekom Island, Norge, Letland, Danmark og Slesvig-Holstens fælles ansøgning om, at Danevirke blev optaget på Verdens Kulturarvs listen, var stor.

Timingen havde været perfekt, hvis man ellers havde fået et positivt svar i år. Det havde klædt den smukke svane og havde blåstemplet dette danske monument. Men der er allerede kræfter i gang med at overveje en ny ansøgning til Unesco i Paris.

Som Jellingestenen er Danmarks dåbsattest, er Danevirke Danmarks fødselsattest. Dette oldgamle mytiske grænseværn, som efterhånden kan dateres helt tilbage til 400-tallet efter Kristi fødsel, markerer tydeligt, hvor langt mod syd danernes rige strakte sig.

Danernes riges vugge beskyttet af en vold bag hvilken kongerækken slog rod, spirede, voksede op og dannede Danmarks ryggrad. Et vordende lands historie hængt op på den lange række af regenters evne til at samle et folk omkring én krones gyldne stråleglans.

Eet folk samlet om en fælles national identitet knyttet til Volden, Guldhornene, Jellingestenen, Jydske lov, Kongeloven, Grundloven, Guldalderen, Dybbøl mølle, Parlamentarismen, Gen-

foreningen, Mindretallet, besættelsen og befrielsen, Europamesterskabet i fodbold, demokratiets værdier levet og forsvaret af en lang række mindretalsregeringer i et homogent folkefællesskab, hvis sammenhængskraft i disse år udfordres af en ny folkevandrings-tid.

Danevirke, dette store nationale mindesmærke, tiltrækker regenter og statsledere fra Danmark og Tyskland. Her kan de høre om, hvorledes mindretallet har formået at omforme en mur til en bro.

Ja, det der engang blev rejst som værn mod fjendtlighedsindede folks indtrængen på vore enemærker, er i dag blevet til det nationale oldtidsminde, der samler det danske og det tyske i et grænseoverskridende samvirke for en fælles sag og en fælles interesse, nemlig historien om, hvorledes den dansk-tyske historie har præget vort grænse-land.

På Danevirke mødes som sagt Danmarks og Tysklands regenter og ledere. Således i 2004 Dronningen og Prinsgemalen med daværende forbundspræsident Horst Köhler og frue i anledning af Hedeby/Slesvigs 1200-års jubilæum.

2006 Kronprinsparret Frederik og Mary med Slesvig-Holstens daværende ministerpræsident Peter Harry Carstensen i forlængelse af et officielt besøg i Hamborg.

2011 daværende formand for Folketinget Thor Pedersen med daværende landdagspræsident Torsten Geerds i anledning af åbningen af mindretalsudstillingen på 1. sal.

Alle disse statsbesøg foregik ikke i ånden fra 1864, men tværtimod i en fredelig ånd, der bekræftede, at det mellemfolkelige samliv mellem danske og tyske og deres to mindretal i Nord- og Sydslesvig er præget af venskab,

samarbejde og en gensidig respekt for den andens sproglige, kulturelle og nationale forskelligheder.

I den samme fredelige og fordragelige ånd fejrede den 24. september i år godt 100 gæster sammen med Folketingets nye formand Pia Kjærsgård og landdagspræsident Klaus Schlie Danevirke Museums 25-års jubilæum.

Folketingets formand Pia Kjærsgård roste ved den lejlighed det danske mindretal for nutidighed. Hun sagde bl.a.:

”Når man er inviteret herved til jer føler man aldrig, at man er landet i en kedelig studiekreds, som kun handler om historie og levn fra fortiden. Uanset hvor mange 100 år man er med til at markere, så peger jeres arrangementer altid fremad mod nye visioner for, hvordan denne landsdel kan udvikle sig. I arbejder for, at denne landsdel bliver det sted, man kigger hen, hvis man ønsker viden og inspiration til at løse konflikter omkring nationale mindretal. I arbejder for, at denne landsdel

Tran Nu Ngoc Anh (t.h.), direktør for departementet for internationalt samarbejde i komiteen for etniske mindretalsanliggender (CEMA) i Vietnam, gæstede sammen med medarbejderen Nguyen Thi Ngoc Anh SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen på Flensborghus i juli for at få belyst det danske mindretals aktuelle situation og problemer, mindretallets relationer til Danmark, til flertalsbefolkningen og mindretallet hhv. mindretallets rolle i et europæisk og internationalt perspektiv. De to var på studietur i grænselandet. (Foto: SPT)

bliver selve porten til Norden for det europæiske kontinent. I arbejder for at skabe vækst i regionen, hvor man på hver side af grænsen - som det mest naturlige - trækker på ressourcer fra den anden side. Hele tiden kigger I fremad.

Mindretal og flertal på begge sider af grænsen deler målene og visionerne

10 russiske og 10 tyske deltagere i seminaret "Egon Bahr-fellowship" - arrangeret af Friedrich Ebert-Stiftung Moskva/ Berlin - blev informeret om det danske mindretal og det dansk-tyske grænseland af SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen den 25. september på Flensborghus. De var på studietur med masser af dialogmøder i Slesvig-Holsten, Berlin og Hamborg. (Foto: SPT)

Region Syddanmarks Udvalg for dansk-tysk samarbejde med formand Hans Philip Tietje (V), næstformand Poul Andersen (S), Bjarne Jensen (DF), Jens Møller (V), Carsten Abild (V), Vibeke Syppli Enrum (EL) og Karsten Uno Petersen (S) og medarbejdere mødtes med SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen på Flensborghus, hvor de - på billedet endnu ikke fuldtallige - orienteredes om det grænseoverskridende samarbejde set med det danske mindretals øjne, om mindretallets historie og aktuelle situation samt om Bonn-København erklæringerne. Udvalget mødte også overborgmester Simon Faber på Flensborg rådhus.

for fremtiden, men giver plads til, at vejene derhen sker i respekt for mangfoldigheden og uden ensretning.

56 internationale forbunds-dags-stipendiater, der opholdt sig på et grænselandsseminar i Sankelmark, finansieret og iværksat af forbunds-dagen i Berlin, var blandt de mange gæster, SSF orienterede i årets løb. Forbunds-dagen har igennem mange år praktiseret en samarbejdsordning med Sankelmark-akademiet, der så igen samarbejder med danske som tyske aktører, flertal som mindretal i det dansk-tyske grænseland, for at formidle overfor stipendiaterne, hvordan et fredeligt og for alle parter gavnligt mindretalspolitisk klima kan skabes. Og et hold nummer to fulgte få dage efter. Før dem kom et hold germanistik-studerende fra Hviderusland. På Flensborghus fik de alle en briefing af SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen om det danske mindretal, historisk og aktuelt. (Foto: SSF)

At I er gode til at sætte en historisk og kulturel ramme for et arrangement med emner, der peger fremad, fik vi selv at mærke ved flere lejligheder i det store jubilæumsår 2014. Her havde Museum Sønderjylland leveret en vandreudstilling til Folketinget med titlen "Fjendskab og Forsoning – Det dansk-tyske grænseland 1864-2014".

Fra Folketingets side havde vi egentlig bare tænkt, at opgaven nu bestod i at få den til at vandre og få den fragtet rundt fra det ene sted til det andet. Her var det så, at Sydslesvigsk Forening aktivt trådte til og sørgede for, at udstillingen blev løftet op til mere end blot at være en udstilling. Udstillingen kom til at danne bagtæppe for rigtig mange gode møder og debatter om mindretalspolitik. Det skylder vi jer en kæmpe tak for, at I lærte os."

Landdagspræsident Klaus Schlie fandt det bemærkelsesværdigt, at det netop er det danske mindretal, der står bag et museum, som beskæftiger sig med oldtidsmindet og den fælles historie for danske og tyske i regionen. Det bør være et forbillede for andre grænseregioner, mente Schlie: "Danevirke Museum viser udviklingen af den åbne dansk-tyske grænse, og samtidig er den som noget enestående i Europa oprettet og drevet af et nationalt mindretal."

Og han tilføjede: "En mindretalspolitisk model for andre kan vi dog ikke være, men snarere et forbillede. De historiske forudsætninger er forskellige."

SLESVIGHUS

Gottorp amtsstyrelse har et stort ønske om, at ombygningen af 1. og 2. sal på Slesvighus hurtigst muligt kommer i gang. Det er den såkaldt 3. byggefase til godt og vel 1,2 million euro.

På de to etager er det tanken at indrette et ungdoms- og aktivitetshus samt forsamlingshus til brug for Slesvigs ungdom samt et mødested for de fusionerede bydistrikter, som har nogle reelle pladsbehov.

Samarbejdet mellem SSF og Landestheater Schleswig-Holstein er blevet forlænget således, at Slesvighus også lægger rum til tyske teaterforestillinger i sæsonen 2016-2017.

Byen Slesvig er dog interesseret i at forlænge kontrakten med SSF i op til 10 år, hvis man ellers kan opnå politisk opbakning for et så langt lejemål.

Byen vil gerne vinde tid for at finde en løsning og en finansieringsmulighed af et nyt spillested i Slesvig. Hovedstyrelsen har givet forretningsudvalget mandat til at forhandle et lejemål på ti år på plads under skyldig hensyntagen til det lokale danske foreningslivs mulighed for at bruge både den store og den lille sal.

En aftale med byen vil sikkert kunne fremskynde starttidspunktet for realiseringen af den tredje byggefase på 1. og 2. sal af Slesvighus. Det kunne vise sig at blive en win-win situation både for byen Slesvig og Gottorp amt.

AMTER OG DISTRIKTER

På amtsgeneralforsamlingerne har man i det forløbne år ikke mindst haft distrikts-sammenlægninger til debat. Spørgsmålet har blandt andet været, om fusioner har en positiv eller en negativ effekt på distriktsarbejdet.

Det er der tilsyneladende delte meninger om. Der er dem, der er af den opfattelse, "at afvikling er lig med udvikling". Mens andre omvendt mener, "at afvikling er lig med tilbagegang".

Man ser med andre ord både fordele og ulemper ved bevarelsen af distrikternes nuværende størrelse henholdsvis en sammenlægning af dem til større enheder.

I nogle små distrikter har det været et problem at få valgt en fuldtallig bestyrelse. Små distrikter har af naturlige grunde heller ikke muligheden for at tilbyde et større fællesskab i forbindelse med afholdelse af foreningsaktiviteter.

Omvendt kan de små distrikter sikkert på en helt anden måde end de store byde på en mere personlig og hyggelig samværsform inden for nogle fortrolige rammer i en mindre kreds af deltagere.

Men det kan også blive så småt, at ellers gode arrangementer ikke formår at skabe den ønskede fællesskabsfølelse blandt medlemmerne og den inspiration, man kunne tænke sig.

I Flensborg by har man i løbet af en række år reduceret antallet af distrikter fra 22 til 8. Stod det til byformanden, måtte antallet af distrikter godt komme ned på 5.

I Slesvig by, som har bestået af en

23 debatlystne mennesker mødtes for at diskutere og nytænke "venskabsforbindelser mellem Danmark og Sydslesvig" på Højskolen Østersøen i Aabenraa. De kom fra GFs lokalafdelinger rundt omkring i Danmark og fra SSFs amter i Sydslesvig. Tovholdere var GFs foreningskonsulent Claus Jørn Jensen, SSFs foreningskonsulent Tine Andresen og SSFs Syd-tønder-konsulent Lars Petersen. Målet var at udvikle 2-3 modeller for, hvordan man fremover kunne mødes på tværs af grænsen. (Foto: Tine Andresen)

række distrikter, er der dags dato 2 distrikter tilbage. Gottorp amts formand kunne forestille sig, at slibyen en dag kun lagde navn til et enkelt distrikt.

Fordelene ved de store distrikter er, at de ingen problemer burde have med at kunne finde medlemmer, som vil lade sig vælge ind i bestyrelsen. De kan byde på det store fællesskab i foreningen. De har større økonomiske muligheder for at finansiere aktiviteter og dermed større mulighed for at tilbyde et bredere og mere varieret kulturtilbud.

Faren ved de meget store distrikter er, at de kan fremme anonymiteten og skabe enklaver, der ikke just fremmer muligheden for at opleve det store fællesskab.

På amtsgeneralforsamlingerne har meningene været delte med hensyn til, hvorvidt SSF i fremtiden skal satse endnu mere på at sammenlægge distrikter eller omvendt så vidt mulig bevare de mange distrikter.

Uanset om man er for eller imod distriktssammenlægninger: Det er og bliver lokalforeningerne, der suverænt

bestemmer, om de vil fusionere med et nabodistrikt eller ej.

Ser man på udviklingen i kulturforeningen, er antallet af distrikter i løbet af de sidste 10-15 år dalet fra 120 til 80 distrikter, mens antallet af medlemmer er steget de sidste 5-6 år.

Desværre er SSFs medlemstal faldet i det forgangne år, selvom Skoleforeningen har haft en mindre stigning i optagelsen af nye 1. classes elever.

En del af forklaringen på det faldende medlemstal er, at mange distrikter har gjort sig den umage at få slettet deres kartotekslog.

Jeg ser frem til, at SSFs medlemstal atter stiger, så snart Samrådet har gjort sit arbejde færdig i "Arbejdsgruppen til styrkelse af det folkelige arbejde og

fællesskabet".

Det vil forhåbentlig også have en positiv effekt på lysten samt viljen til at engagere sig i både distrikts- og distriktsbestyrelses arbejde.

Hovedstyrelsen besluttede på et af sine seks årlige møder at ville drøfte foreningsudviklingen på det kommende klausurmøde på Jaruplund Højskole i det nye år.

En debat om SSFs interne struktur, udvikling af kulturforeningens arrangementstilbud, revitalisering af forbindelserne til venskabskredsene nord for grænsen, videreudvikling af et endnu tættere samarbejde med Skoleforeningen omkring optagelsen og indslusningen af de nye forældre i mindretallet, er emner, der skal diskuteres.

En SSF-Skoleforenings-arbejdsgruppe, der beskæftiger sig med en integrationspolitik for de "nye" i mindretallet, er i fuld gang med at finde frem til redskaber og tiltag, der positivt fremmer og styrker bevidstheden om og lysten til at være en aktiv del af det danske fællesskab. Målgruppen er de mange familier, der optages i Skoleforeningen ved tilmelding af deres børn i vuggestue, børnehave eller skole. Værdi- og kulturfællesskabet og dermed sammenholdet i mindretallet er det overordnede mål. Bl.a. indgår sprogkurser i idékataloget. Et relevant tilbud her er SSFs og Skoleforeningens og dens Voksenundervisnings familiesprogkursus - et fuldtægtet første på Højskolen Østersøen i Aabenraa og et ligeledes fuldtægtet på Jaruplund Højskole. Fire styks om året er planlagt. Tovholdere er bl.a. fhv. skoleinspektør Charlotte Bassler og SSF-amtskonsulent Marike Hoop. (Foto: Tine Andresen)

Flere alternative sprogkurser som det succesrige, der blev holdt en week-end i foråret på Højskolen Østersøen, motivationskurser til styrkelse af en øget pligtvillighed blandt medlemmerne, en større indsats for en stigning af medlemstallet og andre relevante temakredse omkring foreningsudviklingen, skal vi i Sydslesvigsk Forening drøfte intensivt for at vores folkelige kulturforening er gearet og rustet til fremtidens udfordringer, der er præget af et individualiseret fritidsliv og et socialt samliv, der mere og mere udfolder sig i den digitale snarere end i den fysiske verden.

Der er nok at tage fat på. Det gør vi med glæde som de lidenskabeligt engagerede foreningsfolk og ildsjæle, vi er, der med hjertet på rette sted drives af kærligheden til det danske i Sydslesvig.

Motivationen for frivilligt at gøre en indsats for udbredelsen af dansk kultur og sprog på denne side af grænsen er stor. Det er fint at bære Valdemarsflaget på reversen synligt for enhver. Men det er en dybfølt fryd at bære Dannebrog i sit hjerte. Motivation nok til at vil gøre en frivillig indsats for bevarelsen og udbredelsen af dansk kultur og sprog i grænselandet.

TAK

Til slut vil jeg benytte lejligheden til at takke Sydslesvigsk Forenings og mindretallets samarbejdspartnere. Uden de gode, konstruktive og tætte forbindelseslinjer til Sydslesvigudvalget, Folketingets Præsidium, regeringen og Folketingets medlemmer samt Kongehuset ville de danske i Sydslesvig have trange livskår.

Vi taler om, at mindretallets eksistens er røget ud af det danske folks hukommelse. Men Sydslesvigudvalgets besigtigelsesture, mindretallets folketingsture, generalsekretærens netværksarbejde på Christiansborg samt Dronningens nytårshilsen vidner om, hvor stærkt de dansksindede er mejslet

ind i det officielle Danmarks bevidsthed.

I de sammenhænge ved man tydeligvis, hvad man ikke glemmer at holde fast i. Det noteres med dyb taknemmelighed i Sydslesvig.

SSFs kulturafdeling på Dansk Generalsekretariat består af kulturkonsulent Nina Lemcke t.v., kontorassistent Katrin Koch t.h. og FSJ-praktikant Anna Kaapke i m. De er bl.a. sparingspartnere for teater- og koncertudvalget, kulturudvalget, årsmødeudvalget, amterne og andre samarbejdspartnere. (Foto: SPT)

Efter årtiers ansættelse først på Dansk Generalkonsulat og siden i over 10 år på Dansk Generalsekretariat i Flensborg skiftede bogholder Karin Thomsen til sit velfortjente otium i maj; her ses hun sammen med efterfølgeren Bente Beckmann. (Foto: SPT)

Der skal lyde en stor tak til generalkonsul Henrik Becker-Christensen og fru Grethe Bay, som følger livets gang i mindretallet på nært hold, og gang på gang åbner generalkonsulatet ved historiske, grænseoverskridende eller

PRINCIP-PAPIR PRÆSENTERET. 40 forbundsdaysmedlemmer, forbundsdayspræsidenten, forbundsregeringens mindretalskommitterede og formanden for det indflydelsesrige indenrigsudvalg ved forbundsdagen gjorde sig sammen med Mindretalsrådet i Tyskland og repræsentanter for det tyske mindretal i Sønderjylland til talsmænd for en tysk sprogpolitik, der forlader det "lidt nedladende" ("gønnerhafte"), som den slesvig-holstenske mindretalskommitterede Renate Schnack udtrykte det på den store charta-sprogkonference, som Mindretalsrådet og forbundsregeringens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk havde indbudt til i det tyske parlamentariske selskabs lokaler Berlin i november 2014. (Foto: Mindretalssekretariatet)

selskabelige lejligheder.

I disse forbindelser indtager konsulatet i Flensborg en funktion som Sydslesvigs rigsdanske forsamlingshus, hvor medlemmer af flertal og mindretal på begge sider af grænsen mødes i private og dog samtidig officielle rammer. Tak for et godt og gedigent diplomatisk håndværk.

Tak til Grænseforeningen og det samarbejde, SSF har med den folkelige forening omkring Folkemødet på Bornholm, Folketingsturen, kommunikationsnetværket, messer og informationsarrangementer rundt omkring i købstæderne, foredrag og meget mere.

Til trods for, at det organiserede folkelige bagland mister medlemmer, er de lokale grænseforeningsfolk i Danmark en essentiel kontakthoved for sydslesvigerne. Derfor er den fælles indsats for at styrke venskabsforbindelserne også meget vigtig.

Også stor tak til både Slesvig-Hol-

stens mindretalskommitterede Renate Schnack og forbundsrepublikkens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk, som begge gør en ihærdig og engageret indsats for ikke blot vort, men alle nationale mindretal i Tyskland og Danmark. Deres engagement i forbindelse med at hjælpe projektet Mindretalenes Hus til en succesfuld afslutning, er forbilledlig.

Endelig vil jeg takke generalsekretæren og alle generalsekretariats ansatte såvel som amtskonsulenterne, der som medarbejdere dog ikke er så professionelle, at man ikke kan mærke et følelsesmæssigt engagement for den danske sag.

Der skal lyde en stor tak til alle de frivillige forenings- og bestyrelsesmedlemmer ude i amterne og distrikterne. Alle I ildsjæle, der frivilligt har forpligtet jer til at gøre en indsats for et levende dansk mindretal med et bredt facetteret forenings- og kulturliv for gamle som for unge.

Hæder for årtiers indsats til Frauke Alberts

En af de stille slidere i det danske mindretal i Sydslesvig, Frauke Alberts, Garding, har fået overrakt Sydslesvigprisen 2015 på SSFs landsmøde den 14. november efter forslag fra SSF Ejdersted amt. Overrækkelsen stod formanden for Oberst H. Parkovs Mindefond, Niels Henriksen, Sorø, for.

Frauke er en af de stille slidere i mindretallet. I utallige år har hun været medlem af mindretallets organisationer og siddet i mange forskellige bestyrelser.

Hun har været SSF-formand for distrikt Garding/ Evershop i 10 år, har været medlem af Ejdersteds SSF-amtsstyrelse i 13 år og er nu suppleant der.

Frauke er formand for Vestejdersteds danske Menighed siden 2006, sidder i Kirkerådet og er SSW-formand i Garding.

Frauke dukker første gang op i mindretallets medie-arkivalier i 1999 i en artikel om Garding Danske Skoles 50 års jubilæum.

Af den fremgår, at hun allerede som skolepige ikke var ked af at bestille noget, selv om hun blot fik mere arbejde ud af det. Dengang lugede hun nemlig ukrudt i skolegården og blev så sendt til bageren efter is til klassen.

I 2001 blev hun nyvalgt formand for Garding-Evershop SSF-distrikt. Den hidtidige formand Annemarie Cornils ville ikke mere. Der var ikke tænkt på en ny kandidat forud for generalforsamlingen, så amtsformand Erik Johansen truede med at nedlægge distriktet. Det fik Frauke til at melde sig.

Hendes egen afgang 10 år senere

Frauke Alberts, Garding, har fået overrakt Sydslesvigprisen 2015 på SSFs landsmøde den 14. november

var planlagt lidt bedre. Hun havde i tide sikret sig, at Kerstin Meinert overtog posten.

Hun forlod for øvrigt formandsposten i SSF-distriktet for at blive formand for SSW-distriktet, som skulle have en ny, da Wiebke Schultz ikke ville længere.

Frauke havde da repræsenteret SSW i byrådet siden 2010.

Hun havde egentlig kun sagt ja til at stå på listen, fordi hun var blevet lovet, at der ingen fare var for, at hun kunne blive valgt. Det blev hun så bare alligevel.

Men ikke nok med det. Spørger man Frauke om en hjælpende hånd, er hun der med det samme. Når der skal bages kager til arrangementer, organiseres arrangementer, eller når det gælder oprydningen bagefter. Frauke er der bare.

Hun kommer til koncerter, også selv om det er rock, og til julefester, hvor primært børnehavefamilier deltager.

Frauke er et beskedent, sympatisk menneske, som aldrig praler med det, hun gør for mindretallet.

Derfor er det på tide at hædre hende for det, hun yder for det danske mindretal på Ejdersted, skriver SSFs amtsstyrelse i anbefalingen.

TIDLIGERE MODTAGERE

1983: Otto Witt, Tønning/ Ejdersted amt,
1984: Carl Christiansen, Frederiksstad/ Husum amt,
1985: Annemarie Stollberg, Bredsted/ Husum amt,
1986: Mary Johannsen, Flensborg by,
1987: Wilhelm Hansen, Ylsbyskov/ Gottorp amt,
1988: Elsa Koch, Vanderup/ Flensborg amt,
1989: Henriette Westland, Flensborg by,
1990: Hans Detlef Andresen, Agtrup/ Sydtønder amt,
1991: Marie Giessel, Schinkel/ Rendsborg-Egernførde amt,
1992: P.J. Alberts, Østerhever/ Ejdersted amt,
1993: Anne og Gerhard Clausen, Moldden/ Gottorp amt,
1994: Margit Andresen, Veding/ Flensborg amt,
1995: Irma Baumann, Drage/ Husum amt,
1996: Andreas Blöcker, Flensborg by,
1997: Johann Mikkelsen, Læk/ Sydtøn-

der amt,
1998: Hildegard Srogosz, Skovby/ Gottorp amt,
1999: Hans Jørg Petersen, Egernførde/ Rendsborg-Egernførde amt,
2000: Erika Bruhn, Garding/ Ejdersted amt,
2001: Elfriede Plichta, Kobbermølle/ Flensborg amt,
2002: Elfriede Geipel, Husum/ Husum amt,
2003: Heinrich Hein, Flensborg by,
2004: Elke Müller, Vesterland/ Sydtønder amt,
2005: Birte Lütt, Slesvig/ Gottorp amt,
2006: Christel og Otto Prühs, Rikkert, Rendsborg-Egernførde amt,
2007: Alwine Bracke, Hørup, Flensborg amt,
2008: Monika Martens, Tønning, Ejdersted amt,
2009: Ketel Lorenzen, Bredsted, Husum amt,
2010: Hans Werner Clausen, Flensborg-Tarup,
2011: Richard Petersen, Nibøl, Sydtønder amt,
2012: Ingrid Thomsen, Slesvig/ Gottorp amt,
2013: Renate Petersen, Egernførde, Rendsborg-Egernførde amt,
2014: Marianne Huy, Oksbøl, Flensborg amt.

SYDSLESVIGPRISEN

Oberst H. Parkovs Sydslesvigpris er indstiftet af Oberst H. Parkovs Mindefond i 1983 og ledsages af en check, der overrækkes tæt på mindedagen den 22. september eller på SSFs landsmøde af formanden for fonden, fhv. Grænseforenings-direktør Niels Henriksen, Sorø.

Prismodtagerne indstilles til fondsbestyrelsen af SSFs forretningsudvalg - og kandidaterne foreslås på skift af SSFs amtsorganisationer. Der er tradition for, at prisen tildeles en dansk mand eller kvinde, som har gjort en ihærdig og trofast indsats i basisarbej-

det for det danske mindretal.

LEGATSTIFTEREN

I 1975 døde oberst Parkovs datter, Inger Parkov, cand. polit. og fhv. vicekon-torchef i Københavns Kommune, i en alder af 85 år. Hun var en god ven af Sydslesvig. Til minde om sin far havde hun indstiftet »et efterhånden meget stort legat, der bærer hans navn«, som »Grænsen« skrev i en nekrolog i anledning af hendes død, da formuen var ved at runde 1 mill. kr.

HANS PARKOV

f. 22.9.1857 i København. Følgende familietraditionen var han en stor ven af grænselandet og Sydslesvig.

Sekondløjtnant 1879, premierløjtnant 1881, kaptajn 1891, oberstløjtnant 1906, oberst 1913, chef for Tunestillingens Artillerikommando 1916, stabschef hos Generalinspektøren for Artilleriet 1918, afsked 1919, bestyrer for Frederiksværk Krudtværk.

Folketingsmand for Frederiksværk-kredsen 1906-13 (Højre), atter folketingsmand fra 1918, 2. viceformand i Folketinget 1920, formand for Gjentofte Kommunalbestyrelse og for Frederiksborg Amts Skytteforening, første borgmester i Gjentofte, da kommunen fik købstadsrettigheder 1934, formand i Overbestyrelsen for De Danske Skytteforeninger, medlem af Statens Løn-ningsråd fra 1924, af Amdsrådet for Gl. Københavns Amt fra 1922, af Bestyrelsen for Københavns Sygehjem, for Foreningen af 23. april 1832, for Aktieselskabet C. Wiibroes's Bryggeri og for Aktieselskabet Frederiksborg Amts Tidende, næstformand i Bestyrelsen for Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs-Aktieselskab, i Kontrolkomiteerne for Forsikringsselskaberne Haand i Haand og National.

Danske og udenlandske ordener.

I 1928 talte han på kongens vegne ved Landsstævnet (i dag: DGLs Lands-

stævne) på Dybbøl.

Død 10.4.1934.

FONDENS FORMÆND

Højskoleforstander Niels Bøgh Andersen (†), Jaruplund.

Fhv. SSW-formand Wilhelm Klüver (†), Flensborg.

Fhv. Grænseforenings-direktør Niels Henriksen, Sorø

32 forskellige mærker med kun 11 motiver

Vajka Thomsen, grafisk design-studerende på Professionshøjskolen University College Nordjylland i Aalborg, der var i praktik i SSFs og SdUs fælles grafik & layout-afdeling på Flensborghus i foråret 2015, har designet de sydslesvigske julemærker 2015.

Vajka har udarbejdet dem i forbindelse med en praktikprøve, hvor hun har gennemgået mærkernes historie, har analyseret målgruppen og har taget højde for, hvad det danske mindretal er og står for.

Med kun 11 motiver er det lykkedes Vajka at designe 32 unikke mærker, idet farverne varierer smukt.

Vajka skriver:

"Julemærkerne har jeg designet ud fra mine analyser og mit research som julekugler. Dette var det mest oplagte, da de fleste mennesker relaterer juletræet med dets pynt til juletiden og stemningen. For at øge denne julefølelse har julekuglerne fået motiver, som også hører til de flestes juletid, såsom engle og rensdyr.

Derudover bliver julemærkernes overskud brugt på velgørenhed, Sydslesvigsk Forenings humanitære arbejde, så målgruppen ved køb af julemærkerne samtidig donorer penge til et godt formål, og det er det julen handler om - næstekærlighed. Om det nu er til familien, venner, naboer eller fremmede er lige meget, og julemærkerne tilbyder det hele på en gang."

Julemærke-arkene med 32 mærker sælges for 4 euro/ 30 kr. på SSFs sekretariat, på Dansk Centralbibliotek og på Aktivitetshuset i Flensborg.

En smuk julemærke-pin sælges for 6 euro/ 45 kr.

Overskuddet fra salget går til SSFs humanitære arbejde.

Vajka Thomsen, årets julemærke-kunstner.

SSFs julemærker Jul i Sydslesvig 2015.

Tillykke med de 25 år

*Af museumsinspektør
Nis Hardt*

2015 er et særligt i år for Danevirke Museum. Museet har 25 års jubilæum.

Grund nok til et tilbageblik og et oprids af museets historie.

Nederlaget i 1864 førte til, at Danmarks gamle forsvarsvold mod syd kom til at ligge i Tyskland.

Det ændrede afstemningen i 1920 heller ikke noget ved.

Men Danevirke var for længst blevet en myte i Danmarkshistorien, som tusindvis af overvejende danske turister ønskede at se og opleve.

Alene Navnet Danevirke, "Danernes værk" bar en aura, der vidnede om Danmarks storhed i forgangne tider og om fortidens bedrifter.

Danevirke blev således også knyttet til håbet om, at det tabte land Sydslesvig måske engang i fremtiden igen skulle komme under dansk herredømme.

Folketingets formand Pia Kjærsgaard ankommer til 25 års-jubilæumsreceptionen på Danevirke Museum og modtages af museumsinspektør Nis Hardt i 1864-premierløjtnantuniform, SSFs formand Jon Hardon Hansen og SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen, begge t.v. og landdagspræsident Klaus Schlie og generalkonsul Henrik Becker-Christensen, begge t.h. (Foto: SPT)

ØNSKET

Allerede kort tid efter 2. krigen fik ønsket om at skabe en dansk institution ved Danevirke grobund i det danske mindretal.

Men planerne om ligefrem at få indrettet et museum, der skulle formidle det gamle forsvarsværk og dets betydning i grænselandets historie, måtte vente. Først i 1980'erne kunne planerne realiseres.

INITIATIVET

Tidligere SSF-generalsekretær Karl Kring tog initiativet. Takket være en storslået bevilling fra "A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formål" kunne Syd-slesvigsk Forening erhverve en nedlagt landbrugsejendom i landsbyen Dannevirke. Købet var velovervejnet, for ejendommen lå lige præcis der, hvor Hærvejen gennemskærer Danevirkes hovedvold ved Østre Kahlegat lige ved siden af den historiske kro Rødekro.

Arkæologen H.H. Andersen fra Moesgård Museum, der havde gravet i Danevirkes volde i mange år, stod sammen med historikeren Inge Adrian-sen fra Sønderborg Slot for den første udstilling. Tøjhusmuseet lånte velvilligt eksponater ud.

ÅBNINGEN

Den 25. august 1990 var det så vidt, og Prins Joachim kunne åbne det nyindrettede museum.

Takket være flere velvillige sponsorer, klækkelige beløb både fra dansk og tysk side og ikke mindst gode venners hjælp, har museet kunne udvikle sig til det, det er i dag.

I DAG

Et moderne museum med flere udstillinger, handicapvenlig adgang og en nyindrettet museumsshop. Museets

formidling, gennemgående tosproget, er tidssvarende og fremtidsorienteret. Størstedelen af udstillingerne er indrettet efter de nyeste museumspædagogiske principper, og væsentlige dele af udstillingerne formidles digitalt.

Stueetagen rummer en udstilling om forsvarsværkets arkæologi og historie, der omfatter de ældste voldbyggerier fra jernalderen, vikingetiden, og som slutter med kong Valdemar den Stores mægtige teglstensmur fra slutningen af 1100-tallet.

I stueetagen findes også den nyopstillede udstilling "Danevirke - Kamp - Kulturarv", der omhandler Danevirkes betydning og rolle i de dansk-tyske krige i midten af 1800-tallet. Denne udstilling suppleres af udstillingen "Danevirke 1864 - Myte og Fald", der omhandler hændelserne ved Danevirke fra krigsudbruddet den 1. februar 1864, slaget ved Sankelmark og hærens tilbagetrækning til Dybbøl Banke den 7. februar.

Som noget helt nyt vises detektorfund fra slagmarken ved Kongshøj.

Udstillingen viser også den tyske værnemagts "genbrug" af voldanlægget under 2. verdenskrig. I den nye udstilling er der også blevet plads til at belyse voldens betydning som mindesmærke og kulturarv.

BESØG

Hvert år har 15-20.000 besøgende, i nogle år sågar flere, villet informere sig om den gamle forsvarsvolds omskiftelige historie og betydning gennem de mange århundreder, Danevirkevoldene var i brug og sikrede det gamle danske kongeriges grænse mod syd.

At størstedelen af de besøgende er danske, kan nok ikke undre nogen, men der er en stigende tendens til, at også flere og flere tyske gæster ønsker at se Nordens største fortidsminde ved

selsyn og søger informationer på museet.

Det er selvfølgelig altid noget særligt, når Kongehuset besøger mindretallet, og noget ganske særligt, når de aflægger Danevirke et besøg. Den 27. juli 2004 mødtes regentparret med den nyvalgte forbundspræsident H. Köhler og gemalinde ved Danevirke. De blev modtaget på det hjerteligste med klapsalver og et hav af Dannebrog. Anledningen var Hedeby/ Slesvigs 1200-års jubilæum.

To år senere ankom kronprinseparret. De var inviterede af den slesvigholstenske ministerpræsident Peter Harry Carstensen i forbindelse med et officielt besøg i Hamborg.

DANSK I SYDSLESVIG

Det var en historisk dag, da museet i 2011 kunne slå dørene op på 1. sal til

udstillingen "Dansk i Sydslesvig". Udstillingen om mindretallets historie havde været et par år under vejs som del af det grænseoverskridende projekt Mindretalsliv, der involverede kulturhistoriske institutioner og mindretallene på begge sider af grænsen. En udstilling, der med udgangspunkt i konkrete begivenheder og genstande fra hverdagen, giver et indblik i mindretallets daglige liv og de rammebetingelse, vi lever og har levet under. Intet mindre end et oplysnings- og dialogforum for både flertalsbefolkningerne og mindretallet.

Danevirke Museum er således som spået blevet et væsentligt mindretals- og kulturhistorisk indsatsområde, og museet har i årenes løb udviklet sig til en institution, der står godt opstillet i museumslandskabet på begge sider af grænsen. Samarbejdsaftalen med Mu-

1864-kanonen og dens besætning er klar til affyring af tre salutskud på jubilæumsdagen i september. (Foto: SPT)

Det forventningsfulde, feststemte publikum venter med spænding på de drønnende knald fra 1854-kanonen i anledning af jubilæumsreceptionen. (Foto: SPT)

seum Sønderjylland er på plads og tilsvarene aftaler med vores samarbejdspartner de slesvig-holstenske landsmuseer ligger i støbeskeen.

PARKEN

Museets formidling stopper imidlertid ikke ved udgangen til museet. Museets publikum går en tur i den arkæologiske park lige uden for døren. Parken er et resultat af samarbejdet mellem Slesvig-Flensborg amt og Danevirke Museum

Parken omfatter voldstedet Thyrborg ved den nu tørlagte Danevirke sø, Hovedvolden, den nyligt istandsatte Valdemarsmur og den gamle Skanse 14 fra 1864, hvorfra man kan være hel-

dig at høre drønene, når vi affyrer museets 6-punds-kuglekanon. Selvfølgelig skyder vi kun med løst krudt.

Tyske og danske soldater genopførte skansen i fællesskab omkring år 2000.

Og sidst men ikke mindst "Porten til Norden", der er blevet udgravet i de sidste år. Udgravningerne foregik igen engang som for det meste, når der graves i Danevirke, som et bemærkelsesværdigt dansk-tysk samarbejde.

MERE HISTORIE

Ønsket om at erhverve nabogrunden nord for museet blev opfyldt af A.P. Møller Fonden.

Danevirkes daværende borgmester Hermann Büll og lederen af Archäolo-

gisches Landesamt, Claus Von Carnap-Bornheim bevirkede, at el-selskabet Eon-Hanse overtog omkostningerne og arbejdet med nedrivningen af de faldefærdige bygninger.

Nedrivningen af dette bygningskompleks fra 1800-tallet, der til dels var bygget ind i Danevirke, gav fri adgang til spektakulære udgravninger i volden.

PORTENTIL NORDEN

I en forundersøgelse opdagede fredningsmyndighederne en hidtil ukendt åbning eller port i kampestensmuren fra begyndelsen af 700-tallet. Selve muren var stedvis bevaret i en højde på over 3 meter. Havde arkæologerne mon langt om længe fundet den eneste port i forsvarsværket, der omtales i de frankiske kilder fra begyndelsen af 800-tallet? Fagfolkenes begejstring var grænseløs.

Endnu engang trådte A.P. Møller Fonden hjælpende til og finansierede to års udgravnings-kampagner, som Archäologisches Landesamt og Arkæologi Haderslev stod for i fællesskab.

Disse udgravninger må betegnes som de største udgravninger, der nogensinde er blevet gennemført ved Danevirke.

Ved i udgravningerne i "Porten til Norden" frilagdes det gamle vejforløb i portåbningen foruden flere voldgrave foran volden. Porten blev sandsynligvis kastet til omkring år 1200. formentlig i forbindelse med byggeriet af Valdemarsmuren. Den store teglstensmur viste sig at begynde kun 10 meter vest for portåbningen.

Som noget helt ekceptionelt blev de ældste voldfaser bag kampestensmuren gennemskåret under udgravningerne. En af de første volde kunne dateres til sidste halvdel af 400-tallet og er samtidigt med det vestromerske riges sammenbrud, angleres og sakseres erobring af Britannien, og danernes dukken op i de forhistoriske tågebaner. Endnu engang vor Danevirke ble-

vet århundreder ældre end hidtil antaget.

SAMARBEJDET

Også mellem de to museer Vikingemuseet Hedeby og Danevirke Museum har samarbejdet udviklet sig støt og godt. De to museer råder f.eks. i dag over et fælles guidesystem, og begge museer er partnere i projekter omkring skiltning langs med voldene m.m.

Det kan derfor ikke undre, at vi synes, vi var godt klædt på til at få Danevirke og Hedeby med på UNESCOs liste over verdenskulturarv.

I små ti år har vi mobiliseret og samlet alle lokale kræfter, havde fået et storstilet projekt op at stå med Island, Norge, Letland, Danmark og Slesvig-Holsten.

Desværre kuldsejlede UNESCO-planerne til vores alle sammens uforstående i første omgang. Men mon ikke et nyt tiltag ad åre vil kunne bære frugt.

1864

Selvfølgelig gik 150 års-begivenhederne omkring 1864 ikke spurløst hen over Danevirke i 2014.

Vores museum var med i projektet med titlen "Kampen om Jylland. Historiecentret Dybbøl Banke, Fregatten Jylland, Dansk landbrugsmuseum Gammel Estrup og Danevirke Museum gik sammen om at søsætte et storstilet samarbejde om krigen i 1864. Med moderne og interaktiv teknologi sattes fokus på krigen set fra slagmarkerne til lands, til søs og hjemme i de fader- og sønneløse familier.

MUR OG BRO

Engang var Danevirke et monument med stærke danske nationale undertoner. I dag har Danevirke udviklet sig til et fælles dansk-tysk fortidsminde. Man kan vel med rette sige, at volden går

som en rød tråd gennem grænselandets historie lige fra oldtiden og frem til i dag. Det gælder ikke kun krigeriske konflikter; men ligeså meget godt naboskab mellem dansk og tysk.

Der er groet græs over volden men ikke over historien. Den er så aktuell som aldrig før.

Men det er i tidens ånd, at mindretallet og flertalsbefolkningen i fællesskab formidler Nordens største fortidsminde Danevirke - med et tysk, dansk og selvfølgelig også et internationalt publikum for øje.

2008 besøgte daværende generalsekretær for Europarådet Terry Davis Danevirke. Han havde ikke været Sydlesvig før og kendte ikke meget til

grænselandet. Et besøg på Danevirke Museum og Valdemarsmuren gjorde indtryk. "Der ligger en fantastisk symbolik i den kendsgerning, at vi har en mur, der er blevet til en bro," konstaterede generalsekretæren under besøget.

Stor tak skal derfor lyde til alle offentlige institutioner, kulturhistoriske institutioner, foreninger og venner på begge sider af grænsen og selvfølgelig også vores publikum, der har været med til at gøre Danevirke Museum til det, det er i dag.

"Mange tak for et spændende besøg på museet samt gåturen til Danevirkevolden," skrev nogle tilfredse gæster i museets gæstebog forleden.

Duborg-Skolens 12F underholdt med sang og musik ved 25 års jubilæet. (Foto: SPT)

Program fik ros og anerkendelse

Af udvalgsformand
Hauke Paulsen

Teater- og koncertudvalget havde for sæsonen 2014-15 atter skruet et program sammen, som allerede ved dets præsentation udløste ros og anerkendelse. Vi var enormt stolte og glade over alle de fremragende ting, vi havde truffet aftaler om.

Dansk Danseteater med balletten *Carmina Burana* på Husumhus i Husum i februar.
(Foto: H. Stenberg)

TEATER/ BALLETT

Desto større var skuffelsen, da vi i løbet af sommeren modtog den forfærdelige nyhed, at Bodil Jørgensen var kommet til skadet i en ulykke og altså ikke stod til rådighed til vores sæsonoptakt "Den sidste turist", som måtte aflyses.

Udvalget tog efter nøje overvejelser imod Café Livas tilbud om en erstatningsforestilling. Musikforestillingen "I am Johnny Cash" blev taget godt imod af publikum i Harreslev, så sæsonen startede trods alt for en næsten udsolgt sal i september 2014, og publikum havde en god aften i selskab med Johnny Cash's sange og anekdoter fra

hans liv.

Den næste forestilling i september var ligeledes en musikforestilling. Her var Jesper Lundgårds fortolkninger af Frank Sinatras sangskat i centrum. På enestående måde kunne han med sine troværdighed og fuld af kærlighed til det materiale, han præsenterede, begejstre godt 250 publikummer i Flensborg teater.

Den Dansk-Tyske Børneteaterfestival blev afviklet fra 26. september til 1. oktober 2014 i samarbejde med Bund Deutscher Nordschleswiger, Kühlhaus og Teatret Møllen. Omkring 7.000 børn og unge med deres voksne oplevede godt 60 forestillinger i alle genrer. Projektet var en stor succes, og vi er atter indgået i et samarbejde om en festival til 2016.

I oktober dannede Teatret Møllens forestilling "Guldgraveren" rammen for en musikalsk rejse om hårde tider og et anspændt far-søn-forhold. Desværre kunne forestillingen kun give 72 sydslesvigere lyst til at tage turen til Slesvig den efterårsdag. De 72 havde til gengæld en fantastisk oplevelse.

Svalegangens "Inga og Lutz" skulle have været et af årets højdepunkter i Slibyen i april 2015 men måtte aflyses efter amtstyrelsens ønske på grund af et for lille billetsalg.

Den Jyske Opera gæstede Idrætshallen i Flensborg i november med den velkendte "La Bohème". 265 begejstrede tilskuere oplevede historien om at være ung, fattig og forelsket.

Uppercut Danseteaters forestillinger

"I am & Differences" tiltrak 163 publikummer til Flensborg teater, som fik en fantastisk oplevelse, selvom mange flere kunne have fundet plads.

"HMS Pinafore - det hele sejler" var årets forestilling i samarbejde med Humanitært Udvalg. 107 tilskuere havde en yderst fornøjelig eftermiddag i Flensborghus i november 2014.

Da Nørregaards Teater tog turen til Husumhus i november 2014, fulgte kun 21 sydslesvigere med. De fik til gengæld en helt vildt blæret forestilling at se. Med masser af mandehørm blev nutidens mænd set efter i sømmene i forestillingen "En blærerøvs historie".

"Mord på Skackholm Slot" i januar 2015 var med 223 publikummer relativt velbesøgt, men særlig imponeret viste de sig ikke. Forestillingen gav de fleste negative tilbagemeldinger og må ved siden af aflysningen af "Inga og Lutz" sortere under årets skuffelse.

Til gengæld var det at invitere Folketeatret med "Skatteøen" til Nordfrieslandhalle i Læk igen det helt rigtige valg. Med 500 tilskuere var der udsolgt, og alle havde et fantastisk ophold på skatteøen.

218 publikummer havde fornøjelsen at opleve Folketeatrets indblik i de kendte profiler fra den danske teaterverden med forestillingen "Bang og Betty". En velspillet forestilling omend lidt langtrukket.

Dansk Danseteater tog turen til Husumhus i februar 2015 med forestillingen "Carmina Burana", der dansedes til Carl Orffs velkendte kompositioner. Næsten 300 tilskuere fandt vejen til Husum den aften og understreger byen som det helt rigtige valg til moderne dans.

Teaterforestillingen "Picasso" var

med 184 tilskuere langt under vores forventninger. En velspillet og interessant forestilling, der dog mistede lidt pusten hen mod slutningen.

Det kongelige Teaters forestilling "Tove, Tove, Tove" kunne til gengæld leve op til alle forventninger og mere endda. En sand teaterfest kunne 281 tilskuere opleve i marts i Flensborg teater. Fantastisk spillet og sunget i en farverig forestilling, der i fuld fart fortæller om den kendte og elskede forfatters liv.

244 publikummer var med til "Festen" fra Folketeatret i marts om opgøret med vold og misbrug i en tilsyneladende helt normal familie.

Til teatersæsonens afslutning sendte vi "En skraldespandskabaret" på en lille turné i Sydslesvig, hvor udvalgets

Efter nogle ret så alvorlige dønninger overlever folkBaltica - nu som forening - med nogle stærke støtter, kommuner nord og syd for grænsen, og bl.a. Sydslesvigsk Forening. Efter rekonstitueringen sidst i 2014 vælges Torge Korff fra Flensborg bys kulturbureau til formand, og Harald Haugaard fortsætter som kunstnerisk leder. (Foto: privat)

medlemmer præsenterede den kommende teatersæson i vores regi. På trods af varierende tilskuertal med 20 i Nibøl, 8 i Tønning, 37 i Egerførde og 105 i Flensborg fik vi gennemgående positive tilbagemeldinger på initiativet og vil også i næste sæson tage ud i Sydslesvig med sæsonafslutning.

SØNDERJYDERNE

Sønderjyllands Symfoniorkester er stadig vores problembarn, selvom enkelte forestillinger lokkede med gode tilhørertal, så er der for få på de fleste forestillinger, selvom det ikke skorter på kvaliteten.

Den første af sæsonens koncerter var en af de godt besøgte med 305 til Beethoven og Dvorák i Flensborg i september 2014.

En fantastisk koncert i Mariekirken ligeledes i september i selskab med Dvorák, Bennets og Graingers værker var der kun 41 lyttere til.

136 fandt vejen til Deutsches Haus i Flensborg, da sønderjyderne i oktober havde Gade, Schumann og Mozart på programmet.

Børnejulekoncerten kunne 131 små og store opleve i Stadthalle i Nibøl. Igen en hyggelig og god måde at komme i julestemning på.

Ensemble-koncerterne, som var vores helt store håb og vej til at få musikken ud til de steder, hvor der hverken er plads og publikum til de helt store koncerter, skuffede - især de to forestillinger på vestkysten med 25 tilhørere. Kun forestillingen i Bethlehem-kirken i Kiel med 70 tilskuere var nogenlunde besøgt. Da ensemble-koncerterne også nord for grænsen var dårligt besøgt, blev de af økonomiske grunde en engangsforanstaltning.

I februar 2015 kunne Berwald, Abra-

hamsen og Sibelius tiltrække 138 sydslesvigere til Flensborg-koncerten, hvorimod gymnasiekoncerten på A.P. Møller Skolen i Slesvig næsten var udsolgt med 228, der kunne nyde en stor aften med unge aktører fra grænselandet.

En oplevelse af den helt specielle slags var "Skurke og Helte", hvor Sønderjyllands Symfoniorkester spillede filmmusik fra de sidste 100 år for godt 210 publikummer.

UDVALGET

Udvalget holdt otte møder og var til teaterseminar i Esbjerg i november 2014 og børneteaterfestival i april 2015.

Formanden har deltaget i de danske teaterforeningers generalforsamling, to møder i det sønderjyske teatersamarbejde, møder i det Dansk-tyske Selskab af Musikvenner af 1998, hvor vi i fællesskab har initieret en talentpris, som blev uddelt til den dansk-tyske musikskoledag i Aabenraa i november 2014.

Dansk-tysk Børneteaterfestival medførte en del møder i styregruppen før og efter, og festivalen 2016 er sådan set startet.

I bestyrelserne for Sønderjyllands Symfoniorkester og Folketeatret, hvor skiftet fra Karin Goos, der skal have en stor tak for sin mangeårige indsats, til ovennævnte blev fuldført siden sidste beretning, var der øget mødebehov; for Sønderjyllands Symfoniorkestrets vedkommende på grund af særlige økonomiske udfordringer og for Folketeatrets vedkommende på grund af, at et byggeprojekt krævede ekstra opmærksomhed.

Jeg føler mig rigtig godt modtaget og respekteret i de to bestyrelser. Det gjorde det behageligt at komme ind i arbejdet; det vil jeg gerne sige tak for.

Og nu jeg er i gang med det:

Alt det arbejde er jo ikke kun et stort stykke arbejde for udvalget. Den daglige drift holder kulturkonsulenten jo styr på og i gang. Selvom det er hans arbejde, skal der lyde en stor tak fra udvalget for Boris Erbens store indsats igennem 5 år. Boris har valgt nye græsgange, som han ønskes alt godt med.

Vi har med indeværende sæson atter præsteret at aflevere et fantastisk program, som vi håber alle tager imod med glæde.

Efter fem år som SSFs kulturkonsulent tages der afsked med Boris Erben i juni ved en reception på Flensborghus. (Foto: SPT)

Danske skolebørn ved Spil Dansk-fællessangen på Søndertorv i Flensborg. SSF er sammen med SdU, Skoleforeningen, Centralbiblioteket og Aktivitetshuset aktiv i den sydslesvigske Spil Dansk-styregruppe. (Foto: privat)

Modtager et hav af tilbud

Af udvalgsformand
Bjørn Egeskjold

I kulturudvalget fordeles midler til kulturelle arrangementer i Sydslesvig. Vi får naturligvis et hav af tilbud fra musikere, kunstnere og foredragsholdere, som konsulenterne kan trække på. De fleste arrangementer kommer op at stå ved, at amter og distrikter søger om støtte, og som altovervejende hovedregel, kan jeg med glæde konstatere, at vi har kunnet imødekomme alle ønsker. I enkelte distrikter har vi bedt om en medfinansiering via den stående tilskudsordning, hvis distrikter har en kassebeholdning på mere end 10 euro per medlem.

Udover amter og distrikter arbejder vi sammen med andre organisationer og samarbejdspartnere i flere forskellige projekter som fx:

Fra festivalens afslutningskoncert med Sofia Karlsson, Harald Haugaard og hans fiddlere.
(Foto: Eiko Wenzel)

FOLKBALTICA-FESTIVAL

Den 13. november 2014 på Flensborghus blev den nye forening folkBaltica e.V. grundlagt, og endvidere har foreningen fået et nyt ansigt – Juliana Maria Thun, ny forretningsfører per 1. april 2015.

Både 2014- og 2015-festivalen bød igen på fantastiske musikalske oplevelser, både til flertals- men også til mindretalsbefolkningen: koncerter med ULC fra Fanø, Johanna Juhola Reaktori med finsk tango, Nynke fra Nederlandene og Emlemøya Songlag fra Norge.

På SSFs initiativ var der en kæmpe stor skolekoncert for 0.-4. klasse i Flensborg med over 1.000 elever fra både flertals- og mindretalskolerne. Koncerten blev realiseret med økonomisk støtte fra SdU, Skoleforeningen og ikke mindst SSF. Der var booket 2 bands – Tumult fra Danmark og frisiske Kalüün fra Før samt enkelte udvalgte elever fra festivalens eget ungdomsensemble. En kanon oplevelse for både musikere, unger og lærere.

Der er mulighed for privat at bakke op omkring festivalen ved at blive medlem af festivalens støtteforening folkBaltica e.V.

To verdensstjerner, Palle Mikkelborg og Mike Sheridan, mødte det unikke bigband Blood Sweat Drums n' Bass til "Jazz på Flensborghus".

JAZZ PÅ FLENSBORGHUS

Jeg er også nødt til at nævne Jazz på Flensborghus, hvor vi igen i fjor og i

Fuldt hus på Flensborghus til koncerten med Danmarks Radios Big Band i oktober 2014. (Foto: Sebastian Iwersen)

år har kunnet præsentere det ypperste inden for dansk jazz, bl.a. bigbandet Blood Sweat Drum n' Bass feat. Palle Mikkelsen & Mike Sheridan samt koncerten med The KutiMangoes. Begge koncerter var udsolgt.

I den forbindelse vil jeg også rette en tak til Knud Ramm-Mikkelsen for sit store engagement for jazzen og med-

virken til, at disse arrangementer er så stor en succes.

KULTURCREW

Der er etableret KulturCrew på Husum Danske Skole med et hold unge, som bliver uddannet til at være mini-arrangører på deres skole.

I samarbejde med Skoleforeningen, SdU og SSF satses der på at få etableret flere KulturCrews i Sydslesvig. KulturCrew bliver støttet af fonde og legater, af SdU, Skoleforeningen og SSF.

SPIL DANSK DAGEN

Sydslesvig blev 2014 kåret til Spil Dansk-kommune ved siden af Kalundborg, en kæmpestor ære for Sydslesvig. Prisen indebar et honorar til en komponist, som skulle skrive en ny sydslesvigsang/-melodi. Styregruppen fik en sang, som kan bruges ved alle lejligheder og også de store fællesarrangementer rundt omkring i Sydslesvig.

Lærke og Jannik underholdt ved Spil Dansk-prisoverrækkelsen i marts. (Foto: SPT)

1000 elever fra Hiort Lorenzen-Skolen, Jørgensby-Skolen, Husby Danske Skole, Hatlund Danske Skole, Uffe-Skolen, Gustav Johansen-Skolen, Oksevejens Danske Skole, Vanderup Danske Skole, Jaruplund Danske Skole, Jens Jessen-Skolen, Kobbermølle Danske Skole, Bøl/Strukstrup Danske Skole, Sønder-Brarup Danske Skole, Grundschule Kieholm, Grundschule Adelby og Waldschule nød en flot skolekoncert i Flensborg med Tumult fra Danmark, frisiske Kalüün fra Før og folkBalticas eget ungdomsensemble. (Foto: Boris Erben)

Spil Dansk Dagen 2015 blev flyttet pga. de sene efterårsferier men indeholdt også denne gang et flot program, der involverede unge som ældre.

SSF PRÆSENTERER

I samarbejde med flere lokale partnere som Volksbad, Kühlhaus og mittendrin kunne SSF igen præsentere flere forskellige koncerter og har fået en særpris for vore medlemmer. Men ikke kun det - selve afviklingen af koncerterne ligger ikke i kulturafdelingen, men hos de respektive arrangører. Her er der tit tale om smalle koncerter, som SSF selv ikke ville stable på benene, hhv. større produktioner, som SSF ikke selv ville kunne booke og afvikle som fx Tina Dico.

STIG ROSSEN

Vi har de senere år talt om fyrtårnsprojekter i udvalget, og det kan være

svært at finde "fyrtårne", der kan samle bredt. Men koncerten i december 2014 blev en succes. Der kom næsten 400 publikummer til det fine juleshow med Stig Rossen i Flensborg.

Der arbejdes for tiden på et større fællesprojekt til efteråret 2016 – en stor børnefamiliefestival og en række skolekoncerter

UDVALGET

På landsmødet 2014 blev jeg genvalgt til formand for kulturudvalget.

Også de andre 4 medlemmer af udvalget blev genvalgt - Knud Ramm-Mikkelsen, Kirsten Weiss, Eberhard von Oettingen og Begitte Heupel. Begitte valgte så efterfølgende at stoppe i udvalget, idet hun fraflyttede landsdelen. Vi takker hende for stor indsats i udvalget.

Nedtællingen til 100-året begynder

*Af udvalgsformand
Gitte Hougaard-Werner*

91 gange har vi nu fejret årsmøderne i Sydslesvig, så nu begynder nedtællingen til det helt store 100-års jubilæum.

Men så langt er vi ikke endnu, så først et tilbageblik på årsmøderne 2015.

I alt blev der afholdt 41 møder, deraf 18 om fredagen, 19 om lørdagen og et møde udover de tre friluftsmøder om søndagen.

Det er to færre end sidste år, da to distrikter har valgt at sammenlægge deres årsmøder af personelle årsager, og et distrikt pauserer hvert andet år.

På de mange møder kom gæster fra nord og syd for at tage del i og være en del af vore store og små møder og fester.

TAK

Som sædvanlig vil jeg gerne sige tak til alle. Tak, fordi I på hver jeres måde og i hvert et hjørne af Sydslesvig har været med til at gøre denne weekend til noget ganske særligt. Vi har manifesteret vores tilhørsforhold til det danske, sendt og modtaget hilsner fra Danmark og Tyskland og styrket os selv og hinanden i det betydningsfulde valg, vi alle har truffet på et eller andet tidspunkt i vores liv – nemlig at være en del af det danske mindretal syd for grænsen.

Mange havde fundet Sydslesvig, faktisk lander vores deltagertal ud fra tilbagemeldinger fra de enkelte steder og solgte Valdemarsflag på 14992.

MOTTO

2015 er og var 60-året for Bonn-København erklæringerne, vores "grundlov". Samtidig er og var det 50-året for dansk børne-TV, og i forlængelse af hele mindretallets bestræbelser på at gøre Sydslesvig og mindretallet mere synligt med en fælles kommunikationsstrategi, tog vi afsæt i de kendte og elskede børne-finde-bøger om eksempelvis at finde Holger.

Det er jo det vi gerne vil, at både det politiske Danmark og for den sags skyld også Tyskland, det danske folk, vore naboer og så mange som muligt skal, nemlig finde Sydslesvig, så derfor var det i sidste ende ikke svært at finde årets motto.

Så vores opfordring og motto ved disse års årsmøder lød "Find Sydslesvig: gå ud og fortæl den gode historie om, hvordan I hver især har fundet Sydslesvig, det være sig fundet ind til, frem til, besøgt eller måske fundet tilbage til Sydslesvig. Alle disse historier danner den levende sydslesvigske fortælling".

Desuden kunne mottoet også være en opfordring til os selv om at finde "vores" Sydslesvig, finde hinanden og finde sammen – og finde den fælles nutidige fortælling – i forlængelse af sidste års motto.

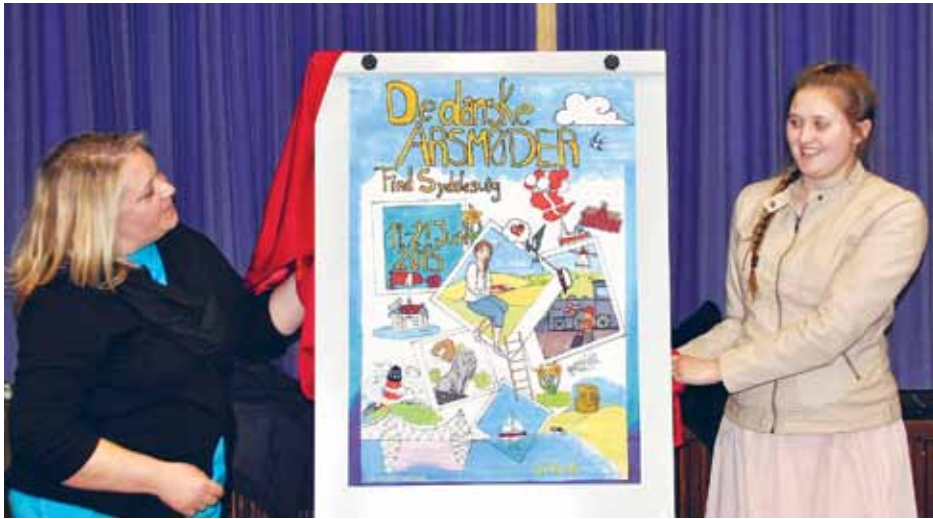
PLAKATEN

Mottoet blev sædvanen tro bekendt på landsmødet i november 2014.

Samtidig udskrev vi en konkurrence om at designe årsmødeplakaten 2015.

En indsendt plakat adskilte sig fra alle andre i flere henseende.

Den var først og fremmest håndteg-

Årsmødeplakaten 2015 var designet af 13. årgangs-elev på A.P. Møller Skolen, Lisa Christin Matthiesen fra Øster Ørsted og blev præsenteret på mødet i SSFs Hovedstyrelse i marts - her sammen med SSFs årsmødeudvalgs formand Gitte Hougaard-Werner. (Foto: SPT)

net og ikke lavet med et grafisk computerprogram. Desuden viste den ikke Sydslesvig geografisk med et landkort, gemt i alle mulige varianter; den viste indholdet i mindretallet, meget af det, der udgør det danske mindretal. Vi var derfor ikke i tvivl om hvilken plakat, der havde vundet.

Det viste sig tilmed at være en 13. årgangs elev fra A.P. Møller Skolen, der stod bag forslaget, så formanden aftalte et møde med den unge kunstner – blandt andet for at fortælle hende om udvalgets beslutning.

Lisa Christin Matthiesen blev både glad og rørt, da hun blev klar over, at hendes plakat havde vundet. Hun sagde med det samme ja til at komme til hovedstyrelsesmødet og præsentationen af plakaten.

Lisas tanker bag arbejdet udtrykte hun som "inspirationen til plakaten var nem nok. Jeg tog det, jeg forestiller mig ved Sydslesvig og begyndte at tegne..." Forskellige polaroidbilleder

fastholder nogle momenter i et ungt mindretalsliv, og mange kendte symboler og markante ting er illustreret rundt om i det helt store tyrkisblå polaroid, der udgør mindretallet fra syd til nord og øst til vest.

En flot "finde"-plakat, som udvalget var stolte af at kunne præsentere og derigennem kalde til årsmøde.

T-SHIRTS

Den færdige plakat egnede sig dog i al sin detaljerighed ikke som motiv til en årsmøde-T-shirt. Lisa indvilligede i at lave et komprimeret udkast til en T-shirt, bestående af den unge pige, med stigen ind til mindretallet, studenterhuen, påskeliljen og de kendte balloner fra friluftsmødet i Flensborg.

Det resulterede i en flot T-shirt, der da også faldt i god jord blandt mange. Der blev solgt over 740 eksemplarer, hvilket er 300 mere end sidste år.

Tak til Lisa for denne ekstra indsats og det flotte arbejde både med plakat og T-shirt.

NØJ, DET FOR BØRN

2015 var også 50-året for DRs børneTV.

I den anledning ønskede Centralbiblioteket at få en flot og enestående udstilling om 50 års børnetime, lige fra Ingrid og Lillebror, Kaj og Andrea, Bamse og Kylling til Hr. Skæg og mange andre moderne børneprogrammer.

Det lykkedes i samarbejde med flere andre sydslesvigske organisationer og foreninger og takket være en del fondmidler.

Udstillingen kunne ses fra 26. maj til 21. juni 2015, altså op til årsmøderne, hvorfor årsmødeudvalget var med i samarbejdet.

Ud over selve udstillingen blev der tilbudt otte workshops til elever og fritidshjemsbørn med forskellige produktioner som resultat, og der blev opfordret til at reflektere over årsmødernes motto "find Sydslesvig".

En børne-tv-udsendelse, der blev produceret af 3. og 4. klasse fra Bøl Strukstrup Danske Skole og Vestermølle Danske Skoles 4. klasse, handlede om at hjælpe den 10-årige Peter med at finde Sydslesvig. Han var lige flyttet hertil og vidste intet om den landsdel, han var kommet til.

Eleverne var på gaden, på Flensborghus, på Aktivitetshuset, besøgte Flensborg Avis og selvfølgelig biblioteket på jagt efter så mange svar så muligt på, hvad Sydslesvig er og hvor det findes.

Til sidst blev det hele klippet sammen under sagkyndig hjælp fra Bjarne Truelsen og Martin Spenner, og produktet er at finde på <http://www.cfusydslesvig.de/workshopfilm>.

Den varer cirka 10 minutter og kan absolut anbefales, eleverne lærte i hvert fald meget om deres egen landsdel på de to arbejdsdage.

Tak for godt samarbejde til tovholderne på projektet.

BUDGET

Budgettet er overskredet lidt, men vi må bestræbe os på en strammere økonomistyring i fremtiden. Det er yderst vigtigt, at de enkelte mødeansvarlige meddeler hvilke omkostninger, de ønsker/ søger udvalgets støtte til.

Disse skal bevilliges inden årsmøderne – regninger, der ikke er godkendt inden årsmødeweekenden, vil i fremtiden ikke kunne refunderes af det samlede årsmødebudget.

Det er en stor sum vi bruger på én weekend, men det er vores allesammens weekend med mange flotte årsmødearrangementer, hvor gæster og venner personligt oplever mindretallets mange facetter og finder et stykke af Sydslesvig.

Det er alle pengene værd.

Flaget tages ned - og så starter et af de mindre årsmøder, her ved menighedshuset på Adelby Kirkevej i Flensborg. (Foto: SPT)

UNDERHOLDNING OG ANDRE ARRANGEMENTER

Underholdningen ved de forskellige møde har ifølge evalueringen stort set været god og anbefalelsesværdig. Særligt på de mindre møder har der været stor opbakning med underholdning fra børnehaver og/ eller skoler. Det er uundværligt og centralt for at understrege, at disse møder er vores fælles ansvar og en god måde at vise, hvad vi har at byde på.

Tak til alle optrædende, instruktører og ansatte, der har været med til at give børnene og deres forældre et medejerskab i disse årsmøder.

I forbindelse med årsmøderne har man kunnet finde en del andre arrangementer på programmet rundt om i landsdelen. Det være sig Sydslesvigs danske Kunstforening med en flot udstilling ved Søren Martinsen på Flensborg bibliotek, den allerede nævnte børneudstilling på biblioteket, udstilling på aktivitetshuset af "Godawlinge", Danevirke Museums udstillinger og Mikkelbergs udstilling om Færøerne.

Desforuden aftenhyggemøder, grillaftner, Aktivitetshusets og SdUs musikkonkurrence "New Star Contest", sangaftner, kirkekoncerter og gudstjenester. Tak til alle frivillige og deltagere ved disse arrangementer. Det er helt fantastisk med disse mange mulighe-

Uundværlige ved de sydslesvigske årsmøder, de friske FDFere fra hele Danmark. (Foto: SPT)

der for deltagelse, der findes her i Sydslesvig op til årsmøderne.

FDFerne

En del af årsmødernes gode tradition er besøgene af de mange FDF-orkestre.

I år kom der to nye orkestre til, Viborg FDF og KFUM Hjørring. Velkommen og godt I kunne finde Sydslesvig.

Tak til alle orkestrene for jeres indsats både ved de enkelte møde, friluftsmøder, optog, gudstjenester og den afsluttende fælleskoncert på Søndertorv.

Mere end fuldt hus til årsmødet på Duborg-Skolen - med sang ved Torsdagskoret, kritisk-kærlig taler ved fhv. minister Torben Rechendorff (foto) og europaparlamentarikeren Morten Messerschmidt (i forgrunden). (Foto: SPT)

TALERE

Vi gik til årsmødeforberedelser med et tilsagn fra daværende statsminister Helle Thorning Schmidt og børne- og undervisningsminister Christine Antorini og mange flere. Men så blev der udskrevet folketingsvalg til torsdag før årsmøderne, hvilket resulterede i afbud fra blandt andet ovennævnte.

Alligevel var det politiske Danmark og Tyskland fint repræsenteret ved dette års årsmøder.

Vi kunne således byde velkommen til repræsentanter fra regeringen, Fol-

кетинget, landsregeringen i Kiel, Grænseforeningen, Slesvig-Ligaen, Danmarks-Samfundet, Foreningen Norden og egne foreninger og institutioner.

Vi er glade for alle de repræsentanter, der fandt vejen til Sydslesvig og kom med taler og hilsner, mange med afsæt i årets motto.

Ung og gammel, enlige og familier - årsmøderne er samlingssted for alle, fra nord og syd for grænsen. (Foto: SPT)

En særlig velkomst lød til Folketingets 1. næstformand Bertel Haarder (V), skatteminister Benny Engelbrecht (S) og beskæftigelsesminister Henrik Dam Kristensen (S). Desuden var Sydslesvigudvalget repræsenteret ved formand Troels Ravn (S) og Kim Andersen (V), og medlem af Europaparlamentet Morten Messerschmidt (DF) samt regionsrådsmedlem Jens Møller (V) og næstformand for Svenska Finlands Folkting Steven Frostdahl var blandt de politiske talere.

Fra SSW kunne vi byde velkommen til justits-, kultur- og europaminister Anke Spoorendonk, landdagsmedlem Flemming Meyer og landssekretær Martin Lorenzen.

Derudover var Danmarks daværende ambassadør i Tyskland Per Poulsen-Hansen taler ved friluftsmødet i Flensborg. Generalkonsul Henrik Becker Christensen talte ved mødet i Vandrup, Slesvigs borgmester dr. Arthur Christiansen ved friluftsmødet i Slesvig, og borgmester Dorothe Klömmer

overbragte en hilsen ved friluftsmødet i Tönning.

Grænseforeningens formand Mette Bock, der ligeledes er folketingsmedlem (LA) var at finde på utallige møder i Sydslesvig, idet hun prøvede at imødekomme som mange talerønsker som tiden tillod, hvilket vi siger særlig tak for.

Grænseforeningen var ydermere repræsenteret ved 1. næstformand Jens Andresen, 2. næstformand Jørgen Bruun Christensen og generalsekretær Knud-Erik Therkelsen og fra Viborgegnens Grænseforening kom Ole Wistrup og Thorben Sparre med en hilsen

Slesvig-Ligaen var repræsenteret ved formand Anne Marie Thorup, Horst-Werner Knüppel, Anne Oesterle og Carsten Dalgaard.

Formanden fra Danmarks-Samfundet Erik Fage Petersen talte og overrakte en del faner, desuden overrakte landsledelsesmedlem Søren Ib Cruys-Bagger et flag til den danske kirke i Lyksborg.

De glade unge fra Sundeved Efterskole kom med forfriskende indslag på friluftsmødet i Flensborg. (Foto: SPT)

Der blev holdt taler ved fhv. minister og fhv. formand for Grænseforeningen Torben Rechendorf, fhv. Minister Knud Enggaard, landsstyrelsesmedlem for Foreningen Norden Henrik Hagemann, biskop Marianne Christiansen fra Haderslev Stift og højskoleforstander Thue Kjærhus fra Rønshoved Højskole

Vi har ligelede kunnet byde velkommen til talere fra egne rækker.

Flensborg Avis var repræsenteret ved chefredaktør Jørgen Møllekær, Skoleforeningen ved formand Udo Jessen og fhv. skoleleder Inger Pfingsten og fhv. ungdomsforstander Wolfgang Dibbern. Kirken ved provst Viggo Jacobsen samt pastorerne Ulrich Vogel, Ruben Fønsbo, Bo Nicolaisen og emer. Leif Volck Madsen.

SSF var repræsenteret ved 1. næstformand og ovennævnte formand for årsmødeudvalget Gitte Hougaard-Werner, Kirsten Futtrup, medlem af forretningsudvalget, amtsstyrelsesmedlem i Gottorp Amt Preben Vognsen, amtsformand i Husum Amt Jörn Fischer, fhv. formand Dieter Paul Küssner og generalsekretær Jens A. Christiansen.

Vi kunne også hilse på en del ungdomstalere rundt omkring i landsde-

len, blandt andet Finn Hendrik Kjærsgaard (SSW-U), plakatvinderen Lisa Matthiesen, Felix Schlichting, René Martensen, Swantje Petersen, Fynn Rosenberg, Jesper Jessen og Svea Alaja Christiansen.

Tak til alle talere, og til alle dem, der er kommet med hilsner ved vore møder, og til dem, som jeg ikke har nævnt her.

Som altid også en særlig tak til alle lyttere, der har udvist vore talere den nødvendige respekt og opmærksomhed.

DEBATMØDET

En fast del af årsmødeweekenden er debatmødet årsmødelørdag formiddag på Flensborghus.

Under overskriften Bonn-København erklæringerne set i lyset af den aktuelle udenrigs- og mindretalspolitiske

I panelet ved debalmødet: Danmarks daværende ambassadør i Tyskland Per Poulsen-Hansen, justits-, kultur- og europaminister Anke Spoorendonk, FUEN-præsident Hans Heinrich Hansen og SSFs formand Jon Hardon Hansen. Ordstyrer: SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen. (Foto: SPT)

De små og deres store ledsagere nød Tante Andante Bands optræden. (Foto: SPT)

situation i Europa lagde panelet med Danmarks daværende ambassadør i Tyskland Per Poulsen-Hansen, justits-, kultur- og europaminister Anke Sporendonk og FUEN-præsident Hans Heinrich Hansen ud med små oplæg hvorefter der fulgte en livlig debat, styret af generalsekretær Jens A. Christiansen. Mødet afsluttedes med den traditionelle frokost, inden deltagerne fandt ud til de respektive årsmøder rundt om i Sydslesvig.

Tak til personalet på Flensborghus for god beværtning og til alle deltagere ved debatmødet for at finde frem til Flensborg en tidlig lørdag formiddag.

DANNEBROG

En særlig tak til Danmarks-Samfundet for Valdemarsflag til årsmøderne, et flot adgangstegn gældende for hele Sydslesvig og til alle de møder, man vil deltage i.

Dannebrogflaget, der blev sendt afsted fra friluftsmødepladsen i Flensborg søndag, landede ved Lundeberg Strand på Fyn.

Flaget fløj over Lillebælt og tilbage-lagde ca. 100 km, inden det blev fundet. Finderfamilien fik tilsendt en bog-gave.

PRESSEN

Der har været en fin mediedækning af de enkelte møder, både i form af avis-artikler og indslag på internettet.

På grund af folketingsvalget fik vi ingen personlig hilsen af statsministeren i radioen i år.

Flensborg Avis fik trykt en fin årsmødeudgave til søndagens friluftsmøder. Her kunne man allerede læse om de utallige møder, der var afholdt fredag og lørdag. Denne særudgave sendes også med mandagsavisen, der indeholder bidrag fra søndagens friluftsmøder.

Zejt-ung har været særdeles aktiv og leveret stof til mange indslag på nettet og på deres side. Tak for det.

KONTAKT

I årsmødeudgaven af SSF-medlemsbladet KONTAKT 4. juni kunne man læse om weekendens begivenheder, om arrangementer op til årsmøderne og midtersiderne inderholdte et detaljeret program, lige til baglommen. Derudover et interview med plakativinderen Lisa Matthiesen og flere danske politikere blev spurgt til deres forhold til – og om hvordan de havde fundet Sydslesvig, hvad de forventer til årsmøderne og af mindretallet i fremtiden.

Tak for det fine arbejde.

EVALUERINGMØDET

Vi mødtes på Slesvighus torsdag den 16. juli til vores sædvanlige evalueringsmøde.

Vi havde inviteret alle, der havde lyst til at deltage og have indflydelse på det, der sker i udvalget.

Vi startede aftenen med, at det nyalgte medlem af årsmødeudvalget Lars Nielsen, SSF-formand i Sct. Jørgen/ Mørvig i Flensborg, fortalte om hans årsmødede weekend og arbejdet i udvalget. Dernæst fulgte et tilbageblik fra udvalgets side.

Fremadrettet vil vi udarbejde en køreplan for "det gode årsmøde". Den vil

indeholde en beskrivelse af, hvad man skal huske i forbindelse med planlægning og gennemførelse af et årsmødearrangement. Køreplanen skal ses som hjælp, særligt til nye bestyrelser.

Desuden forespurgte vi, om der er interesse for et fanebærerkursus til foråret i samarbejde med Danmarks-Samfundet, tiltænkt dem, der skal bære en fane i forbindelse med et årsmøde.

Dernæst gik runden til de fremmødte og alle kunne komme med ris og ros til udvalget. Mange tog ordet, og der var en livlig udveksling af ideer, muligheder og løsninger på opståede problemer undervejs.

Mødet sluttede med en opfordring til de fremmødte om at komme med forslag til det kommende årsmødes motto. Der blev nævnt forskellige emner, og udvalget noterede sig, at det kommende motto gerne må være lidt provokerende.

TAK

Afslutningsvis skal der lyde en stor tak til alle medvirkende og til alle dem, der fandt Sydslesvig i løbet af weekenden.

Tak til hele embedsværket, der virkelig har ydet en kæmpe indsats for at få årsmøderne til at fungere så gnidningsfrit som muligt.

En særlig tak til udvalget, både til gamle og nye medlemmer.

Tak, fordi I fandt Sydslesvig!

Et år uden de store armbevægelser

Af udvalgsformand Leif Volck Madsen

KLUBARBEJDET

Ude i de stadig ca. 40 klubber, som vi har spredt over hele Sydslesvig, er arbejdet gået stille og roligt.

Herude er utrolig meget afhængig af klublederen og evt. hjælpere. Blandt dem er der ildsjæle og folk med masser af ideer, og når det er tilfældet, så går det godt i klubberne, og så er der stor mødeaktivitet, men så er der også andre, som har knap så meget ild i rumpen, og så sker der ikke så meget; sådan er det.

Som sagt – p.t. er der ca. 40 klubber, som vi hjælper og støtter efter behov, og som også hvert år ved juletid får lidt økonomisk hjælp og opmuntring.

BESKEDENTAK

Alle klubmedarbejdere er helt og aldeles ulønnede, og som en beskeden tak for denne for manges vedkommende store indsats, inviterer Humanitært Udvalg hver sommer på en udflugt, og det er en stor glæde for os, at disse udflugter øjensynligt er værdsatte af vore medarbejdere.

I 2014 tog vi nordpå til Gram Slot, hvor vi fik en interessant rundvisning på slottet af et par veloplagte guider.

De fortalte om slottets brogede historie, og berettede derefter levende om de nuværende ejeres planer for slottet og de store og nyistandsatte stalde og lader, hvor der kan afholdes koncerter, kurser og konferencer og bspises flere hundrede mennesker ad gangen. Det var virkelig imponerende at se disse smukke bygninger og høre om de store investeringer, ejerne har måttet foretage.

Efterfølgende blev middagen indtaget i den gamle slotskro, der i dag også er en del af den store virksomhed.

BENNETGAARD

Fra Gram Slot kørte vi derefter det forholdsvis korte stykke vej til Bennetgaard, hvor vi havde bedt om at få en kop kaffe samt en beretning om fremtidsperspektivet for denne gamle institution, der gennem årene har betydet så meget for generationer af gamle trætte sydslesvigere, der trængte til en pause i hverdagen.

Selvom der var et hold gæster på stedet, fik vi lov til se et par af de smagfuldt restaurerede værelser og blev da også glade for at høre, at fremtidsudsigterne så knap så sorte ud, som de havde gjort det før; man mente da i hvert fald at have sikret driften i en sæson mere – og alene det blev skildret som noget positivt.

Som en tak for et par hyggelige timer med et dejligt kaffebord og hjemmebakte kager overrakte vi en lille pengegave fra udvalget, sagde tak for os – og kørte lige hjem til Flensborg efter en dag med gode oplevelser i et godt selskab.

EFTERÅRSFESTERNE

Ved efterårets tre amtsfester i oktober 2014 og 2015 var der som sædvanlig god stemning og fuldt hus, og ved alle tre fester var der repræsentanter for udvalget til stede med en hilsen.

FOLDEREN

Vores folder, der to gange om året sendes ud til alle SSFs medlemmer over 60, har vi meget glæde af.

Den tjener selvfølgelig først og fremmest til at give oplysning om tid og sted for vore mange arrangementer.

Der er ingen tvivl om, at den nærlæses af de mange, der har lyst til at deltage i de aktiviteter og møder, der indbydes til, men vi må også erkende, at jo længere væk fra Flensborg vi kommer, desto mindre er interessen for folderens tilbud.

Det er der nok ikke så forfærdelig meget at gøre ved. For mange, der bor langt væk, er det simpelthen for dyrt eller for besværligt at drage helt til Flensborg for at deltage i et møde, selvom det i og for sig måtte være af interesse.

Men på klubplan kunne man måske bruge folderen til at planlægge en fælles tur til Flensborg i ny og næ, fx. måske til en af de små teaterforestillinger, der tilbydes, og som jo altid ligger om eftermiddagen.

Jeg er ret sikker på, at man både i distriktet og i hvert fald i Humanitært Udvalg ville kunne støtte et sådant initiativ med noget økonomi, så det ikke blev for dyrt for den enkelte.

EFTERÅRET 2014

Programmet for efteråret 2014 bød på;

En tur til Årø med 'Helene' fra Haderslev, besøg på øens vingård og kaffe på Brommersgård. Og det hele forløb i strålende vejr.

På Flensborghus fik vi besøg af vores justits-, kultur- og europaminister Anke Sporendonk. I en god time var hun sammen med os, berettede om sit arbejde i regeringen og besvarede vore spørgsmål. SSW-landdagsmedlem Jette Waldinger-Thiering tog over den sidste times tid, hvor hun fortalte om sig selv og om sit arbejde i landdagen. Denne eftermiddag var arrangeret i samarbejde med lærerforeningens pensionistudvalg.

Og vi prøvede noget nyt: Vi indbød til en formiddagstur i biografen. "Biffen" havde fundet filmen "Det grå

Guld" frem til os, en munter dansk film med gode skuespillere; vi så den på centralbiblioteket og fik en stående kop kaffe med en croissant bagefter.

De ca. 40 fremmødte havde en god formiddag, og i udvalget er vi enige om at tilbyde en sådan forestilling en formiddag to gange om året.

'Første verdenskrig og musikken' hed foredraget med museumsinspektør på Sønderborg Slot René Rasmussen. Med små videoer illustrerede han den engelske tradition om at synge og dyrke sange fra 'The great war', og jeg tror, at det i høj grad var ukendt stof

Humanitært Udvalg og Sydslesvigs danske Kunstforening havde i samarbejde med Sydslesvigsk Forening og Helligåndskirkens Menighed indbudt Ars Nova-koret fra Slagelse til Flensborghus i marts med koncerten „Glasbjergene“, der tager udgangspunkt i, at malere, digtere og komponister altid har inspireret hinanden. Digteren Eva Cortsen har udvalgt 12 kendte malerier af danske kunstnere og tolket dem i 12 digte, som John Høybye har sat i musik. Korets 40 medlemmer siger, det har været en spændende proces at indstudere de 12 forskellige satser. Koret inviterede pianisten Mads Granum og bassisten Mikkel Nielsen til at ledsage værket.

for de fleste tilhørere.

Hylende morsomt blev vores forrygende tur med HMS Pinafore. hvor to skuespillere, der også var gode sangere plus en pianist lod os opleve Gilbert og Sullivans kendte operette i en på alle måder overraskende udgave.

Forskningsbibliotekar og forfatter Annegret Friedrichsen fortalte om Willi-August Linnemann, om hans flensborgske baggrund og om hans bøger; et arrangement i samarbejde med Nordisk Informationskontor og led i årets litteraturfestival.

Fiskersønnen fra Harboøre, forstander på Nr.Nissum Seniorhøjskole, Flemming Nees cuserede om 'små sammenhænge i de store linier'. På sin egen stilfærdige vestjydske måde fortalte han bl.a. om, hvordan det er at være mønsterbryder i dagens Danmark – fint og tankevækkende op til jul.

FORÅRET 2015

Forårsprogrammet tog vi hul på med et foredrag om 'Rusland og den sikkerhedsmæssige situation i Sydøsteuropa' af chefen for Haderslev Kaserne, oberst Søren Bo Bojesen; et højaktuelt emne, som foredragsholderen på spændende vis gjorde rede for ud fra sin fortid som dansk militærattaché ved ambassaden i Moskva.

Jørgen Møllekær fortalte om dagligdagens problemer og udfordringer som chefredaktør på Flensborg Avis.

Og formiddagsbiografen bød på "Den 100-årige, der sprang ud af vinduet og forsvandt" – igen et fint arrangement af bibliotekets og 'Biffens' folk.

Vi fulgte fhv. sygehjælper Lis Inge-mann på hendes færd "som luksusvabond gennem Jylland" – med barnevogn, flag og alt hvad en ordentlig vagabond har med sig – ikke mindst af gå-på-mod og højt humør.

Sammen med Sydslesvigs danske Kunstforening indbød vi til en eftermiddag med billedkunst, korsang og jazzmusik: Glasbjergene: "Fra maleri

til digt til musik" var 12 kendte billeder tolket i 12 digte og sat i musik af John Hoybye og fremført af Ars Nova-koret fra Slagelse, akkompagneret af de to musikere Mads Granum og Mikkel Nielsen. En usædvanlig og utrolig flot oplevelse.

I en hel uge havde vi gode oplevelser på Nørgaards Højskole i Bjerringbro. Vi havde bedt om et klassisk højskoleophold, og det fik vi – med spændende og afvekslende foredrag og morgensamlinger, med ture rundt i det smukke Midtjylland, og med masser af tid til hyggeligt samvær og åndfuld samtale.

Stephen Egede Glahn holdt et foredrag om hans Egede, Grønland og Danmark gennem 300 år.

Og på udflugten til Ærø besøgte vi søfartsmuseet i Marstal, blev guidet rundt i Ærøskøbing af Povl Leckband og på øens lokale bryggeri.

VANDRETURENE

Nævnes skal vore vandreture, som fortsat nyder stor popularitet.

Torben Kvist begyndte på dem for en 16-17 år siden; det er ture af en 6-8 kilometers længde, altså ture, de fleste kan være med til, hvis de ellers gider.

Som regel bliver det til 4 ture hvert halvår, og i efteråret 2014 gik vi først langs kysten ved Varnæs Hoved ved Aabenraa; dernæst i den flotte natur i Hindemade ved Haderslev – den eneste tur, hvor vi havde decideret dårligt vejr fra først til sidst.

Så tog vi en etape på gendarmstien fra Egersund til Brunsnæs, og en juletur i Frørupe bakker uden for Flensborg.

Andre ture var i 2015 bl.a. én i Campusområdet i Flensborg, en tur gennem skoven ved Sønderhav, en Kovirke/ Danevirke-tur og en etape af gendarmstien på Broagerland.

På alle turene har der været 20 deltagere eller flere med.

VÆRESTEDET

Værestedet på Flensborghus holder åbent hver tirsdag eftermiddag, og det bruges af en frostaf skare, der nyder et hyggeligt samvær og et spil kort, mens de to billardborde i kælderens efterhånden også er i fuldt sving.

Brugerne klarer det hele selv – med god hjælp fra Flensborghus' oldfrue i køkkenet, og fra Humanitært Udvalg skiftes vi til at kigge forbi hver 14. dag for at høre, om der er noget, vi skal tage os af.

DANS & GYMNASTIK

Signe Andersen har i mange år ledet seniordansen 8 torsdage hvert halvår – til stor og udelt glæde for de mange dansere. Men i foråret 2014 har det knebet med tilslutningen, og Signe er egentlig mest indstillet på at sige stop. Men hun checker lige, om der er interesse nok for at fortsætte.

Uanset om hun og seniordansen fortsætter eller ej skal der fra Humanitært Udvalg lyde en stor og varm tak til både Signe og Anders Schaltz Andersen for mange års utrættelig indsats.

Edel Linke har ingen problemer med deltagere til sit gymnastikhold i Engelsby, ligesom det også stadig er muligt at dygtiggøre sig ud i det russiske på Kirsten Jensens hold.

STØTTEKREDSEN

Støttekredsen ved Ældrecentret i Nerongsallé i Flensborg yder fortsat en stor indsats. Ca. 30 frivillige under Kæthe Kühls ledelse sørger for, at utallige funktioner i dagligdagen på den store institution bliver varetaget på bedste vis til glæde for beboere og til hjælp og støtte for ledelse og personale.

Og skulle der sidde en pensionist et eller andet sted, der har problemer med at få tiden til at gå på en meningsfuld måde, så er støttekredsen altid på udkig efter flere hjælpere.

Om udvalget selv er der intet nyt at sige; her er der ikke sket udskiftninger i årets løb, og vi siger tak for godt samarbejde til hinanden og til vores sekretær på SSFs Bysekretariat Helga Dittrich.

Humanitært Udvalg og centralbiblioteket arrangerede foredrag ved Kristian Ditlev Jensen - Grænselandet tur-retur - tiden i Sønderjylland, Flensborg og Sønderjylland igen i oktober på Flensborghus. (Foto: Søren Rønholt)

Kaffehygge på Flensborghus. (Foto: privat)

VÆRESTEDET

Hygge og samvær

Af Leif Volck Madsen

Hver tirsdag mellem kl. 14 og 16.30 uden for skoleferierne mødes en flok seniorer til hyggeligt samvær i Flensborghus' lille sal.

Nogle spiller kort, andre spiller noget andet, andre går i dybet for at få sig en pot billard, men alle mødes ved kaffebordet.

Brugerne sørger selv for kaffen og kagerne, og der betales et nærmest symbolsk beløb for lækkerierne.

En bedre frokost nydes sammen een gang om året, og er der stemning for det, så kan der også blive plads til en lille udflugt.

Kort sagt: Værestedet er et sted, hvor man med venner og bekendte hygger sig med det, man nu finder hyggeligt.

Alle er velkomne.

Og husk: Alle har godt af at komme lidt ud af de egne stuer.

Så derfor: Kig indenfor i Værestedet.

Historien om et bortkommet billede, der dukkede op igen

Af udvalgsformand Erik Fredens

Først en lille historie om årets kunstnerkort. Det er historien om det bortkomne billede, der kom hjem igen. Det drejer sig om et lille koloristisk maleri af Karl Heinz Clausen med titlen "Flensborg Bådehavn" fra 1978. Man kan se nogle lystbåde, både på land og ude i vandet; i baggrunden konturerne af en kæmpe bygning, der kunne minde om Stadtwerke i Flensborg.

Det er et smukt lille stemningsmættet studie af en sommerdag på havnen. Billedet er selvfølgelig gengivet på SSFs hjemmeside. I vores registrant over udlånte værker skulle det befinde sig på Harreslev Danske Skole, og jeg drog derud en dag i 2011 for at tage det nærmere i øjesyn. Men det var der ikke.

Jeg fik at vide, at det var leveret tilbage, så der var sket en fejl et sted i systemet.

Heldigvis kunne en assistent på SSFs sekretariat huske, at hun tilfældigt havde set billedet i forsamlingshuset Mines Minde i Langsted.

Jeg drog igen afsted, og ganske rigtigt, her hang det, gudskelov, for vi, og dvs. vores sekretær er ellers nøjeregnende med udlånsregnskabet, men uheldet er også sket før hendes tid.

Glæden over det genfundne billede bevirkede, at vi besluttede, at det skulle være motivet for årets kunstnerkort. Og det blev det, og vi synes, at det er flot, og så kan de glæde sig i Langsted – ude i skoven på Fasanvej, for her ligger forsamlingshuset, at de har sådan en lille perle hængende.

Men historien om det bortkomne billede stopper ikke her, for tilfældigvis

faldt jeg over en ældre artikel i Flensborg Avis, nemlig Harry Jensens årsberetning, der omtalte udlån af værker til Arveprins Knuds Kollegium i København, og gennem kontakter til hovedstaden fik vi bekræftet, at originalen hænger her – og det endda i bedste velgående.

Så billedet findes i vores samling i to varianter, og det til daglig glæde for beskuere i hver sin ende af landet. Se, det var historien om, hvordan et forsvundet billede dukkede op igen og endda blev til to.

En planlagt mindeudstilling for slesvigeren Karl Heinz Clausens 100 års dag, forestillede vi os kunne foregå på Slesvighus, men forholdene her er ikke ideelle, så længe Landestheater optager hele den store sal. Så det må vente. Vi havde ellers af hans søn fået lovning på at låne en større samling af Clausens værker.

DONATIONER

Næsten hvert år modtager vi donationer, og i år er ingen undtagelse. Vi har modtaget szv værker fra Gitte Jacobsens private samling. Det drejer sig om Käte Lassens flotte grafiske bearbejdning af Helligåndskirken i Flensborg, et blomsterstilleben af Ingrid Nørgaard samt fem værker med motiver fra København af prospektmaleren H.G.F Holm, der i samtiden gik under tilnavnet "Fattig-Holm", vistnok fordi han ikke altid var helt sober, og levede derefter.

Alle i god stand og fint indrammede. Vi påskønner naturligvis disse donationer, som nu kan blive til gavn og glæ-

Relieffet i det gl. Husumhus. (Foto: SSF Husum amt)

de for det øvrige Sydslesvig.

RELIEFFET PÅ HUSUMHUS

Her er situationen den, at vi, efter at have gjort alt forarbejdet, vedrørende flytningen af relieffet, endnu ikke har kunnet finde et egnet sted at placere det. Vi har været i tæt samarbejde med SSFs tilsynsførende med bygninger om spørgsmålet, men endnu er dette ikke lykkedes os.

Vi har derfor valgt at stille flytningsarbejdet i bero, indtil vi finder et egnet sted til genplacering. Vi foreslår, at det beløb, forretningsudvalget har stillet i udsigt til projektet, anvendes andet sted til gavn for Husumhus.

Vi har i år købt fem større acrylmalerier af Inka Sigel. De bærer titlerne: Herkomst, Natur-rhythmen og tre malerier fra serien "Vogel"

De er i udført kunstnerens velkendte abstrakte, ekspressive og farvefyldte stil. Det er værker, der tiltaler mange, og alle er straks udlånt.

Selv siger Inka Sigel om udstillingen, hvorfra værkerne stammer, at det er "et møde mellem noget eller nogen, af enten flygtig eller betydningsfuld karakter"

I billedserien "Begegnungen" refe-

res til mødet mellem betragteren og det naturinspirerede rum. Der er ligeledes et samspil mellem rummet og en påsyet figur, som kan være et dyr eller en blomst. Det påsyede emne er en realistisk gengivelse og står i kontrast til det abstrakte rum - både i betydning og stoflighed.

En rejse gennem natur og ofte i karakter af at være under vandoverfladen eller i skovens dyb - i en bevægelse der fortsætter, sætter spor, stopper op, mødes..."

JULEMÆRKET

prydedes i 2014 af en serie motiver af julehjerte-designeren Knud Vægter. Vi synes selv, at mærket tog sig godt ud, ligesom den julemærke-pin, vi fik lavet i metal og emalje, og som hurtigt blev udsolgt.

Under min beretning sidst år efterlyste en daltager her i forsamlingen tre malerier udført af Sophie B. Jensen, og skænkede til Christian Paulsen-Skolen. Jeg kan nu berette, at de i dag hænger i bedste velgående og pryder væggen i Tivolisalen.

Udlånsvirksomheden er tilfredsstillende. Der er god interesse for vores samling, og vi har i årets løb haft hen-

vendelser fra en del forsamlingshuse og skoler med udlån til følge.

Her er det bydende lige at nævne, at vore depotforhold er så snævre, at det kun er vanskeligt at præsentere bil-lederne for gæster. Vi kunne ønske os at større lokale til opbevaring af vores samling. Til gengæld er det nuværende depotrum brandsikkert, ligesom der er en rimelig konstant temperatur.

Sidste år efterlyste jeg interesse-

rede, der kunne have lyst til at indgå i vores udvalg og beskæftige sig med kunsten i vores område.

Den efterlysning gælder stadigvæk. Man skal bare melde sig.

Tak for det gode samarbejde i året, der er gået.

Julemærket 2015 og kunstneren bag præsenteres på side 58 her i årbogen.

SYDSLESVIGSK FORENING FLENSBORG BY

Forandringer og oprud overalt

Af byformand

Preben K. Mogensen

En gammel kinesisk forbandelse lyder: Gid du må leve i forandringsfulde tider! Den forbandelse må vi så siges at være ramt af.

Vi ser forandringer og oprud overalt. I det store og i det små. For os som mindretal bliver det særligt føleligt, hvis vi på kinesisk ser både nutid og fremtid som truende. Vi har nemlig et konservativt ærinde i ordets bogstavelige og ikke partipolitiske forstand, nemlig at bevare noget bestående. "Vi er danske og vil vedblive med at være danske," som det hed straks fra begyndelsen.

STÅR STÆRKT

Det bestående er, at vi står stærkt. Medlemstallet ligger stabilt over 4200, selvom vi hvert år har en fragang af medlemmer på knap 300 p.g.a. dødsfald, fraflytning etc.

Aktivitetstallene viser med knap 200 arrangementer med over 7000 deltagere heller ingen større udsving, og økonomisk hænger tingene ligeledes sammen.

Den valgte byformand Preben K Mogensen på talerstolen; ved hans side på byggenævnets generalforsamlingen ordstyrer, generalsekretær Jens A. Christiansen. (Foto: Tine Andreassen)

Det traditionelle distriktsarbejde med regelmæssige møder er på mange måder videreført i klubber, som 2014 afholdt 280 sammenkomster med i alt 4700 deltagende. Når vi sammen med Gamles Værn holder fest på Flensborghus, er der fuldt hus. Det er altså ikke de yngre årgange, vi i reglen ser til vore arrangementer, men dem, som en iagttagelse af det danske kulturliv som helhed betegnede, som de "kulturbærende", de ældre, der kom-

mer til foredrag, sammenkomster, teater og koncerter.

Fuldt hus på Flensborghus, da SSF og SSW Flensborg by, Borgerforeningen og Flensborg Danske Journalistforening indbød til foredrag og brunch med Mette Fugl en lørdag i september 2015.

DE UNGE

"Hvordan får vi de unge med?" blev da også - igen - hurtigt stillet som spørgsmålet, da vi holdt bygeneralforsamling på Dronningens 75-års dag den 16. april. En ting er usvigeligt sikkert, nemlig at de yngre en dag selv vil være de ældre, men vi ser jo, at det, som nogen har kaldt "sammenhængskraften", svinde.

Mener "alle" ikke efterhånden, at vi blot hver må passe vort, for vi har jo alle så meget andet og så ellers huske de andre lidt, men bestemt ikke vedkende os dyb gensidig afhængighed, arv og gæld? Blot hentydninger i den sidste retning bærer for mig at se kiemen til vor undergang. Intet mindre.

Det er fristende i den omtalte styrkeposition blot at ville se på nuet og fort-

sætte som hidtil, men vil vi bevare, må vi også forandre, for ellers kommer vi til at løbe efter en udvikling i stedet for at være på forkant med den og vende den positivt.

DISTRIKTERNE

Den store forandring indenfor de seneste ca. 20 år fra 22 SSF-distrikter i Flensborg til nu 8 viser det tydeligt, og er begrundelsen for distrikts-sammenlægninger ganske enkelt, at der ikke er villige til at overtage formands- eller bestyrelsesansvar, har vi et stort problem.

Når distriktsarbejde og -struktur forandrer sig, må der være andre grunde.

Spørgsmålet er, hvordan vi for fremtiden varetager vor opgave som mindretallets folkelige forening i Flensborg bedst muligt? Det vil sige "sammenhængskraften" mellem vore medlemmer, både nuværende og kommende, ligegyldigt hvor de har deres daglige enklave (indelukke), om det nu er i institutionerne som brugere og ansatte

Salen på Flensborghus samler gerne op imod 100 film-interesserede, når Flensborg-Biffen kalder til forevisning af - som regel - nordiske film. Arbejdsgruppen bag biffen er bredt sammensat.

eller som tillidsfolk og søgere af kulturelle og sociale tilbud. Eller blot som "passive medlemmer", der med deres medlemskab giver deres tilhørsforhold til mindretallet til kende.

SAMLENDE

SSF er stadig den folkelige forening, der samler alles kræfter om alles fælles tiltag: årsmøderne, folkelige fester, jubilæer etc. Her kommer mindretallet sammen fra alle ender og kanter og enklaver.

I SSF-distrikterne viderefører vi med enorm arbejdsindsats og stort engagement en arbejdsform, som vi altid har haft i mindretallet, ligegyldigt om vi

ser os som 150-, 100-, 70- eller 60-årige. Med Bonn-København erklæringerne for 60 år siden stod det klippefast, at vi danske ville forblive og aldrig blive andet end et mindretal i Sydslesvig.

Vore omgivelser er tyske, og det danske må vi, om det skal bevares, pleje, passe og værne om i fritiden. Det er kun mindretallets ansatte, som derfor har et særligt ansvar, der også har et dansk arbejdsliv.

ANSATTE

Tidligere byformand Dieter Matthiesen kaldte sig selv en fritidsdansker, da han som den første flensborger holdt oplægget ved de nye dialogmøder for

Dieter Matthiesen fra Flensborg og Jørn Ulrik Larsen fra Aabenraa fortalte om deres liv på et af de første grå guld-møder. Siden fulgte - og følger - flere møder af slagsen, ligeledes med prominent besætning. (Foto: Tim Riediger)

”det grå guld”, vi nu med stor glæde holder sammen med Åbenrå Grænseforening.

Dieter Matthiesens fortælling om hans liv som sydslesviger vidnede om noget om det just nævnte engagement, som vi ikke kan eksistere uden, dvs. at ”fritidsdanser” ikke dækker over en mindre, men om en større indsats, end hvis det er på ”heltid”, hvilket ansatte indenfor mindretallet må og skal være de første til at huske og lade sig inspirere af.

At høre til det danske mindretal er ikke let og ubesværet, men at engagere sig i det er kort og godt en berigelse eller velsignelse, som ingen burde unddrage sig eller snyde sig selv for.

Den enkle konstatering, at ansatte i mindretallet, især lærerne på vore skoler, langt fra har den fremtrædende plads i foreningslivet som før, bliver uvægerligt opfattet som en klagesang, også når det if. sammenhængen overhovedet ikke er meningen.

De mange funktionærer indenfor mindretallet, der faktisk gør en ubetalelig indsats i foreningslivet, er i øvrigt dem, der lægger mest mærke til klagerne.

Der er næppe nogen, der ikke synes, at de selv har nok at se til, men de fleste har vist indset, at lærer nuomstunder ikke ubetinget er noget misundelsesværdigt arbejde.

Jo, tiderne har forandret sig, så hverdagen for de yngre ofte er stresset. Løsenet kan dog ikke være klagesange, men fællessange forstået som samarbejde.

SAMARBEJDE

Samarbejde ses ofte som mere besværligt end at holde sig for sig selv.

Et klart eksempel på, at det ikke behøver at være sandt, var samarbejdet om årsmøde-eftermiddagen mellem SSF Centrum-Duborg-Vest og Nord med Duborg Skolen og Torsdagskoret.

Men der er mange andre, og de viser vejen frem, for os i SSF og i det hele taget.

Bystyrelsen med bykonsulenten vil være udfarende og lægge arrangementer rundt omkring i det omfang, det på nogen måde giver mening, og holde en nær kontakt til ALLE distriktsbestyrelserne. Dermed er vejen banet for, at forventelige ændringer til større SSF-distrikter vil være positivt begrundet i arbejdsformen selv. I stedet for, at en arbejdsform ikke mere er bæredygtig.

Bekymringen m.h.t. flere distriktsammenlægninger er naturligvis, at distrikter kan blive så store, at kontakten til medlemmerne groft sagt kommer til at gå via bankopkrævningen. Ingen iblandt os kan være blind for, at jo større et distrikt er, jo mindre er proportionalt set aktivitetsniveauet.

Når der kaldes til kortfilmdage i Flensborg, er SSF medarrangør. Og har indstiftet en særlig pris for den bedste danske kortfilm.

TAK

Til sidst skal der lyde en stor tak til vore mange bestyrelses- og tillidsfolk i Flensborgs SSF-distrikter for et arbejde, der må bære lønnen i sig selv. Eksemplarisk nævner jeg Pia Persson, som fortsatte som formand i Friserbjerg-Rude, og byder hjertelig velkommen til Holger Zeh som ny formand efter Ursula Knorr i Centrum-Duborg-Vest.

Amtskonsulent Viggo Petersen serverer drinks på bygeneralforsamlingen i anledning af HM Dronningens fødselsdag samme dag. (Foto: Tine Andresen)

Forandringer kan være både til forbandelse og velsignelse, ja, er typisk begge dele på samme tid, og det er ikke menneskeligt muligt at vende alt til et gode, men "vi er danske og vil vedblive med at være danske".

Det gælder uforandret, at det er al indsats værd.

FRA SPECKDÄNETIL NÆSTFORMAND

Ved et af grå guld-møderne fortalte Rainer Porsch fra Flensborg Nord om

sit liv.

Han gav det selv overskriften "Fra Speckdäne til næstformand".

Rainer blev født 1940 i Kiel. I 1944 blev han og moderen evakueret til Torsballig i Angel. Hans far faldt 1940, og i 1942 giftede moderen sig med Rainers stedfar. Han var ikke nogen nem mand.

Der var familie i Amerika, og i 1951 kom det på tale, at Rainer skulle adopteres derover. Drengen var jo kun en "halv" Porsch. Flybillet var betalt, og i landsbyskolen var der stor, stor afsked, før turen først gik til bedsteforældrene i Kiel – og så ikke længere.

Det amerikanske konsulat i Hamborg annullerede alting, uden at Rainer nogensinde fandt ud af hvorfor. Tilbage skulle han jo nu, men ikke til skolen. Dertil var skammen for stor, men der var jo en dansk skole i Hostrup.

Modvilligt gik stedfaderen, der ikke kunne lide danskerne, med til skoleskiftet for Rainer og på det tidspunkt tre mindre søskende. Der var jo nogle ting, der var gratis, og en mindre søn på 4 år, der led af underernæring, kunne komme på sanatorium i Danmark.

Skoleskiftet betød selvfølgelig, at Rainer kom som feriebarndom til Danmark. Og hjem igen med en kuffert stopfyldt af gode ting. Han blev FDF'er, der var stolt af sit danske flag og mere til, men i 1955 bestemte stedfaderen, at alle børnene skulle tilbage på tysk skole.

Rainer beholdt dog sin ferieplads i Danmark, for der var opstået et bånd, der ikke sådan var til at bryde. Det gjaldt så også på anden vis. Det blev til flere ture og ophold i Danmark i de kommende år, og i 1963 mødte han Inger fra Nybøl. De blev gift i 1965.

Arbejdsomt var Rainer i 41 år ved et tobaksgrosfirma i Flensborg. Inger og Rainer boede et års tid i Danmark, men så førte omstændighederne dem tilbage til Angel, nærmere bestemt Havetoftloft.

Hele tiden var der noget ved musikken, først i en del år i et dansk under-

Rainer i Kiel i 1952, da han skulle have været til Amerika. (Fotos: privat)

holdningsorkester, siden med eget "Palomas".

Når mange i hele Sydslesvig faktisk kender Rainer, så er det p.g.a. af duoen „Moin-Mojn“, hvor Rainer siden 1990 har underholdt så at sige overalt sam-

Guldbrudeparret Inger og Rainer 2015.

men med Gerhard Strahlendorf.

Inger og Rainer har boet i Flensborg Nord siden 2001.

I 2011 blev Rainer medlem af SSF-bestyrelsen. Og fra sidste år er han næstformand.

Amtsgeneralforsamlingen....

... valgte Karsten Weber (t.v.) til ny formand, idet Peter Kreutzer ikke genopstillede efter 16 år på posten. (Fotos: privat)

SYDSLESVIGSK FORENING FLENSBORG AMT

Tak til afganget formand

*Af amtsformand
Karsten Weber*

På amtsgeneralforsamlingen i år havde vi et formandsskifte på amtsplan. Peter Kreutzer valgte efter 16 års formandskab at stoppe som amtsformand.

Han vil bl.a. rejse mere sammen med sin kone.

Han yder også fortsat en stor frivillig

indsats for Kobbermølle Industriuseum og for SSW.

Sydslesvigsk Forening Flensborg amt siger tak for al den tid og indsats, han har brugt på og ydet for foreningen.

Jeg håber, at jeg kan leve op til det niveau.

En tak også til Annemarie Erichsen, som også var amtsstyrelsesmedlem 16 år.

Sankthansfesterne i amtet er altid velbesøgte. (Foto: privat)

VELBESØGT

Som i de tidligere år havde vi en hel del tilbud på amtsplan, som alle var velbesøgte. Nogle af tiltagene er gennemført i samarbejde med SSF Flensborg By. Det samarbejde er til gavn for begge parter, så det er kommet for at blive og bør intensiveres.

Juleturen 2014 gik til København, ligeledes velbesøgt - og hyggeligt. Deltagerne havde mulighed for at komme rundt i hele byen på egen hånd, blot de var tilbage ved bussen til tiden. I alt havde vi et dejligt ophold på 7 timer i Dronningens stad.

Vores forårsfest var en stor succes igen. Selvom vi ikke helt nåede op på deltagertallet fra året før, var der faktisk udsolgt. SSF-byformand Preben Kortnum Mogensen bød velkommen til en dejlig aften med underholdning fra YoYo-Duo fra Haderslev.

Vores familieudflygt 2015 gik til Moesgaard Museum i Århus og var velbesøgt. Vejrliget var rar imod os, idet vi havde det dejligste solskinsvejr.

Det nye Moesgaard og terrakotta-udstillingen begejstrede. (Fotos: Moesgaard)

I alt var vi 50 medlemmer, der besøgte terrakotta-udstillingen "Den første kejser". Her havde vi mulighed at kigge på uerstattelige kunstgenstande fra Kina. De kommer fra en 2200 år gammel kejsergrav, hvor der i alt blev fundet 8000 krigere. Moesgaard var det eneste museum i Europa, der fik lov til at udstille de mere end 120 kunstgenstande.

Terrakotta-særudstillingen var velbesøgt. Vi var så heldige, at vor amtskonsulent havde booket en guide til os, der viste rundt i hele det fantastiske museum.

De ældres forårsfest er altid et tilfølsstykke og ved god underholdning og lækker kage, havde 130 ældre en hyggelig eftermiddag.

Årsmøde-friluftsmødet lå sent i år og faldt desværre sammen med valget i Danmark. På grund af folketingsvalget måtte vi give afkald på en stor del politiske gæster. Men også uden dem afvikledes årsmøderne med succes i vores små og store distrikter.

Som et nyt tiltag har SSF Flensborg amt i samarbejde med Voksenundervisningen og Skoleforeningen tilrettelagt tre weekend-danskurser for familier. Kurserne kørte som pilotprojekt og blev gennemført på Højskolen Østersøen og på Jaruplund Højskole. Udover betalte undervisere har en gruppe frivillige stået for workshops til børn og voksne. Charlotte Bassler fra Kobbermølle havde taget initiativ til dette tiltag, som blev modtaget af målgruppen med begejstring. Der var stor søgning til kurserne, og pladserne var optaget i løbet af ingen tid. Der bliver udarbejdet en projektbeskrivelse, og det er ønskeligt, at disse kurser bliver et fast tilbud.

MEDLEMSTAL

Medlemstallet er der ikke så meget at tale om. Vi nåede desværre ikke de 3500, som min forgænger havde håbet, men vi er heller ikke gået ned. Men vi arbejder på at få medlemstallet til at stige igen.

SSF Flensborg amt er en af de drivende kræfter bag familie-sprogkurserne; fulde huse hver gang. (Foto: privat)

Stor medleven på alle niveauer

Dampskibet Hjejlen havde lige sat Silkeborg Grænseforenings og deres gæster fra SSF-distrikt Dannevirke af ved Aalekroen til en lækker frokost. Men der var også andet på programmet for sommerudflugten. (Foto: Torben Skytte)

Af næstformand
Torben Skytte

Knapt var julen og nytåret 2014 overstået, før der blev taget hul på distrikternes generalforsamlinger. En spændende tid, hvor distrikternes årsberetninger om distriktets gøremål og planer blev forelagt og debatteret af distrikternes medlemmer.

De amtsstyrelsesmedlemmer, der også deltog enten som mødeleder eller som interesseret tilhører, fik et dybdegående indtryk af distrikternes arbejde, eventuelle problemer hhv. opgaver og fremtidsvisioner.

Beretningerne vidner om stor medleven på alle niveauer i distrikterne.

Amtsstyrelsen vil gerne takke alle - ingen nævnt, ingen glemt -, som bidrager til distrikternes og SSF Gottorp Amts arbejde.

5 sangere og 1 computer indtager det danske popland med hamrende velproduceret pop, som går lige i hjernen, og intense liveopgør mellem stemmen og computeren: Postyr Project gav også koncert i Slesvig.

MEDLEMSSTATISTIK

Der var i alt 1782 medlemmer i SSF Gottorp Amts distrikter per 31.12.2014 og status per 1.8.2015 var 1793 medlemmer. På amtsplan i forhold til marts 2014 (1753) en stigning på 40 medlemmer (godt og vel 2%).

ÆLDREARBEJDET

I SSF Gottorp Amt er der 8 ældreklubber, som tilbyder mange forskellige aktiviteter, så som strikkeeftermiddage,

kortspil, fester med mere til glæde for de mange deltagere. Man mødes på uge- og/ eller månedsbasis.

SSF Gottorp Amt har i samarbejde med Humanitært Udvalg og SSF Rendsborg-Egernførde amt på årsbasis to ældre-eftermiddage, som skiftevis afholdes et sted i enten Gottorp Amt eller Rendsborg-Egernførde Amt. Her bydes der på musikalsk underholdning, godt samvær, god stemning og tombola alt imens man nyder det vel-dækkede kaffebord. Sammenfattende kan man sige et rigtigt tilløbsstykke

AKTIVITETER

Amtet har i 2015 tilbudt en vifte af forskellige kulturelle aktiviteter.

Slesvighus-Biografen, som har nået et rigtigt stabilt leje, begyndte året den 15. januar med filmen "Kapgang"

Gæster og talere ved SSF Gottorp amts nytårsstævnet i februar: f.v. Slesvigs borgmester dr. Arthur Christiansen, SSF-formand Jon Hardon Hansen, Slesvigs viceborgerforstander dr. Böhmer og SSF Gottorp Amts formand Franz Dittrich. (Foto: Torben Skytte)

Den 6. februar var Slesvighus traditionen tro rammen om nytårsstævnet. Grønkål, underholdning og dans sørgede for et godt forløb af det velbesøgte arrangement.

Teater- og koncertprogrammerne

forløb knapt så succesrigt; vi måtte desværre aflyse en teaterforestilling grundet manglende interesse!.

Gottorp Amts Sankt Hans fest med underholdning, båltale ved Gerda Eichhorn og Skt. Hansbål kunne igen fylde Christianslyst.

Juletræsfesterne hørte igen til i de traditionelle tilbud fra Gottorp Amt og Slesvig Centrum Nord.

SSFs bidrag til Schleswiger Jazzherbst 2014 ved Schleswiger Musikclub, som SSF er medlem af, var en velbesøgt koncert i fredags med swing, latin og bebop af Malene Kjærgaard og band: Jan Harbeck, Morten Lund, Tobias Dall Mikkelsen og Mads Kjølby på Slesvighus. (Foto: Lars Thomsen)

ÅRSMØDET 2015

Årsmøderne i år havde mottoet "Find Sydslesvig" og tiltrak mennesker fra nær og fjern til møder og fester på skoler og i forsamlingshuse.

Optog, musik, fester og årsmødetaler dannede også i år rammen om samværet omkring de flotte årsmøder. Med distrikternes gode forarbejde i samarbejde med skoler, foreninger og institutioner såvel som dansk sekretariat kunne årsmøderne gennemføres med succesrigt forløb. Der var god tilslutning til arrangementerne fra alle alderstrin.

SSF Gottorp Amt stod i år for gennemførelsen af aftenmødet på Sles-

vighus, hvor Dannebrog blev båret ind og man sang "Der er et yndigt land". Derefter var der velkomst ved amtsformand Franz Dittrich, koncert med Slesvig Spejderorkesteret under ledelse af Ole Volder Nielsky, og festtale ved Steffen Frostdahl, næstformand for Svenska Finlands Folketing,

Efter kaffepausen var der underholdning ved Sønderborg Pipes and Drums under ledelse af pipemajor Morten Jensen og chairman Knud A. Svejstrup, festtale ved Mette Bock, formand for Grænseforeningen og MF Liberal Alliance, underholdning ved Slesvig Folkekore og venner fra Bøvling, ungdomstale ved Ben Paulsen, Kiel.

Efter lørdagsmødets afslutning var der hygge, samtaler og musik for vores unge og voksne med bandet "Hei matt" fra Danmark. En musikalsk oplevelse.

Slesvig-friluftsmødet under Årsmøderne 2015 startede med en koncert af FDF-orkestre. Optøget fra Hiort Lorenzen-Skolen til Slesvig Idrætsforenings anlæg (årsmødepladsen) på Husumgade, blev på traditionelt vis ledsaget af FDF-orkestrene, gæster og deltagere fra foreninger og institutioner.

Årsmødepladsen var igen en bred vifte af boder og telte med gastronomiske tilbud (kaffe, te og kager, grillpølser, vafler m.m.), informationstilbud (SIF, Danmarks-Samfundet, Biblioteket, Flensborg Avis, Roklubben), børnesminkning, ponyridning og andet.

Amtsformand Franz Dittrich bød velkommen, festtalen holdt af fungerende skatteminister Benny Engelbrecht, optræden af børnehaverne med instruktør Tine Mynster, ungdomstale ved Ben Paulsen, gymnastik ved Højer Efterskole, festtale ved Slesvig Bys borgmester dr. Arthur Christiansen, underholdning ved H.C. Andersen-Paraden, zumba og lodtrækning var den officielle del af friluftsmødet.

Fællessangen "En hjertesag" blev ledsaget af Meike Nielsky, Tia, Sidney, Nele, Thea og Louisa.

Nedhalingen af Dannebrog blev ledsaget af toner og sangen "Som en rejsestylen flåde" og afsluttede årsmødedagen.

Igen i år kunne man gøre brug af den tilbudte bus-shuttle tilbage til Hiort Lorenzen-Skolen.

Årsmøderne 2015 var samtidigt en hyldest til 60-året for Bonn-København erklæringerne, men: vores Sydslesvigflag (det lysende gule med de to blå løver), som jo var en sydslesvigsk overgangsløsning i de år, hvor englænderne havde forbudt at flage med Dannebrog og indtil 1955, kunne i dette jubilæumsår - som en anden fugl Føniks - fint have dannet hjørnepillerne i udsmykningen.

Årsmødeweekenden 2015 med sine fredags-, lørdags- og friluftsmøder blev igen et arrangement, hvor distrikterne med tilsluttede foreninger og institutioner på god måde viste samarbejde. Amtsstyrelsen takker alle, der har bidraget til en dejlig og spændende weekend.

Amtskonsulent Dorthe Salchow indsamler stemmesedlerne på amtsgeneralforsamlingen. For bordenden i baggrunden Anne Mette Jensen (t.v.), ny amtsformand, Hauke Paulsen (i m.), afgået amtsformand og SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen (t.h.), ordstyrer. (Foto: Tine Andresen)

SYDSLESVIGSK FORENING RENDSBORG-EGERNFØRDE AMT

Bred medlemsaktivitet

*Af amtsformand
Anne Mette Jensen*

SSF-året med kultur og arrangementer i Rendsborg-Egernførde amt begyndte i januar 2015 i Kiel-Frederiksort i Bethlehem-kirken, hvor Sønderjyllands Symfoniorkester gav koncert med messingblæserne Jorunn-Ensemble.

Ud af flere koncerter i Sydslesvig

med mindre orkesterformationer var dette det bedst besøgte med 70 tilskuere.

Den 28. maj åbnede Medborgerhuset i Egernførde sine døre for "En Skraldespandskabaret" udført af Teatret Møllen i samarbejde med Teateriet Apropos – og ligeså sæsonafslutningen 2015. Efter forestillingen kunne publikum nyde godt af en lille forfriskning, mens teater- og koncertudvalgets

Med Skraldespandskabareten i Medborgerhuset i Egernførde afsluttedes teatersæsonen og så i SSF Rendsborg-Egernførde amt. (Foto: privat)

repræsentant Tine Bruun Jørgensen præsenterede SSFs kommende teater- og koncertsæson 2015/2016.

Desværre tog kun 25 publikummer imod denne forestilling fyldt med tilbageblik på den danske sangskat, talentfuldt fremført af skuespillerne i form af gårdsangere og landevejsriddere.

Amtsstyrelsen planlagde allerede i 2014 to foredrag – et historisk allerede i november 2014 om baggrunden for krigen i 1864 med Carsten Porskrog Rasmussen, museumsinspektør for Sønderborg Slot. Det fandt sted Medborgerhuset, Egernførde, hvor lidt over 30 historisk interesserede fik fyldt op på deres viden. En del spørgsmål dukkede op undervejs fra deltagerne, og det lagde op til en livlig debat, hvor foredragsholderens ekspertise kunne tilfredsstille alle.

Den 3. marts 2015 blev amtets medlemmer inviteret til et musikalsk-historisk foredrag om revyen med forfatter og komponist Finn Jørgensen. 40 deltagere lyttede til historien bag de enkelte sange – en del med politisk baggrund og den ene eller anden morsomme historie, og naturligvis sang alle med på de kendte sange.

Det blev en aften med og om revyviser, komponister, forfattere og skuespillere bag nogle af de viser, som er blevet til evergreens.

Denne særlige danske teaterform, revyen, var en vigtig udtryksform, som fødtes nytårsnat 1850, og Finn Jørgensen tog udgangspunkt i sin bog "Blandt ølhunde og månestråler" - den første samlede udgivelse af udvalgte revyviser fra 1849 til vore dage.

Også Tom var med og hyggede sig, da amtets medlemmer drog til Randers regnskov i foråret 2015. (Foto: privat)

I april og oktober inviterer amtsstyrelsen sammen med Gottorp amt til fælles ældreftermiddage. Det er altid en stor fornøjelse at invitere til disse eftermiddage, som hver gang belønnes med omkring 150 deltagere. Vi er glade for disse vellykkede arrangementer i samarbejde med Gottorp amt og Humanitært Udvalg.

Ved forårets møde var vi arrangør,

og de ældre medlemmer fra begge amter mødtes denne gang i Okslev. Lene Kråmer Duo stod for underholdningen.

Disse eftermiddage er med til at holde samarbejdet på tværs af amtsgrænserne i gang, og styrke fællesskabet i mindretallet. Det er noget, vi i amtsstyrelsen sætter stor pris på.

AMTETS JULETUR

Som hvert år inviterer amtet på juletur lørdagen før 1. advent. Man samarbejder med distrikterne omkring denne tur, så distrikterne har mulighed for at planlægge tur og rejsemål og således opfylde ønsker fra deres distrikt.

Debutanten blev SSF Risby, og turen gik til Krusmølle og julebyen i Aabenraa. I Krusmølle er der julestemning, og man kan efter en rundgang i butik, værksted eller gårdsplads nyde lidt mad eller æbleskiver i den hyggelige stue, som er indrettet i en af de gamle stalde i bygningen. Udenfor er der aktiviteter for børnene, og de kunne støbe lys eller løbe om kap med forskellige hurtige dyr i form af skilte opsat på gårdspladsen. Det var en dag med kold vind og efter nogle omblæste timer i Aabenraa gik turen til Christas Café i Vanderup, hvor man hyggede sig i Christas stuer med hjemmelavet lagkage og kaffe eller kakao.

Skolebørn og børnehavebørn fra Askfelt optræder ved årsmøderne. (Foto: privat)

ÅRSMØDERNE

I Rendsborg Egernførde amt er der hvert år i snit otte årsmøder. Omkring 2.000 deltog i 2015. Det er en weekend, hvor mange familier deltager ved

Holtenå-årsmødet - ikke uden Gladsaxe Brassband. (Foto: privat)

to eller flere årsmøder pga. af egen eller deres børns institutionsmæssige tilknytning til flere distrikter.

En familie fra Kiel deltager f.eks. fredag aften i årsmødet på Jernved Danske Skole, om lørdagen er man i Egernførde om eftermiddagen, fordi de ældre børn i familien går på Jes Kruse-Skolen. Sikkert er der også den ene eller anden, som er fraflyttet og benytter denne weekend til at vende tilbage og hilse på venner og bekendte.

En stor tak for det store arbejde, som alle bestyrelser, de øvrige foreninger og de mange frivillige hjælpere yder, og som gør årsmøderne så dejlige at komme til.

Således også for amtsstyrelsen, som efter to dage med fyldt årsmødedekalender deltager i det store fælles friluftsmøde i Slesvig - et samarbejde med Gottorp amt, som amtsstyrelsen glæder sig over. I år delte de to amtsformænd konferencier-opgaverne imellem sig og der var rig mulighed for at hilse på medlemmer og gæster. De forudgående udvalgmøder vedr. planlægningen mundede blandt andet ud i, at børnehaverne fra begge amter hav-

Børnehavebørn optræder ved Gottorp og Rendsborg-Egernførde amters fælles friluftsmøde i Slesvig. (Foto: privat)

Det store fælles friluftsmøde er hvert år en flot afslutning på årsmødede- ugen og et arrangement, som vi ser frem til.

SYNLIGGØRELSE - EN PERMANENT OPGAVER

*Af amtskonsulent
Dorthe Salchow*

Synliggørelse af det danske mindretal er noget, som vi i SSF tit beskæftiger os med. Efter et forslag fra SSW i kulturudvalget i Kiel om økonomisk støtte - forslaget blev enstemmigt vedtaget af alle politiske partier - kunne SSF Pris/Klaustorp i 2014 starte på et større og intensivt oplysningsarbejde i Kiel. Det blev til et fornemt stykke arbejde - en brochure på 48 sider - "Dänisch in Kiel", som indeholder informationer om dansk historie, traditioner, de danske foreninger i Kiel, en lille ord- bog med danske udtryk og andet.

De geografiske og historiske oplysninger kan man selv opdage, når man følger de to ture, "Kulturspuren" (kulturspor), som bestyrelsen har udarbej-

Fynn Rosenberg og Jesper Jessen holder ungdomstalen årsmødelørdag i Egernførde. (Foto: privat)

de en fælles optræden, som de havde øvet sig på forud for årsmødedagen. Dette kom der ved hjælp af instruktør Tine Mynster i et samarbejde med personale og børn en fantastisk optræden ud af, hvor både børnene og forældrene som tilskuere havde en positiv oplevelse.

det. Den ene fører gennem den indre by og kan gennemføres til fods, med bil eller offentlig transport. Den anden tur beskæftiger sig med det nordlige Kiel og kan udforskes med cykel eller bil.

Fra præsentationen af "Dänisch in Kiel"-brochuren i Kiel. (Foto: Holger Johannsen)

En lille video med de unge fra distriktet skal supplere præsentationen og dermed også opfordre unge til at gå på opdagelse. Brochuren giver indbyggere og gæster vigtig opmærksomhed omkring dansk historie, og det fortsat eksisterende mindretal i Kiel med dansk kultur, danske institutioner og foreninger.

Horst Dinesen (bageste række, 2. f.v.), Fred Witt (2. række 2. f.h.) Helmut Andersen (1. række, 2. f.v.) og Ulla Engel (1. række, 2. f.h.) sammen med de andre hædrede borgere. (Foto: Dorthe Salchow)

HÆDER

Den 26. marts 2015 blev fire aktive fra mindretallet hædret i Egernførde.

Fred Witt, Helmut Andersen, Ulla Engel og Horst Dinesen fik overrakt byens æresnål i sølv for adskillige års frivilligt arbejde. Byen belønner frivilligt arbejde indenfor kultur, sport og politik. de således hædrede fik blomster og blev indskrevet i byens gyldne bog.

Fred Witt har stået for bestyrelsesarbejde i SSF i over 24 år og været formand siden 1997 og planlægger SSF-tilbuddet i Egernførde samt udfører en stor del af det praktiske arbejde ved alle arrangementerne.

Helmut Andersen, som ligeledes er i SSF-bestyrelsen, og som har været yderst aktiv i mange år, er en stor hjælp med al det praktiske arbejde. Helmut Andersen har ydet en særdeles aktiv indsats i mange år både for SSF og SSW.

Ulla Engel blev hædret for medlemskab og indsats hos Aktive Kvinder og 12 års byrådsarbejde for SSW. Hun er altid parat til at give en hånd med i det praktiske arbejde og er stadig aktiv med flere gøremål.

Horst Dinesen har i snart 50 år været aktiv inden for fodboldafdelingen i Egernførde IF – både som ansvarshavende og træner. I de seneste år har han påtaget sig opgaven som formand.

SSF Egernførde, biblioteket med Lolas duketeater og Egernførde Børnehave deltog aktivt i radiostationen RSHs børnedag i Egernførde i september. (Foto: privat)

Uffes Kaffebær, de månedlige café-eftermiddage i Tønning, hvor bogbussen er tilstede, er populære. Udbyder og program skifter fra gang til gang, og der er aktiviteter for alle aldersklasser. (Foto: privat)

SYDSLESVIGSK FORENING EJDERSTED AMT

Harmonisk og målrettet arbejdsår

Af amtsformand Andreas Berg

Vi kan se tilbage på et harmonisk og målrettet år. Vi har ikke holdt mange møder, men var altid i kontakt med hinanden, enten via amtssekretariatet, mail eller personligt.

Efter generalforsamlingen sidste år og daværende amtsformands meddelelse om, at hun ville trække sig, valgte vi ikke at indkalde til en ekstraordinær generalforsamling.

SSFs ledelse og amtsstyrelsen var enige om at vente med at finde en ny formand til den ordinære amtsgeneral-forsamling.

Der var tid til at få ordnet forskellige ting.

- Kontorassistentens "arbejdspladsbeskrivelse" på amtssekretariatet, sikkerheden og arbejdsglæden dér.
- Samarbejdet med Husum amt.
- Ejderstedkorets anliggender.

15 kvinder synger i Ejderstedkoret, der ledes af Bente Stenger. Koret har stået for en række dejlige koncerter. (Foto: privat)

Vi holder formandsmøder sammen med Husum amt for bl.a. at drøfte medlemsbevægelser, hvordan få de nye forældre med, og Vestkystkultur.

Amtsstyrelsen havde også et møde med SSFs formand og generalsekretær om Jens A. for at drøfte forskellige ting - også et punkt, som belaster os meget.

Selvom Skoleforeningen som selvstændig organisation har lov til at beslutte, hvad de har lyst til, også hvad

Amtsstyrelsen holder fast i at deltage ved indskoling af nybegynderne for at overrække et Dannebrog-bordflag til alle børnene. SSFs statholder på halvøen, kontorassistenten på amtssekretariatet deltager og informerer om SSF. Det er ikke kun reklame, men også synliggørelse overfor de nye forældre. Samarbejdet med skolen fungerer fremragende. (Foto: privat)

angår skolebuskørsel på Ejdersted, men det er afgørelser, der har følger for hele mindretallet her på halvøen.

Forældrene er i dialog med skoleforeningen om at finde en løsning, der matcher, og også SSFs formand og generalsekretær tilbød deres assistance.

Tønning by driver busruten Frederiksstad-Lunden-Tønning - og jeg er spændt på, hvor længe det varer, indtil forældre fra Ditmarsken spørger, om ikke de også kan sende deres børn til Uffe-Skolen.

Tidligere gik Sydslesvig til Ejderen, men vi må erkende, at man ikke blot kan bosætte sig 3-5 km nord for Tønning. Man kan også flytte til syd for Ejderen - en ny virkelighed?

Det er ikke så nemt at få nye medlemmer i de af amtets distrikter, hvor der hverken er en dansk børnehave eller skole, men i Tønning og Garding er skole/ børnehave hhv. børnehave - endnu. (Foto: privat)

DISTRIKTERNE

St. Peter-Ording bød på højt læseaftener, generalforsamling, foredrag, påskesklip, sommerfest og julebageri.

Garding havde generalforsamling, årsmøde, madlavningsaftener, Vestkystkultur og julehistorier.

Follervig melder om generalforsamling og udflugt til Heimatmuseum.

Tønning gennemførte generalforsamling, amtsfest, tur til skøjtehallen, planlægningsmøde, seniorarrange-

menter, Sankt Hans, familieudflugter, tur til Fanø, årsmøde, sæsonstart, wellnessdag, læseaftener, julefrokost og hver måned Uffes Kaffebar.

Og sammen og på amtsplan udgav vi vores julehefte, samledes vi til

årsmøde og drog vi til København en weekend.

TAK

Jeg takker bestyrelsesmedlemmerne for godt samarbejde og især vores kontorassistent og bestyrere på Skipperhuset. Man kan se, at I brænder for det, I laver.

Det er ingen hemmelighed, at der - også i andre foreninger - foregår et generationskifte. Det er på tide, at vi tager de nye medlemmer ved hånden og spørger dem, om de vil yde en indsats. Hvis ikke vi gør det nu - kan vi ikke besætte alle poster fremover.

Men det betyder også, at vi skal sige "ja" til dem og hjælpe dem på vej.

Jeg har spurgt dem, og nogle af dem vil godt være med.

Lad os gå i gang.

Fra wellnessdagen på Skipperhuset. (Foto: privat)

Ejderstedernes årsudflugt gik til København. Her ses nogle af deltagerne på Amalienborg slotsplads. (Foto: Werner Schlickert)

Husum og Ejdersted amters ældre på tur til Kobbermølle Industrimuseum. Frokosten, der var leveret af slagteren i Hatsted, blev indtaget i solskinnet foran museet, mens Maike Lohse bød velkommen. (Foto: Peter Hansen)

SYDSLESVIGSK FORENING HUSUM AMT

Nye folk og nye aktiviteter – uden at skrotte alle de gamle

Af amtsformand Jørn Fischer

Siden sidste års årbog har vi haft en del udskiftninger både i amtsstyrelsen og i nogle af distrikterne.

To af de fem distrikter, nemlig Hatsted og Frederiksstad har fået ny formand. I Hatsted blev samtidig næsten halvdelen af bestyrelsen skiftet ud.

I Hatsted var man allerede, mens den gamle formand og bestyrelse var ved roret, gået i gang med et nyt tilbud til børn og forældre. Børneaktiviteter af forskellig art, forud for bogbusbesøget.

Den nye bestyrelse er fortsat med at forynge programmet, men er opmærk-

som på fortsat at tilbyde noget til de, der hidtil har været kerne-deltagere.

AKTIVE STÅR I KØ

Frederiksstads nye formand, Sina Clorius, er tilflytter sydfra. I sin valgtale fortalte hun om, at hun efter at være flyttet hertil besluttede at tilslutte sig mindretallet og sende sine børn i dansk skole og børnehave. Konsekvent som hun er, gik hun så i gang med at lære dansk, da den ældste søn var et år, og i dag både taler og skriver hun sproget flot. Det kunne man blandt andet høre, da hun bød velkommen til

årsmødet på Hans Helgesen-Skolen.

Andre steder taler man om at lægge distrikter sammen, fordi det er svært at finde kandidater til ledige poster. Hos os udvider man bestyrelserne, fordi engagerede medlemmer nærmest står i kø for at få lov at lave noget. Det gjorde man i Bredsted og Drage i år. For to år siden kunne distriktet i Husum udvide sin bestyrelse.

En snes medlemmer af SSF-distrikt Husum besøgte brandvæsnet i Tønder, der, lige som i store dele af Slesvig-Holsten, er bemanded med frivillige brandfolk. Den gamle brandbil var et hit blandt både små drenge og knap så små piger. (Foto: Ingrid Christophersen)

FORMANDSSKIFTE I AMTET

Vor amtsformand gennem seks år, Lars Sørensen, ønskede ikke genvalg på amtsgeneralforsamlingen i år, og ovennævnte overtog posten. Det kneb lidt at finde en afløser som næstformand, men Heimke Hansen fra Horsted sagde i 11. time ja til at tage posten.

Også i år har vi gennemført en udflugt, der især henvendte sig til familier med børn. Den gik til Hjemsted Oldtidspark ved Skærbæk, og blev arrangeret af Husum Amt og Ejdersted Amt sammen.

Både børn og voksne havde en fin dag. Der blev skudt med bue og pil - det var svært og det var sjovt - og sejlet i stammebåde. Sidstnævnte heldig-

vis uden at nogen kæntrede. Det var sikkert en skuffelse for den amtskonsulent, der hele tiden fjumrede rundt på søens bred med et kamera i håb om netop en kæntring.

I Drage-Svavsted SSF havde man en forsinket høstfest i november 2015, hvor alle medlemmer og venner af distriktet mødtes i forsamlingshuset. Fuldt hus igen. (Foto: privat)

SSF Husum Amt har siden 2010 hvert år arrangeret en weekendudflugt, der mere er et voksen-arrangement.

Sidste år var rejsemålet Mecklenburg-Vorpommern, hvor vi så spor efter dansk og svensk indflydelse langs østersøkysten. Det var første gang, turen foregik i Tyskland. Ellers har vi konsekvent ladet dem gå til Danmark, så deltagerne kunne høre og tale så meget dansk som muligt, og så de kunne få mere indblik i dansk kultur og historie.

I år gik weekendturen til Lolland, hvor vi besøgte Femerforbindelsen,

Med 120 betalende gæster slog Almost Irish igen til som Vestkystkulturens suverænt største trækplaster. Salen på Hans Helgesen-Skolen i Frederiksstad var propfuld. (Foto: Peter Hansen)

polakkasernen og det gamle orlogsværft på Slotø i Nakskov Fjord.

PÅ VEJ MOD 12. SÆSON

Vestkystkultur – som lige som familieudflugten – er et samarbejde mellem Husum og Ejdersted Amter har nu gennemført sin 11. sæson med et gennemsnitligt 80 publikummer pr. arrangement.

Det synes vi godt, vi kan være lidt stolte af. Især når det ene blot blev besøgt af 20.

Vi lægger vægt på, at arrangementerne er nogenlunde jævnt spredt over sæsonen, på at tilbyde musik i forskellige genrer, og på at musikerne præsenterer numrene på dansk, når de nu i nogle tilfælde synger på spansk eller engelsk.

Bagende hedt var det, da en lille busfuld SSF-medlemmer fra Ejdersted og Husum amter begav sig til Hjemsted Oldtidspark ved Skærbæk. Stammebådene viste sig vanskelige at holde styr på. Det ser halvfærdigt ud, men de slap faktisk godt fra det. Til gengæld sprang de senere frivilligt i søen. (Foto: Peter Hansen)

FORFATTERAFTNER

Også i det forgangne år har vi, sammen med Husum Danske Bibliotek, arrangeret to forfatteraftner. Den ene handlede om Jeppe Aakjærs liv og digtning, den anden om Finn Søborgs. I sagens natur kunne ingen af de to selv være der, men kompetente

kræfter fortalte om dem.

Ved Aakjær-arrangementet blev der sunget en del af hans sange, ved Søborg-arrangementet viste vi filmatiseringen af hans "Vi har det jo dejligt".

I 2015-sæson arrangerede vi sammen med biblioteket en aften med Jørn Moos, manden der pågreb Blekingegade-banden, og Bo Weymann, en af dem, der var med i den.

SSF Husum og Omegn holdt sensommerfest sammen med Husum Danske Bibliotek. Over 40 havde fundet vejen til Husumhus' baggård. Det blev leget og drukket kaffe med kage til. Sidst på eftermiddagen optrådte Husum Danske Skoles lærer- og forældrekor (foto) til stor fornøjelse for de fremmødte. (Foto: Ulrich Vogel)

LITTERATURTILTURE

Samarbejdet med biblioteket omfatter også, at vi bruger SSFs arrangementer til at gøre medlemmerne opmærksom på, hvad biblioteket tilbyder. Når vi har børneteater-forestillinger i Husumhus, udstiller biblioteket relevante børnebøger i foyeren, og når vi arrangerer udlugter, sender vi en løbeseddel med litteraturtips ud sammen med indbydelsen.

Biblioteket er endvidere orienteret om emnet for de børnearrangementer, distriktet i Hatsted laver, og sørger for, at bogbussen de dage har relevante bøger om netop det emne med.

Sangen bruste, så det var lige før, kirkens hvælvinger vibrerede. For det kan høres, når 140 lyse stemmer lader sangen tone. 140 børn fra de danske skoler i Bredsted, Husum, Treja, Frederiksstad og Tønning markerede Spil Dansk-Dagen 2014 med en koncert i Mariekirken i Husum og sang fra sensommervisen til Shubiduas Danmarkssang, fra Jens Vejmand til Johnny Madsens Udenfor Sæsonen. (Foto: Peter Hansen)

SPIK DANSK

Sammen med Ejdersted Amt og skolerne på vestkysten har vi nu i tre år arrangeret blandt andet en offentlig børnekoncert på Spil Dansk-dagen.

Flot er det, når 140-190 børn synger danske sange, såvel klassikere som moderne værker.

I år fik arrangementet ekstra schwung. Vi fik mulighed for at hente en musikpædagog fra Danmark hertil og øve stomp og hiphop med børnene.

Dansk Danseteater med bl.a. Fabio Liberti (foto) gav den hele armen ved forårets forestilling på Husumhus. (Foto: Thomas Petri)

Et begivenhedsrigt år

Af amtsformand Ralf Hansen

Det var et begivenhedsrigt arbejdsår 2014/15, vi har været igennem. Sønderjylland, Sydslesvig og mindretallet har markeret 150-året for krigen i 1864, og i 2015 gjaldt det 60-året for Bonn-København erklæringerne. Og vores Dronning er fyldt 75 år.

Fryd og gammen.

Men realiteten i vores forening ser lidt anderledes ud. Distrikterne har været gennem deres generalforsamlinger. Vi må erkende, at der er flere steder i vores amt, hvor man fremover vil få problemer med at finde medlemmer til bestyrelsesarbejdet.

Amtsstyrelsen er begyndt at holde amtsstyrelsesmøder ude i distrikterne. En god ide, og det giver respons. Håber på, at den nye amtsstyrelse vil fortsætte med det.

I november 2014 var folketingsturen på programmet, hvor vi havde to repræsentanter med.

Vi har holdt de amtsstyrelsesmøder, vi skulle for at holde det daglige arbejde i gang. En stor tak til amtsstyrelsesmedlemmerne og en særlig tak til amtskonsulenten. Der er mange små detaljer, der skal falde på plads, inden et arrangement kommer til at køre. En stor tak også til alle, der er med til at få tingene til at køre ude i distrikterne. Der er mange, som vi slet ikke ser.

Det sørgelige ved en beretning er, at man også altid må tage afsked med de medlemmerne, vi mistede. Vi har måttet tage afsked med 13 trofaste medlemmer på grund af dødsfald.

MEDLEMSTALLET

Den 31.12.2014 havde vi et medlemstal

Foredrag ved
Lars Christiansen

TORSDAG
07.05.2015 - 19:00

Læk Danske Skole
Probst-Nissen-Weg 55, Læk

Billetter: Medlemmer 12 € • Ikke-medlemmer 16 € • Elevet 6 €

Billetter: www.ssf.dk

Ø: +45 461 1402 126, SSF's sekretariat, Århusområdet,
Øst: Tidskøber PL, Århus: 7 eller ved indgangen

Også kultur: Amtsforedrag med håndboldmanden Lars Christiansen - et tilløbsstykke.

De ældre i Aktiv Caféen Kejtum på Sild er vitterligt aktive. De mødes regelmæssigt, dyrker petanque, fester med handicappede og drager på udflugter nordpå - her på kro i Vedsted. (Foto: privat)

på 1226. Jeg synes, det er flot. Selvom der er lidt tilbagegang i nogle af distrikterne, så går det fremad andre steder. I 2014 har vi fået 93 nye medlemmer, tilflyttet er to fra andre amter. Per 1.4.2015 har Sydtønder amt 1238 medlemmer.

AKTIVITETER

I vore arrangementer deltog over 1200 mennesker. Årsmøderne samlede 750, Børnenes Jul 150, og generalforsamlingerne 221 deltagere.

Teater og koncerter har vi haft fem af i amtet. 750 deltog. Det er tal, vi kan leve med, men selvfølgelig kan der altid komme flere.

Der er nogle arrangementer, vi ikke kan røre ved p.g.a. faciliteterne, men principielt bør vi tage ud i distrikterne med teater, koncert og foredrag. Det skal ikke nødvendigvis være Læk og Nibøl, der skal have denne form af arrangementer.

Tak til vore venner fra Tønder Amts Grænseforening for godt samarbejde. Jeg ved, at der er mange som glæder sig til vore fællesture eller fællesspisninger.

Tak til alle, der støtter os i det daglige arbejde, tak til Lars Petersen på amtssekretariatet, som altid er der, når vi har brug for ham.

Tak også til SSFs kulturafdeling i Flensborg - og tak til min amtsstyrelse, ikke for god ro og orden, men for godt samarbejde.

Tak også til vores generalsekretær Jens A. Christiansen for de ord, du kom med i avisen for nylig: "Uden SSF som samlende folkelige bevægelse intet mindretal, og uden mindretal ingen danske børnehaver og skoler. Det er sådan det hænger sammen og ikke omvendt."

Enighed blandt deltagerne: Heidelberg-egnen er et flot område at bevæge sig rundt i. (Foto: Lars Petersen)

AMTSTUREN TIL HEIDELBERG

Af amtskonsulent Lars Petersen

Amtsturen 2014 var noget helt særligt. For første gang af sted i september og så fem dage i stedet for fire.

For 20. gang drog amtet af sted på amtstur; denne gang til Heidelberg. Den første og den sidste dag gik med buskørsel, så det var fint at have tre dage i Heidelberg og Speyr. Hvor er det dog et flot område at bevæge sig rundt i... Vejret var som altid, når vi er på tur, strålende - op til 25 grader og solskin hele dagen.

Vi havde to gode guider i Heidelberg, der først viste os slottet og senere den gamle by. En by med mange unge i alle mulige former og facetter, 80.000 studerende i byen.

Den anden dag gik turen så til Speyr, hvor vi så domkirken og derefter havde tid til egen rådighed i byen - også her igen var vi heldige med guiderne.

Nu kan det diskuteres, hvorvidt det var godt at lægge turen i september - men et er vist - chancen for godt vejr er nok bedre i september end i oktober. Ulempen er, at op til flere har sværere ved at få fri i september.

Et arbejdsår uden præg af valgkamp

*Af landsformand Flemming Meyer
og landssekretær Martin Lorenzen*

Arbejdsåret 2014-2015 var det første i mange år, som ikke var præget af valgkampe. Derfor har landsstyrelsen i det forløbne år haft fokus på at udvikle partiets politik og styrke det organisatoriske arbejde. Samtidig er partiet gået i gang med de første forberedelser til valgkampene i 2016 (overborgmestervalg), 2017 (landdagsvalg) og 2018 (kommunalvalg).

Året var præget af et højt aktivitetsniveau i SSW, hvor der blev gennemført mange arrangementer og møder for at informere om landsregeringens politik og for at profilere partiet. Ikke mindst de mange møder og gode diskussioner om et nyt rammeprogram viste, at SSW er et levende parti med engagerede medlemmer.

Årets højdepunkter var 60 års jubilæet for Bonn-København erklæringerne og 50 års jubilæet for kontaktudvalget. Begge blev fejret med maner i Berlin.

ERKLÆRINGERNE OG KONTAKTUDVALGET

I marts 2015 mødtes repræsentanter fra det danske og tyske mindretal sammen med den tyske og danske udenrigsminister i Berlin for at højtideligholde 60 års jubilæet for Bonn-København erklæringerne fra 1955, der har været udgangspunktet for de gode forhold, vi i dag har i det dansk-tyske grænseland.

Bonn-København erklæringerne har bidraget til, at det danske mindretal er en integreret og anerkendt del af vores samfund, hvor vi har ret til at drive vo-

res egne skoler, ret til at tale vort sprog og pleje vort kultur, samt at vi ikke må diskrimineres.

SSWs fritagelse for spærregrænsen skal også ses i sammenhæng med erklæringerne. Erklæringerne sikrer altså mindretallets rettigheder. Samtidig har de sørget for, at vi ikke er blevet assimileret, og at der i dag stadig findes mindretal. En vigtig pointe, når vi taler om mindretalspolitik.

Erklæringerne er stadig en afgørende ramme for det danske mindretal, som vi har haft gavn af at henvise til, når der opstod politiske konflikter om mindretalsspørgsmål. Og dem har vi i de senere år haft en del af.

Feks. 100%-sagen. Landsregeringens fremgangsmåde dengang kunne tolkes som et brud på Bonn-København erklæringerne, hvor der står, at der ved "ydelse af offentlige midler, som tilstås efter frit skøn, må der ikke gøres forskel mellem personer, der tilhører det danske mindretal".

Selv om skolesagen faktisk først blev løst, da SSW gik ind i landsregeringen og igen sikrede 100% tilskud til de danske elever, var det i den politiske debat vigtigt at kunne henvise til Bonn-København erklæringerne. Erklæringerne er aktuelle og vil også fremover være vigtig for en positiv udvikling i grænselandet.

I juli 2015 fejrede tyske politikere sammen forbundspræsident Norbert Lammert og med repræsentanter fra det danske mindretal 50 års jubilæet for kontaktudvalget i Berlin.

Det danske mindretals kontaktudvalg ved forbundsregeringen blev grundlag i 1965, fordi SSW ikke mere

På vej til kontaktudvalgets 50 års jubilæum i Berlin: Landsregeringens mindretalskommitterede Renate Schnack, SSWs formand Flemming Meyer, landssekretær Martin Lorenzen, SSFs formand Jon Hardon Hansen, SSFs 2. næstformand Steen Schröder og SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen. (Foto: privat)

kunne opnå valg til forbundsdagen. Det er SSW, der repræsenterer det danske mindretal i kontaktudvalget. Traditionelt får SSF tildelt en plads af SSW.

I dette forum kan det danske mindretal påtale sager af national betydning for mindretallet og informere om forholdene i Slesvig-Holsten.

Selv om der de senere år ikke har været de store emner, viste netop 100%-sagen, at kontaktudvalget stadig kan spille en positiv rolle for det danske mindretal. Netop ved at påtale

Synligt udtryk for det gode samarbejde i SPD-Grønne-SSW-landsregeringen var, at ministerpræsident Torsten Albig havde lyst til at være gæstetaler ved SSWs nytårsreception i Rendsborg i begyndelsen af 2015. (Foto: Lars Salomonsen)

diskrimineringen af de danske elever i kontaktudvalget lykkedes det over to år at sikre et særlig tilskud på 3,5 millioner euro til Dansk Skoleforeningen, hvilket opfangede en stor del af landsregeringens nedskæring på 4,7 millioner euro.

SSW I LANDSREGERINGEN

Det er især succesen i mindretalspolitikken, der viser SSWs håndskrift i landsregeringen. Den økonomiske ligestilling af de danske skoler var i denne sammenhæng en milepæl. De danske skolars økonomiske ligestilling og sikringen af friskundervisningen er kommet med i landets forfatning. Det er en historisk beslutning, idet den langvarige strid mellem det danske mindretal og flertalsbefolkningen om finansieringen af de danske skoler dermed er blevet afsluttet.

Uden SSWs regeringsdeltagelse ville denne forfatningsændring og mange andre tiltag for mindretallene næppe være kommet istand. Her vil vi blot som eksempel nævne flere tilskud til mindretalsorganisationerne, styrkelsen af frisisk forskning i Nordfriisk Instituut og på Flensborg universitet, den kommende økonomiske ligestilling af det danske biblioteksvæsen i Sydslesvig og implementeringen af handlingsplanen sprogpolitikken for mindretalsprog.

På det kommunale området har SSWs gruppeformand Lars Harms med stor indsats været med til at beslutte en reform af den kommunale finansudligning (FAG), som sikrer en mere retfærdig fordeling af tilskuddene i den kommunale familie, idet pengene nu følger med de sociale opgaver. Denne reform fremtidssikrer kommunerne i Slesvig-Holsten.

Derudover har SSWs minister Anke Spoorendonks gjort en fremragende indsats bl.a. på kulturområdet, hvor en

ny fredningslov trådte i kraft ved årskiftet, og hvor hun på det seneste fremlagde en bibliotekslov efter skandinavisk forbillede.

Landsregeringen har ligeledes på hendes initiativ fremsat en dansk-tysk rammeplan og har underskrevet en ministererklæring med den danske regering. Dermed er det dansk-tyske samarbejde kommet op på et højere niveau til gavn for hele Slesvig-Holsten.

At landsregeringen i et strategisk perspektiv ser Slesvig-Holsten som en del af Norden, er helt klart Anke Spoorendonks og SSWs fortjeneste. Senest har Anke Spoorendonk som justitsminister fremlagt en justitsreform, der forbedrer de fængselsindsattes muligheder for at blive resocialiseret i samfundet. Med dette lovforslag har Anke Spoorendonk markeret SSW som en politisk kraft, der står for en liberal retspolitik.

Kort sagt: SSWs mindretals- og regionalpolitiske samt partiets liberale skandinaviske profil ses tydelig i landsregeringens politiske handlemåde og resultater i de sidste tre år.

LANDDAGSVALGET 2017

På et strategimøde i februar 2015 drøftede landsstyrelsen og landdagsgruppen sammen med deres medarbejdere og amtsformændene strategien og politiske emner til landdagsvalget 2017.

Da minister Anke Spoorendonk ved årskiftet 2014/2015 havde erklæret, at hun ikke fortsætter efter 2017, var der enighed om, at partiets spidskandidat til landdagsvalget allerede skulle findes på SSWs landsmøde i september 2015.

Dermed får en ny spidskandidat næsten to år til at profilere sig som SSWs toppolitiker i offentligheden. Samtidig blev det besluttet, at SSWs øvrige landdagskandidater allerede skal ud nævnes på lokale møder i april 2016, hvor alle SSW-medlemmer har stem-

meret.

Også her var argumentet, at SSWs landdagskandidater bør have tid nok til at gøre sig kendt i offentligheden. SSWs ledelse er klar til at fortsætte samarbejdet med SPD og de Grønne efter landdagsvalget, når ellers vælgerne vil det, og når partiets politiske krav i en ny valgperiode bliver opfyldt.

SSWs primære målgruppe er mindretalsvælgerne, men partiet vil til valget også appellere til de vælgere, der vil være med til at udvikle Slesvig-Holsten i en social og skandinavisk retning.

SSW vil derfor i de næste to år op til landdagsvalget i særlig grad arbejde for fremadrettet erhvervsudvikling og nye arbejdspladser i struktursvage områder, bedre trafikinfrastruktur, udvidelse af det dansk-tysk samarbejde, for en skandinavisk uddannelses- og kulturpolitik og tage sociale emner op

SSWs sommermøder er populære; her blandes politik og hygge. Rammeprogramudkastet blev modtaget positivt og drøftet detaljeret.

som f.eks. et mere handicapvenligt samfund.

NYT RAMMEPROGRAM

Processen med at få besluttet et nyt rammeprogram for SSW er godt på vej.

SSWs rammeprogramkommission har i de forløbne år haft utal af møder for at diskutere emnet. I maj 2015 fremlagde kommissionen et første udkast, som blev drøftet med mange SSW-medlemmer på partiets sommermøde i juli.

Udkastet blev vel modtaget og intet diskuteret på Christianslyst. Rammeprogramkommissionen har fået mange input fra SSWs medlemmer og formulerede et endeligt udkast i efteråret 2015.

Det er planen, at landsstyrelsen derefter ser på udkastet, som herefter udsendes til partiets amter og distrikter, inden det endeligt vedtages på et ekstraordinært landsmøde i marts 2016.

Det nye rammeprogram, som erstatter det gamle fra 1999, skal dels modernisere partiets program og dels være med til at synliggøre SSW.

Programmet skal gøre det klart, at vi er et uafhængigt parti, der er helt unik i det slesvigske-holstenske politiske landskab.

SAMARBEJDE OG KONTAKT

Landsstyrelsen og landssekretariatets medarbejdere har i det forløbne år deltaget i møder, samtaler, arrangementer, landsmøder m.v.; blandt andet med de tyske partier på landsplan, f.eks. SPDs og de Grønnes landsledelse til koalitions møderne og møder mellem SSWs og CDUs landsformand; med de danske partier på landsplan, f.eks. Venstre, Socialdemokraterne, Radikale Venstre, Det Konservative Folkeparti og Slesvigske Parti samt deltagelse i Det kommunale Topmøde i Ålborg, SSFs Folketingstur og i Folkemødet

på Bornholm, hvor bl.a. SSWs minister Anke Spoorendonk deltog i flere debatmøder; med de tyske og danske myndigheder f.eks. i kontaktudvalget med forbundsregeringens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk; med bestyrelsen, forvaltningsgruppen og kulturudvalget i Region Sønderjylland-Schleswig og med de sydslesvigske organisationer, inkl. Det Sydslesvigske Samråd

Og med mange enkeltpersoner eller organisationer i øvrigt, der søger kontakt til partiet. For os som mindretals- og regionalparti er disse møder og kontakter en uundværlig del af vores arbejde og givtige for det politiske arbejde og politiske tiltag. Det samme gælder, når vi ser på kontakter og udveksling af informationer med flertalsbefolkningen, hvilket hænger sammen med vort daglige politiske virke på lands- og kommunalplan.

SAMRÅDET

I det forløbne år er der sket nogle vigtige fremskridt i Det Sydslesvigske Samråd. For første gang blev der gennemført en såkaldt Sydslesvig-konference, hvor alle medlemmer fra det danske mindretal var velkomne.

På Sydslesvigting-konferencen i januar 2015 blev SdUs forslag om at indføre en Region Sydslesvig diskuteret. Grundideen med regionsmodellen var, at det danske mindretal bør være organiseret centralt på samme måde som en kommune i Danmark.

Et flertal af deltagerne var dog skeptiske overfor denne model. Men der var bred enighed om, at Det Sydslesvigske Samråd fremover bør kunne træffe afgørelser, der vedrører hele mindretallet. SSW hilser det velkommen, at der nu tilsyneladende er et forslag på vej, der muliggør flertalsafgørelser i Samrådet f.eks. i forbindelse med budgetkoordinering og oplysningsindsatsen overfor Danmark.

Formanden for Samrådet skal kunne

sidde længere end to år, og SSF skal permanent udøve sekretariatsfunktionen. Dermed sikres en kontinuitet i Samrådets arbejde. Samtidig skal der indføres en årlig Sydslesvigkonference, hvor formanden for Samrådet skal aflægge beretning. Ændringerne skal drøftes og formentlig vedtages sidst i 2015.

MINDRETALSRADET OG EFA

Via SSWs medarbejde i Mindretalsrådet i Tyskland er kontakten til de andre mindretal i Tyskland sikret. Derudover er SSW på internationalt plan medlem i Europea Free Alliance (EFA) og varetager dermed kontakten til mange europæiske mindretal og regionale bevægelser.

I november 2014 gennemførte mindretalsrådet en stor sprogkonference i Berlin. Formålet var at informere forbundsdagspolitikere om, hvordan nogle europæiske lande støtter mindretallenes vigtige sprogarbejde. Mindretalsrådet mener, at Tyskland halter bagud, når det handler om sprogpolitikken.

I en fælles resolution blev politikerne opfordret til at gennemføre en sprogpolitik for mindretallene.

I Slesvig-Holsten har landsregeringen fulgt op på denne konference bl.a. ved at mindretalskommitteret Renate Schnack præsenterede en handlingsplan for sprogpolitikken i Slesvig-Holsten. Derudover har Mindretalsrådets sekretær Judith Walde i løbet af året organiseret flere møder med forbundsdagsmedlemmer for at orientere om mindretallenes situation.

I april 2015 deltog SSWs landsformand Flemming Meyer og landssekreter Martin Lorenzen sammen med SSWUs Lena Baute i EFA-kongressen i Bautzen hos sorberne.

På kongressen stod især de negative følger af brunkul-udvindingen i regionen i centrum for debatten. Det har ikke kun negative følger for miljøet, men

rammer også det sorbiske mindretal, idet over 100 sorbiske landsbyer i de sidste årtier er blevet jævnet med jorden for at give plads til brunkuludvindingen.

Det fører til, at den sorbiske befolkning og kultur forsvinder fra disse områder, hvilket er en katastrofe for et mindretal. Det er ufatteligt, at Vattenfal, der ejer kulminerne, vil fortsætte med at udvinde kul i regionen med accept af landsregeringerne i Sachsen og Brandenburg.

I givet fald vil yderligere flere tusind mennesker heriblandt mange sorbere miste deres hjem. EFAs europaparlaments-medlemmer har lovet at tage sagen op i Europa-parlamentet, idet Vattenfald ejes af den svenske stat.

SSW OG DANSK POLITIK

SSW er som politisk repræsentant for det danske mindretal og friserne et parti, der orienterer sig mod Norden og lader sig inspirere af dansk politik. SSW har mange tætte bånd til danske partier og bliver ofte inviteret med til deres landsmøder.

Partiet plejer ligeledes en god kontakt med Sydslesvigudvalget, som er Folketingets politiske kontakt til det danske mindretal. Vi er glade for støtten fra et enigt Folketing og fra regeringen.

Det betyder dog ikke, at vi ukritisk accepterer ethvert politisk tiltag, som kommer fra Danmark. Netop fordi vi som danske sydslesvigere ser os som en del af det af det danske folk, bør vi blande os i den danske debat, når der sker politiske udviklinger, som vi mener er uheldige.

Derfor har SSW blandt andet taget afstand fra en usmagelig flygtningedebat under den danske valgkamp, og derfor har vi kritiseret kravene om om at genindføre en permanent grænsekontrol ved landegrænsen.

Heldigvis har den nye danske regering gjort det klart, at de ikke vil det,

og det hilser SSW velkommen. SSW har også ofte kritiseret tyske partier og regeringer, når der fra denne side kom uheldige politiske tiltag. Det hører med til vores rolle som brobygger mellem Danmark og Tyskland, at vi på begge

Studieafdelingen for Sydslesvig har sammen med forfatterne Jørgen Kühl og Martin Klatt udgivet en bog om SSWs historie "Det danske mindretals politiske historie 1945-2014". Bogen er en fremskrivning af tidligere bøger om SSW, som forfatterne har skrevet. Forfatterne analyser den politiske udvikling af SSW og det danske mindretal fra efterkrigstiden op til regeringsdeltagelsen i vore dage. Det nye i bogen er de mange skelsættende begivenheder i SSWs og dermed mindretallets historie fra 2005. Her tænkes blandt andet på Heide Simonis fald i 2005, mindretalskrisen i 2010, Simon Fabers sejr ved overborgmestervalget i Flensborg i 2010, SSWs regeringsdeltagelse i 2012 og klagerne mod SSWs fritagelse for spærregrensen i 2013. Sydslesvigudvalget har finansieret bogen, og Flensborg Avis har trykt den.

sider af grænsen kæmper for at udvikle det dansk-tyske grænseland – vores hjemstavn – i en positiv retning.

VORT EGET PARTI

Ny amtssekretær og nyt SSW-kontor i Slesvig.

Siden 1. februar 2015 har SSW fået eget kontor på Slesvighus. Det er landsforbundet, som sammen med amtsforbundet og kredsdaysgruppen i Slesvig-Flensborg amt betaler lejen.

På kontoret har SSWs nye deltids-amtssekretær Bodo Neumann-Nee sammen med landdagsmedlem Flemming Meyers valgkredsmedarbejder Rainer Wittek fået plads til deres arbejde.

Kontoret benyttes til møder i amtsstyrelsen, kredsdaysgruppen samt Slesvigs byrådsgruppe. Kontoret er åbent for offentligheden i flere dage om ugen, således at både SSW-medlemmer men også andre borgere kan komme i kontakt med SSW. Det fremmer det politiske arbejde i SSWs største amtsorganisation, og partiets synlighed i amtet.

Dermed har SSW etableret en professionel stab af deltidsmedarbejdere i alle amter og fået styrket partiets organisation. SSW vil nu kunne gennemføre de kommende valgkampe endnu mere effektivt sammen med den fornødne lokale støtte fra de mange frivillige valghjælpere.

KOMMUNALT

SSW er et udpræget kommunalt parti. Vort parti har næsten 200 kommunalpolitikere i Sydslesvig, som er en aktiv og uundværlig søjle for SSW.

SSW er repræsenteret alle større byer i Sydslesvig og Kiel, i alle nordlige kredsdays og i mange små kommuner rundt omkring på landet. På alle niveauer gøres en god og dygtig politisk indsats, der er med til at sikre partiets anseelse og regionale profil. Det vil vi gerne sige tak for.

Siden SSWs regeringsdeltagelse er kravene til partiets kommunalpolitikere blevet øget, idet især oppositionspartierne prøver på at misbruge de kommunale parlamenter til at angribe landsregeringen.

Det kan man især iagttage i diskussionerne om "Landestheaters" fremtid, hvor CDU prøver på at angribe SSWs kulturminister Anke Spoorendonk ved at så tvivl om teatrets fremtid. Her er det vigtigt, at vi SSW-intern holder sammen og koordinerer landspolitikken med de kommunale udfordringer. Det gælder ikke mindst på flygtningeområdet, hvor kommunerne i de næste mange år står overfor mange opgaver.

MEDLEMSTAL

Medlemstallet er faldet med netto 60 medlemmer fra 2013 til 2014. SSW havde per 31. december 2014 3630 medlemmer. SSW er fortsat det tredje-

Amtsforbund	2011	2012	2013	2014
Flensborg by	1.065	1.076	1.062	1.065
Slesvig-Flensborg amt	1.556	1.537	1.559	1.517
Nordfrisland amt	742	742	744	725
Rendsborg/Egernførde amt	300	305	325	323
Ialt:	3.663	3.660	3.690	3.630

største parti i Slesvig-Holsten foran de Grønne og FDP. Nedenstående oversigt viser medlemstal for 2011, 2012, 2013 samt 2014 per amt:

Mens Flensborg bys og Rendsborg-Egernførdes medlemstal er stabile, var det især Slesvig-Flensborg og Nordfrislands amt, hvor der var en forholdsvis stor nedgang af medlemmer. Per 31. juli 2015 er SSWs medlemstal igen faldet svagt til ca. 3.590 medlemmer.

Årsagen til denne udvikling er især de mange dødsfald blandt vores gamle medlemmer. Det viser, at SSWs medlemspyramide stadig vender forkert. En medlemskampagne til årsmøderne gav kun ca. 20 nye medlemmer.

Tilsyneladende er interessen for politik og opmærksomheden om SSWs betydning som mindretalsparti ikke så stor, når ikke der er valgkampe. De senere år viser, at det især i forbindelse

med SSWs valgkampe er lykkedes at få mobiliseret det danske mindretal og få fat i nye medlemmer.

Vi skal derfor igen være klar med nye medlemshverve-kampagner i forbindelse med de næste valgkampe. Derudover må partiet konsekvent arbejde videre på, at SSWs medlemmer får endnu mere direkte indflydelse på partiets politik, således at det bliver mere attraktivt at være SSW-medlem.

ØGET INDFLYDELSE

SSWs landsmøde besluttede 2014, at der skal gennemføres flere hovedudvalgsmøder, hvor regeringens og partiets politik kan diskuteres. Samtidig

blev det tilladt, at alle SSW-medlemmer får stemmeret på hovedudvalgsmøderne. Det er dog de valgte hovedudvalgsmedlemmer, der på hvert møde skal beslutte, om medlemmerne får stemmeret.

Siden landsmødet 2014 er der blevet gennemført fem hovedudvalgsmøder, hvor alle medlemmer kunne deltage og stemme om de mange resolutioner.

I møderne deltog mellem 50 og 70 SSW-medlemmer. Tidligere deltog kun mellem 25 og 30 hovedudvalgsmedlemmer. Dermed kan man konkludere, at de nye tiltag er en succes, som bør følges op.

Vi mener, at SSWs medlemmer bør få endnu mere direkte indflydelse på partiets politik. En mulighed kunne være, at hovedudvalgsmøderne og amts-generalforsamlingerne fremover som udgangspunkt i vedtægterne er defi-

neret som medlemsmøder, hvor hvert medlem har møde- og stemmeret.

Disse forslag skal endnu drøftes i partiet. I givet fald er det vores mål, at vedtægterne ændres i den retning, når vi i marts 2016 beslutter et nyt ramme-program på et ekstraordinær landsmøde.

POSITIVE RESULTATER

Igen har det været et aktivt år for SSW med mange gode oplevelser og positive resultater for mindretallene i Sydslesvig. Partiet har i det forløbne år

med forskellige tiltag gødet jorden, så SSW står godt rustet i de vigtige valg, der forestår i de kommende år.

Ad denne vej skal vi i fællesskab arbejde videre, så vores regeringsdeltagelse og store indflydelse på lands- og kommunalpolitik kan fortsætte.

I sidste ende handler det om at omsætte SSWs politiske mål til praktisk politik til gavn for mindretallene og borgerne i Slesvig-Holsten.

Vi siger tak til alle i partiet, medarbejderne og i de to mindretal i Sydslesvig samt alle i Danmark og Tyskland, der støtter SSWs arbejde.

SYDSLESVIGSK OPLYSNINGSFORBUND

SOFs offentlighedsarbejde styrkes

Af formand Rüdiger Schulze

SOF har i det forløbne år klaret skærene forholdsvis godt.

Vi kunne konstatere en moderat stigning på antallet af arrangementer og deltagere. I 2014 støttede SOF 14 arrangementer med 628 deltagere, idet SOF giver en vis andel af underskudsdekning til arrangementer.

De fleste arrangementer, vi støtter, er historiske, kulturelle eller politiske foredrag ved vores medlemsorganisationer. Dermed bliver SOFs formålsparagraf, "at drive oplysningsarbejde af kulturel og politisk art særligt blandt personer med tilknytning til den danske og frisiske folkedel i Sydslesvig" opfyldt.

Synligheden overfor den sydslesvigske offentlighed er vi i gang med forbedre bl.a. med hjælp af vores nye flyer, vor næstformand Georg Buhl er ophavsmænd til.

Vi håber på den måde, at endnu flere organisationer og initiativer opdager de muligheder, SOF kan tilbyde, og tager os med i deres overvejelser ved planlægning af arrangementer, foredrag m.m., der rammer SOFs formålsparagraf.

Sydslesvigsk Oplysningsforbund/
SOF e.V.

c/o SSW-Landessekretariatet,
Martin Lorenzen,
Schiffbrücke 42, 24939 Flensburg,
tlf. 0461/ 14408 310,
fax 0461/ 14408 313.

Aldrig før er så meget SSW-politik blevet omsat til virkeligheden

Af gruppeformand Lars Harms

I december 2014 var koalitionen af SSW, SPD og De Grønne nået halvvejs i valgperioden, som slutter i maj 2017. I den forbindelse udgav SSWs landdagsgruppe en brochure om de politiske resultater, vi sammen med vores minister Anke Spoorendonk har opnået i regeringssamarbejdet: "Abgemacht. Die Halbzeit-Bilanz des SSW".

Over 80 krav fra vores valgprogram var indtil dette tidspunkt blevet opfyldt. Siden da er flere kommet til. Aldrig før er så meget SSW-politik blevet omsat til virkeligheden. Det viser, hvor godt

det var, at SSW gik med i landsregeringen.

Det er selvfølgelig især på mindretalsområdet, hvor SSWs klare håndskrift i landsregeringen kan ses. Men også forbedringen af det dansk-tyske samarbejde, indsatsen for fællesskolerne, bedre støtte til de socialt svage og flygtninge samt en ny kulturpolitik bør nævnes.

Regeringssamarbejdet har fungeret godt og gør det stadig. Men det siger sig selv, at man ikke kan regere et land, uden at der nogen gange opstår problemer og kriser. Det var f.eks. beklæ-

Lars Harms blev på SSWs landsmøde i september 2015 valgt som SSWs nye spidskandidat til landdagsvalget 2017. Selve kandidatlisten opstilles senere. (Foto: Lars Salomonsen)

geligt, at undervisningsminister Wara Wende blev nødt til at træde tilbage, og at indenrigsminister Breitner valgte at finde et andet arbejde sidste efterår. Men jeg mener, at vi i Britta Ernst og Stefan Studt har fået gode nye ministre på disse poster.

Oppositionen prøver hele tiden at skandalisere regeringssamarbejdet. Det var også tilfældet, da man på grund af en forsøgt fangeflugt i fængslet i Lybæk ville fælde vores SSW-minister på sagen. Heldigvis lykkedes det ikke, og Anke Spoorendonk gik styrket ud af endnu en konflikt med landets største oppositionsparti.

I det følgende vil jeg skitsere nogle af de vigtigste politiske sager, som SSWs landdagsgruppe har beskæftiget sig med i 2014/2015.

MINDRETALLENE I FORFATNINGEN

Som allerede nævnt i sidste års beretning lykkedes det i stor enighed at vedtage en ny forfatning for Slesvig-Holsten. I denne forbindelse var det historisk, at det lykkedes at få det danske mindretals skolars økonomiske ligestilling og frisernes ret til at blive undervist på deres egen sprog med i forfatningen. For det danske mindretal var der tale om et gammel krav, som allerede den tidligere landdagsmedlem Karl Otto Meyer forsøgte at få med i forfatningen i 1990. Dengang lykkedes det ikke, men i 2014 var der en bred opbakning til denne vigtige forfatningsændring. Kun FDP stemte imod.

ANDRE MINDRETALSPOLITISKE FREMSKRIDT

Mens vi i det forrige år genindførte ligestillingen af de danske skoler, lykkedes det i år at få et stort tilskud til SSF, så de kan undersøge mulighederne for at etablere et Mindretallenes Hus i Flensborg. Derudover fik Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig forhøjet de-

res årlige tilskud fra landet. Det næste skridt er, at landdagsgruppen vil arbejde for en fuld ligestillingen af de danske biblioteker.

Særlig glad er jeg, fordi det endelig lykkedes at få en langsigtet finansiering af det frisiske Nordfriisk Instituut på plads. Nordfriisk Instituut underskrev en resultataftale med landet og får indtil 2017 forhøjet sit tilskud fra 200.000 til 440.000 euro årligt. Dermed er arbejdet i dette vigtige videnskabelige frisiske institut fremtids sikret.

”Friesenstiftungs” kapital blev forhøjet til 300.000 euro, og de større afkast kan nu bruges til det frisiske kulturarbejde. Både friserne og sinti og roma kan derudover fremover få ekstra tilskud f.eks. til socialrådgivning fra lottomidlerne. På denne utraditionelle måde sikrer vi yderligere midler til mindretallene.

Efter nogen tids forberedelse fremlagde vores mindretalskommitterede Renate Schnack i maj en handleplan for mindretalssprogene. Med denne plan har landet for første gang i sin historie fremlagt en helhedsplan for, hvordan mindretalssprogene skal udvikle sig. Mens det for det danske mindretal især også handler om at kunne forelægge danske skriftstykker til offentlige institutioner f.eks. domstole uden at skulle bekoste dyre oversættelser, er det for friserne vigtigt at få sikret frisisk undervisning fra vuggestue til universiteterne.

For SSWs landdagsgruppe er det afgørende for mindretallenes fremtid, at landet støtter mindretalssprogene.

Efter initiativ fra SSW skal lokalradioerne i Sydslesvig på vestkysten tilbyde frisk og dansk radio, mens de i Flensborg skal have et dansksproget tilbud for deres tilhørere. På Sild har lokalradioen allerede øget sit frisisk-sprogede tilbud. Vi håber, at der også kan etableres en lokalradio på den sydslesvigske østkyst.

På skoleområdet lykkedes det SSWs landdagsgruppe i forhandlinger med vores partnere at opnå tilskud til de danske skoler, når landet fremover vil finansiere skolesocialarbejdere og de såkaldte skoleassistenter. Også på dette område skal de danske skoler ligestilles. Samlet set kan man vist godt konkludere, at mindretalspolitikken i Slesvig-Holsten aldrig har stået stærkere – takket været SSWs regeringsdeltagelse.

Anke Spoorendonk, mangeårig formand for SSW-landdagsgruppen og nu europa-, justits- og kulturminister i Slesvig-Holsten, ønsker at trække sig, når valgperioden udløber. (Foto: Lars Salomonsen)

SSWTØRTAGE FAT PÅ REFORMER

Koalitionen bliver ofte af den slesvig-holstenske presse kritiseret for, at den ikke tør tage fat på nødvendige reformer i landet. At det ikke er rigtigt, viser reformen af den kommunale finansudligning (FAG). Trods stor modstand - især blandt kommuner og kredse/ amter - lykkedes det koalitionen at få vedtaget FAG-reformen, således at den trådte i kraft den 1.1.2015. Det var en nødvendig reform, som ingen landsregering har turde taget fat på siden 1970erne. F.eks. fik områderne langs den gamle grænse til DDR stadig et tilskud i den gamle kommunale finansudligning på grund af den såkaldte "Zonenrand-Förderung".

Det er nu blevet afskaffet. Samtidig har FAG-reformen ført til, at det er de

byer, kommuner og kredse/ amter, der har de største sociale opgaver, som får flest tilskud fra den kommunale finansudligning.

Efter vores mening er det den mest retfærdige fordeling, idet man her især hjælper de fattige kommuner i Slesvig-Holsten. Særligt de kreds-/amtsfrie byer som f.eks. Flensborg profiterer af den nye kommunale finansudligning. Men der er også dem, der har langt de største sociale problemer og har den største gæld. Taberne af FAG-reformen blev mange kredse/ amter – også i Sydslesvig.

SSW har sagt ja til den nye kommunale finansudligning, idet det lykkedes os i forhandlinger at få ekstra tilskud til infrastrukturen og skolesocialarbejde, som blandt andet Slesvig-Flensborg og Nordfrisland amter profiterer af. Alligevel er der nogle kredse, der vil klage mod den kommunale finansudligning. Vi tror ikke på, de vinder deres sag. Hele forløbet omkring FAG-reformen viser dog, at SSW er et parti, der tør tage fat på de reformer, der er nødvendige for at udvikle landet.

Ralf Stegner, SPDs gruppeformand i landdagen, her på SSWs landsmøde i sensommeren, roser samarbejdet med SSW i landsregeringen som værdifuldt og pragmatisk. (Foto: Lars Salomonsen)

DANSK-TYSK SAMARBEJDE

I en regeringserklæring fremlagde SSWs minister i januar i landdagen landsregeringens nye rammeplan for

det dansk-tyske samarbejde. Rammeplanen skal sætte fornyet fokus og skub i det vigtige samarbejde med Danmark.

Ved siden af det tætte parløb med metropolregion Hamborg er det dansk-tyske samarbejde for landsregeringen af stor vigtighed for at udvikle Slesvig-Holsten og dermed skabe mere vækst og arbejdspladser for vores region. På en hel række erhvervsområder vil Slesvig-Holsten sammen med Danmark fremme udviklingen og skabe målbare resultater for borgerne og erhvervsvirksomhederne.

Som noget nyt er det ikke kun region Syddanmark, men selve den danske regering, der er partner for Slesvig-Holsten i disse tiltag. Dette blev understreget på en fælles ministerkonference i Alsion i Sønderborg, hvor ministerpræsident Torsten Albig og europaminister Anke Spoorendonk mødte deres kollegaer skatteminister Benny Engelbrecht og arbejdsminister Henrik Dam Kristensen for at drøfte det dansk-tyske samarbejde. I april præsenterede regeringerne i København og Kiel i en ministererklæring konkrete forslag på arbejdsmarkeds- og erhvervsområdet.

I SSW er vi sikre på, at også den nye danske regering vil fortsætte det tætte samarbejde mellem Slesvig-Holsten og Danmark.

HUMANITÆR NØDVENDIGHED

Det internationale samfund står overfor de største flygtningestrømme siden 2. verdenskrig. Krige, borgerkrige og humanitære katastrofer har ført til, at mange lande er brudt sammen, og på verdensplan er flere millioner mennesker på flugt.

Mange flygtninge - især fra Mellemøsten og Afrika - prøver på at komme til det sikre Europa. I SSW har vi den klare holdning, at vi bliver nødt til at hjælpe mennesker i nød, og at alle europæiske lande skal tage deres ret-

færdige andel af de flygtninge, der kommer til os.

Landsregeringen har med opbakning fra oppositionen gjort sig store anstrengelser for at modtage flygtninge, som kommer til os. Samtidig skal vi også hjælpe de kommuner, der modtager de mange flygtninge. Heldigvis er mange borgere positive - selv om der selvfølgelig findes undtagelser.

Der er ingen tvivl om, at de mange flygtninge økonomisk set er en udfordring for Slesvig-Holsten. Mens vi i 2015 regner med 80 millioner euro udgifter på flygtninge, skønnes tallet i 2016 allerede at være 300 millioner euro. På sigt er det udgifter, Slesvig-Holsten ikke kan klare alene. Derfor kræver vi, at forbundsregeringen skal overtage en større del af udgifterne.

KOALITIONEN BESLUTTER I DIALOG

Siden koalitionen startede i 2012 har vi prøvet på at etablere en ny dialogkultur i landet. Både regeringen og fraktionerne har ved vigtige afgørelser lyttet til de berørte borgere og organisationers ønsker.

Et rigtig godt eksempel var her f.eks. den nye skolelov, hvor undervisningsministeriet på flere dialogmøder drøftede sit udkast med de mange involverede grupper. Også vores kulturminister Anke Spoorendonk gør hyppigt brug af dialogmøder, før hun fremlægger et lovudkast. Det var f.eks. tilfældet med mindesmærkeloven og nu ved fremlæggelsen af den nye bibliotekslov.

På det seneste har landsregeringen i tæt dialog med kommunerne og oppositionen fundet frem til en løsning på vindmølle-problematikken. På grund af en dom fra forvaltningsdomstolen blev den nuværende vindmølle-planlægning i Slesvig-Holsten underkendt. Det førte til stor uro i kommunerne.

Også når det drejer sig om konflik-

ten mellem fiskerne og miljøhensyn er det lykkedes landsregeringen i dialog med fiskerne at finde frem til en god løsning. De nævnte eksempler viser, at landsregeringens nye dialogkultur er en succes.

Står det til SSW, bør vi gå videre ad denne vej.

INFRASTRUKTUREN STYRKES

Der er ingen tvivl om, at Slesvig-Holsten har et stort problem med trafikinfrastrukturen. Men i modsætning til den gængse opfattelse har landsregeringen og koalitionen i det sidste år sat mange tiltag i gang for at løse problemerne. Feks er udbygningen af motorvejen A7 og planlægningen af en ny bro over Kielerkanalen sat i gang.

Alt i alt investerer vi hvert år lige så meget som de tidligere landsregeringer. På sigt kan dog kun øgede investeringer fra forbundsregeringen løse de store trafikale problemer (A20, vestlig Elb-overgang, Kielerkanalen m.m.).

SSW og landsregeringen er dog stærkt imod, at de trafikale investeringer skal finansieres med en vejafgift kun for udlændinge. Det er imod EUs regler og ånden i det europæiske samarbejde. Vi går derfor ud fra, at EU-domstolen vil stoppe den tyske vejafgift.

EN NY KULTURPOLITIK

Vores minister Anke Spoorendonk har i de senere år formuleret en helt ny kulturpolitik for Slesvig-Holsten. Det er oprettelsen af såkaldte "kulturknudepunkter" et godt eksempel på. Udvalgte kulturinstitutioner får fremover et tilskud fra landsregeringen for at fremme kulturarbejdet i de landlige områder.

Vi i SSW mener nemlig, at kulturen skal være tilgængelig for alle borgere – ikke kun for dem i byerne.

Derfor har både Anke Spoorendonk og SSW på alle niveauer gjort meget

for at støtte landsteatret. At CDU ofte fører ren obstruktionspolitik ses især i konflikten om landsteatret. Her er det faktisk SSW og det danske mindretal, der bakker op om den nordlige landsdels offentlige teater, mens det store borgerlige parti i flere byer og kredse/amter prøver på at opsigte teaterkontrakterne.

Til trods for det håber vi, at landsteatret fremover vil kunne fortsætte sit gode arbejde i en ny struktur.

Også på andre områder fremmer koalitionen kulturområdet. Således vil både vikingemuseum Hedeby, museum Gottorp slot og friluftsmuseum Molfsee få tilskud til renoveringerne af deres bygninger og forbedringer af udstillingerne.

Kulturminister Anke Spoorendonk fremlagde i efteråret en bibliotekslov for Slesvig-Holsten.

MANGE UDFORDRINGER

I en regeringserklæring den 15. juli 2015 gjorde vores ministerpræsident Torsten Albig det klart, hvilke udfordringer koalitionen har frem til 2017. Koalitionen vil bl.a. i de næste to år investere endnu flere penge i landets skoler. Derudover vil vi i de næste år investere 25 millioner euro i landets universiteter; småbørnsforældre skal aflastes økonomisk, politibetjente og andre af landets ansatte skal tjene mere i løn. Der venter mange opgaver, der skal løses, og SSW er sammen med vores partnere parat til at tage fat på dem.

TAK

Sidst – men ikke mindst – siger jeg tak for et godt og tillidsfuldt samarbejde med mine kollegaer i landdagsgruppen og vores gode medarbejdere, med vores minister Anke Spoorendonk og hendes team samt med landssekretariatet og alle andre, der støtter vores arbejde.

Fortsat største parti i Flensborg

Af byformand Katrin Möller

Partimæssigt var det forløbne år et roligt år, idet der ikke har været valg. Det har en positiv virkning på vores kassebeholdning. Men der er også vigtigt, at vi i år uden valg samler penge, så vores valgkampkasse er fyldt op, når de vigtige valg kommer: overborgmestervalget, landdagsvalget og kommunalvalget i årene 2016 til 2018.

Det er ingen hemmelighed, at en stor del af bestyrelsen består af byrådsmedlemmer, som i forvejen har meget at se til. Ser vi selvkritisk på det, har vi derfor haft svært ved at gennemføre aktiviteter på byplan. men det lykkedes dog - gerne også i samarbejde med vore distrikter.

INFOMØDER

Feks. var der et åbenhus-arrangement med byrådsgruppen på rådhuset i september 2014. 30 deltagere blev informeret om byrådsarbejdet og diskuterede med byrådsmedlemmerne. Selvfølgelig kan man altid ønske sig flere deltagere, men desværre var vi så uheldige, at komiker Jan Gintberg havde sit show på Flensborghus samme aften.

Til gengæld var der rigtig mange til vores arrangement om havneudviklingen i Flensborg i oktober 2014. På Flensborghus præsenterede vores byrådsmedlemmer Edgar Möller og Glenn Dierking SSWs holdning til havneudviklingen. Der var næsten 80 deltagere, og der var presse på.

I sidste ende var dette arrangement medvirkende til, at SSW sammen med overborgmesteren fik besluttet i byrå-

det, at der nu endelig skal komme en overordnet masterplan for Flensborgs havn.

SSW Flensborg var sammen med SSF om at arrangere et politisk møde om Ukraine-krisen med journalisten Anna Libak. 70 mennesker kom denne lørdag morgen.

Og vi gennemførte også sammen med SSF vores traditionelle kaffemøde med ca. 50 deltagere. I mødet med emnet ældrepleje deltog vores landsformand Flemming Meyer og repræsentanter for Dansk Sundhedstjeneste.

Sammen med landsforbundet havde vi inviteret vores justitsminister Anke Spoorendonk og Elke Becker fra Be- treuungsvereins Flensborg til et arran-

På bygeneralforsamlingen havde delegerede og medlemmer mulighed for at komme i dialog med nogle af partiets spidser.

gement om "Betreuungsrecht" i Tønnsenhuset i Åbenrågade.

Vi vil fra bestyrelsens side gerne have lavet flere aktiviteter. Men - som sagt - vi er så godt som alle optaget af byrådsarbejdet. Og det sætter visse begrænsninger.

Jeg er villig til at fortsætte som formand af SSW Flensborg. Men vi har et stort behov for, at flere får lyst til at støtte partiarbejdet. Især i valgkampsoptioner for de kommende år.

Derfor er jeg også glad for, at Daniel Dürkop har sagt ja til at være næstformand, og at Christian Dirschauer, Sarina Quäck og Jytte Nickelsen har sagt ja til at fortsætte i bestyrelsen. Det er nemlig vigtigt, at vi får valgt bestyrelsesmedlemmer, der ikke sidder i byrådet.

DISTRIKTERNE

Udover de kommende valg er det bestyrelsens opgave - lige som hos SSF - at se på distriktsstrukturen i Flensborg.

Mit mål er, at vi senest 2017 skal have en ny distriktsstruktur i SSW Flensborg - uden at ødelægge de distriktsstrukturer, som fungerer. Vi har store problemer med at finde nye folk til at opretholde det nuværende antal distrikter i Flensborg. Det lykkedes lykkeligvis i Sporskifte.

Også i Engelsby og Mørvig fik vi nye bestyrelser. Det holdt hårdt, men det lykkedes,

Sct. Hans-distrikt har vi allerede lagt sammen med Engelsby - og fremtiden for Flensborg-øst ligger i ét distrikt, men det skal selvfølgelig ske i dialog med vores distrikter.

Vigtigt er også, at der er politisk aktivitet i distrikterne.

MEDLEMSTAL

SSW Flensborg havde per 31.12.2014 1066 medlemmer. Dermed er SSW Flensborg stadig det største parti i

Flensborg.

Faktisk er der tale om en medlemsfremgang, idet vi per 31.12.2013 havde 1062 medlemmer. Vi har altså et stabilt medlemstal - modsat andre partier.

Medlemstallet dækker over til- og fraflytninger - og dødsfald, deriblandt tidligere landsformand Wilhelm Klüver, der var medlem af SSW Centrum-Vest i Flensborg. Wilhelm Klüver var SSWs landsformand fra 1989 til 1997. Da han sammen med sin Grete efter pensioneringen var flyttet til Flensborg, var han en hyppig gæst på vores generalforsamlinger og SSW-arrangementer.

Wilhelm Klüver døde i maj 2014. Vi vil savne ham.

Tak til SSFs amtskonsulent Viggo Petersen og hans medarbejdere samt SSWs landssekretariat for al støtte også i år.

Fik endelig eget sekretariat

Af amtsformand Gerd Voß

SSW i Slesvig-Flensborg amt har endelig fået sit eget sekretariat.

NYT KONTOR

Allerede på amtsstyrelsesmødet den 26. juni 2014 kunne ovennævnte meddele, at SSW-landsstyrelsen i samarbejde med amtsstyrelsen har besluttet at ansætte en amtssekretær på 19 timer om ugen fra 1. januar 2015.

I arbejdsgruppen blev vi i september 2014 enige om at udskrive en stilling på 25 timer om ugen, hvoraf de 5 timer bruges på stillingen som forretningsførere for SSW-amtsrådsgruppen.

Valget faldt på Bodo Neumann-Nee med ansættelse pr. 1. februar 2015, da vores nye SSW-kontor på Slesvighus først var klar til indflytning på det tidspunkt.

Kredsdagsgruppen og amtsstyrelsen har købt de nødvendige møbler til kontoret.

Vi deler kontor på Slesvighus med Flemming Meyers valgkredsmedarbejder, vores amtsrådsgruppe og vor byrådsfraktion i Slesvig.

Tak til SSF, at vi nu har fået ordentlige forhold at arbejde under. Som parti for det danske mindretal er det selvfølgelig optimalt, at vi sammen med vores kulturelle hovedorganisation bor under samme tag. Det er vigtigt, fordi vi arbejder for samme sag.

Indretningen af egne lokaler til det politiske arbejde i Slesvig-Flensborg amt er kun muliggjort med finansiel støtte fra SSW-landsforbundet, der til gengæld måtte skære på andre områ-

der.

For os er det vigtigt at være samtalepartner for alle borgere i Slesvig by og i Slesvig-Flensborg amt, for at høre om deres problemer og prøve på at hjælpe. Med dette kontor er vi tættere på borgerne.

De nye lokaler blev officielt indviet den 29. maj 2015.

Amtssekretæren træffes indtil videre tirsdag formiddag og torsdag eftermiddag, personligt hhv. på telefon 04621-25022. Skulle Bodo ikke være på kontoret, tager SSF-amtssekretariatets medarbejdere imod samtalerne og lægger en besked til Bodo.

ARRANGEMENTER

Amtsstyrelsen drog sammen med SSF Flensborg amt på en fælles udflugt til Sønderborg i september 2014 med 45 deltagere. På Sønderborg Slot fik vi en guidet rundvisning. Efter frokosten mødtes vi med det tyske mindretals SP-politikerne på det tyske bibliotek i Sønderborg.

Vi gennemførte en rundbordsdebat med de handicappedes situation i amtet som emne på A.P. Møller Skolen i september 2014. I podiet sad landdagens handicap-kommitterede dr. Ulrich Hase, SSW-formand, landdagsmedlem Flemming Meyer og andre eksperter fra hele Sydslesvig. Et godt arrangement med 72 deltagere.

I marts 2015 indbød vi sammen med byrådsfraktionen i Slesvig og SSW Rendborg-Egernførde til en rundbords-samtale i Slesvig Roklubs lokaler om Sliens dårlige vandkvalitet og hvad der kan gøres.

Fuldt hus til dialogmødet om Sliens dårlige vandkvalitet. (Foto: privat)

Vi havde fuldt hus igen.

I juni var vi på invitativ af Flemming Meyer på besøg i nybygningen af Helius-klinikken i Slesvig sammen med byrådsgrupperne fra Slesvig og Flensborg. Vi fik en grundig orientering om det nye sygehus, der indvies ved årsskiftet.

Sammen med landsstyrelsen havde vi, i forlængelse af diskussionen om en kommunalreform, inviteret borgmesteren fra Samtgemeinde Ilmenau i Nedresaksen Peter Rowohlt til et åbent møde på Slesvighus i juli. Han fortalte, hvordan en "Samtgemeinde" i Nedresaksen fungerer og hvilke kompetencer den har. En interessant aften, men det var ikke det, vi forestiller os ved en kommunalreform.

Sidst i august havde amtsstyrelsen sammen med Skovby SSW inviteret til en diskussionseftermiddag med landsformand Flemming Meyer om flygtningesituationen i Slesvig-Holsten. Distriktets medlemmer havde sørget for at husstandsomdele invitationsfolderen, og de sørgede også for kaffe, kager og grillmad.

Et vældigt godt arrangement, som vi

Ønsker man en kommunalreform, skal man vide, hvad man ikke vil. Det blev klart efter et informationsmøde med Peter Rowohlt fra en "Samtgemeinde" i Nedersaksen. (Foto: privat)

gerne vil tage op sammen med andre distrikter, såfremt det ønskes.

Eftersom et flertal i amtsrådet/ kreds-

dagen kortede tilskuddet til Region Sønderjylland-Schleswig med 20.000 euro, indbød SSW-amtsforeningen til en rundbordssamtale om vigtigheden af det grænseoverskridende samarbejde og Regionskontoret sidst i september 2015 på Harreslev Danske Skole.

Inviteret var politikere og erhversorganisationer fra begge sider af grænsen.

Eftersom ankermanden bag Slesvig SSWs "nytårskaffe"-revy, Peter Brinkmann var forhindret, måtte man finde anden satire til "kaffen" i begyndelsen af 2015. Det blev Rødkål og Sauerkraut - Eberhard von Oettingen og Dirk Uwe Wendrich, og de gjorde det som altid fortrinligt. (Foto: Otmar Petersen)

ORGANISATION

Strukstrup SSW-distrikt har opløst sig selv. Medlemmerne er blevet flyttet til Bøglund distrikt.

Hanved-Langbjerg distrikt og Jaruplund-Veding distrikt har på deres generalforsamlinger besluttet at fusionere til et fælles distrikt. Den stiftende generalforsamling fandt sted i maj.

På vores amtsgeneralforsamling i maj 2015 på Valsbølhus ønskede Horst Kohrt og Nadine Schmidt ikke genvalg. Mange tak til de to for deres indsats i amtsstyrelsen.

Daniel Dürkop flyttede til Flensborg, og Bodo Neumann-Nee blev ansat som vores amtssekretær.

Nyvalgt blev Kirsten Nielsen, Fabian Schulz, Sven Wippich og Michael Goos.

De resterende amtsstyrelsesmedlemmer blev genvalgt.

Da vi nok ikke skal regne med valg inden 2017, kan amtsstyrelsen helt koncentrere sig på aktiv distrikts-service-ring og målrettet offentlighedsarbejde - sammen med bl.a. SSWs pressemedarbejder

Landsmødet den 26. september 2015 valgte formanden for SSW-landdagsgruppen Lars Harms til spidskandidat ved landdagsvalget i 2017.

De lokale kandidater bliver valgt på amtsplan.

Derfor bliver SSWs amtsgeneral-forsamling i april/ maj 2016 organiseret som et medlemsmøde, hvor hvert SSW-medlem får mulighed for at være med til at vælge de lokale landdagskandidater.

SSWs landsliste til landdagsvalget står så til vedtagelse på SSWs landsmøde i september 2016.

SSW Slesvig-Flensborg amt er det største SSW-amt med 1517 medlemmer pr. 31. december 2014, en mindre tilbagegang.

Tak til SSFs amtssekretariater i Flensborg og Slesvig og til vores SSW-sekretær Bodo Neumann-Nee.

Får sig en hyggesnak ved SSWs "nytårskaffe" f.v.: Regina Walter, Tove Hinriksen, Eberhard von Oettingen, Traute Zilch og Karin Becker. (Foto: Otmar Petersen)

Et spændende og udfordrende år

Af amtsformand

Jette Waldinger-Thiering

2014 har på flere måder været et spændende og udfordrende år for os allesammen.

Vores nyvalgte kommuneråds- og kredsmedlemmer skulle finde og etablere sig i de nyvalgte kommuneråd og finde sammen som SSW-fraktion.

Nye politiske flertal i kommunerne og i amtet har vist, at landspolitikken bliver trukket ned på det kommunale plan. Det er ikke til gavn for borgerne i amtet og slet ikke for mindretallet.

Flertallet i Rendsborg-Egernførde kreds dag har på deres møde i december 2014 nedstemt SSWs andragende om tilskud til dansk elevkørsel.

På landsplan har vi opnået ligestilling, idet landet Slesvig-Holsten betaler deres del af transporten af vores elever til og fra vores danske skoler i Sydslesvig.

Amtet har her fuldstændig mistet forståelsen for ligestilling af vores elever med eleverne i de offentlige skoler. Landet Slesvig Holsten har påtaget sig sit ansvar, og nu forventer jeg, at også amtet påtager sig sit. Når amtet betaler transporten for eleverne i de offentlige skoler, skal de også betale for vores.

Både SSW i Egernførde og Kiel kunne sidste år med økonomisk støtte fra SSW-amtet føre borgmestervalgkamp. Det var første gang, at vi som SSW havde vores egne borgmestercandidater og kunne prøve kræfter med nye udfordringer.

I Egernførde blev Jörg Sibbel støttet af SSWs byrådsfraktion og bystyrelse.

SSW's bystyrelse arrangerede et vælgermøde med Sibbel; han kender

mindretallet og fik lejlighed til at informere vores medlemmer om, hvilke tiltag han har planlagt for den kommende periode.

I Kiel blev dr. Ulf Kämpfer støttet af begge SSW-distrikter.

Kämpfer kendte ikke særlig meget til det danske mindretal, så her var både SSF og SSW i Kiel igang med at informere og guide ham rundt i mindretallets verden.

Selv var jeg på besøg i Kiel-Pris Børnehaven sammen med Ulf Kämpfer.

Førskolebørnene var vældig godt informeret og kunne stille nogle gode spørgsmål.

63,1% stemte på Ulf Kämpfer, en utrolig personlig succes for ham, men også en kæmpe sejr for kooperationen, som jo består af byrådsfraktionerne SPD, Grønne og SSW.

KIEL-BYRÅDSGRUPPEN

Allerede i sidste års beretning blev jeg nødt til at informere om konflikten og problemerne omkring SSW-fraktionen i Kiel byråd.

SSW's politiske ry har lidt under konflikten, ikke kun i Kiel.

I årets løb kunne vi sammen med SSW'erne i Kiel løse problemerne.

Der blev holdt mange møder i vores backinggroup og i distrikterne Kiel-Pris og Holtenå for at finde en løsning, som skulle sikre det politiske arbejde og vælgerne tillid til partiet og byrådsmedlemmerne i Kiel.

Amtsstyrelsen havde opfordret begge vore byrådsmedlemmer til frivilligt at aflevere deres mandater og give plads til en virkelig nystart med nye SSW'ere; samt nedlægge deres poster i såvel amtsstyrelsen som bystyrelsen.

Antje Dankers og Susanna Swobo-

das advokater sendte en klage til SSWs voldgiftsret. Begge parter var utilfredse med amtstyrelsens afgørelse.

Der blev holdt flere medlemsmøder, hvor et enigt flertal opfordrede amtstyrelsen og bystyrelsen til at afholde ekstraordinære generalforsamlinger for at vælge en ny formand og kasserer til Kiel-Pris og ny bisidder og revisor til amtstyrelsen.

I sommerferien 2014 blev jeg kontaktet af Marcel Schmidt fra de Grønne. Han kunne godt sammen med sin kollega Sven Seele forestille sig et samarbejde med SSW-byrådsfraktionen i Kiel.

Atter blev der holdt mange møder, især med næstformand Armin Petersen, som var bindeled i hele processen.

Efteråret 2014 blev brugt til flere medlemsmøder i Kiel, da vi hurtigt fandt ud af, at både Sven og Marcel ville skifte parti, og dermed kunne der åbnes op for en nystart.

EN NY SSW-FRAKTION

Medlemmerne blev spurgt, informeret og havde mulighed for at drøfte de nye

kendsgerning udførligt.

Jeg var lettet, da jeg kørte hjem den 10. oktober 2014. Et langt, åbent og virkeligt transparent medlemsmøde var nået til den beslutning at starte på en frisk og give Susanna Swoboda og Antje Danker muligheden for at være med i den nye SSW-fraktion.

1. januar 2015 startede den nye SSW-fraktion med fire byrådsmedlemmer plus "borgerlige medlemmer" og lokalråd/ Ortsbeiräte.

Det var en besværlig og krævende process. Alle involverede brugte utrolig megen tid på at bevare gejsten for det politiske arbejde. En stor tak til vores backing group.

Vælgerne har ikke stemt på os for vores egen skyld, men på grund af vores politiske program, som skal være til gavn for befolkningen.

Denne krise har gjort os stærkere. Partiets struktur fungerer.

SSW i amtet og Kiel skal være synlig, konstruktiv og åben.

Og vi skal have fat i de unge SSWere.

SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING HUSUM

Delagtiggøre medlemmerne mere

Af formand Peter Knöfler

På amtsgeneralforsamlingen i april diskuterede vi, hvordan vi som parti kan delagtiggøre vore almindelige medlemmer mere i det politiske arbejde.

Alle foreninger og partier klager over den manglende interesse og motivation hos medlemmerne.

Måned efter arrangerede vi et såkaldt klausurmøde for alle medlemmer.

På amtsgeneralforsamlingen fortalte byrådsgruppen om deres arbejde.

Der er ligestillingsbehov mellem dansk og tysk på fritidshjemsområdet.

Også omsætningen af FNshandicapkonvention omsættes ikke konsekvent i kommunen.

Til gengæld blev SSWs forslag til en shared space-zone i området omkring Tine-brønden i den indre by omsat til virkelighed. Her er alle trafikanter ligeberettigede.

Fuldt hus i salen på Flensborghus ved Horst Schneiders afskedsreception; her formand Kirstin Asmussen på talerstolen. (Fotos: SPT)

Den afgående forretningsfører Horst Schneider t.v. og hans efterfølger Anders Kring.

SYDSLESVIGS DANSKE UNGDOMSFØRENINGER

Det eneste konstante er forandringen

Af formand Kirstin Asmussen

Som Herakleitos fastslog for over 2500 år, er "det eneste konstante forandringen".

Året 2015 var et år med en del forandringer hos SdU. Således gik vores

forretningsfører Horst Schneider på pension den 1. september efter at have stået i spidsen for SdU i 23 år.

Som tidligere bankmand formåede Horst også i økonomisk vanskelige situationer at holde overblikket og sørgede for, at SdU i dag råder over

mange nye og flotte faciliteter. Horst Schneiders dør stod altid åben, og han var en utrolig flittig, dygtig og fair forretningsfører.

Der skal lyde en stor tak til Horst for det store engagement, han har lagt i at være forretningsfører for SdU.

Vi ønsker ham alt godt fremover og håber, at han vil nyde sit otium i fulde drag.

Den 1. juli overtog Anders Kring roret som forretningsfører i SdUs styrehus. Som forhenværende styrelsesmedlem og 1. næstformand er Anders ikke ubekendt med de politiske strukturer i SdU og det politiske spil, der foregår blandt mindretallets organisationer.

I sit arbejdsliv er han kommet vidt omkring. Han startede som bilmekaniker og har i de efterfølgende år haft flere uddannelser og arbejde indenfor handelsbranchen. Her på det sidste har han taget en diplomuddannelse i ledelse ved UC Syd.

Anders Kring har læst til socialrådgiver og systemisk rådgiver i Kiel og har de sidste 19 år været ansat hos Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig.

SdUs interne omstrukturering, som tager udgangspunkt i en af UC Syd gennemført medarbejder- og brugerundersøgelse, er i fuld gang. En ny ledelsesstruktur, med en områdeledelse for det pædagogiske område, er et vigtigt skridt hen i mod en øget professionalisering af SdUs pædagogiske område.

I Guido Petersen har vi fundet en egnet personlighed, som kan implementere områdeledelse på en måde, så den giver mærkbare og målbare positive effekter i det pædagogiske arbejde – både for børnene, de unge og for medarbejderne.

Dermed sikrer og fremmer vi et for mindretallets børn og unge vigtigt eftermiddags- og aften tilbud indenfor danske pædagogiske rammer og giver

dem det SdU er sat i verden for: fritid med indhold.

Regionsmodellen kom på banen og førte til en del kontroversielle diskussioner blandt mindretallets organisationer. De daværende styrelsesmedlemmer Ronny Grünwald og Anders Kring var undervejs i landsdelen for at fortælle om og diskutere modellen.

Imod al forventning var der de fleste steder stor opbakning omkring det grundlæggende i modellen, og Sydslesvigkonferencen på Jaruplund Højskole i januar 2015 viste ligeledes, at der er mange, der gerne vil have undersøgt mulighederne for en mere hensigtsmæssig struktur for det danske mindretal under bibeholdelse af de små enheder og den kulturelle mang-

Fra Spil Dansk-elevkoncerten på Søndertorv i Flensborg. (Foto: SdU)

Den nye Sydslesvigsang var på repertoiret på Spil Dansk-Dagen; her på scenen på Søndertorv i Flensborg med Lærke Futtrup ved mikrofonen, Cornilius Hansen-Skolens boyband og Ture Pejteren på keyboard. (Foto: Heiko Thomsen)

foldighed.

SdU ser derfor med spænding og regionsmodellen i baglommen på den videre udvikling i Sydslesvig. Muligvis vil den kommende Sydslesvigkonference bringe Sydslesvig et skridt videre hen imod enighed og forening.

Spil Dansk hædrer Sydslesvig

Af konsulent Tinne Virgils

Styregruppen omkring Spil Dansk Dagen består af repræsentanter fra SdU, SSF, Skoleforeningen og Biblioteket. Der lægges et stort arbejde i at få alle arrangementer til at falde på plads, både i planlægning, bookning og gennemførelse.

Derfor kom udnævnelsen til Årets Spil Dansk kommune 2014 som et stort cadeau til styregruppen og hele Sydslesvig.

Sydslesvig er blevet valgt for dens retrospektive skuen og forankring i den danske sangskat, og kommunens kontinuerlige fokus på musikken som identifikationsfaktor i lokalsamfundet. Det danske mindretal har sammen med flertalsbefolkningen fejret den danske musik med manér hele efteråret.

Sydslesvig har i 2014 bundet Spil Dansk sammen med historien og forankret Spil Dansk i borgernes identitet og hverdagsliv. Der er blevet lagt stor vægt på fællessang, men der har også været koncerter med både nye og ældre musikalske stjerner, som Tina Dickow og Gitte Hænning, der har gæstet scenerne.

Sydslesvig er annekteret som Spil Dansk Kommune grundet regionens fokus på dansk musikliv, som er blomstret op i Slesvig-Holsten. Siden 2011 har Sydslesvig officielt kunne kalde sig Spil Dansk kommune. - Der har i flere år været imponerende opbakning til Spil Dansk fra det sydslesvigske, og udnævnelsen som Spil Dansk Kommune 2014 tildeles både for Sydslesvigs ildhu i år og for det gode samarbejde

igennem årene, siger Ricco Victor, direktør for Spil Dansk.

EN NATURLIG DEL AF SPIL DANSK

Kommunen har arbejdet ihærdigt og selvstændigt, og produceret mange arrangementer for store og små, seniorer og unge, og har aktivt inddraget elever i Spil Dansk med konkurrencer og fællessang. Desuden er der knyttet broer mellem fonde og erhvervsamarbejder.

Overborgmester i Flensborg, Simon Faber istemmer begejstret "Det er både herligt - og naturligt - at Flensborg er med i Spil Dansk Dagen. For Flensborg har et blomstrende musikliv, hvor der spilles, synges og opføres både tysk og dansk året rundt".

Sydslesvig honoreres med 10.000 kr., som øremærkes komponisthonorarer til at skrive en ny sang, der kan bruges som officiel sang i Sydslesvig. Sangen blev præsenteret i Spil Dansk ugen 2015, som dog i Sydslesvig, grundet efterårsferie, var rykket til uge 42 i stedet for uge 44.

Børne- og ungdomshuse

Af konsulent Rainer Pingel

Skolen reformeres både nord og syd for grænsen - dog med den elementære forskel, at tilbuddet heldagsskole i Danmark er et "must" for alle elever, mens tilbuddet syd for grænsen er frivillig.

Vores børne- og ungdomshuse samarbejder med skolerne omkring heldagsskolen under Skoleforeningen, hvor det er ønsket.

Derudover er vores institutioner med fritidshjems-, fritidsklub- og ungdomsklubarbejdet fortsat et enestående tilbud for børn og unge i Sydslesvig. Her tilbydes fritidsaktiviteter om eftermiddagen, om aftenen, i weekender og i ferierne af pædagogisk veluddannet personale.

Det gode pædagogiske arbejde i

KulturCrew-elever på Husum Danske Skole. (Foto: SdU)

vores institutioner er en merværdi for mindretallets børnefamilier.

Synergieffekten af at have fritidshjem og klubber under et tag, skaber muligheden for at ledsage børn/ unge og familierne lige fra indskolingen til de unge flyver fra reden.

Derudover tilbydes der hele året rundt fællesaktiviteter, hvor børn og unge mødes på tværs af alle institutionerne.

Hvert fritidshjem tilbyder kolonier i ferien, hvor børn og unge oplever fællesskabet og kammeratskabet i en ellers mediepræget verden. "En ven i hånden er bedre end 10 venner på facebook"

Så selv om skolen reformeres, vil SdU fortsat være en garant for et bredt, farverigt og velfunderet pædagogisk fritidstilbud til børn og unge i vores institutioner.

KulturCrew

Af konsulent Tinne Virgils

SSF og SdU har søsat endnu et kulturprojekt her i Sydslesvig. Det lykkes for os via egne midler men også med fondsmidler at oprette et KulturCrew på Husum Danske Skole.

I tæt samarbejde med skolen, her i særdeleshed med Kirsten Heinke, som er musiklærer på stedet, finder der Kul-

turCrew-møder sted hver uge.

KulturCrew er et pilotprojekt indenfor heldagsskolen på Husum Danske Skole, hvori der deltager 8-10 elever, og dette foregår udenfor skoletiden.

Formålet med KulturCrew er at give eleverne kompetencer, ansvar og medejerskab, så de selv kan blive arrangører af det kulturelle liv på deres skoler og i omegnen.

Igennem arbejdet i KulturCrew udvikler de unge sig både personligt som rammesættere ved kulturelle arrangementer, til at være kulturambassadører og som hele mennesker. Der er oftest 8-12 elever med i et KulturCrew. Derudover er der tilknyttet en kontaktlærer. Opgaverne kan være forskellige inden for pr & marketing, teknik og scenearbejde eller at være værter.

På Husum Danske Skole har KulturCrewet blandt andet overtaget nogle opgaver med den årlige julebasar og med skolens julefest. KulturCrew har også været aktive, da skolen fik besøg af dansk/tysk børneteaterfestival. Her var nogle af deres opgaver at tage imod kunstnerne, hjælpe dem til rette, tage billeder og skrive om festivalen til skolens opslagstavle og på deres Facebookside.

Der skal lyde en stor tak til Kirstens store indsats, tak til skolen og Skoleforeningen for deres positive indstilling til projektet.

Det kunne være fantastisk, hvis vi i fællesskab kunne realisere rigtig mange KulturCrews rundt om på skolerne i Sydslesvig.

140 folkedansere, på vej til Havnespidsen i Flensborg og uden dragter ved aftenfesten på Flensborghus. (Fotos: SdU)

Folkedanserstævne

Af konsulent Tinne Virgils

Der var sus i skørterne på Flensborghus, da SdUs Dans- og Musikudvalg 25. april 2015 genoplivede en tradition om et stort fælles folkedanserstævne med de sønderjyske foreninger. 140 deltagere havde taget imod invitationen.

Dagen startede med et flot optog, med danserne i dragter, fra Flensborghus ned gennem byen til Havnespidsen. Her viste de forskellige hold deres kunnen ledsaget af levende spillemandsmusik.

Selv regnen kunne ikke tage den gode stemning. Der blev serveret kaffe og kage inden turen gik tilbage til Flensborghus, hvor der var aftensmad, fællessang og danselegestue. Salen var fyldt af energi og godt humør lige til den sidste dans kl. 23.

SdU sendte over 1300 cykelryttere afsted mod Viborg i forbindelse med DGLs Hærvejsløb. (Foto: SdU)

DGI-stævner

Af konsulent Kaj Andersen

Folkedanserstævnet er imidlertid ikke det eneste store arrangement, som vi har været værter for den sidste tid.

Sommeren 2014 var vi medarrangører af DGLs udendørs landsmesterskaber i håndbold for børn. Stævnet blev med stor succes afviklet i Slesvig.

2015 har budt på landsmesterskaber i indfodbold for oldboys og veteraner med deltagelse af 55 hold og 400 deltagere. Stævnet blev gennemført i de 3 sportshaller i Kruså, medens forplejning og overnatning foregik på Hotel des Nordens i Wassersleben.

27. juni sendte vi tidligt om morgenen mere end 1300 cykelryttere afsted mod Viborg i forbindelse med DGLs Hærvejsløb.

I juli var vi værter for DGLs regionale petanquetræf i Idrætsparken i Flensborg samt DGI Petanques ferielejr på Christianslyst. Og endelig var der 41 deltagende hold til jysk-fynsk fodboldstævne i Slesvig i august. Ved stævnerne for børn og unge oplever vi, at et stort antal forældre, bedsteforældre og venner er med på sidelinjen og kombinerer stævnet med en hel weekend i Sydslesvig.

Fælles for alle disse store stævner og arrangementer er, at de danske deltagere synes, at det er en ekstra ople-

velse at skulle uden for landets grænser for at deltage i et stort DGI-stævne.

For rigtig mange er det en stor overraskelse, at der findes et dansk mindretal syd for grænsen.

Velvidende at disse store arrangementer er forbundet med masser af forberedelser og koster en masse frivillige arbejdstimer for vore udvalg og de involverede foreninger, så kan vi også konstatere, at det er utroligt givende for deltagerne at møde os på "vores hjemmebane" og derved "opdage" og blive klogere på SdU og mindretallet.

En festdag for IF Stjernen i Flensborg og alle andre sydslesvigske fodboldelskere, da den nye kunstgræsbane blev indviet i Engelsby. (Foto: Lars Salomonsen)

Kunstgræsbanen

Af konsulent Kaj Andersen

Lørdag den 27. juni blev en festdag for IF Stjernen i Flensborg og alle andre sydslesvigske fodboldelskere.

Efter fire års intense og hårde forberedelser var de så vidt, at den længe ønskede kunstgræsbane i Engelsby kunne indvies. IF Stjernens ledelse fik da også mange velfortjente anerkendende ord ved indvielsen, eksempelvis blev klubbens mod, ihærdighed og fremsynethed i høj grad fremhævet.

Med den nye bane er det nemlig nu muligt at træne og spille kampe alle årets 365 dage. Banen er allernyeste model indenfor kunstgræsbaner og kommer tæt på almindelige græsbaner.

Hele projektet har kostet 380.000 euro og er blevet finansieret med midler fra Landessportverband, Flensborg by, sponsorer, klubbens medlemmer, IF Stjernen, SdU samt ikke mindst A.P. Møller-Fonden. Derudover har klubbens medlemmer med hundredvis af frivillige arbejdstimer ydet en kæmpe indsats for, at projektet kunne realiseres.

Stort tillykke til os alle og ikke mindst IF Stjernen med den nye fodboldbane.

“Det Normale Liv” var på Sild, da teatergruppen “Skaberverket” fra Roskilde gæstede Vesterland Ungdoms- og Idrætsforening. Arne Johannsen, der leder og instruerer gruppen, havde lokket otte af sine unge amatørskuespillere ud på en længere turné med stop i Vendsyssel, i Flensborg og på Arnes fødeø Sild. Sidstnævnte sted var 40 personer mødt op for at se den moderne og komiske tragedie “Det Normale Liv” af Christian Lollike. Her ses de unge aktører på stranden ved Kampen på Sild. (Foto: privat)

Aktivitetshuset

---

25 år som mindretallets kulturhus

Af leder Sarah Keppler

Den 6. oktober 1990 åbnede Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) dørene til mindretallets kulturhus: Aktivitetshuset. 25 år senere ligger kulturhuset stadig centralt placeret i Flensborg by, i hyggelige omgivelser, og som nabo til andre mindretals-institutioner i Nørregade.

I husets 25 år er der sket mange forandringer, forskellige medarbejdere har sat deres fodspor og tusindvis af brugere har fyldt huset med liv. I dag markerer Aktivitetshuset (Akti) sig som fast instans i mindretallets kulturelle liv og satser på tre fokusområder:

HUSETS VÆRKSTEDER

I Akti findes der syv forskellige værksteder. Værkstederne har forandret sig en del i løbet af årene, nye er kommet til og gamle er blevet lukket. Akti følger med tidens aktuelle udfordringer og tilpasser sig brugernes behov. Aktuelt tilbyder Akti et atelier, der favner alt kreativt kunsthåndværk, et trykkeri til folietryk på stof og biler/vægge, et multirum til serigrafier, et medieværksted, der omfatter foto og film, et træ- og metalværksted, et lydstudie og et musikværksted, der bruges som øvelokale af lokale bands.

Brugerne tager kørekort til værkstederne og bliver introduceret i værkste-

17 nye søde Godawlinge-familier blev født på lærreder, da Godawlingenes "mor", kunstneren Karina Helledie Vandkrog var instuktør på SdUs eftertragede maleworkshop i Aktivitets- huset i Flensborg. (Foto: SdU)

dernes muligheder, materiale og ud- styr. Så kan brugerne bevæge sig frit i værkstederne, låne nøgler til weeken- derne og ferie og være kreative, lige som de har lyst og tid til. Samtidig bliver alle værksteder ledsaget af en værkstedsleder, som står til rådighed

med individuel vejledning, besvarer spørgsmål og yder hjælp.

HUSETS KURSUSPROGRAM

To gange om året (efter juleferien og efter sommerferien) udgiver Akti et kursusprogram. I kursusprogrammet tilbyder vi både korte introduktioner, aftenkurser og weekendkurser, der spænder bredt i de tilbudte emner. Hvert halvår finder man succesfulde gengangere og kursusledere, der har deres helt egen fanclub - og nye tiltag.

I atelieret er det især pileflet, glas- og glasperlekurser, håndarbejdskurser og malekurser, der er populære gen- gangere. Men vi tager også brugernes ønsker op, satser på nye undervisere og emner og afprøver, hvilke emner der er aktuelle og kunne vække ens in- teresse for at være kreativ, lave noget

Husets kursusprogram spænder vidt - al- ders- som indholdsmæssigt. (Foto: Aktivi- tetshuset)

med hænderne og afprøve sine sanser.

Ud over atelieret er der introduktioner i trykkeriet, hvor man kan lære at designe og plote folier til tryk, fotokurser, hvor man kan snakke udstyr, afprøve teknik og opdage Flensborg gennem kameraets linse, madkurser med selvlavede chokolader og til generationen 50+,

kurser i IT og medier med hjælp til den ældre generation og også med nye tekniske tilbud som håndtering af iPads, introduktion i træ- og metalværksted, hvor man kan lave sine egne billedrammer, slibe knive, bygge etagere eller lave skåle og dekoration i beton.

Aktivitetshuset er medarrangør af bl.a. New Stars Contest. (Foto: SdU)

KULTURPROJEKTER

Som mindretallets kulturhus arbejder vi med kulturprojekter, primært i Flensborg, men gerne i hele Sydslesvig. Bl.a. tilbyder vi kreative aktiviteter til bydelsfesten 72.5 hours Schlachthof eller Bunte Innenstadt, Årsmøde eller SdUs familieaktivitetsdag. Men vi står også for julehygge til hele familien og koncertaftenen Julerock i Volksbad. I samarbejde med andre kultur- og mindretalsinstitutioner arrangerer vi Dockyard Festival, New Stars Contest og Sydslesvigs Strikkefestival.

Også blandt kulturprojekterne finder man populære gengangere og nye tiltag. Vi prøver altid at komme med nye

emner og aktiviteter og få det danske mindretal til at være aktiv og nysgerrig.

MØDELOKALER

Ud over de beskrevne fokusområder, udlåner vi fire mødelokaler til foreninger, grupper, elever osv., der har brug for et sted at være. Mange klasser, besøgsgrupper og foreninger kommer i huset og vil gerne lære Akti og mindretallet at kende. De får rundvisninger og oplæg, og der finder diskussioner sted, hvor mange spørgsmål besvares.

Her har Aktivitetshuset en vigtig opgave med at formidle kendskabet om mindretallet og Sydslesvig. I husets Info-område er der mulighed for at få sig en kop kaffe, købe billetter til koncerter i regionen, få informationsmateriale om mindretallet og det kulturelle liv i Flensborg og kigge på amatørkunstneres udstillinger i huset.

Dagligdagen i Aktivitetshuset favner bredt - ingen dag er som den næste. Variationen ligger især i brugerne, der kommer med deres ønsker og behov, og benytter huset til det, de har brug for. De gør huset til deres eget hus.

Som medarbejdere er det vores fornemste opgave at servicere brugerne og få dem til at have en god oplevelse i huset.

Og at brugerne får en god oplevelse, viser statistikkerne. I løbet af de seneste fem år pendler brugertallet mellem 16.000-18.000 pr. år, og mange brugere kommer dag efter dag, uge efter uge og er nærmest blevet afhængige af dette kreative sted med dets vilde og innovative ånd, hvor de kan opleve sig selv som del af mindretallet.

Udfordringer skal bestås. (Foto: Tim Riediger)

DANSK SPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Vigtigt at have mål

Af korpsschef *Tim Riediger*

Det er vigtigt at have mål. I ledelsen har vi udarbejdet visioner og kommende indsatsområder for korpset op til 2020. Man skulle tro, at man nemt kan definere mission, vision og indsatsområder. Men når man sidder i en runde af ledere, kan det alligevel være lidt af en udfordring at få det ned på papir i klare sætninger. Målene skulle være ambitiøse og målbare.

Missionens ordlyd er: "Dansk Spejderkorps Sydslesvig (DSS) udvikler børn

og unge til at gøre en forskel." Den sætning rummer meget, og vi håber, alle kan se sig selv i denne mission.

Vores vision siger: " Dansk Spejderkorps Sydslesvig er den ledende organisation for børn og unge i Sydslesvig med et stærkt aktivitetstilbud og gode rammebestingelser med synlige værdier og holdninger indad- og udadtil."

Mere målbart og ikke mindre ambitiøst er indsatsområderne af vores fire hjørneste:

Spejdere er heller ikke nervøse for at eksperimentere med naturkræfter. (Foto: Tim Riediger)

AKTIVITETER

Have det bedste aktivitetstilbud baseret på spejdermetoden = oplevelser, "learning by doing", patruljeliv, friluftsliv, værdier, medbestemmelse og ansvarlighed, aktiviteter og færdigheder, samfundsliv.

- Have et fast og struktureret program = arbejdsstræ for spejderne – langsigtet forløb og praktiske aktivitetsforslag.
- 50% af spejderne i hver gruppe skal mindst deltage i 1 kursus pr. år.
- Hver spejder skal opleve noget eks-

traordinært mindst 1 gang pr. år.

- Det er attraktivt at være leder med fokus på vidrudvikling (mindst 1 kursus pr. år)

RAMMER

Sikre gode rammebetingelser for spejderarbejdet.

- Solid økonomi til ønsket aktivitets- og facilitetsniveau. 10% af DSS' indtægter bruges på ekstraordinære aktiviteter.
- Mere overskud til spejderarbejde gennem højere serviceniveau i korpset.

SYNLIGHED

Skabe synlighed omkring vores værdier og holdninger indad- og udadtil.

- Alle spejdere kender og har arbejdet med vores værdigrundlag.
- 70% af mindretallet kender til spejderarbejdet.

MEDLEMMER

Tiltrække og fastholde børn og unge i DSS.

- Alle børn på 2. årgang har stiftet aktivt bekendskab med spejderne.
- Op til 50% af alle forældre på danske skoler har hørt om spejdernes tilbud.
- 50% af alle spejdere forbliver aktive medlemmer.
- 80% af "tabte" spejdere skal mindst forblive passive medlemmer – altid.

Intet er umuligt, så det gælder jo bare om at smøge ærmerne op og opfylde de selvpålagte krav.

MEDLEMSSYSTEM

I fremtiden vil vi nemmere kunne måle vores fremgang, da vi nu er ved at indføre et eget medlemssystem. Systemet skal ikke kun holde styr på adresser og telefonnumre, deltagelse i kurser og aldersfordeling. Med programmet kan vi også administrere gruppernes og korpsets økonomi, og f.eks. sende mails ud til en defineret modtagergruppe. Et værktøj, vi har savnet i mange år, og som vil lette det daglige arbejde betydeligt.

VEDTÆGTER

I flere år har vi nu arbejdet med fornyelser af vores vedtægter. Lige nu er korpsets ledelse delt op i en korpsledelse og i en korpbestyrelse, i alt taler vi om 11 personer i korpsets topledelse for en forening af kun 600 personer.

Vi vil gerne have en fælles ledelse, som fremover skal styre korpset.

Vores forventninger til denne omstrukturering er, at henvendelser ikke skal frem og tilbage på de to borde og at korpsets ledelse i fremtiden kan agere hurtigere, samt at ansvarsområderne nu er mere tydeligere.

Vi er startet med at uddelegere arbejdet til udvalg, som f.eks. et materiale- og depotudvalg, uddannelesudvalg, internationalt udvalg. I fremtiden vil flere udvalg dannes, som f.eks. et kommunikations- og økonomiudvalg.

Korpsets ledelse vil arbejde på strategisk plan og uddelegere det praktiske arbejde til udvalgene.

Arbejdet i korpset er ret så mangfoldigt, i fremtiden kan endnu flere ledere engagere sig i korpsets arbejde på forskellige niveauer.

TYDAL

Tydals kontor er nu blevet flyttet over til bestyrerlejligheden, og spejderne har overtaget hele kontorbygningen. Endelig har vi plads til at have et eget depot og eget kontor med egen kopi-maskine og internet. Det gør vores arbejde betydeligt nemmere.

SdU har overtaget de praktiske arbejdsopgaver ift. den juridiske, administrative og økonomiske drift af Spejdergården Tydal. Vi har endnu ikke afsluttet alt arbejde med omstruktureringen, men vi er godt på vej. Et Tydaludvalg er ved at blive dannet, hvor repræsentanter fra SdU og spejderne på lige fod skal sikre Tydal en god fremtid.

AKTIVITETER

Nu lyder det, som om at vi er blevet skrivebords-spejdere, men fortsat får vi også snavs under neglene. Arbejdet i at få en bedre struktur i korpset skal fremover sikre gode rammer for de mange aktiviteter vi har i årets løb.

Årets fremtrædende arrangement har været Jamboretten 2015. Lejren var

600 spejdere til jamborette på Tydal. (Foto: Tim Riediger)

fyldt med spændende og lærerige aktiviteter. Tydal summede af glæde og en god gejst i en uge, og vi overtrumfede os igen selv.

Rigtig mange glæder sig allerede til jamboretten i 2019. Ikke kun deltagerne

har haft en god lejr. Mange af lederne meldte allerede under lejren ud, at de atter vil stå for gennemførelse af den næste sommerlejr på Tydal.

En håndfuld af vores spejdere kunne desværre ikke deltage i jamboretten, de tog ud på en lang rejse til Japan og deltog i World Jamboree sammen med mere end 40.000 deltagere fra hele verden. Vi må indrømme, et ikke så dårligt alternativ til vores lokale jamborette med "kun" 600 deltagere.

At planlægge en så stor lejr som en jamborette kræver mange ressourcer, og dog har vi på en eller anden måde haft energi tilovers til endnu mere.

I starten af året brølede løven hen over Sydslesvig og vores ældre spejdere fik en døgn's udfordring i Sydslesvig.

100 af vores yngste spejdere kom, da vi inviterede til "ulvedagen" på Tydal.

Jamborette er ikke udelukkende klassisk spejderaktivitet; der er også bl.a. diskotek. (Foto: Tim Riediger)

I september tog vi ud på "Ranger Challenge" i Ree Park Safari, en dyrepark i Djursland. Her dystede vi om en vandrepokal og overnattede mellem løver, ulve, bjørne og næsehorn - ufor-glemmeligt og ikke for farligt.

Vi deltog også i Nordisk Spejderkonference på Island for at knytte et endnu tættere bånd til vores nordiske spejdervenner og samtidig blive inspireret af deres arbejde.

Også i det lokale er vi startet med et nyt projekt. Vi har nu for anden gang inviteret flygtninge ud til Tydal, så flygtninge kan deltage i spejderaktiviteter.

Også vores spejdergruppe i Rensborg er blevet aktive på dette plan i deres by. Disse aktiviteter er berigende for alle, og det er en glæde at opleve, hvor godt vores aktiviteter bliver taget imod,

Også sydslesvigske spejdere var med, da de danske spejderkorps tog deres nyerhvervelse, Ungdomsøen ud for København, i øjensyn. (Foto: Tim Riediger)

DE ANDRE KORPS

Et stort emne i vores arbejde er samarbejdet med de fire andre danske korps. Sammen ejer vi jo verdens største kunstige ø, som ligger lidt udenfor København. Ungdomsøen bliver nu sat i stand, mens vi i fællesskab udarbejder arbejdsgrundlag for, at Ungdomsøen fremover kommer til at sende vigtige impulser ud til hele den danske ungdom.

Arbejdsområderne i det fælleskorp-slige er så mangfoldige, at spejderchefkredsen ikke mere magter opgaven. Vi har i 3/4 år arbejdet på en ny og mere slagkraftig organisering. Det hele kan godt munde ud i et helt sekretariat med konsulenter, men det afhænger jo stærkt af, om vi kan få finansieret det.

Jeg håber, at vi på et senere tidspunkt er klogere, og så glæder vi os til igen at kunne komme med en god spejderfortælling.

Og ind imellem er spejdere heldigvis også bare store børn, der f. eks. elsker at snaske rundt i mudder. (Foto: Tim Riediger)

Rigtig meget at se til

Af gildemester Anne-Margrete Jessen

Flensborg Gildet startede mødeforløbet i 2015 op med nytårgildehal i Det Danske Hus i Flensborg-Sporskifte, hvor Roland von Oettingen og Ami Jessen lagde op med at læse højt af Helmuth James og Freya von Moltkes brevsamling, der er udgivet som bog „Über die Kostbarkeit von Mut und Klarheit“ - „Modets og klarhedens kostbarhed“.

Efter oplægget snakkedes der over den styrke, ægteparret havde vist under Helmut von Moltkes fængselophold i krigsårene 1944-45. Helmuth James von Moltke blev dødsdømt og henrettet af nazisterne i 1945.

Det var en stor aften, der gav os alle noget at tænke over og samtale om.

I februar underholdt duoen Rødkål og Sauerkraut, Eberhard von Oettingen og Dirk Uwe Wendrich på yderst fornøjelig vis med stor underfundighed, finurlighed og skapsindig humor. Det var en velbesøgt aften, og alle var enige om, at man gerne ville invitere dem en anden gang.

I marts var der gildeting, hvor der var nyvalg af gildeskatmester og international medarbejder.

Den afgangende gildeskatmester Ute Clausen og den afgangende internationale medarbejder Georg Thomsen takkedes for særdeles vel udført arbejde. Nyvalgt som gildeskatmester blev Inger Würtz og nyvalgt international medarbejder blev Chresten Eriksen.

Gildemester Ami Jessen genopstillede og blev ligeledes valgt.

I gildeledelsen sidder nu Ami Jessen som gildemester, Inger Pfungsten

som gildekansler, Inger Würtz som gildeskatmester, Chresten Eriksen som gildets internationale medarbejder og Roland von Oettingen for gildets uddannelsesmedarbejder.

Den 23. april afholdtes sædvanen tro Sct. Georgs gildehal, hvor lektor Jesper Bolund Nielsen fra A.P. Møller Skolen i Slesvig holdt et yderst kyndigt foredrag om Dansk Spejderkorps Sydslesvig/ DSSs ideologi i tiden fra 1919-1939.

Det var særdeles spændende og fængende at høre, og der gik mange taknemmelige tanker til de DSS-foregangsmænd og -kvinder, der satte hele spejderbevægelsen i gang i Sydslesvig. Det var et brandgodt foredrag, der burde offentliggøres som særskilt DSS-skrift.

Inger Pfungsten blev valgt til gildekansler for hele Sønderjyllands Distrikt i maj 2015.

I maj afholdtes der friluftsgildehal på Tydal. Vores venskabsgilder under Stadsgildet i Hillerød var på besøg på Tydal. Gildemestertalen blev holdt af Ami Jessen, der talte om det åndelige riges ubegrænsede muligheder. Bag efter fortalte landsgildemester Helmut Werth om Tydal og om landsgildeledelsens arbejde. Det var et rigtig dejligt besøg, hvor der knyttedes mange venskaber.

I Kristi himmelfartsferien deltog tre gildebrødre fra Flensborg Gildet i gildeekspedition til Vilnius og Kaunas i Litauen. En rigtig spændende tur med massevis af oplevelser.

To af Flensborg Gildets gildebrødre,

Nordisk træf med Gildehal på Bygholm; nr. 2 f.v. landsgildemester Helmut Werth, Dansk Spejderkorps Sydslesvig og Flensborg Gildet. (Foto: Ingrid Danstrup)

Ami Jessen og Inger Pfingsten, der er medlemmer af landsgildets internationale udvalg, var med i planlægning og gennemførelse af Nordisk Træf i Horsens i tiden 26.-30. juni 2015. Landsgildemester Helmut Werth, Flensborg Gildet, deltog ligeledes som del af landsgildeledelsen, der var vært for arrangementet.

Flensborg Gildet afholdt gildelejr på Tydal Jamboretten den 18.-25. juli, hvor gildelejren var en del af jamboretten, dog med et delvist eget program.

Udover egne deltagere fra Flensborg Gildet var der deltagere fra Danmark og fra Tyskland. Gildelejrledelsen, Ami Jessen, Inger Pfingsten, Chresten Eriksen, Thie Eriksen og Rosi Domke arrangerede udflugter både til Lyksborg Slot og til Hamborg Hallig.

Flensborg Gildet stod for Gilwell Reunion ved Chresten Eriksen, og gildet arrangerede åben gildehal i BARen Powell, hvor landsgildemester Helmut

Werth holdt gildemestertalen. Efterfølgende causerede formand for SSW og landdagsmedlem Flemming Meyer på særdeles underholdende og oplysende måde over gildeloven og gildeløftet.

Ydermere arrangerede Flensborg Gildet en midnatsgudstjeneste, der blev forrettet af sognepræst Birgitte Thun, Viborg, der er tidligere spejder i Ansgar Trop, Flensborg. Den tyske præst i Løgumkloster, Matthias Alpen, støttede Birgitte Thun med en tysk oversættelse af hele gudstjenesten. Prædikenens emne var designet til jamboretens motto, nemlig "hånd i hånd", og den spændende prædiken handlede om kærlighedens fem sprog. Det var en aldeles betagende aften.

Roland von Oettingen stod for to spændende og interessante stambordsaftener, hvor der blandt andet blev diskuteret, om danske og tyske gildebrødre i fællesskab skulle indføre

afholdelse af Nordtræf. Det viste sig, at der var stor interesse for dette.

Gildesøster Mette Jessen, der også er aktiv leder i DSS, var aktivitetsleder for hele lejrens aktivitetstilbud.

Gildebrødrene var med til at servere mad for lejrens deltagere, og de stod vagt under spejdernes natteløb.

Gildelejren tilbød også spejderaktiviteter til lejrens spejdere. Der kom rigtig mange spejdere, der fik to underholdende og spændende eftermiddage ud af det.

Ami Jessen, Leif Jessen og Inger Pffingsten bistod aktivt med tilrettelæggelse og gennemførelse af spejdernes hike.

Og så var der det store containerprojekt, der blev ledet af gildebrødre og spejdervenner fra Danmark. Det er den femte container, der bliver sendt afsted til DSS' og Flensborg Gildets venskabsforbindelse til PAF-skolerne i Zambia.

Det blev igen til 300 skoleborde og -stole, cykler og mere, der snart vil kunne glæde elever i de zambiske PAF-skoler, der alle har deres virke i landsbyer ude på landet. Flensborg Gildet har en tæt venskabsforbindelse til gildebevægelsen i Zambia, hvor særdeles mange gildemedlemmer er aktive i PAF-skolerne.

I weekenden 28.-30. september havde gildet besøg af Steen Blichers Distrikt, Ikast og Herning. Landsgildemester Helmut Werth holdt gildemestertalen, og Siggie og Inger Pffingsten arrangerede en guidet bustur til Danvirke og Egernførde med efterfølgende sejltur på Slien fra Mysunde til Slesvig, hvorefter det gik tilbage til Tydal igen. En rigtig dejlig tur og et dejligt besøg, hvor der blev knyttet mange venskaber.

Den 22. september afholdtes der gildemøde med SSWs pressetalsmand

Per Dittrich, der talte om brændpunkter i SSWs arbejde med speciel fokus på flygtningesituationen.

Flensborg Gildet var repræsenteret på Landsgildetinget 2015 den 18.-20. september i Køge ved Inger Pffingsten, Ami Jessen og Helmut Werth, der blev genvalgt som landsgildemester.

Der var Fellowshipday den 23. oktober hos Bredeå Gildet i Bredebro.

Flensborg Gildets 70 års dag fejredes på Knudsborg i Flensborg den 21. november, og Fredslyset kom til Flensborg den 25. november.

The Jessen Girls ved Nordisk træf på Bygholm: Lise Olsen og Mette Jessen, Dansk Spejderkorps Sydslesvig og Flensborg Gildet. (Foto: Inger Pffingsten)

Skuespillerne Anne Stubbe Horn og Inger Svane Bruhn som Tante Clara og Tante Hertha under en prøve på Gustav Wieds "Skærmysler". (Foto: Det lille Teater Flensborg)

DET LILLE TEATER FLENSBORG

Dansk teater i et halvt hundrede år

Af teknisk leder Stig Schulze

Det lille Teater Flensborg fejrer sit 50. jubilæum i 2015, og det betyder, at teatrets medlemmer har sørget for dansk teater i Sydslesvig i et halvt århundred.

Teatret fokuserer på den slesvigske landsdel, vores landsdel, hvor medlemmerne og tilskuerne har hjemme i vores spillested Hjemmet.

I denne helt særlige sæson viste Det lille Teater, hvordan det var at komme hertil fra Baden med gæsteforestillingen: "De elendiges rejse/ Weg der

Elenden": En familie fra Baden-Württemberg rejser op til den slesvigske gest, efter at være inviteret af den danske konge.

Tilskuerne kunne følge en familie, der prøver at overleve under ringe vilkår, og opleve, hvordan de lokale allerede for mere end 200 år ikke ligefrem var begejstret for flygtninge.

Forestillingen blev spillet af den dansk/ tyske teatergruppe og teksten er skrevet af Kaj Nissen. Den blev spillet tre gange i Flensborg.

HUMOR

Videre viser teateret et humoristisk billede af Sydslesvig med jubilæumsforestillingen "Søsteren der ikke vendte hjem".

Teatret inviterer alle til en rejse gennem Sydslesvig. Hvordan opstod det danske mindretal? Hvordan har vores landsdel udviklet sig gennem tiderne? Og hvor er vi på vej hen? Forestillingen giver et humoristisk billede af Sydslesvigs historie op til i dag og lidt længere ud.

Forestillingen er Det lille Teaters gave til hele Sydslesvig. Manuskriptet er af Kaj Nissen og forestillingen spilles i januar, februar og marts 2015.

Rødkål og Sauerkraut afsluttede sæsonen i maj 2015. Eberhard von Oettingen har snakketøjet på og spillede op til Dirk-Uwe Wendrichs smukke toner. (Foto: Rødkål og Sauerkraut)

SAUERKRAUT

Yderligere morede teateret sig sammen med sine gæster over sydslesvingerne med gæsteforestillingen: "Rødkål og Sauerkraut".

Forestillingen stillede spørgsmålet: Kan Wackelpudding serveres på dansk? Hvad sker der, når sprog og kulturer mødes?

"Rødkål og Sauerkraut" er moderne historieundervisning om grænselandet, indpakket som et revyprogram: Indsigtsfuld og oplysende, poetisk og underholdene. Infotainment for fein-

schmeckere. Forestillingen blev spillet i november 2014.

Det lille Teater Flensborgs ungdomsgruppen genoptog deres skræmmende og tænkevækkende forestilling "Bølgen" fra sidste sæson. Forestillingen fortæller om et skoleforsøg som gik gruelig galt. En high school-klasse i Palo Alto, Californien, arbejdede med emnet Nazi-Tyskland og historielæreren blev stillet over for spørgsmålet, hvordan det var muligt at dræbe millioner jøder uden at nogen prøvede at stoppe nazisterne. (Foto: Lena Stryi/ dlt)

BØLGEN

Herudover bød Det lille Teater Flensborg i oktober og november på "Bølgen", et farligt eksperiment, der gik grueligt galt.

FOR BØRN

I september, oktober og november kunne - og i april og maj 2016 kan de mindste tilskuere følge "Muldvarpen, der ville vide, hvem der havde lavet lort på dens hoved".

Op til jul kunne tilskuerne følge "Gummi Tarzans" drømme om en rigtig sej dag. I april 2016 kan de more sig over gæsteforestillingen: "En cola - tak", og i maj 2016 lade marionetterne løbe efter hinanden i gæsteforestillin-

Det lille Teaters sal i Hjemmet i Mariegade 20, før teatret overtog bygningen. (Foto: Det lille Teater)

Gummi-Tarzan fik buksevand ved årsskiftet 2014/15 på Det lille Teater Flensborg. (Foto: Alexander v. Oettingen/ dlt)

gen: "De tre små grise igen igen"

En sæson fyldt af glade, humor, smil, grin og dog med rum til eftertanke.

Billetter fås via +49(0)461-144080,
silke@sdu.de eller ved indgangen.

www.detlilleteater.de
www.facebook.com/dltflensborg

23 FDFer fra både Bredsted og Flensborg skiftede skoletaskerne ud med deres uniformer og rygsække, fordi de tog på kanotur til Sverige. (Foto: Johanna Andersen)

fdf SYDSLESVIG

Fritidstilbud med indhold

Den nye pedel på Kongenshus, Oliver Rothenberg, og udlejer Kerstin Pauls. (Foto: Werner Schlickert)

Af distriktsleder Sten Andersen

FDF kredsene har i årets løb afholdt FDF-møder på deres egen måde alt efter antallet af ledere og børn og unge.

Der har løbende været forskellige tilbud organiseret af FDF Sydslesvig Distrikt eller FDF Landsdel 5, der foruden Sydslesvig også dækker Syd- og Sønderjylland.

KONGENSHUS

Ude i Ejderstedes marsk lænet op ad det gamle Rehmstackerdige ligger FDF-hytten Kongenshus. Er man interesseret i at leje Kongenshus eller kender man nogen, der er det, så henvend jer til Kerstin Pauls via mail til kongenshus@FDF.dk eller kongenshus@web.de. Man kan også ringe på mobil 0172 9891 342 hhv. 0049 172 9891 342.

FÆLLES JULELEJR

30 FDFere, seniorer, ledere og et aktivt

forældrepar fra FDF-kredsene i Bredsted og Flensborg var en weekend i november på julelejre i Trenehytten i Tarp.

Julelejrens tema var bygget op over julekalenderen "Jesus og Josefine". Der blev lavet juledekorationer med kalenderlys. Der var julestue, idet FDF-erne og seniorerne havde planlagt aktiviteter, bl.a. nålefiltning af pynt - ikke til juletræet men til FDF-uniformen - og fuglefoderkogler. Der var orienteringsløb, og der var andagter.

Henrik og Anna Sophie til deres første øveaften.

Tumlinge fra Bredsted og Flensborg tegner, mens seniorerne Jonas og Thore klargør deres post. (Fotos: privat)

ORKESTER-OPLÆRING

Syv børn har taget imod tilbuddet om at spille i Flensborg FDF-orkester og benytter sig af elevoplæringen om mandagen kl. 18.00-18.30 i Uglereden efter FDF-møderne. Et af FDF-orkestrets mangeårige medlemmer, Schirin Tarko står for instruktionen. Hun er selv startet som elev i FDF-orkesteret for mange år siden. Igennem snart mange år har Schirin Tarko spillet og undervist orkesterelever som instruktør i FDF-orkestret i Flensborg. Desuden er Schirin Tarko uddannet folkeskolelærer, hvor hun underviser blandt andet i musik.

REGIONAL LEDERSKOLE

35 FDF-ledere og seniorer mødtes en aften i marts på FDF-centret Møllerup syd for Agerskov. Her havde FDF-sekretær for Syd- og Sønderjylland samt Sydslesvig, Mette laCour, inviteret til lederkursus.

Der var mulighed for at prøve forskellige aktiviteter; nogle af lederne prøvede kræfter med snacks over bål. Andre seniorer afprøvede forskellige lege i gymnastiksalen.

Det er altid vigtigt at komme på lederskoler i FDF. Vi FDF-ledere ved, at vi altid både får mange gode idéer og aktiviteter fra Mette laCour med hjem til FDF-kredsene. Alle FDF-lederne fik rygsækken fyldt op med mange gode idéer.

Ledere og seniorer mødtes i samlings salen på FDF-centret Møllerup

FDF-GRÆNSESTÆVNE

I maj mødtes FDFere fra FDF-kredsene i Højer, Bredebro, Arrild Brænderup, Gråsten og Flensborg til Grænsestævnet denne gang i Gråsten. Efter andagten startede stævnet. Temaet var "verden rundt". Der var mange poster i skovområdet. På posten Italien skulle der bindes knuder af kogte spaghetti og lægges spaghettiestykker til et langt stykke. Det ene hold fra FDF Flensborg nåede op på 27 fod. 1 fod er immervæk en sko i størrelse 42. En af de sidste poster var Canada, hvor der skulle bages pandekager og få ahornsirup til.

Kænguruhop i affaldsposer, kaste med laso som cowboyerne gjorde, og lave pandekager i røg og damp - fra grænsestævnet i Gråsten.

Et usædvanligt år med positive forandringer

Af direktør Anders Molt Ipsen

Året 2014-2015 har været et usædvanligt år, hvor en række aktivitetsområder viser positive forandringer. Derudover kan vi glæde os over, at den hidtidige stabile udvikling af børne- og elevtallet fortsætter.

Skoleforeningens vuggestuetilbud er et stort og ambitiøst indsatsområde. (Foto: Tim Riediger)

DAGTILBUDTIL DE YNGSTE

Indsatsen og arbejdet for at etablere yderligere pladser til børn i alderen under tre år har været enormt, og allerede den 1. juli 2015 kunne Skolefor-

eningen tilbyde 432 pladser til aldersgruppen. Yderligere pladser er på vej og flere nye udbygningsprojekter i arbejde.

Ved udgangen af næste år vil der således være hele 537 vuggestuepladser til rådighed. Skoleforeningen er glad for, og også lidt stolt af, at have kunnet udvide dagtilbuddene til de yngste børn i så stort et omfang i løbet af ganske få år.

Der er tale om en usædvanlig udvikling, der skyldes, at Skoleforeningen har formået at tiltrække både almene

Læring og undervisning med dansk sprog og kultur har mange facetter. (Foto: Tim Riediger)

– samt i stigende grad kommunale – tilskud til udbygningen af daginstitutionsplasser til børn under tre år.

INDSATSOMRÅDER

På skoleområdet er indsatsstrategien »Styrk læringsmiljøerne og løft fagligheden i daginstitutioner og skoler« i skoleåret 2014-2015 for alvor blevet synlig på institutionerne og i Skoleforeningens virke.

For at målfæste indsatsstrategien har Skolekontoret igangsat initiativer, der specifikt og bredt holder fokus på børne- og læringsmiljøet. Indsatsområderne »undervisningsdifferentiering«, »ny fælles evaluering«, »læseindsatsen på skolerne« og fælles pædagogiske dage med emnerne »klasseledelse og teamsamarbejde« er med til at udvikle den pædagogiske praksis på skolerne.

Styrelsesmedlem og fhv. formand Per Gildberg foretog indvielsesakten for Ringvejens Vuggestue i Flensborg. (Foto: Martina Metzger).

SPROG OG LÆSNING

Skoleforeningens indsatsområde »Sprog og Læsning« samt det koncept, som udvalget i det foregående år har udarbejdet for at styrke børnenes sprog- og læseudvikling, er i 2014 blevet omsat til praksis. Udvalget fulgte med spænding omsætningen af blandt

andet Læsesklub, udvikling af handleplaner for sprog og læsning på skolerne samt anvendelse af sprogstrategier rundt omkring på daginstitutioner og skoler.

De mange læseinitiativer rundt omkring i Sydslesvig vidner om, at der aktivt arbejdes på at styrke vores børns sprog- og læsekompetence.

SKOLEFRITIDSTILBUD

Med skoleåret 2014-2015 har Skoleforeningen fået klarlagt grundstrukturen på skolefritidsområdet. Skolefritids tilbuddet på skolerne er enten organiseret ved en SFO (skolefritidsordning) eller en ved en HFO (heldags skolefritidsordning).

På grundskolerne er der SFO'er, mens der er HFO'er på fællesskolerne og på de skoler, der har udstationerede fællesskoleklasser 7-8. klassetrin.

Undtagelsen er Harreslev Danske Skole og Hiort Lorenzen-Skolen, som begge er grundskoler, men som har HFO'er. Forskellen mellem en SFO og en HFO ligger i fleksibiliteten i tilmeldingen og i udbuddet af aktiviteter, men det pædagogiske indhold i arbejdet er ens for begge tilbud. Begge ordninger er med til at udvikle børne- og læringsmiljøerne på skolerne.

Fælleselevrådet opfordrede i april alle skoler til at deltage i Grænseforeningens hap-pening: Tegn Danmarks fremtid. (Foto: Lise Christophersen)

FÆLLESELEVRÅDET

Elevrådene fra de sydslesvigske fællesskoler og grundskoler med elever op til 8. klasse danner tilsammen et fælleselevråd, som skal varetage elevernes og elevrådenes interesser over for Skoleforeningen og andre organisationer.

Fælleselevrådet har afholdt fire møder, hvor de har diskuteret og også taget stilling til pædagogiske emner i Skoleforeningen. Således har både indsatsen for læsning, heldagskolen og undervisningsdifferentiering været behandlet i fælleselevrådet, som er kommet med konkrete og meget differentierede udmeldinger.

I juni sendte formand Udo Jessen en gruppe unge superhelte - Sydslesvigmen - tværs gennem Danmark for at oplyse om mindretallet. (Foto: Ina Grønvig).

KARAKTERSAGEN

Mens sidste års dimissioner blev afholdt under indtrykket af den såkaldte »karaktersag«, hvor Uddannelses- og Forskningsministeriet havde indført en ny omregning af vore eksaminers karakterer uden at tage højde for Skoleforeningens betænkeligheder, kunne dette års studenter og talere med glæde og tilfredshed konstatere, at parterne havde fundet en løsning, der tilgodeser såvel Forskningsministeriets som Skoleforeningens interesser.

Af den indgåede aftale fremgår det,

at Skoleforeningens gymnasier på baggrund af dokumenterede forskelligheder til de offentlige tyske skoler udgør en selvstændig statistisk population, og som sådan har en egen omregning.

Løsningen gælder fra optaget i sommeren 2015 med tilbagevirkende kraft for studenterårgangen 2014.

Elevudvekslingen i uge 45-47 er populært. (Foto: Tim Riediger)

FERIEBESØG OG ELEVUDVEKSLING

Der er kommet skub i antallet af nye ferieværter i Danmark. Tallet er steget med 40 ferieværter og viser, at Skoleforeningens tætte samarbejde med Grænseforeningen har båret frugt og fået vendt en årelang negativ udvikling.

Elevudvekslingen mellem Danmark og Sydslesvig i uge 45 og 47 er støt stigende. I år var 248 elever fra Sydslesvig og Danmark på besøg hos hinanden.

FAMILIESPROGKURSUS

Voksenundervisningen har i et samarbejde med SSF og Skoleforeningen søsat en ny kursusform, hvor forældre lærer dansk sammen med deres børn. Kurset var et vellykket pilotprojekt udbudt i et samarbejde mellem Sydslesvigsk Forening, Skoleforeningen og Voksenundervisningen.

Der arbejdes på at tilbyde familiekurset med 4 årlige kurser til nye forældre i mindretallet.

UNGDOMSSKOLEN OG HØJSKOLEN

Ladelund Ungdomsskole fortsætter igen i år med fuldt hus. Beliggenheden tæt ved fællesskolen i Læk har ført til, at syv af skolens elever fortsætter i 10. klasse i Læk samtidig med, at de bor på Ungdomsskolen.

Jaruplund Højskole er inde i en god udvikling med mange nye tiltag, der er med til at styrke skolens synlighed og attraktivitet.

NYE LOKALITETER

Overflytningen af forvaltningsenheder til Christian Paulsen-Skolen er tilendebragt. Vi glæder os over resultatet og til at kunne præsentere lokaliteterne for de mange brugere og den almindelige sydslesvigske offentlighed.

HELHEDSKONCEPT PÅ SILD

For det kommende år vil der være fokus på at få igangsat byggeriet for et helhedskoncept på Sild.

Vi ser fortrøstningsfuldt på muligheden for at komme i gang med byggeriet, da Skoleforeningen allerede med opbakning fra Det Sydslesvigske Samråd har sendt en ansøgning af sted til Sydslesvigudvalget.

Beslutningen om at igangsætte om- og udbygningen af Duborg-Skolen er et højt prioriteret anliggende, og vi forventer, at en beslutning herom vil ske i løbet af efteråret 2015.

UNDERVISNINGSSASSISTENTER

Fra Kiel har Skoleforeningen modtaget besked om at være omfattet af en tilskudsordning, der skal føre til ansæt-

Skoleforeningens Underholdningsorkester/ Skurk har i sin femte sæson haft et travlt år bag sig, bl.a. ved at spille til fejringen af København-Bonn erklæringerne i Berlin, hvor orkesteret høstede stor ros. (Foto: Martin Vondran)

telse af undervisningsassistenter til fordel for elever i grundskolen.

Vi glæder os til at komme i gang med at realisere de nye muligheder og håber, at ordningen kan være med til at styrke undervisningsdifferentieringen og inklusionen af elever med særlige behov.

God læring og undervisning forudsætter veluddannede pædagoger og lærere. (Foto: Daniel Dürkop).

DIGITAL LÆRING

I Danmark bliver efterhånden flere og flere undervisningsmaterialer udgivet digitalt. Derfor står vi over for en stor udfordring med at få gjort disse undervisningsmaterialer tilgængelige for vores daginstitutioner og skoler.

Udfordringen er, at vores mange institutioner er jævnt spredt ud over et stort geografisk område, og at den digitale infrastruktur i Slesvig-Holsten ikke har samme beskaffenhed, som den

man kender nord for grænsen. Derfor skal der investeres i at forbedre institutionernes internetforbindelser til undervisningsbrug.

UFORMEL OG FORMEL LÆRING

Igen i år har vores børn, elever og unge i et utal af sammenhænge og ved deltagelse i arrangementer oplevet, at læring og undervisning med dansk sprog og kultur har mange facetter.

I flæng kan nævnes et lille udpluk: filmfestival, lejrskole og efterskoleophold, udvekslingsbesøg, børneteater, oplæsningsseancer, frivillig musikundervisning, kor- og atletikstævner, Grøn Festival, klassisk musik i børnehøjde, skolefritids- og heldagsskoleaktiviteter, Sydslesvigman, efterskoledag, lypiger i New York, skurke i Berlin og innovationspris til eleverne i Risum Skole/ Risem Schölj.

Skoleforeningen har styrket sin oplysningsindsats over for nye medlemmer med et nyt velkomsthæfte, der informerer om mindretallet i sin helhed. (Foto: Gertrud Terman- sen).

2000 børn og unge og flere hundrede voksne var i maj samlet til Grøn Festival på A.P. Møller Skolen i Slesvig. (Foto: Tim Riediger)

Ja, man kan blive helt forpustet; men alt i alt vidner det om, at Skoleforeningen sprudler af liv og af mange spændende aktiviteter.

Her går både uformel og formel læring og undervisning i spænd og bygger på, at lysten til at lære er en vigtig motivations- og udviklingsfaktor.

Vi er bevidste om, at god læring og undervisning forudsætter veluddannede pædagoger og lærere, der på en nærværende måde i dialog og samtale formår at sætte fokus på det konkrete anliggende.

TAK

Jeg vil hermed gerne takke Skoleforeningens mange medarbejdere for et særdeles veludført arbejde til fordel for

vores børn og unge.

Ligeledes vil jeg takke de mange samarbejdspartnere, der i årets løb har bidraget med værdifuld støtte og opbakning.

Tak til Generalkonsulatet samt Sydslesvigudvalgets medlemmer og sekretariatsmedarbejdere for deres aktive medvirken og store engagement ikke mindst i forbindelse med karaktersagen.

Bygger videre på et stærkt fundament

Af forstander Karsten Biering Dressø

Med ordene fra afgående forstander for Jaruplund Højskole Dieter Paul Küssner "... hermed overdrager jeg dig nøglerne til Jaruplund Højskole, og husk - nøglerne er kun til låns..." var jeg den heldige, der for godt et år siden, den 1. oktober 2014 blev ansat til at følge i rækken af dygtige og engagerede forstandere for Jaruplund Højskole.

Ordene ved overdragelsen er vigtige at huske, idet de danner grundlag for de beslutninger, der skal træffes

fremadrettet. Som forstander er man ansvarlig for, at der bygges videre på det gode, der er med henblik på at udvikle højskolen fremadrettet, så man om mange år kan videregive nøglerne til den næste forstander, der så fortsat kan bygge videre på et stærkt fundament.

TRE BEN

På Jaruplund Højskole, Sydslesvigs danske højskole, har vi i et stærkt samarbejde påbegyndt en udviklingsproces, der skal sikre skolens fortsatte

Jaruplund Højskoles forstanderpar Karsten og Anni Dressø. (Foto: Lars Salomonsen)

høje aktivitetsniveau, og sikre at flere unge fra Danmark deltager på de læn- gerevarende efterårs- og forårskurser. Højskolen arbejder på at "stå på tre ben": korte kurser af en til to ugers varighed, udlejninger og konferencer samt "lange kurser" af 13, 20 og 33 ugers varighed.

De korte kurser er primært målrettet danske kursister i alderen 60+, og de lange kurser er primært målrettet unge med en gennemsnitsalder på 21 år. Det er vor målsætning indenfor de næste tre år, at mindst halvdelen af vore elever på de lange kurser kommer fra Danmark og de øvrige nordiske lande, og at de her på højskolen møder mennesker fra andre lande og mindretal rundt om i hele Europa. Samlet set er over 95% af vore kursister/ elever fra Danmark, og vore registreringer over aktivitetsniveauet tyder på, at der kommer mere end 3.000 kursister/ elever/ sydslesvigere på Jaruplund Højskole i løbet af 2015.

FOKUS

I vor udviklingsproces har vi i fællesskab sat fokus på klarhed, formulering af værdigrundlag, mission, vision og målsætninger. Disse er efterfølgende blevet godkendt af Jaruplund Højskoles bestyrelse og Skoleforeningens styrelse.

Vi har valgt at formulere vort værdigrundlag som følger:

"Jaruplund Højskole er en grundtvigsk højskole, der formidler folkelig oplysning, livsoplysning og demokratisk dannelse, og vi bygger på værdien af gensidig respekt, værdien af forskellighed, værdien af positivt livssyn, værdien af dialog, værdien af levende fortællinger og fællesskab, med plads til alle samt mulighed for personlig udvikling".

En højskole, der er båret af folkelig forståelse, der vil andre uden at opgive

sig selv. Vi håber på, at alle, der besøger Jaruplund Højskole på den ene eller anden måde vil opleve, at vi møder mennesker, der hvor de er og med venlighed.

Da vi i havde sat ord på Jaruplund Højskoles værdier i ovenstående formulering, var turen kommet til beskrivelse af vor mission – vor berettigelse som sydslesvigsk dansk højskole – og efterfølgende vor vision opdelt i målsætninger. Efter en periode med en god dialog mellem alle os medarbejdere og samarbejde med bestyrelsen blev nedenstående mission og vision godkendt.

Vor mission er, at formidle Sydslesvigs historie og kultur, at formidle det at være en del af et mindretal, at formidle nordiske og europæiske strømninger samt at udvikle mennesker gennem viden, dialog og indsigt og derigennem skabe grundlag for refleksion.

Vor vision er, at have en fyldt højskole, og gøre det så godt, at dem, vi møder, bliver positive ambassadører for Jaruplund Højskole og Sydslesvig.

Målsætningerne er formuleret, så de er målbare, og det gælder for vore årselevtal, økonomi, etablering af en skolekreds og for sikring af en fortsat god og attraktiv arbejdsplads.

PROGRAM

Sommerens mange kurser er gennemført med succes, og mens vi er i gang med efterårets lange kursus med de unge elever har vi planlagt næste års korte kursusprogram. Dette program kommer snart på gaden og kan fra den 1. december læses på vores hjemmeside. Hvis der i et af kursustilbuddene er et foredrag, man kunne tænke sig at deltage i, er man altid velkommen til at kontakte højskolen og høre, om der er plads til at deltage.

Vi håber fortsat at se mange deltagende sydslesvigere.

Med den store interesse og opbakning til Jaruplund Højskole, som jeg har mødt efter min tiltrædelse, tror jeg på, at vi ved fælles hjælp når vore målsætninger indenfor en årrække, og at vi som sydslesvigsk danske højskole kan være en aktiv bidragsyder til samspillet mellem Danmark og Sydslesvig.

Dansk Forfatterforening havde en uges seminar i efteråret på højskolen, hvor illustratør Annette Carlsen i anledning af den grundet kritisk indlæg i Sydslesvig omdiskuterede forfatter Egon Clausen og et foredrag, han holdt i Flensborg, lavede denne tegning.

REJSEKONTORET

Nytænkt afdeling gik i luften

Af leder Sally Flindt-Hansen

Rejsekontoret samarbejder med Grænseforeningen i Danmark om projektet Sydslesvigske Børns Ferierejser, som arrangerer ferieophold og udvekslingsrejser i Danmark. Herigennem får eleverne en kulturel oplevelse og et sprogligt boost, og ikke mindst knyttes der personlige kontakter mellem Danmark og Sydslesvig, som ofte holder i mange år frem.

Rejsekontoret vejleder også om efterskoleophold i Danmark og fungerer som serviceorgan for lejrskoler og danske skoleklasser, der er interesserede i at besøge Sydslesvig.

Med ovennævntes tiltrædelse den 1. april gik en nytænkt afdeling i skoleforvaltningen officielt i luften. Rejsekontoret har som mål at skabe levende forbindelser mellem Danmark og Sydslesvig og er samlingssted for rejseaktiviteter inden for Skoleforeningen. Fysisk holder Rejsekontoret til på Christian Paulsen-Skolen i Flensborg.

SOMMERFERIEREJSER

Projektet Sydslesvigske Børns Ferierejser har efterhånden næsten 100 år på bagen. Og selvom den moderne families forventninger til en sommerferie bevæger sig væk fra ønsket om fire ugers

afslapning i egen baghave, kunne vi i sommeren 2015 alligevel konstatere, at projektet er alt andet end ved at uddø.

146 ferie børn rejste i 2015 af sted til i alt 146 ferieværter i Danmark. Blandt disse værter var 40 nytilmeldinger (en fordobling i forhold til 2014), som ønskede at blive hjemme i ferien og åbne deres hjem for en sydslesvigsk »bousbror- eller søster«.

Det er glædeligt med så mange nye ferieværter, og næste år vil vi igen bestræbe os på at få endnu flere nye ferieværter.

Interessen for at blive ferie barn er blandt de sydslesvigiske elever fortsat stabil, og vi modtog også til denne sæson mange tilmeldinger.

BUS I STEDET FORTOG

52 ferie børn blev selv kørt og hentet, mens 92 børn rejste med Rejsekontorets fællestransporter.

Grundet de seneste års store irritation over togtrafikken i Danmark, valgte vi i år udelukkende at arrangere

Fantastisk ferie for Vesterled-børnene - gruppefoto fra Legoland og fra Wowparken. (Fotos: privat)

buskørsel, som er forløbet fint med undtagelse af enkelte byer, hvor busen havde problemer med at holde det planlagte sted, som for eksempel bag Københavns Hovedbanegård i København. Takket være vores engagerede rejseledsagere, som hurtigt fik gang i kommunikationen med ferieværterne, og de afslappede og fleksible buschauffører lykkedes det spontant at finde et alternativt holdested i hovedstaden. Det er vigtige erfaringer at samle for Rejsekontoret i forhold til fremtidens busruter.

Selvom den fælles ud- og hjemrejse er en essentiel del af ferie barn-oplevelsen, er det ikke bekymrende, at stadig flere familier vælger at organisere rejsen privat og personligt aflevere barnet og møde værtsfamilien. Det er et tegn på, at der skabes relationer mellem familierne.

LEJRSKOLE

Næsten hver eneste sydslesviger kan berette om sine dejlige sommerferieoplevelser på Vesterledlejren nær Hvide Sande. Også i sommeren 2015 har Rejsekontoret haft fornøjelsen af at tilbyde to hold, som hver opholder sig på Vesterled i 12 dage.

Interessen for Vesterled er stor, og ikke kun de tilmeldte børn i alderen 8-12 glæder sig. Også de to teams omkring lejrene, som hver består af en leder og fem dygtige hjælpere, glæder sig til at give børnene en fantastisk ferie.

KYSTSANATORIET

For tredje år i træk har vi i samarbejde med Sundhedstjenesten sendt 44 børn til kystsanatoriet i Hjerting. De fantastiske rammer med det dygtige personale har igen i år inviteret til uforglemmelige sommerferieoplevelser for alle deltagere.

og får en spændende udlandserfaring uden mor og far – for de fleste er det første gang, de rejser over grænsen alene.

Det er ikke kun noget der rykker – det modner også gevaldigt. For nogle elever fører det til en kontinuerlig kontakt med samme udvekslingsven, mens andre udvekslingspar ikke har harmoneret så godt og ønsker en ny partner året efter. Især dette må siges at være et stærkt og beundringsværdigt karaktertræk hos de unge, som trods en mindre succesfuld udvekslingserfaring ikke har mistet modet, men har lyst til at kaste sig ud i projektet igen med en ny udvekslingspartner.

Rejsekontoret

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sommerferiebesøg	434	444	390	316	310	212	211
heraf genbesøg	319	346	294	252	244	190	171
heraf nye ferieværter	115	98	96	64	66	22	40
Vesterledlejren	59	59	65	58	108	104	106
Hjerting Kystsanatorium0	0	0	70	20	40	63	63
Elevudveksling	0	56	102	200	220	232	*
Antal deltagere i alt	493	559	627	594	678	611	380*

*Antallet af elevudvekslinger i uge 45-47 ligger ikke fast i skrivende stund.

ELEVUDVEKSLING

Et personligt boost udover det sædvanlige: I 2015 går vi den femte sæson med »Elevudveksling uge 45-47« i møde.

Projektet er populært. Fortsat har mange skoleelever fra både Danmark og Sydslesvig vist interesse for mødet med en jævnaldrende og dennes skolehverdag på den anden side af grænsen.

Rejsekontoret fungerer her udelukkende som et mellemlid, der matcher udvekslingsparrene efter alder og interesser – herefter er bolden givet op, og de unge skal selv tage kontakt til den fremmede elev. Som udvekslingselev oplever man en anden måde at være dansk på, en anderledes skolehverdag

Elevudvekslingens styrke er, at den er baseret på gensidighed: To familier åbner deres hjem for hinandens barn. Rejsekontoret ønsker at bringe elevudvekslingen ét niveau højere op, nemlig dér hvor en udvekslingsrelation fra uge 45-47 videreføres til en sommerferierejse sommeren derpå.

SOCIALE NETVÆRK

»Alle skulle prøve at have ferie børn«, skrev en ferievært i juli 2015 i Facebook-gruppen »Sydslesvigske Børns Ferierejser«, som vokser ugentligt. Her kan alle involverede ferie børn og deres forældre, ferieværter, udvekslingselever, forældre til Vesterled-børn og alle andre, som brænder for sydslesvigske børns ferierejser, holde sig opdaterede,

dele informationer og lade hinanden få glæde af søde, sjove og hyggelige anekdoter fra deres ferieoplevelser – lige meget om det var i 1955, 1985 eller 2015.

Rejsekontoret samler i øvrigt altid på gode historier til hjemmesiden www.feriebarn.dk og modtager gerne disse på info@feriebarn.dk.

SÆSONEN 2016

Fortæl dit personlige netværk i Danmark om Rejsekontoret, og gør dem nysgerrige efter at høre mere om både sydslesvigske børns sommerferierejser og elevudveksling, så vi kan sende endnu flere børn af sted i 2016. Som ferievært skal man ikke stå på hovedet for at give feriebarnet »en sommerferie ud over det sædvanlige«. Feriebarnet deltager i familiens feriehverdag på værtens præmisser og forventer ikke særbehandling.

EFTERSKOLE

Rejsekontoret behandler ansøgninger om støtte til efterskoleophold samt vejleder elever og forældre om valg af efterskole.

I skoleåret 2015-2016 flytter 44 sydslesvigske ind på én af de mange efterskoler i Danmark. Forskellige tiltag i samarbejde med Efterskoleforeningen og Grænseforeningen i løbet af de seneste år har gjort informationer om efterskoleophold mere tilgængelige for de sydslesvigske unge.

Et af disse har for eksempel været »Efterskolernes dag«; et messearrangement på henholdsvis A.P. Møller Skolen og Duborg-Skolen, som gav de unge mulighed for at møde efterskoler fra Danmark. Herudover har Cornelius Hansen-Skolen og Duborg-Skolen i samarbejde med Rejsby Europæiske Efterskole arrangeret »Et Døgn på Efterskole«, som var en stor succes og afsluttedes med et arrangement for forældrene, som også fik lov til at snu-

se til efterskolelivet.

Sidst men ikke mindst tilbyder et antal skoler i Sydslesvig hvert år deres elever at prøve efterskolelivet i 14 dage. Eleverne deltager i denne periode i efterskolelivet og undervisningen på lige fod med efterskolens regulære elever og oplever på denne måde, om efterskolelivet er det rigtige for dem.

»PÆDAGOGISK TURISTKONTOR«

Det nye Rejsekontor ønsker ikke kun at planlægge og koordinere ferierejser og elevudveksling, men i det hele taget at samle alle grænseoverskridende rejseaktiviteter, der har et pædagogisk sigte.

Skoleforeningen modtager ofte henvendelser fra skoleklasser eller foreninger i Danmark, der ønsker at besøge Sydslesvig i forbindelse med en lejrskole eller et studieophold.

Rejsekontorets vision er at blive et serviceorgan for udefrakommende, som vil til Sydslesvig, men ikke ved, hvor de kan bo godt og billigt eller hvilke seværdigheder, der er spændende for deres elever at se. Det er ikke altid det, der står i rejseføreren eller på nettet, der er det bedste, og mange faktorer, som for eksempel opholdets tidspunkt, elevernes alder, budget, faglig sammenhæng for rejsen, har indflydelse på, hvad der giver mening at se på turen i Sydslesvig.

Interessen for Sydslesvig er stor blandt danske skolelærere, og denne positive tendens kan vi kun fremme, hvis deres elever tager herfra igen med en »fed« og for dem relevant oplevelse i kufferten.

For at samle den nødvendige know-how ønsker rejsekontoret i samarbejde med et netværk af relevante sparringspartnere inden for uddannelses-, kultur- og turismesektoren at tilrettelægge nogle rigtig gode pakkeløsninger. Denne kreative proces påbegyndtes i efteråret 2015.

TAKTIL HJÆLPERNE

Uden jer ville vi ikke kunne skabe de mange gode relationer mellem Danmark og Sydslesvig.

Tak til vores engagerede ferie børns konsulenter, til de frivillige hjælpere fra Sydslesvig, som føler en helt særlig forbindelse til ferie barns arbejdet, tak til Dansk Sundhedstjeneste, som hvert år arbejder for at sende ferie børn til Hjerting og tak til Grænseforeningens foreningskonsulent Claus Jørn Jensen,

der kører Danmark tyndt på jagt efter ferieværter.

Tak til Grænseforeningen og Efterskoleforeningen for samarbejdet i 2015. Tak til Rendbjerg-, Hjerpsted- og Vesterled-teamsene, der med deres store overskud, tryllerier i køkkenerne og deres smittende humør giver alle børn en helt fantastisk oplevelse.

Tak til alle; I er alle med til at mange elever hvert år kommer af sted på en »grænseoverskridende« rejsse.

DANSK VOKSEUNDERVISNING I SYDSLESVIG

Undervisning til voksne

Af sekretær Anne Winkelströter

Dansk Voksenundervisning er det centrale sted i Sydslesvig for udbud af undervisning til voksne inden for et bredt udvalg af fag og emner.

Voksenundervisningens øverste organ er et repræsentantskab, som består af repræsentanter for danske organisationer og institutioner i Sydslesvig samt for de med disse samarbejdende frisere.

Repræsentantskabet vælger et voksenundervisningsnævn på syv medlemmer, som vælges for et år ad gangen. Nævnet fungerer som forretningsudvalg for repræsentantskabet. Nævnets formand er Erik Andresen (Danmarks Lærerforening i Sydslesvig), mens Charlotte Bassler (SSF for Flensborg Amt) er næstformand. De øvrige nævnsmedlemmer er Blide Borg (Den Slesvigske Kvindeforening), Anna-Louise Holste (SSF for Sydtønder Amt), Erika Jentzen (DSH - Foreningen af Aktive Kvinder), Maike Lohse (SSF) og Jens M. Henriksen (Dansk Centralbibliotek).

SÆSONEN 2014-2015

I sæsonen 2014-2015 blev der for første gang gennemført et familiesprogkursus, hvor forældre kan lære dansk sammen med og af deres børn. Kurset var et vellykket pilotprojekt udbudt i et samarbejde mellem Sydslesvigsk Forening, Skoleforeningen og Voksenundervisningen.

Der arbejdes på at tilbyde familiekurset med 4 årlige kurser til nye forældre i mindretallet.

I sæsonen 2014-2015 har Voksenundervisningen igen haft et flot aktivitetsniveau. Der blev i kursusåret 2014-2015 gennemført 423 kurser med 4470 deltagere. I forhold til sæsonen 2013-2014 er tallene dermed næsten uforandrede.

Danskundervisningen ligger fortsat på førstepladsen af det samlede kursusudbud og udgør hele 68%. Der blev gennemført 77 kurser i dansk for begyndere og 209 kurser i dansk på et højere niveau.

På andenpladsen efter danskkurserne ligger kurserne inden for motion og

bevægelse. Enkelte kurser har her haft op til 23 deltagere, og det ser ud til at denne udvikling vil fortsætte.

Det er glædeligt at se, at der fortsat er stort behov og interesse for vores kurser.

	Kurser	Deltagere
Dansk for begyndere	77	805
Dansk for viderekomne	203	1909
Dansk litteratur	6	62
Frisisk	2	20
Russisk	2	12
Italiensk	2	18
Gymnastik for damer	5	63
Gymnastik for blandede hold/herrer	32	374
Motion i vand	3	22
Yoga, mavedans, pilates, stretching	25	268
Aerobic, Zumba	12	194
Dans, linedance	2	28
Håndarbejde	3	32
Syning	7	58
Madlavning	1	11
Porcelænsmaling, glas	5	37
Tegning, maleri	4	34
Kunst, kultur	5	168
Husflid, hobby, blomsterbinding, pileflet	12	103
Kor, orkester, musik	9	156
IT	2	20
Aktive pensionister	4	76
I alt	423	4470

I 2014 er der modtaget 85.682,22 euro i offentlige tilskud – dette svarer til en stigning på 2751,73 euro i forhold til 2013.

I gennemsnit har der været 11 deltagere pr. kursus, og der er i alt afregnet 7920,52 undervisningstimer.

På tallene kan man tydeligt se, at Voksenundervisningen fortsat har et højt aktivitetsniveau, og at det er en fast bestanddel af det danske mindretalsliv i Sydslesvig.

I sæsonen 2014-2015 har Voksenundervisningen igen haft en bod ved de danske årsmøder. Den 21. juni 2015 var

Voksenundervisningen således repræsenteret på friluftsmødet i Slesvig. Interesserede kunne både være med i en quiz om Voksenundervisningen, komme med kursusønsker og forslag

og få alle informationer om kurser og Voksenundervisningens aktiviteter. Bodden var en stor succes, og Voksen-

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Kurser	394	379	390	430	423
Deltagere	4256	4211	4196	4595	4470

undervisningen vil også fremover være repræsenteret på årsmødet og deltager på skift fra år til år i de forskellige friluftsmøder.

AFSLUTNINGSARRANGEMENTET

Sæsonafslutningen 2014-2015 fandt sted i Kobbermølle den 3. juni 2015. 30 deltagere besøgte Industrimuseet i Kobbermølle og fik en rundvisning i udstillingen.

Efterfølgende fulgte selve mødet – også i Industrimuseet – med fremlæggelse af Voksenundervisningens årsberetninger ved formanden og sekretærens gennemgang af talmaterialet for kursusåret 2014-2015.

HJEMMESIDEN

Voksenundervisningens nye hjemmeside www.voksenundervisning.de er nu online. På siden kan man finde en aktuel kursusliste, alle kursussteder, ledere og lærere samt alle informationer om Voksenundervisningen.

Derudover er det nu muligt direkte at tilmelde sig til enkelte kurser via hjemmesiden.

Nu 90 år gammel

Af arbejdsudvalgsformand Erik Jensen

Oprindeligt en forening – stiftet 1925 – for tidligere elever og andre med tilknytning til Duborg-Skolen.

Nu et arbejdsudvalg bestående af tidligere lærere og elever, der tilstræber at vedligeholde og styrke forbindelsen til den traditionsrige skole på Duborg Banke.

DUBORG-SKOLEN, KUN EN SKOLE?

Alle har en mening om skole, for alle har besøgt en, og den fylder på godt og ondt deres erindringer.

Det kan være erindringer om lærere, det kan være kammeraterne, eller det kan være ganske særlige, prægende oplevelser af den ene eller anden art. Duborg-Skolen adskiller sig ikke fra andre skoler i så henseende, og så al ligevel.

Duborg-Samfundets eksistens i nu 90 år viser det.

Også i det forgangne år har vi i Duborg-Samfundets arbejdsudvalg kunnet glæde os over mange og gode kontakter til tidligere lærere og elever. Især for de ældre årgange er Duborg-Samfundet et omdrejningspunkt og en vej til kontakt med gamle skolekammerater.

For at opretholde kontakten til tidligere elever udsender Duborg-Samfundet en gang om året – kort før jul – et årsskrift i papirform. Det forgangne år udkom Duborg-Samfundets årsskrift atter i papirform i en ganske omfangsrig udgave, der også kan læses på Duborg-Samfundets hjemmeside www.duborg-samfundet.dk. Desuden indbød vi den 10. juli til

jubilarsammenkomst i Duborg-Skolens festsal og kunne glæde os over pænt fremmøde fra 25-års jubilarer og op-efter, men der var især mange 50-års jubilarer og endnu ældre årgange. Vi havde et par hyggelige timer, inden turen for norges vedkommende gik til årets dimission af studenter og realister 2015 i Idrætshallen, mens andre gik i byen for sammen at genopfriske gamle dage.

Således kunne alt være i den skønneste orden, men det var påfaldende, at der var færrest af de ”yngste jubilarer”, 25-års jubilarerne, skønt årgangen mønstrede 140 studenter i 1990. Det viste sig, at årgangen havde planlagt at mødes på et senere tidspunkt – uden for skoleferien.

Det er helt fint, at årgangene holder sammen og holder kontakten med hinanden, og takket være de såkaldt sociale medier, facebook m.v., er de gamle elever løbende i forbindelse med mange årgangskammerater.

Det er en kendsgerning, som vi i arbejdsudvalget skal forholde os til. For Duborg-Samfundet taber måske noget af sin betydning, i det mindste som en fysisk adresse.

Udviklingen forstærkes af den kendsgerning, at vi i det sidste par år har haft færre indbetalinger – vores eneste indtægtskilde – og uden midler kan bla. årsskriftet ikke blive ved at udkomme i papirform, skønt der fortsat er mange, der sætter pris på at have et rigtigt hæfte i hånden.

Trykning af de omkring 4000 eksemplarer plus porto til udsendelsen æder vores indestående op i løbet af få år. Det er derfor ikke urealistisk at forestil-

le sig, at der i en nærmere fremtid kun er et årsskrift på hjemmesiden.

Ønsker man, at der fortsat skal udkomme et årsskrift i papirform, er det vigtigt, at man får betalt det årlige bidrag på 5 euro/ 40 dkr. på en af Duborg-Samfundets konti Danske Bank Reg.-Nr 1551 kontonr. 8045321 eller Union Bank (Flensborg) IBAN 78 21520100 0000 0215 20. BIC UNBN-DE21XXX.

De faldende indtægter får også indflydelse på arbejdsudvalgets mulighed for at give legater til afgangselever, således som det har været tradition i mange mange år.

Lad mig nu berolige læseren. I 2015 kommer der også et årsskrift, hvortil vi allerede er i gang med at samle stof. Ligger du inde med bidrag, f.eks. fotos fra klasesammenkomster, gerne ledsaget af en lille beretning om jeres sammenkomst, så send den til Duborg-

Duborg-Skolen for små 100 år siden.

Samfundets arbejdsudvalg v/ Erik Jensen, Marienallee 55, D 24937 Flensborg, mail: eriksuna@gmail.com.

De tidligere elever og læreres medlemmer er noget af det, der gør Duborg-Skolen til mere end en skole.

Skolen udgør et centralt kapitel i ungdomsårene, der - om man nu kan lide den tanke eller ej - ikke sådan kan stryges i erindringsbogen.

DANSK CENTRALBIBLIOTEK FOR SYDSLESVIG

Biblioteket – det levende mødested

*Af kommunikationsmedarbejder
Rita Jakobsen*

Primo 2015 satte Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig kurs mod nye mål i forhold til den hidtidige vision, som blev formuleret og vedtaget i 2007. På en flot dag i februar var alle medarbejdere samt bestyrelse samlet på Jaruplund Højskole for få input til nye tanker bl.a. fra Inge Tang Nannerup fra Aalborg Bibliotekerne. Gennem oplæg, gruppearbejde og debatter kom der mange nye spændende ideer, som

efterfølgende er blevet behandlet og prioriteret.

Vi har formuleret vores nye vision under overskriften "Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig: stedet, hvor du møder alt det danske." Udover at være mødested for dansk kultur dækker vi selvfølgelig fortsat det slesvigske og nordiske aspekt i henholdsvis Den Slesvigske Samling og via samarbejdet med Nordisk Informationskontor.

Som mange andre biblioteker oplever vi stadig et højt antal besøgende,

men vores gæster kommer også for andet end at låne bøger, musik og film. De kommer for at læse/ studere i fred og ro, eller mødes med andre, for at læse aviser eller tidsskrifter inden de f.eks. skal til foredrag eller koncert.

Derfor fortsætter vi med at gøre biblioteket til et attraktivt mødested.

NYETIDER, NYE HUSE

Med den officielle åbning af det nye Slesvig Bibliotek i februar 2015 er vi nået et kvantespring med vore udlånssteders indretning.

Den store make-over startede med to nye bogbusser i 2008, nyindretning af Flensborg Bibliotek i 2008-2010. Herefter flyttede Slesvig Bibliotek til Slesvighus i september 2011. 2013 nyindretning af Husum Bibliotek.

Efter nogle år i Slesvighus måtte vi sande, at rammerne for Slesvig Bibliotek på Lolfod 89 var alt for små. Det var tænkt som "lidt, men godt", men lidt blev dog for lidt. Løsningen fandt vi sammen med Dansk Kirke i Sydslesvig og Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig. Vi rykkede herefter til Ansgarbygningerne i Bismarcksgade 18a, hvor vi fik skabt et dobbelt så stort, moderne og hyggeligt bibliotek til børn og voksne.

I august 2015 har vi i Flensborg etableret et nyt område for unge: "Palæet", hvor både siddepladser og reoler er skabt af brugte træpaller. Mads Meng, elev på Duborg-Skolen, stod i spidsen for dette spændende og alternative indretnings- og genbrugsprojekt.

FRA FOLKETINGSVALG TIL SLAGER-MUSIK

Det er ikke nok at lave flotte huse og køre tusindvis af kilometer med de farverige bogbusser. Der skal også puttes spændende og relevant indhold på hylenderne, og der skal være attraktive digitale bibliotekstilbud som fx e-reolen.

Biblioteket og SSF havde inviteret Dorthe Kollo til at fortælle om sit liv, og måske synger hun en sang i april på Flensborg Bibliotek. (Foto: c-hg-m-press Berlin/ Ingo Höhle)

dk, hvor fra vore brugere kan hente e-og lydbøger.

Og så er der alle de kulturelle tilbud. Der har i årets løb været mangfoldige aktiviteter for alle aldersgrupper.

En håndfuld har dog skilt sig ud.

De færreste vil forbinde dansk og tysk slager-musik med et bibliotek, men vi havde fornøjelsen af et besøg af slager-sangerinden Dorthe Kollo, som har danske rødder og tidligere har boet i lokalområdet. Hun fortalte om sin netop udgivne selvbiografi og gav smagsprøver på nogle af hendes populæreste sange til et begejstret publikum.

I juni var der folketingsvalg, og vi inviterede til en klassisk valgaften foran fjernsynet den 18. juni. Med et delta-

Der var spænding til det sidste på valgaftenen på Flensborg Bibliotek. (Foto: DCB)

gerantal på over 60 personer – alt fra 12-70 år plus en hund, må vi antage, at der er basis for en ny tradition med at samles til folketingsvalg. For at høre lidt om dansk politik – på den uformelle måde – og sammen med andre følge de spændende begivenheder og indslag på TV. Der blev også talt politik ved bordene – dansk politik, men også set fra Sydslesvig – og de sidste gæster måtte smides ud lidt i kl. 23.

KAJ OG ANDREA PÅ VISIT

Udstillingsprojektet "Nøj' det for børn", som var arrangeret af Center for Undervisningsmidler og biblioteket med stor opbakning og støtte fra en række sydslesvigiske foreninger samt fonde, blev et stort tilløbsstykke.

Udstillingen fra Danmarks Radio har hidtil kun været vist én gang i København, og det var derfor lidt af et scoop, at det lykkedes os at få udstillingen til Sydslesvig. Udstillingen viser ved hjælp af plancher og diverse rekvisitter over 50 års produktion af dansk børnetv.

Udover udstillingen var der tilbud til ca. 300 sydslesvigiske skoleelever om at deltage i workshops, der alle relaterede til filmmidiet, f.eks. kortfilm, animationsfilm og børnetv. Også børnehavnene blev inviteret på udstillings-

besøg. Biblioteket havde fornøjelsen af at have ca. 250 børnehavnene til rundvisning i udstillingen, og børnene fik deres kulturelle rygsæk fyldt op med fortælling, sang og leg ud fra de kendte børnetv-figurer.

Samtidig med udstillingen lavede biblioteket en lille kampagne for mulighederne for at se dansk tv i Sydslesvig.

Bogbussen på sommerudflugt til Citti Parks indløbscenter. (Foto: DCB)

BOGBUSSEN PÅ SOMMERUDFLUGT TIL CITTI-PARK

Tidligt om morgenen mandag den 18. august 2015 trillede bogbussen Dagmar ind i Citti-Parks indkøbscenter. Målet med bogbus-aktionen var at fortælle gæsterne i Citti-Park om mindretallet og om biblioteket. Og det lykkedes til fulde.

I løbet af ugen fik biblioteksmedarbejderne snakket med rigtig mange sydslesvigere, tyskere og danskere, og der var stor interesse for både at høre om biblioteket og Den Slesvigiske Samling samt mindretallets tilbud som f.eks. teater og koncerter.

Slesvig-Holstens kulturminister Anke Spoorendonk kiggede forbi og lagde herefter følgende kommentar på bibliotekets Facebook-side: "Jeg har lige haft lejlighed til at kigge til bogbussen i Citti Park i Flensborg. Flot aktion, mange samtaler og besøgende.

Soll heißen: Ich hatte gerade die Ge-

legenheit, den Bücherbus in Aktion im Citti Park in Flensburg zu erleben. Ganz tolle Initiative. Bibliotheken sind cool und haben einen großen Mehrwert für unsere Gesellschaft“

NY LEDELSE

I starten af 2015 meddelte bestyrelsesmedlemmerne André Pastorff og Georg Buhl, at de ikke ønskede at genopstille som hhv. formand og næstformand. I februar blev advokat Christian Jürgensen og leder af Offener Kanal, Bjarne Truelsen så valgt til hhv. formand og næstformand. Begge sidder tillige i Det sydslesvigske Samråd.

I løbet af april 2015 meddelte bibliotekschef Alice Feddersen bestyrelsen og medarbejderne, at hun ville gå på pension. Efter 32 år, heraf de sidste 20 som chef, ønskede hun at gå på pension per 1. november 2015.

Bestyrelsen vurderede herefter for-

Komponisten Carl Nielsen ville i år være fyldt 150 år. Som en hyldest til den danske komponist havde jazzsangeren Tine Bruhn, New York, tidl. Flensburg, sammensat et program med hans sommersange. Sammen med den dansk-syd-koreanske pianist og komponist Jakob Park og den unge fremadstormende bassist Tobias Dall gav hun koncert i Flensburg i juli. Arrangør: DCB og SSF

skellige muligheder for fremtiden. Fokus var at søge et mere konkret samarbejde med andre organisationer, og at afsætte tid til at undersøge dette grundigt.

I en midlertidig periode frem til 31. december 2017 er stillingen som bibliotekschef derfor blevet besat internt med den nuværende souschef, Jens M. Henriksen, og stillingen som souschef er overgået til leder af Team Børn, bibliotekar Anni Søndergaard.

BIBLIOTEKER SKABER MERVÆRDI

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig har vedvarende fokus på at følge bibliotekers udvikling, og vi bestræber os på altid at have et tidssvarende tilbud – både hvad angår materialetilbud, bibliotekets fysiske rammer samt det kunde- og brugerorienterede område.

Bibliotekselskere og -brugere har alle dage vidst, at biblioteker spiller en afgørende rolle for lokalbefolkningen, både når det handler om litterære oplevelser, viden og inspiration samt tilbud om rum til møder, studier eller bare almindeligt hyggeligt ophold.

Ifølge en rapport fra primo 2015 fra den uafhængige Tænketaank "Fremtidens Biblioteker", indikerer helt nye undersøgelser, hvilken værdi biblioteker reelt skaber og har for samfundet.

For første gang nogensinde er der sat kroner og ører på nogle af disse værdier.

Undersøgelsen dokumenterer, at biblioteker nyder godt af en enorm good-will i samfundet og bidrager samfundsøkonomisk med langt mere, end de koster os. F.eks. i form af stimulering af børns læselyst og -evne, hvilket udmønter sig i bedre resultater i skolen, højere uddannelse, og slutteligt bedre jobs med højere skattebidrag, som kommer retur til samfundet. I tilgift kompenserer biblioteker for en stor

del af den sociale arv, som en del børn fra udfordrede hjem befinder sig i - bl.a. fordi biblioteker er et gratis tilbud.

Kulturminister Anke Spoorendonk debatterer en tysk bibliotekslov med teamleder Nina v. L. Steensen på Folkemødet 2015. (Foto: DCB)

DANMARK INSPIRERER TIL SLESVIG-HOLSTENSK BIBLIOTEKSLOV

Landet Slesvig-Holstens kulturminister fra SSW, Anke Spoorendonk er

sig bevidst om bibliotekers kulturelle og samfundsøkonomiske værdi. En af hendes mærkesager er derfor også en bibliotekslov efter dansk model. Til Folkemødet på Bornholm i juni 2015 arrangerede Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig en debat mellem Anke Spoorendonk og politikere og kulturpersonligheder fra Danmark om udsigterne til en tysk bibliotekslov. Vores indsats har således også positiv effekt på - og inspirerer den kulturpolitiske dagsorden i regionens flertalsbefolkning.

DEN SLESVIGSKE SAMLING

Den 1. februar 2015 startede historiker Klaus Tolstrup Petersen som ny ansvarlig i Den Slesvigske Samling. Klaus skal varetage den daglige drift, projekter og formidlingen af samlingens materiale. Nyt er det dog, at forskning skal indgå i kerneopgaverne.

Det første projekt er en bogudgivelse om samlingens grundlægger, den tidligere rigsdagsmand Gustav Johannsen, som forventes at være færdig ved udgangen af 2016.

Den Slesvigske Samling fortsatte i

Den slesvigske Samling. (Foto: DSS)

2015 projektet "Den Slesvigske Samling som forskningsbibliotek", som blev søsat i 2014.

Det har i 2015 betydet en fortsat digitalisering af den ældste bogbestand og mikrofiche. Etablering af en forskningspc med adgang til en række genealogiske portaler og databaser, afholdelse af slægtsforskerdag med deltagelse af ca. 350 slægtsforskere fra både Tyskland og Danmark samt indgåelse af samarbejdsaftaler med relevante forskningsinstitutioner.

Den Slesvigske Samling har i foråret 2015 været med til at afholde to foredragsarrangementer og to udstillinger i samlings lokaler.

Udover ovennævnte udstilling og foredrag ved "Forskningens døgn" har samlings i samarbejde med den lokale slægtsforskningsforening "Ahnenforscherstammtisch Flensburg", afholdt foredraget "Godshollændere" ved cand.mag. og slægtsforsker Inger Buchard, og i marts stod samlings for udstillingen "Local Heroes", som var en udstilling af karikaturtegneren Kim Schmidts tegneserier fulgt op af en tegneserieworkshop for børn i alderen 8-12 år.

Udstillingen var en stor succes og blev efterfølgende opstillet i indkøbscenteret i Citti-Park.

STYRKET SAMARBEJDE

Forskningsafdelingen og Den Slesvigske Samling har på en række områder fælles mission og målsætninger. Bl.a. arbejder begge afdelinger for at fremme historisk og videnskabelig forskning og formidling og for at fremme kendskabet til Sydslesvigs særpræg, ligesom de har fælles målgrupper i form af forskere, studerende og slægtsforskere.

Derudover repræsenterer de to afdelinger med deres samlede materialebestand en unik mulighed for, at

personer med interesse i Sydslesvigs historie og kultur på et og samme sted kan få adgang til både kilder og litteratur om regionen. Der ligger med andre ord et stort potentiale i at Forskningsafdelingen og Den Slesvigske Samling i fællesskab arbejder hen mod at opfylde disse målsætninger og imødekomme disse målgrupper.

Det var således med dette mål for øje, at de to afdelinger i foråret indførte fælles træffetider og i april gik sammen om at lave en udstilling og foredragsrække om Første Verdenskrig i forbindelse med Forskningens døgn. Dette blev i efteråret fulgt op af yderligere tiltag i form af fælles udstillinger og fælles foredragsaftener.

FORSKNINGSAFDELINGEN

Af leder Mogens Rostgaard Nissen

I år kunne vi afslutte projektet "Det danske mindretal".

I april 2014 havde dokumentarfilmen "De glemte danskere" premiere i København og Flensburg, og i efteråret 2014 blev det tilhørende undervisningsspil og -materiale præsenteret på den nyudviklede hjemmeside HYPERLINK "<http://www.mindretallet.dk>" www.mindretallet.dk.

I indeværende sæson har medarbejderne i Forskningsafdelingen holdt ca. 20 forskellige foredrag i Flensburg og i Danmark.

Det er blevet til mange spændende dage med konferencer, foredrag, udstillinger, rundvisninger og undervisningsforløb. Bl.a. kan vi nævne konferencen "Militärische Konfrontation. Dänemark, die Bundesrepublik und die DDR im Kalten Krieg" i samarbejde med Universität Flensburg, Syddansk Universitet, Scheersberg og Zentrum für Militärgeschichte und Sozialwissenschaften der Bundeswehr.

Foredragsdag i Alsion i anledning af 60-året for København-Bonn-erklærin-

gerne. Forskningens Døgn: En foredragsdag om Første Verdenskrig med deltagelse af ca. 120 elever fra Duborg-Skolen og A.P. Møller Skolen.

Jesper Thestrup Henriksen har stået for et undervisningsforløb med titlen Det dansk-tyske forhold efter 1945, for BA-historiestuderende på Syddansk Universitet. I efteråret har Jesper desuden undervist masterstuderende på Forsvarsakademiet i Den kolde krig og termonuklear krig.

To gange i år har vi haft udstillingen "1864 i Flensborg" i Den slesvigske Samling. Udstillingen er baseret på vore mange billeder fra krigen i 1864, og fokus er rettet mod Flensborg som lazaret-by for danske, preussiske og østrigske soldater.

Som i sommeren 2014 blev der ligeledes i august 2015 afholdt sommerskole på Christianslyst for universitetsstuderende i samarbejde med Syddansk Universitet, Kiel Universitet og Greifswald Universitet.

Temaet var denne gang "Fra fjende til partner – dansk-tyske forhold 1940-1955". Både i 2014 og 2015 er sommerskolen blevet vurderet højt af de deltagende studerende – både fagligt og socialt – og vi forventer, at flere af deltagerne vælger at skrive specialer om emner relateret til grænselandet.

I løbet af 2014 skrev vi otte kronikker til Flensborg Avis, og tre af disse blev samlet og udgivet med Sydslesvigsk Årbog 2014 under titlen Sydslesvig kalder – mindretallets budskaber til Danmark.

Den 23. december blev den første af en lang række artikler om Første Verdenskrig bragt i Flensborg Avis. Artikler serien går under fællesbetegnelsen "Sydslesvigere i krig", og artiklerne tager afsæt journalisten Jens Nielsen Jensens breve til sin hustru Ellen og hendes breve til ham. Han var soldat på Vestfronten frem til efteråret 1917, og der er samlet 1-2.000 breve mel-

lem de to. Vi bringer i samarbejde med Flensborg Avis månedlige artikler frem til slutningen af 2018.

I efteråret 2015 har vi udgivet fotobogen "Forandring Flensborg", som den norske fotograf Peter Lucas har stået for. I bogen er der vist 48 historiske billeder fra Flensborg, som alle ligger i vores arkiv, og disse billeder er stillet op over for 48 nye fotografier. På den måde vises den bygningsmæssige forandring, der har fundet sted i Flensborg gennem de seneste ca. 125 år.

FORSKNINGSPROJEKTER

Merete Bo Thomsen har siden september 2014 arbejdet med sit ph.d.-projekt. Arbejdstitlen for projektet er Danskhed og dansksindede i de sydslesvigske landdistrikter 1919-1945, og det er en undersøgelse af, hvordan og under hvilke betingelser, de dansksindede i de sydslesvigske landdistrikter praktiserede og forvaltede deres danskhed i denne periode.

Merete har desuden udgivet artiklen Flensborg den 24. maj 1943 i Sønderjyske Årbøger om fejlbombningen af den danske børnehaven i Batterigade.

Jesper Thestrup Henriksens ph.d.-projekt, der startede i juni 2013, skrider frem som planlagt. Projektet har arbejdstitlen Vanskeligt venskab. Dansk-Vesttysk sikkerhedssamarbejde 1945-1964, og han har efterhånden – efter en del vanskeligheder – fået adgang til de relevante kilder.

ARKIVSAMLINGERNE

Vi har modtaget ca. 20 arkivmeter arkivalier fra over 30 forskellige foreninger, institutioner og personer. Bl.a. Pastor Paul Tappes prædikener gennem ca. 40 år, mange fotografier fra redaktør Carl Hagens, Karen Margrethe Pedersens arkivalier, lyd- og videobånd m.m. fra hendes forskningsprojekt om det danske sprog i Sydslesvig samt

Flensborg Roklubs samling af fotografier og arkivalier. I løbet af året har vi desuden modtaget godt 1.000 fotografier og ca. 100 historiske film.

Dertil har vi scannet og registreret ca. 1.700 billeder, mens der er arkiveret 360 arkivpakker, primært fra Dansk Generalsekretariat. Ved udgangen af 2014 er der således registreret 13.600 billeder, mens der er 1.500 forskellige arkiver.

ADGANG TIL GAMLE ARKIVFOTOS FRA SOFAEN

I foråret 2015 gik websiden arkiv.dk i luften, og indtil nu har det været en kæmpe succes. Arkiv.dk gør det muligt at søge på vore arkivalier hjemme fra sin egen stue, og det er muligt at se de omkring 15.000 billeder, vi har scannet og lagt ud på siden. Det er også muligt at få tilsendt filer med de billeder, som er fundet på arkiv.dk.

SYDSLESVIGS FOLKEUNIVERSITET

Bliv klogere via folkeligt formidlede forskningsresultater

*Af Alice Feddersen
og Elke Damerow, sekretariatet*

Sydslesvigs Folkeuniversitet har også i løbet af 2015 gennemført en række forelæsninger. Det er foreningerne Historisk Samfund, Dansk Kirke i Sydslesvig, Kirkehøjskolen, Borgerforeningen, Duborg-Skolen og Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, der planlægger og gennemfører de forskellige foredrag.

Emnerne har f.eks. været "48 år på Christiansborg" og "Om kristendom, magt og politik". Der er i gennemsnit 20 deltagere per forelæsning, så Folkeuniversitetet vil fremover fortsat være et aktivt tilbud i Sydslesvig. Der er po-

tentielle muligheder for at udvide med flere forelæsninger – også om naturvidenskabelige temaer, såfremt der er foreninger, som har interesserede til disse emner.

Sekretariatet er repræsenteret i Komitéstyrelsen for Folkeuniversitetskomiteer i Danmark og i Folkeuniversitetsnævnet, hvilket har afsmittende virkning på oplysningsarbejde om Sydslesvig i mange forskellige sammenhænge f. eks. i universitetsverdenen og Dansk Folkeoplysnings Samråd.

Læs mere om Sydslesvigs Folkeuniversitet:

<http://www.dcbib.dk/om-biblioteket/folkeuniversitetet>

Glade og taknemmelige danske sydslesvigere kigger nærmere på en tulipanmark under deres ophold på Bennetgaard. (Foto: privat)

DANSK SUNDHEDSTJENESTE FOR SYDSLESVIG

Et år med overordnede emner

Af formand Randi Kuhnt

Denne beretning kommer i høj grad til at handle om de overordnede emner, vi i forretningsudvalget har været involveret i og taget stilling til. Det har været mange, men et af de emner, som i særlig grad skilte sig ud, var at finde en kompetent efterfølger til Stinne Døssing.

FORRETNINGSUDVALGET

Arbejdet i forretningsudvalget er ikke blevet mindre med årene. Tingene er

blevet mere komplekse, det overordnede ansvar mere tyngende, men også mere meningsfyldt. Alle i forretningsudvalget er klar over den ansvarsopgave, hver især frivilligt har påtaget sig.

Kompetencerne er forskellige, og lige præcis dette faktum gør, at vi kan trække på hinanden. Den gensidige tillid er af uvurderlig betydning for at få et godt og konstruktivt samarbejde op at køre.

Sundhedstjenestens tre kerneområder står som fundament for vort samlede arbejde. Hjemmeplejen, skole-

sundhedstjenesten og plejecentret. Hver af disse afdelinger har en leder, som står til ansvar ikke bare for gennemførelsen af det daglige arbejde, men også det økonomiske ansvar er uddelegeret til afdelingerne.

Medansvaret for hele Sundhedstjenestens ve og vel er dermed lagt ud på flere hænder. Medejerskabsfølelsen er blevet udbygget, hvilket har været en positiv proces for mange ansatte. Bevidstheden om, at den enkeltes indsats og ansvarlighed er med til at udbygge og stadfæste en sund organisation, er vokset.

Til alle, der er ansat i organisationen, vil jeg sige en stor tak for deres daglige indsats. I mit møde med mange af dem fornemmer jeg en parathed til at give lidt mere end det nødvendige.

NY FORRETNINGSFØRER

I slutningen af 2013 meddelte Stinne Døssing, at hun ønskede at gå på pension.

Vi skulle have tid nok til at finde en kompetent efterfølger. Hvis vi anså det for nødvendigt med længere tid end beregnet, var hun villig til at blive i Sundhedstjenesten i den periode.

Forretningsudvalget brugte megen tid på at arbejde med og formulere en stillingsbeskrivelse, og stillingen blev opslået i maj 2014. Vi var glædeligt overraskede over, hvor mange kompetente ansøgere, vi kunne registrere. Vi valgte at pege på Tom Petersen.

Han blev ansat allerede medio august. Vi anså det for vigtigt, at han kunne få en indkøringsfase sammen med Stinne Døssing, så de processer, der var sat i gang, samt kendskabet til stort og småt kunne blive mere glidende.

I slutningen af oktober blev det Toms tur til at styre skuden alene.

Vi har stor tillid til, at Sundhedstjenesten bliver ført videre i den af os afstukne retning. Som leder er det vigtigt

at have pondus og personlighed. Denne egenskab gør sig herligt gældende i Tom Petersen som person.

Bennetgårds leder Lola Lecius Larsen med medarbejderne Margrit og Marianne. (Foto: Bernd Bossemeier)

BENNETGÅRD

Bennetgårds videre skæbne har været et stort arbejdsområde i forretningsudvalget.

Der har været skrevet og drøftet meget, og mange har set med ængstelse på stedets fremtid. Grunden til overvejelse om nedlægnings var, at fondsstøtten siden 2008 har været stærkt faldende. Bennetgård er afhængig af fonds- og legatstøtte for at kunne opretholde det enestående tilbud for vore ældre medborgere i mindretallet.

Da man i 2012 kunne se, hvor det bar hen, gjorde man en ihærdig indsats for at samle penge ind på anden måde. Der blev oprettet en støtteforening, der blev indsamlet midler både i de danske og mindretallets kirker, og man skrev nødråb til mange samarbejdspartnere.

Efter flere krisemøder og atter gennemgang af muligheder og støttetilsagn fra foreninger blev det besluttet at fortsætte med Bennetgård i en periode på 3 år. Alle håber på, at man inden for dette tidsrum vil finde bæredygtige vilkår for Bennetgårds fremtid.

Inden denne beslutning havde den afholdte leder Lola Lecius Larsen sagt

op men valgte så alligevel at fortsætte.

HJERTING

Udover et tilbud om et rekreativt ophold i Danmark for vort ældre mindretal, har vi også et tilbud for de yngre i mindretallet, nemlig Kystsanatoriet i Hjerting.

Igennem flere år er der tænkt nye tanker om, hvordan tilbuddet kan og skal se ud anno 2014/15 og videre ud i fremtiden. Vi mener at have fundet en god model i tæt samarbejde mellem skoleforeningens PPR-kontor, Lungeforeningen og skolesundhedstjenesten. Ud over at finde en fremtidsorienteret model skulle vi også igennem forhandlinger om forlængelse af kontrakten med Lungeforeningen.

I december 2014 kunne vi afslutte dette forløb med en forlængelse af kontrakten frem til udgangen af 2017. I det kommende forløb vil vi udvikle og løbende evaluere de nye tiltag.

Medarbejderne på kystsanatoriet er kommet med nye og kreative overvejelser omkring det daglige arbejde, som er med til at give nogle af vore mindretalsbørn et tiltrængt pusterum.

CLEMENTSHUS

Takket være en stor støtte fra A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond kunne vi i løbet af 2014 gå i gang med en tiltrængt renovering af Clementhus i Bredsted. Huset er en perle fra 1700-tallet, smukt beliggende i byens kerne.

Beboerne bliver løbende orienteret om udviklingen. Alt i alt er glæden over, at huset nu kan holde stand i mange år større, end de ubehageligheder nogle her og nu går igennem.

TAL

Regnskab og budgetter er en tilbagevendende størrelse på vore forretningsudvalgsmøder. De er vort sty-

ringsinstrument for alle beslutninger og tiltag. De er med til at give os en orientering om, hvad vi kan og vil vægte. Det er grundlaget for mange diskussioner og overvejelser.

Hver enkelt leder får på møderne mulighed for at fremlægge økonomien i deres område.

Dette gøres med en meget åben og ansvarsbevidst holdning.

KRITIK

Af og til er vi nødt til at tage stilling til negative udmeldinger og klager. Det er ikke bare noget, der bliver skøjtet hen over. Vi er alle klar over, at det at køre så stor en organisation ikke kun kan skabe tilfredshed og glæde. Det daglige arbejde består først og fremmest i at imødekomme og servicere den enkeltes behov. Jeg er overbevist om, at alle har et ønske om at skabe tilfredshed og glæde blandt dem man arbejder med. Vi er alligevel indimellem nødt til at være lydhyre over for konstruktiv kritik. Den slags kritik kan være en hjælp til at se på og evaluere faktiske forhold.

TAK

Til sidst vil jeg rette en tak til alle vore medarbejdere og samarbejdspartnere. Det er godt at mærke den støtte og interesse, der er for vor organisations arbejde. Den økonomiske støtte fra Danmark er uundværlig. Tak til Sydslesvigudvalget for jeres ægte interesse for vort arbejde. Samarbejdet med de andre mindretalsorganisationer er ikke blevet mindre med årene, hvilket har medført større indsigt og respekt for hinandens arbejde.

REGNSKABSBERETNING

Af forretningsfører Tom Petersen

Samlet set er resultatet for 2014 i relation til det vedtagne budget tilfreds-

stillende. I en organisation som Dansk Sundhedstjeneste, hvor budgettet, som i offentlige institutioner i Danmark vedtages næsten to år forud, vil det altid være en udfordring at kunne holde et budget på samtlige poster.

INDTÆGTSSIDEN

Sundhedstjenesten har i 2014 samlet set haft godt 158.000 euro højere indtægter end det budgetterede. Årets tilskud fra Sundhedsministeriet har været 136.000 euro højere end budgetteret, hvorimod driftsindtægterne har ligget godt 14.000 euro under budget.

De samlede indtægter har således ligget godt 2 procent over budget, og driftsindtægterne ligget ca. 0,5 procent under budget.

Sundhedstjenesten har igen i 2014 kunnet glæde sig over at modtage 20.000 euro fra Alderdomshjemsudvalget, hvilket beløb bl.a. har været anvendt til indkøb af inventar.

UDGIFTSSIDEN

Sundhedstjenestens udgifter har i perioden været 154.000 euro højere end budgetteret, hvilket beløb udgør en afvigelse på ca. 2,2 procent. Resultatet før renter og afskrivninger ligger på 269.212 euro, hvilket stort set svarer til det budgetterede. Årets endelige resultat udviser et overskud på 26.792 euro.

De samlede personaleudgifter har samlet set ligget ca. 1,5 procent over det budgetterede. Der er totalt set tale om en stigning i forhold til 2013.

Skolesundhedstjenesten har haft en ubesat sygeplejerskestilling samt en ubesat stilling som skoletandlæge, hvilket har medført en besparelse på ca. 7 procent i afdelingen, medens administrations lønudgifter har ligget på ca. 20 procent under budgettet.

Den egentlige administrations personaleudgifter udgør for året knap 10 procent, hvilket må anses som væ-

rende passende i en organisation som Sundhedstjenesten.

Hjemmeplejens personaleudgifter udviser en budgetafvigelse på ca. 3 procent.

Dansk Alderdomshjem har haft et større forbrug på personaleomkostningerne, hvilken afvigelse udgør ca. 12 procent. Dette forhold skyldes bl.a., at der efter krav fra Medizinischer Dienst der Krankenversicherung (MDK) er foretaget en opnormering med en leder på fuld tid samt en sygeplejerske.

Der er herudover foretaget en opnormering til 3,7 fuldtidsansatte i terapien, og det skal endelig bemærkes, at en lønstigning på 4 procent ikke var forhandlet inden budgettet for 2014 blev vedtaget.

Ophold på Kystsantoriet har medført udgifter på 110.000 euro over det budgetterede, idet man på Kystsantoriet, ikke som forventet, har haft mulighed for at inddrage andre brugere i væsentligt omfang. For de kommende år vil ophold på Kystsantoriet i henhold til gennemførte forhandlinger kunne budgetteres med 775.000 euro.

Udgifterne til ophold på Bennetgaard har stort set svaret til det budgetterede.

Forbrug af levnedsmidler på Dansk Alderdomshjem har ligget over det budgetterede. Dette forhold skyldes navnligt, at der for at sikre valgmuligheder for beboerne er indkøbt ekstra portioner til den varme middagsmad. Strømforbruget på alderdomshjemmet har ligget over det budgetterede, og der gennemføres i øjeblikket en analyse af dette forhold.

Transportudgifterne ligger fortsat under det budgetterede. Besparelserne i forbindelse med overgang til leasing af Sundhedstjenestens køretøjer er også i 2014 slået igennem.

Nogle af de mange, der gør klar til forårsbasaren på Dansk Alderdomshjem Ellen Steen t.v. og Erna Geldmacher fra støttekredsen (Foto: Martina Metzger)

Posten Hus og Have har udvist en stigning i forhold til 2013. Sundheds-tjenesten har også i 2014 haft stigende udgifter til renovering af pensionist-lejemål i forbindelse med fraflytning, hvilke renoveringsarbejder for størstedelens vedkommende udføres af pedelteamet. Der er indført betaling af sikkerhedsstillelse ved nyindflytninger, som på sigt vil medvirke til at mindske disse udgifter.

På Dansk Alderdomshjem har man af hygiejniske årsager indført en ny beklædningsordning for medarbejderne, hvilket har medført øgede udgifter.

Fremmed pleje relaterer sig til aktiviteter i hjemmeplejen, hvor der har været et øget indkøb af ydelser fra kooperationspartnere. Dette skyldes delvist, at det har været nødvendigt med vikardækning i forbindelse med sygdom og dels, at der har været indkøbt

rengøringsydelser, som har kunnet viderefaktureres til klienterne.

Afskrivningerne i Sundhedscentret er lavere end budgetteret, hvilket skyldes, at mange indkøb bogføres som arbejdsredskaber og er straksafskrevet. For Dansk Alderdomshjems vedkommende afskrives der fortsat på anskaffet inventar efter ombygningen, ligesom anskaffelser betalt af gave fra Alderdomshjemsudvalget er bogført her. Endelig er der afskrevet på et særligt nyanskaffet badekar i sansebadet.

Nok at glæde sig over

Af provst Viggo Jacobsen

”Er du glad i dag, så er du selv ude om det, for der er nok at være ked af.” Sådan sagde Storm P. engang. Ja, der er nok at være ked af.

Lad os derfor glæde os over at leve i en fredelig egn, hvor ånden i Bonn-København erklæringerne efterleves, så vi som mindretalsmennesker kan leve et frit liv, udfolde os folkeligt, politisk og kirkeligt og hver på vores måde, og ud fra egne talenter bidrage til mindretallets kulturelle og kirkelige liv og dele det med flertalsbefolkningen.

Lad os glæde os over, at vi igennem de seneste generationer takket være mange dygtige menneskers vedvarende, engagerede, energiske og overbevisende indsats har fundet frimodighed til at løse op for forbehold og mis-tænkeliggørelse i grænselandet.

Den gensidige respekt er vokset videre langt ud over accepten og er blevet transformeret til glæde over grænselandets kulturelle bredde og mangfoldighed.

Det er heldigvis efterhånden kun et fåtal, der sætter spørgsmålstegn ved, at både dansk og tysk kultur er hjemmehørende i grænselandet.

Vi er heldigvis der i dag, hvor vi frimodigt tør opfordre engagerede i dansk og tysk kultur til at se det, som de kan bidrage med, som et tilskud til fællesskabet. Ja, de fleste af os har forhåbentlig oplevet, at ”den andens kultur” kan være en berigelse ind i ens liv, og det uden at man har mistet noget af ens eget. Tværtimod, så kan man blive bedre til at se og høre konstruktiv kritik i forhold til ens eget. Se nye vinkler på

og muligheder for egen udfoldelse.

Vi skal selvfølgelig ikke være blåøjet naive. Tilstanden er ikke statisk. Niveauet holdes ikke oppe uden en fortsat indsats. Folk i grænselandet vil vide, at dialogen altid er vigtig. Opfyldelsen af ånden i Bonn-København erklæringerne kommer ikke af sig selv. Her bør vi alle se, at vi har et medansvar. Erfaringerne fra det politiske liv viser desværre alt for tydeligt, at vi hurtigt kan presses tilbage i gamle modsætninger.

Via medierne ved vi også, at verden har rigeligt af voldsmedtede modsætninger. I det dansk-tyske grænseland har vi længe vist, at vi vil og kan noget andet. Den hjertelige dialog bidrager til gensidig forståelse, til fredelig sameksistens, til tryghed og til, at vi alle kan føle os hjemme her.

Ensretning må aldrig være løsningen.

Den nye salmebog, her Helligåndskirkens i Flensborg: Hardcover indbundet i mørklilla lærred med titel i guldpræg.

DANSK-TYSK SALMEBOG

Grænselandets tre biskopper deltog den 27. september 2015 i en fælles festgudstjeneste i anledningen af udgivelsen af den nye udgave af dansk-tysk salmebog.

For fem år siden nedsatte Dansk Kirke i Sydslesvig en redaktionsgruppe bestående af de tre danske præster Søren Agersnap, Sønder Brarup, Cecilie Brask, Rendsborg, og Ea Dal, Flensborg.

Under arbejdet opstod hurtigt den tanke at udvide bogen med et tillæg af tyske salmer fra den aktuelle tyske salmebog, Evangelisches Gesangbuch, oversat til dansk.

Argumentet var, at den nye salmebog dermed ville være endnu mere brugbar i menigheder nord for den dansk-tyske grænse. Dels i de tyske menigheder samt i den tyske St. Petri menighed i København. Men sandelig også i ferieregionerne langs vestkysten, hvor der jævnligt holdes tyske eller dansk-tyske gudstjenester. Redaktionsgruppen blev derfor suppleret med Christa Hansen, tysk præst i Haderslev, og Stephan Krueger, organist ved Helligåndskirken og Christuskirche i Flensborg, dvs. med indgående kendskab til både dansk og tysk salme- og meloditradition.

Gruppen har udarbejdet en salmebog med 288 salmer.

MENIGHEDERNES MEDLEMSTAL

I 2014 endte vi på 6147 medlemmer mod 6214 i 2013.

Hvad angår de kirkelige handlinger må vi desværre registrere en bekymrende tilbagegang vedrørende antal døbte børn og konfirmander.

Skoleforeningen meddeler, at der gik 485 børn i 8. årgang i skoleåret 13/14. Præsterne meddelte, at de havde 189 konfirmander. Altså langt under 50% af en årgang. Det er jo ikke mindst blandt disse børn og unge, vi skal hente frem-

tidens medlemmer.

Med til det negative billede hører, at præsterne og dermed menighederne nu oftere kommer i den situation, at ingen af forældrene ønsker at være medlem af menigheden. Hermed bliver det konfirmanden selv, der melder sig ind, når vedkommende er fyldt 14 år og dermed er blevet religionsmyndig.

I januar indviede Jaruplund danske kirke sit flotte nye kirkeskib, Wilhelm Gerhard Fuhrmanns model af Fregatten Jylland. (Foto: privat)

PRÆSTERNES BERETNINGER

Nogle præster kan berette om flere kirkegængere, andre om et faldende antal. En af Flensborg-præsterne videregiver tankevækkende tal fra en bedemand vedrørende begravelser. En del bedemænd har gjort sig selvstændige med eget kapel og med rig mulighed for at gennemføre begravelser helt uden præsters medvirken.

Bedemanden citeres for oplysningen, at nu er det kun 50% af begravelserne, hvor en præst medvirker. Der er bestilt en såkaldt "Redner" til 35% af begravelserne, og vedrørende resten er der ingen offentlig handling. Endvidere bliver det efterhånden mere almindeligt, at begravelseshøjtideligheden gennemføres efter at afdøde er blevet kremeret.

FORHOLDETTIL DSUK

På DSUKs lands- og repræsentantskabsmøde i 2014 blev det markeret, at

organisationen havde rundet de første 10 år.

På dette møde valgte de delegerede fhv. medlem af Europaparlamentet Anne E. Jensen til ny formand.

Det er Kirkerådets indtryk, at der i DSUKs bestyrelse er øget opmærksomhed om, at det danske arbejde i Sydslesvig, herunder det kirkelige, ikke kan sammenlignes med alt det øvrige kirkelige og folkelige arbejde, DSUK støtter. Der er en god dialog både med bestyrelsen, med DKS-udvalget og mellem de administrative enheder i Kirkekontoret i Flensborg og DSUKs hovedkontor i København.

Relationen og den konstruktive dialog er yderst vigtig, eftersom bevilningen fra Finansloven til den kirkelige virksomhed i Sydslesvig udbetales til DSUK, som samtidigt er arbejdsgiver for de danske præster. Sådan har det været siden den første danske præst blev sendt til Sydslesvig af Dansk Kirke i Udlandet i 1921.

Konfirmanderne i Harreslev satte action på høstgudstjenesten og sædemandslignelsen: Men noget faldt i den gode jord, og det voksede og kom op og gav 30, 60 og 100 fold. (Foto: privat)

SÅ KLARER VI RESTEN

Ved gruppearbejdet for DSUK-ansatte og menighedsrådsmedlemmer forud for lands- og repræsentantskabsmødet i 2014 blev der bl.a. sagt: "Send os præsten, så klarer vi resten!"

Altså, hvis DSUK kan finde lønnen til præsten og tager sig af den forpligtende arbejdsgiverdel, så vil de lokalt en-

gagerede i DSUKs mange menigheder finde de nødvendige midler til at finansiere resten af driften.

Sådan stort set også i Sydslesvig. Takket være tilskuddet i 2014 fra Finansloven på 14,8 mill. kr. via Kirkeministeriet og tilskuddet fra Nordkirche på 251.200 euro og menighedsmedlemmernes egne kirkebidrag kan vi være danske menigheder på "folkekirkelig vis".

Vi er det på forskellige måder. Vilkårene er forskellige. Grundlæggende har vi ikke så mange penge som i Folkekirken. Vi er afhængige af lokalt engagement og ansatte, der vil påtage sig et bijob. Mange steder er det især en kamp at finde en organist.

Mpiri-koret sang julen ind i Husum danske kirke i december.

ÆNDRINGERTIL 2020-PLANEN

Kreds 1

Kirkerådets strukturudvalg så et behov for ændringer vedr. Avenoft-stillingen. Den gennemførte ændring kom næsten af sig selv via strukturudvalgets drøftelser med menighedsrådene i Kreds 2.

Kreds 2

På et fælles møde fremsatte menighedsrådsmedlemmerne for Bredsted danske menighed ønsket om at indlede forhandlinger med Avenoft danske menighed om ganske enkelt at dele præst med dem. Der har tidligere været bånd den vej, og menighedsråds-

medlemmerne argumenterede ud fra frygten for at blive en overset del, når de to præster i Husum og Tønning skulle dele det store område. Den fortsatte dialog førte til en form for "forlovelse" mellem menighederne i Bredsted og Aventoft, forstået på den måde, at de fremadrettet deler præst. Bliver erfaringerne ved med at være så positive, betyder det, at stillingen som efterfølger til Jens Bach Nielsen kommer til at indbefatte de to menigheder.

Med pastor Ulrich Vogels indsættelse den 1. februar 2015 er der atter fuld besætning i henhold til anbefalingen i 2020-planen. Han skal fremadrettet betjene de to danske menigheder i Frederiksstad og Husum.

Ændringerne medfører, at der samlet set er sparet en præstestilling under Kreds 1 og Kreds 2.

De fem danske kirker/ menigheder i Flensborg arbejder sammen. Under overskriften "Flensborg Bykirke" indbydes til fælles tiltag. I juni var der f. eks. korkoncert i Ansgar Flensborg med musik af Carl Nielsen, Billund Kirkes Børne- og Ungdomskor samt trioen Zenobia (foto).

Kreds 3

Den ene stilling i Flensborg Nord efter pastor Sten Haarløv holdes vakant. Vi er endnu ikke nået til vejs ende i drøftelserne i Kirkerådets strukturudvalg vedrørende denne stilling.

Menighedsrådet ved Ansgar Kirke har udtalt, at der ikke er et akut behov for aflastning i sognet, men at menigheden bakker op om ansættelse af en provstipræst med tilknytning til sognet. For strukturudvalget og Kirkerådet har det været vigtigt, at vi fik tid til at gøre vore erfaringer med de særlige provstifunktioner tillagt andre stillinger. Disse provstifunktioner var jo netop tillagt stillingerne i Flensborg Nord tidligere.

Det drejer sig om funktioner som: sygehuspræst for de to store sygehuse i Flensborg, fængselspræst, webpræst samt forpligtelsen vedr. dækning i forbindelse med studieorlov. Der er endvidere blevet fremsat forslag om, at der skal gøres en kirkelig indsats over for de mange studerende ved universitetet i Flensborg, som i kraft af samarbejdet med Syddansk Universitet og den grænseoverskridende uddannelse har en dansk baggrund.

Da flere af disse funktioner rummer en ganske stor ekstra belastning, hvis de skal løses tilfredsstillende, arbejder strukturudvalget og Kirkerådet på, at vi

Minikonfirmanderne fra Jens Jessen-Skolens tredje klasse havde fuldt hus, da de til gudstjenesten palmesøndag i Sct. Jørgens Kirke i Flensborg opførte deres lille skuespil. (Foto: Erik Johansen)

finder en løsning ved hjælp af den vakkante stilling. Vi er i dialog med DSUK om oprettelsen af en stilling som "provstipræst".

Kreds 5

Pastor Bo Nicolaisens stilling er en 100% stilling, hvoraf 50% er afsat til sognarbejdet lokalt sammen med Christian Ulrich Terp. De sidste 50% gælder forpligtelsen i forhold til børn og unge og skole-kirkesamarbejdet. Disse 50% af Bo Nicolaisens stilling skal ses som det nødvendige supplement til Thomas Hougesens stilling.

Kreds 6

Ændringen er gennemført med Nikolai Steens ansættelse, idet menighederne i Sdr. Brarup, Thumby-Strukstrup og Midtangel nu deler præst. Denne sammenlægning har medført en reduktion på én præstestilling.

Med ændringen på Angel er der sparet en præstestilling. Dette er meddelt Kirkeministeren, hvilket har medført en nedjustering af bevillingen for 2015 på 300.000 kr. I Kirkerådet glæder vi os over, at Kirkeministeriet har valgt – sådan som vi tillod os at anbefale – at overføre midlerne fra denne besparelse til DSUKs øvrige arbejde.

Med strukturændringerne er der sparet 2 præstestillinger. Ja, egentlig er der sparet 3, idet to af præstestillingerne er på 50% mod tidligere 100%. Men begge har fået tillagt funktioner under Menighedernes Børne- og Ungdomsarbejde, og dermed er der atter tale om hele stillinger.

Lige til repetition: Ændringen af den hidtidige konsulentordning, der havde bestået siden 1.2.1988, blev nødvendig, idet styrelsen for Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger gjorde det klart, at de ikke ønskede, at samarbejdet vedr. denne skulle fortsætte, på trods af at konsulentordningen var støttet af Dansk Kirke i Sydslesvig.

DET SYDSLESVIGSKE SAMRÅD

Kirkerådets næstformand Peter Lynggaard Jacobsen er blevet medlem af det udvalg, der blev nedsat efter konferencen på Jaruplund Højskole, der havde et "Sydslesvig-Ting", Regionsmodellen og demokratidrøftelser på dagsordenen.

Udvalget skal komme med et udspil til en ændring af samarbejdet fremadrettet.

I forhold til regionsmodellen – som ikke indbefattede DKS – tillod Kirkerådet sig at fremføre forbehold med en (dyr?) gennemførlighedsundersøgelse.

For os var og er det springende punkt, om SdU, SSF og Dansk Skoleforening overhovedet vil fusionere, hvilket modellen forudsætter. Det spørgsmål, mente vi, måtte afklares, inden der bruges penge på at undersøge gennemførligheden.

Anklagen om mangel på demokrati i Sydslesvig rummer som regel henvisning til, at vi skal have et overordnet organ i Sydslesvig. Et organ med kompetence. Men det ligger i sagens natur, at et sådant organ ikke kan få kompetence, uden at nogen afgiver tilsvarende. Og vil og kan SdU det? Vil SSF? Vil Dansk Skoleforening? Ja, vi kan gentage spørgsmålet hele raden rundt.

Og så savner nogen, at Sydslesvig taler med én stemme? Jamen, hvorfor skal vi dog tale med én stemme? Har verden ikke oplevet nok af den slags?

Eller nogle savner, at der er eet sted at henvende sig, når man vil have information om arbejdet inden for mindretallet.

Igen, vi lever i 2015. Det er da legende let at finde information om mindretallet på nettet, og den mest kvalificerede information får man nu engang ved at henvende sig til den organisation, der står for det arbejde, man ønsker information om.

Man skal da ikke ringe til DKS for at

På børnebibeldagene oplevede børnene bl.a., at salmesang er bibelfortælling - her ved Helligåndskirken i Flensborg. (Foto: privat)

høre om SSFs arbejde eller omvendt.

MBU

Menighedernes børne- og ungdomsarbejdes såkaldte "julevandringer" har udviklet sig til en sikker succes i skolekirkesamarbejdet.

Børn får rige muligheder for at levedegøre juleevangeliet, idet de alle får en rolle, så i perioden fra 1.-17. december kørte karavanen ved Thomas Hougese og Bo Nicolaisen med det nødvendige udklædningsudstyr og praktiske redskaber rundt i det sydslesvigske landskab.

586 børn har deltaget i disse vandringer.

På A.P. Møller Skolen arrangerede MBU i tæt samarbejde med Stiftsudvalget for Haderslev Stift: SUK/Samtaleforum for Unge og Kirke, en stor ungekonference med temaet Viden og Tro. 950 elever fra Danmark og Sydslesvig mødtes på skolen og hørte foredrag af Holger Bech Nielsen, professor i teoretisk højenergifysik ved Niels Bohr-Instituttet, og Kristian Leth, forfatter og forsanger i bandet The William Blakes.

BYGGE- OG EJENDOMSSAGER

Kirkerådet har i 2014 prioriteret en gennemgribende restaurering af præstegården i Rendsborg og den nødvendi-

ge sanering af Slesvig Ansgar.

RENDSBORG

Præsteboligen trængte virkelig til en større omgang. Saneringsopgaven blev desværre større undervejs, efterhånden som håndværkerne fik frilagt gennemtærede vand- og varmerør samt rådne og knækkede spildevandsledninger og et par rottereder.

Præstefamilien måtte nødvendigvis genhuses i den lange periode, hvor huset var invaderet af håndværkere, og der skal herfra udtrykkes stor tak for familiens tålmodighed og engagement, medens arbejdet stod på.

DKS kan nu tilbyde præstefamilien en top moderne bolig.

SLESVIG ANSGAR

Saneringen blev nødvendig, fordi der flyttede nye brugere ind. I forbindelse med en såkaldt "Nutzungsänderung" stillede myndighederne store krav til brandsikringen, og hertil hørte en total udskiftning af det gamle elledningsnet. Det er blevet til en stor investering set med DKS' øjne.

Vi turde kaste os ud i opgaven ud fra overbevisningen og tilsagnet om, at der var vilje til et konstruktivt samarbejde mellem Dansk Sundhedstjeneste, biblioteket og menigheden om Slesvig Ansgar-bygningerne. Hermed kunne rummene atter fyldes med liv.

Der er indgået en brugeraftale med Dansk Skoleforening, og da de kun indgår brugeraftale med én part, påhviler det overordnede ansvar DKS.

Vi er dog i en tæt og frugtbar dialog med brugerne, og vi håber på et langvarigt, livsbekræftende, konstruktivt og gensidigt inspirerende fællesskab og samarbejde mellem menigheden, MBU-virket, biblioteket og sundhedstjenesten. Alt sammen til fordel for det lokale danske mindretal. Ung som gammel.

Både biblioteket og sundhedstjene-

sten er flyttet ind, og som bibliotekschef Alice Feddersen skrev i en mail forud for et af de mange koordinerende møder: "Vi glæder os til samarbejdet og VIL dette samarbejde til alles bedste".

LYKSborg

Menigheden ønsker en renovering af deres kirke. To arkitekter har givet et bud på muligheder med afsæt i den nuværende bygnings struktur, og renoveringen kan blive vellykket. Menighedsrådet kæmper for at finde midler, så de kan gå i gang.

Kirkerådet har foreløbig kun givet moralsk opbakning til at kæmpe videre for kirken.

MÅLOPNÅELSE

Vi skal igen og igen huske at kigge indad og selvkritisk stille os spørgsmålet, om vi omgås de betroede midler ansvarsbevidst og forsvarligt.

Alle organisationer bør således forholde sig til de tre begreber formål, delmål og målopnåelse. I en kirkelig organisation er det dog vanskeligt at forholde sig til "målopnåelse", for hvad er det for os i DKS?

Vores formål i 2015 er vi ikke i tvivl om. De lokale menigheder har gjort status ved generalforsamlingerne og sikkert internt forholdt sig til egne tal. Overbevisningen er, at menighedsrådsmedlemmer og præsterne bestræber sig på trofast at give videre fra den kristne og menighedens egne traditioner til næste generation. Hele tiden under det fortegn, at vi bliver ved med at kæmpe for menighedernes liv og vækst. Hvor vidt det lykkes er nok en trossag.

Se også: www.dks-folkekirken.dk

Øge kendskabet til dansk kirkeliv og -debat

Af Erik Johansen

Flensborg Kirkehøjskoles formål at øge kendskabet til dansk kirkeliv og -debat udlægger det nuværende udvalg rummeligt, når de tre årlige foredrag i februar, maj og september samt foredragsholdere hertil skal findes.

Den sæson, der i skrivende stund går på hæld, startede med et fantastisk oplysende og suverænt struktureret foredrag om "Den russisk ortodokse kirke i lyset af den seneste politiske udvikling i Rusland" ved adjungeret professor i kirkehistorie på Københavns Universitet, dr. theol. Christian Gottlieb. Det var på en gang både et underbelyst og aktuelt emne, hvor tilhørerne fik såvel den russisk ortodokse kirkes historie samt kirkens tilbagevenden til det russiske samfund efter 1989 og kirkens sociale koncept udførligt forklaret. Den store spørgelyst efter foredraget viste, hvor let forståeligt og overskueligt Christian Gottlieb havde formidlet det omfattende stof på den korte tid, der er til rådighed en sådan hverdagsaften.

Maj måneds foredrag, hvor Grænseforeningens formand, MF Mette Bock causerede over emnet "Har vi brug for grænser?" var i en helt anden boldgade og et godt eksempel på Kirkehøjskolens spændvidde og rummelighed. Mette Bock sagde blandt andet, at vi har brug for grænser for at kunne definere os selv i forhold til de andre, og at vi uden grænser ville være både identitetsløse og rodløse. Modsat skal vi også lære dem på den anden side af grænsen ordentligt at kende, så vi kan leve sammen og respektere hinandens

forskelligheder.

Septembers himmel er ikke bare så blå, men kom efter denne årbogs deadline også til at stå i salmesangens tegn. 27. september indviedes den nye dansk-tyske salmebog, og et par dage før, 22. september, indbød Kirkehøjskolen til en salmesangsaften med højskolelærer Aksel Kroglund Olesen. Han fortalte om nye salmer i Danmark de sidste 20 år og sang mange af dem sammen med deltagerne.

Programmet for 2016 er fastlagt, foredragsholderne er ved at blive engageret og den vante folder med de mange gode tilbud er på trapperne.

Vel mødt i 2016 til endnu et spændende og afvekslende år i Kirkehøjskolen.

45 år i Flensborg

Af Volker Schade

Y's Men International blev grundlagt i Ohio/ USA i 1922, Y's Men Europa i Tallinn i 1928, Y's Men Danmark i Ålborg i 1947, og Flensborg Y's Men's Club og Region Danmark i 1969.

Flensborg Y's Men's klub har rundet de 45 år nu, og spørgsmålet kommer naturligvis, er vores idealer, som er baseret på vores kristne arv, stadig gældende?

Jesus brød med alt det, der hed de og vi. Flytningestrømmen til Europa er en katastrofe, som opstår ved sortering af mennesker i "de og vi".

Her har vi i hvert fald opgaver, som skal løses. Måske magter vi ikke det store. Men lidt kan også gøre det.

Flensborg Y's Men's Club driver Bangla Shoppen i Nørregade 33 i Flensborg. Mange frivillige hænder skaber et overskud til at hjælpe.

"Jeg elsker den brogede verden trods al dens nød og strid; for mig er jorden skøn endnu som i patriarkerne tid". Når man siger: "Jeg elsker den brogede verden", så giver det jo kun mening, at jeg så også accepterer den. Det brogede består også af dem, vi ikke bryder os om.

Men det er helt klar, at de mennesker, der trækker læsset, har brug for opbakning og nye hænder.

Y's Men's er verdensomspændende i 71 lande og arbejder for tolerance og en bedre verden. Du er velkommen til at være med. I Flensborg er vi kvinder og mænd, som arbejder for en "broget verden med tolerance".

MENIGHEDERNES BØRNE- OG UNGDOMSARBEJDE I SYDSLESVIG (MBU)

Mange opgaver skal løftes

Af ungdomspræsterne Bo Nicolaisen og Thomas Hougesen

JULEVANDRING

Børn følger Jesusbarnets fodspor:

Alle børnene havde hver deres rolle i fortællingen om den første jul i Betlehem, der blev oplevet på en vandring med 5 stationer forskellige steder i Sydslesvig.

I Egerførde væltede teaterrøg ud fra garagen ved den danske kirke. Lidt forskrækkede, men også nysgerrige gik

Fra julevandringen i Ansgar Flensborg. (Foto: MBU)

førskolebørnene fra de to børnehaver på vandring efter det lille Jesusbarn.

Under stjernen i kirken fandt de hyrder og engle, og de tre vise mænd kunne overrække gaver til det lille barn.

Den første julevandring startede 1. december, den sidste 17. december

Der deltog i alt 606 børn i dette års julevandring

KONFIRMANDLEJRE

Fælles konfirmandlejr på Christianslyst 14.-15. marts:

Der deltog 100 konfirmander og 25 instruktører på dette års lejr. Tema var "livsglæde".

Fra konfirmandlejren på Christianslyst. (Foto: MBU)

Det var igen en fantastisk god lejr med en god atmosfære. Stor tak til de unge og præsterne for deres engagement.

MBU og Ten Sing-gruppen deltog i en konfirmandlejr i Abild nord for Tønder, hvor konfirmander fra Rendsborg, Aventoft, Satrup og Sporskifte var sammen i weekenden 11.-14. september.

Tema var bøn.

PÅSKEVANDRINGER

MBU har haft to påskevandring. Den første i Rendsborg Kristkirke, hvor deltagerne var minikonfirmander, og hele skolen deltog. En god oplevelse.

Fra påskevandring-gudstjenesten i Kristkirken i Rendsborg. (Foto: MBU)

Fra konfirmand-gudstjenesten i Abild kirke. (Foto: MBU)

I Frederiksstad deltog minikonfirmander og førskolebørn.

Påskevandringen starter med indtoget i Jerusalem, og næste station er skærtorsdag, hvor Jesus spiste sit sidste måltid sammen med sine disciple. Jesus vidste godt, at en af han disciple ville forråde ham og sagde "Sandelig siger jeg jer: En af jer vil forråde mig".

Under måltidet siger Jesus til sine disciple, at når han er væk, skal disciplene fortsætte med at mødes og spise. På den måde kan de nemlig huske ham, og han vil være med dem i brødet og vinen.

Derfor har man nadver i kirken.

Det slutter, som vi alle ved, med at Jesus blev korsfæstet og begravet langfredag, og på tredjedagen genopstod han, som vi også siger i trosbekendelsen.

I jødedommen tæller man dagen med, hvor tingene er sket, og derfor genopstod Jesus på en søndag.

Fra ungekonferencen på A.P. Møller Skolen i Slesvig. (Foto: MBU)

UNGEKONFERENCE

Ungekonferencen "Viden og tro" for gymnasieelever nord og syd for grænsen:

Onsdag den 28. januar mødtes 950 elever fra Danmark og Sydslesvig på A.P. Møller Skolen i Slesvig.

Konferencens formål var bla. at inspirerer til samtale indenfor emnet "Viden og tro".

Foredragsholdere var Holger Bech

Nielsen, professor i teoretisk højenergifysik ved Niels Bohr-Instituttet og Christian Leth, forfatter og sanger/The William Blakes.

Kristian Leth fortalte om sine egne oplevelser med viden og tro, og Holger Bech Nielsen kredsede omkring universets tilblivelse, og om der kunne findes en formel for "Gud", og hvis, ville den fylde alt for meget.

Efter foredragene var der mange kvalificerede spørgsmål til de foredragsholdere, og spørgsmålene fandene bredt fra religionens syn på aktiv dødsbistand til klimaforandringer ud fra et tros- og et videnskabeligt synspunkt. Der var også spørgsmål omkring universets tilblivelse og mørkt stof.

Christian Leht sluttede af med en halv times koncert.

Konferencen var arrangeret af Samtaleforum for Unge og Kirke (SUK) og MBU.

Fuldt hus i Ansgar kirke til salmesang. (Foto: MBU)

SALMESANG I ANSGAR

Der var fyldt op på alle kirkebænkene, da 300 elever fra en række af mindretallets skoler var taget til salmesang i Ansgar Kirke i Flensborg for at synge med på nogle af de danske salmer fra kirke-skole-projektet "livets nu & her", et samarbejde med Skoleforeningen og MBU.

Biskop Marianne Christiansen fra Haderslev førte de unge gennem de 5 salmer afbrudt af kommentarer til de enkelte salmer.

"Der er en glæde ved at synge sam-

men, og det er ikke så meget spørgsmålet om, hvornår salmerne er skrevet, men hvad de siger os” sagde biskoppen til de unge.

Alle salmerne var trykt i et hæfte, som skolerne havde fået i forvejen for at kunne øve på dem .

MBU

MBU har 22 klubber, hvoraf de 12 hviler.

Der er 8 aktive med 175 medlemmer.

Kirkens bogsamling er status quo.

MBUs bestyrelse består af Cecilie Brask, Rendsborg – Susanne Böll, Hareslev – Helene Happich, Rendsborg – Cordula Rohmoser, Slesvig – Bo Nicolaisen, Slesvig.

Ca. 1400 børn og unge deltog i MBUs og kirkens arrangementer

VISIONSDOKUMENT

Den 1. november 2013 blev Bo Nicolaisen børne-, ungdoms- og sognepræst for Slesvig og omegns danske menighed.

MBU Slesvig har en lidt anderledes profil end det gammelkendte MBU-arbejde, idet MBU-præsten i Slesvig som fokusområde har sjælesorgsarbejde blandt børn og unge, foruden at deltage i de fra Flensborg MBU koordinerede events og happenings.

Således er vi ugentligt til stede med fast træffetid, på A.P. Møller Skolen, hvor børn og unge kan møde præsten og få en samtale om alt mellem himmel og jord. Det bliver flittigt benyttet, da det ofte er en god ting at kunne tale med en voksen, som ikke er en del af systemet og vende nogle af de tanker, som fylder meget i børns og unges hverdag.

Sideløbende med dette har Slesvigs MBU-præst et tæt samarbejde med Dansk Sundhedstjeneste omkring børn og unge i sorgsituationer. Dette samar-

bejde medfører mange ture rundt i hele Sydslesvig, hvor vi håber, at vi kan være med til at gøre en forskel for den enkelte.

I regi af Slesvig og omegns danske menighed har vi været med til at arrangere og oprette dagligdags MBU-arbejde i form af mødregrupper med særlig henblik på tysktalende forældre, som ønsker at benytte sig af de danske institutioner.

For lidt større børn har vi oprettet ”de smås atelier”, hvor børn i alderen 4-7 år kan udfolde sig kreativt gennem leg med farver og materialer. Dette arbejde vil blive udstillet i Slesvig Ans-garkirke efterfølgende og måske blive inddraget i familiegudstjenesterne.

Herudover er der etableret et godt samarbejde med de lokale skoler og børneinstitutioner med henblik på julevandring og påskevandring, samt besøg af præsten i institutionerne i forbindelse med de kirkelige højtidere.

Der er således udarbejdet et visionsdokument for, hvordan MBU Slesvig ønsker, at kontakten mellem kirken, børn og deres familier skal være, set over en 18-årig periode.

Der er mange opgaver, der skal løftes i årene, som kommer, og det bliver spændende at se hvilke af vore visioner, der bære frugt, og hvilke der må nytænkes undervejs.

Står ved en skillevej

Af formand Morten Mortensen

Bangladeshkreds – Danmission i Sydslesvig står ved en skillevej. Vi har i 35 år samlet penge til en kostskole i Saraswatipur i Bangladesh, som var drevet af Danmission. Imidlertid har Danmission besluttet af lukke skolen med udgangen af 2015.

Bangladeshkredsen finder Danmissions beslutning uforståelig og urimelig. Men trods flere forsøg har det ikke været muligt at ændre denne beslutning. Derfor må vi søge en anden eller andre samarbejdsparter, der arbejder til gavn for børn i Bangladesh. Det er vi i gang med. Men i øjeblikket befinder vi os i en overgangssituation.

Desværre er der stadig mange børn i Bangladesh, som har behov for en kostskole. Mange af børnene, der har gået i skole i Saraswatipur, kom fra så svage og fattige hjem, at de næppe var kommet i skole, hvis kostskolen ikke havde været der.

Derfor er der en kreds af Bangladesher venner i Danmark, som arbejder på, om de kan genåbne skolen uden om Danmission. Vi håber, det lykkes, så vor forbindelse med Saraswatipur kan bibeholdes.

Det er også muligt at støtte skoler for børn i Bangladesh gennem projektet Sct. Mathew Schools, som administreres af Filip Engsig Karup i samarbejde folk i Bangladesh.

Endnu en mulighed er, at støtte den lutherske kirkes børnearbejde, som på en anden måde arbejder på at støtte fattige børn og give dem selvværd og livsmod.

Bangladeshkredsen håber derfor, at mange i Sydslesvig fortsat vil være med til at give nogle bangladeshiske børn et bedre liv.

Børn i Bangladesh. (Foto: privat)

Plusser og udfordringer

*Af chefredaktør og adm. direktør
Jørgen Møllekær*

Hvert års regnskab og nøgletal danner baggrund for at diskutere, om det foregående år har været en succes eller en fiasko.

Set ud fra denne rent økonomiske tilgang er Flensborg Avis i hvert fald ikke nogen fiasko. Modsat 2013 kunne vi i 2014 notere os fremgang på flere områder. For det første blev resultatet vendt fra et lille minus i 2013 til et plus i det forgangne år på ca. 85.000 euro. Heraf overførtes 59.000 til mellemregningskontoen med den danske stat. De resterende 26.000 udlignede det indhug, som vi i 2013 måtte gøre i avisens egenkapital.

De 59.000, vi i 2014 satte på mellemregningskontoen, er en helt nødvendig buffer.

Ministerpræsident Torsten Albig interviewes af chefredaktørerne Gwyn Nissen (Der Nordschleswiger) og Jørgen Møllekær (Flensborg Avis). (Foto: Frank Peter)

UDFORDRINGERNE

Lad os gå lidt i detaljer med nogle af plusserne, men også nogle af de udfordringer, vi vedvarende står overfor.

Noget af det, vi måles på, er selvsagt

udsvingene i abonnementstallet. Det er en taknemmelig størrelse kun at skulle forholde sig til, om et enkelt væsentligt tal går op eller ned. Og hvis det var så enkelt, så er 2014 jo en succeshistorie. Vi kan notere os en abonnementsfremgang, hvis vi isoleret ser på det antal aviser, vi direkte kan sælge. Med udgangen af 2014 lå vi på 4983 abonnenter.

For den månedlige pris på 20 euro får man både i gennemsnit 26 aviser, adgang til e-avisen nu endda fra kl. 22, samt alt det supplerende indhold vi tilbyder på vores hjemmeside og andre digitale platforme. Vi taler altså om 77 cent pr. leveret avis. Og hvis man har valgt papiravisen fra, har man en døgnpris på 50 cent.

Der er kun ét alternativ til denne beskedne betaling for et produkt, der selvfølgelig for mange er et aktivt tilvalg ved siden af andre medieprodukter og derfor skal placere sig i den lidt billigere ende. Og dette alternativ ville være - rent teoretisk - at gøre Flensborg Avis til en gratisavis.

Hvis vi ellers kunne løse den urealistiske opgave, der handler om at skaffe yderligere betydelige tilskud til avisen, er tanken umiddelbart tillokkende. En gratisavis kan nå langt længere ud. Vi ville kunne oplyse flere i Sydslesvig om det, der sker internt i mindretallet og flertallet. Men jeg tror ikke på ideen. For det første har gratisprodukter ikke den samme værdi, som noget man er villig til at betale for. Det afgørende må og skal være, at vi fortsat er i stand til at levere noget, som betyder så meget, at læsere er villige til at betale lidt for det.

Og for det andet, fordi det, at vi både skal og vil kæmpe for at fastholde og

fortsat udbrede Flensborg Avis' produkter, er med til at holde os skarpe på, at det så sandelig ikke er lige meget, hvad der står i avisen.

Også justits-, europa- og kulturminister Anke Spoorendonk mødte op til interview på avisen. (Foto: Lars Salomonsen)

ABONNEMENT

Når man går nærmere ind i abonnementsudviklingen opdelt i Sydslesvig og Danmark, må vi desværre konstatere, at vi i 2014 mistede 67 abonnenter i Sydslesvig, mens vi i Danmark havde en vækst på 236 abonnenter.

Et tab af 67 abonnenter er et ganske beskedent tal. Men alligevel både ærgerligt og tankevækkende. Sydslesvig er vores kerneområde – her udgiver vi tæt på totredjedele af vores oplag. Og det er i vores kerneområde, vi gerne skal udvikle os. Om det så er i form af det gode gamle papiravis-abonnement eller et rent digitalt abonnement er mig underordnet.

De gode tiltag, vi gjorde i 2014 med at redesigne avisen med et nyt look og ikke mindst de roste resumeer, og siden september vores store satsning på nye unge læsere via Zejt-ung, har ikke givet mærkbare resultater endnu. Det er i og for sig heller ikke overraskende, at den slags er et ihærdigt langt sejt træk.

Sidst i 2015 foretager vi en helt ny og uset satsning, når vi fra november

til januar massivt vil forsøge at komme ind på de danske skoler i Sydslesvig og dermed gøre en lang række skolebørns forældre opmærksomme på, at deres børn med Zejt-ung har fået et helt nyt og fantastisk univers.

Tilbage til oplagsudviklingen: Hvor den syd for grænsen ikke har rykket sig, så er udviklingen nord for grænsen positiv. For det første har vi samlet set kunnet notere en fremgang på 236 abonnenter.

Ud af de 236 er de 171 ny abonnenter én samlet ordre fra Grænseforeningen i København. Vi indledte en dialog med Grænseforeningen i efteråret 2014, som handlede om at blive mere synlige i Grænseforeningens 70 lokalforeninger. Derfor spyttede Grænseforeningen fra centralt hold lidt penge i projektet, og vi gav en samlet favorabel pris, som har medført disse 171 nye abonnenter. Af dem har de 72 valgt at få både den digitale avis og papiravisen, mens 99 har tegnet et digitalt abonnement.

Vi er utroligt glade for denne aftale. For vi anser det for en særdeles vigtig opgave at bygge endnu mere bro til vort kære moderland. Og her er det jo helt oplagt at give et godt tilbud til en gruppe mennesker, som er optaget af Sydslesvig.

SSFs 1. næstformand Gitte Hougaard-Werner vælges på aktionærs-generalforsamlingen ind i avisens tilsynsråd som afløser for SSFs formand Jon Hardon Hansen. (Foto: FIA)

Men også uden disse særlige abonnenter har vi altså i 2014 kunnet notere en lille fremgang i Danmark.

Det er glædeligt at kunne konstatere, at avisen fortsat kan sælges i Danmark. Og selvom fremgangen er beskedent i absolutte tal, er en fremgang absolut at foretrække.

INDTJENINGEN

I 2014 kunne vi også notere en lillebitte fremgang i vores annoncesalg. En spæd positiv udvikling, som ser ud til at fortsætte i 2015.

Vi har i efteråret 2014 blandt andet kunnet ansætte en ny medarbejder, hvis arbejdsområde er at udvikle kommercielt interessante stof-typer. Internt kalder vi denne stilling en særside-redaktør. Man skal ikke være sær, men snarere særligt dygtig til at skrive journalistisk interessant om nogle emner, som der også er oplagte kommercielle interesser i. Det kan være f.eks. være fast rejsestof, som forskellige rejseselskaber gerne vil lægge deres annoncer omkring. Det kan være mere lokalt erhvervsstof, som på sigt kan lokke nye annoncører til.

Vores fra avisdriften adskilte kommercielle afdeling kunne også i 2014 generere et overskud og dermed være med til at holde tilskudsniveauet til avisdriften via Sydslesvigudvalget nede. Vi nåede ikke helt det ønskede resultat, da området er konkurrenceudsat.

Vi fokuserer på at nå de kunder, der har behov for noget specielt. Det vil sige en lang række lokale kunder, der igen og igen vælger Flensborg Avis takket været det gode arbejde, der lægges i afdelingen. 90 procent af disse kunder er tyske kunder, der intet har med mindretallet at gøre og blot har ledt efter et trykkeri, der kan opfylde deres behov.

Ikke kun på årsmødepladsen nærlæser formanden for det nye Sydslesvigudvalg Kim Andersen avisen. (Foto: Lars Salomonsen)

Vi har god plads til flere kunder internt fra det danske mindretal, og det er os en fortsat gåde, hvorfor mindretallet som helhed ikke i samlet flok lægger deres trykordrer hos os. Det er der heldigvis mange i mindretallet som gør, men nogle fravælger os. Skulle flere tilvælge Flensborg Avis' trykkeri til interne mindretalsordrer, ville overskuddet i vores kommercielle afdeling – alt andet lige – stige, og vi vil kunne klare os med et mindre tilskud fra den danske stat via Sydslesvigudvalget.

Penge som så kunne gå til andre gode formål rundt om i det danske mindretalsarbejde. Men det er hidtil desværre ikke lykkedes os at trænge igennem med denne pointe hos alle.

Vi agter imidlertid ikke at tilkæmpe os flere mindretalsordrer med baggrund i pris- og dermed løndumping. Som dansk avis med betydelig offentlig dansk støtte fra norddanske skatteborgere ønsker vi ikke at gå på kompromis med de løn- og arbejdsvilkår, der hører sig til i en dansk model. Vi vil ikke konkurrere med de trykkerier, som ikke overholder overenskomsten.

Med offentlig støtte fra Danmark holder vi fast i at agere som en så danskrevet og overenskomstbundet virksomhed som muligt og prøver efter bedste evne selv at undgå at bruge

leverandører, som ikke overholder gældende overenskomst og mindsteløn på deres område.

MOIN-REDAKTIONEN

2014 var på mange måder et forandringsår. Som de fleste har lagt mærke til, ændrer vi fortsat en del.

Vi har fået en hel del ros blandt andet for de resumeer, vi indførte i forbindelse med relanceringen af avisen i marts sidste år.

Samtidig arbejder vi hele tiden på at gøre avisen mere læseværdig for flere. Mange har sagt til mig, at der kun er én ulempe med den relancerede avis – at det tager længere tid at læse den. Det tager vi som en ros af den proces, vi har sat i gang.

Vi er samtidig opmærksomme på, at de små nyheder fra de mange gode møder og begivenheder, der sker internt i mindretallet, i høj grad skal finde vej til avisen. Enhver læser vil gerne kunne finde sig selv i avisen. Vi har bare ikke ressourcer til også at referere en lang række mindre begivenheder, hvis vi samtidig fortsat skal kunne modtage ros for, at det tager længere tid at læse avisen.

Derfor har vi her for nylig indført vores moin-redaktion: udtrykket moin bruges på begge sider af grænsen, og moin er hos os synonym for mennesker og informationer. Jeg er glædeligt overrasket over, at så mange har taget handsken op og er begyndt at agere som gode meddelere mange steder fra. Også denne opgave er lagt i hænderne på en enkelt medarbejder for at sikre den gode kontakt mellem vores moin-reportere og avisredaktionen. Jeg er sikker på, at vi vil have udviklet disse små væsentlige historier os imellem yderligere i løbet af den kommende tid.

ZEJT-UNG

Noget af det, der også har fungeret over al forventning, og som derfor skal have nogle flere ord med på vejen, er vores børne- og unge-satsning: Zejt-ung.

Zejt-ung er kommet rigtig godt fra start lige siden den første dag den 1. september 2014. Her med kun et års erfaring fra den faste side i avisen og alt det dejlige indhold, som man kan se online i form af tekst, billeder og videoer, kan vi konstatere, at Zejt-ung har opnået to væsentlige mål.

Medarbejderne evner i høj grad sammen med de ca. 20 junior-reportere, vi har fordelt over hele Sydslesvig - på Sild, i Egernefærde, Slesvig og Flensborg, at lave noget dedikeret journalistik til unge læsere. Kombineret med højt humør og fest og farver. Zejt-ung laver sjove ting, som er underholdende at læse eller at se på et videoklip, og som stille og roligt opbygger en stadig større fanskare.

Men Zejt-ung er langt fra kun tant eller fjas. Zejt-ung opdrager på bedste vis de unge mennesker og åbner også børnenes univers for de samfundsudviklinger, både børn og voksne er optaget af.

Tag for eksempel det forfærdelige terrorangreb på Charlie Hebdo i Paris i begyndelsen af året. Zejt-ungs junior-reportere lavede efterfølgende et indslag om ytringsfrihed og censur med nogle elever fra Cornelius Hansen-Skolen. Det er et af mange flotte eksempler på, hvordan man kan engagere børn i nogle komplicerede emner, og det er jo det, som ideal god journalistik handler om. Man skulle ind imellem gerne blive klogere af at være medieforbruger.

Vi har på kort tid med dette projekt "sparket dørene ind" til rigtig mange

af vores skoler her i Sydslesvig. Zejt-ung bruges af mange i undervisningen. Og her kommer vi til at foretage os endnu mere målrettet det kommende år. Også i Danmark er det lykkedes at få kontakt til en hel del skoleklasser rundt omkring i landet. Zejt-ung er dermed med til at fastholde og udbygge båndene til nye generationer i Danmark.

Zejt-ung er et projekt, vi har fået midler til i to år, og de projektmidler udløber derfor om et år. Men vi har allerede nu besluttet os for, at Zejt-ung skal fortsætte.

Der er ingen tvivl om, at Zejt-ung har fundet en rigtig god form, som jeg personlig i al ubeskedenhed synes sagten kan måle sig med det, vores gode kolleger hos SHZ-forlaget laver med deres daglige KINA-Seite i SHZs aviser.

Og Zejt-ung er second to none i forhold til, hvad aviser gør eller snarere ikke gør i Danmark. Hvis vi skal over-

leve som dagblade, er et af midlerne for mig at se helt afgjort også dagligt at tilbyde noget til nye generationer af læsere på en måde, så vi tager dem alvorligt. Og henad vejen skal det kunne lykkes, at i hvertfald en del af disse børns forældre, som ikke længere har samme tradition for at holde et dagblad som os, der er over 50, for deres børns skyld tegner et abonnement.

BESØG

Det er glædeligt at kunne konstatere, at Flensborg Avis fortsat er populær som besøgsmaal for skoler og gymnasier nordfra. Sidste år havde vi ca 150 besøg.

FREMTIDEN

Så selvom vi også fortsat kommer til at kæmpe, føler jeg, at vi i ledelsen og hele holdet bag Flensborg Avis har lov til at se positivt på fremtiden. Vi skal vedvarende udvikle og finde på nye

Et af flere paneler i mindretalsteltet ved Folkemødet på Bornholm: Ev. leder af Liberalt Oplysningsforbund Per Paludan Hansen, formand for Sydslesvigsk Forening Jon Hardon Hansen, ordstyrer og chefredaktør på Flensborg Avis Jørgen Møllekær, og ejer af Lead Agency, Kresten Schultz Jørgensen. Der var en del uenighed om, hvorvidt det for det danske mindretal er fem minutter i tolv rent tilskudsmæssigt eller ej. (Foto: Jens Nygaard)

Det afgående Sydslesvigudvalg inkl. Kim Andersens hund Molly vises rundt i juni på Flensborg Avis. (Foto: Lars Salomonsen)

tiltag, som passer til tiden, vi lever i. Vi skal hele tiden have fokus på at stræbe efter høj kvalitet af det journalistiske indhold, vi sætter i avisen og på de digitale platforme online.

Det er bestemt ikke alle gode ideer, vi har fået landet endnu. Vi er nu engang ikke verdens største mediehus. Men vi har taget hul på at finde vores nye fremadrettede vej i et vanskeligt og udfordrende marked.

Og der er flere projekter i støbeskeen også til resten af 2015 og rækkende ind i 2016. Det er en spændende virksomhed at være i. Det er en rigtig god stemning i huset, som er afgørende for, at vi kommer til ihærdigt at forsøge at gøre flere gode ting sammen.

Ungt blod i foreningen

Af formand Hans Christian Davidsen

Der er kommet nye og unge medarbejdere på Flensborg Avis, og det har også givet Flensborg Danske Journalistforening ny energi. Det er lang tid siden, vi har været så mange til en julefrokost, hvor der også sker ting og sager. Og aktiviteterne deltager medlemmerne også i med frisk energi og et åbent sind.

På generalforsamlingen på Kontraste i Flensborg i januar fik vi lagt en god slagplan for 2015, og planerne blev hurtigt ført ud i livet.

Først drog vi til ishockey-slutspil i Vojens for at se SønderjyskE i finalekamp mod Esbjerg. SønderjyskE blev - som de sportskyndige vil vide - danmarksmestre. Det skete bare ikke den aften, vi stod med sammen med 5000 andre tilskuere i SE Arena. Men vi fik masser af god stemning, trommespil lige ind i øregangen og også et par øl.

I maj var vi på en pinsetur til Stettin. Vi fandt ud af, at en Schleswig-Holstein-Ticket også gælder i Mecklenburg-Vorpommern. Hvem ville have gættet det? Så vi tog et bumletog til den tysk-polske grænse og de sidste få kilometer ind til Szczecin Główny. Det var en gennemført hyggetur, men dog ikke mere hygge end, at vi fik et seriøst indblik i en grænseby i øst præget af både tysk og polsk kultur.

I september deltog vi et fælles arrangement med en række andre danske organisationer og foreninger i Sydslesvig. Der var politisk brunch i Flensborg-hus med den tidligere DR-journalist

Mette Fugl, der fortalte om sit liv og sin lange karriere som journalist ud fra sin erindringsbog »Fra koncepterne«. I bogen giver hun DR og især DR-ledelsen tørt på.

Flensborg Danske Journalistforenings aktiviteter hviler ene og alene på kontingentindtægter. For at lokke medlemmer til arrangementerne, kører vi med den politik, at foreningskassen betaler. Det er indtil nu lykkedes ganske godt med balance i regnskaberne.

Vi fik i år lukket vores gamle hjemmeside og oprettet et mere tidssvarende på kultur40.wix.com/flensborg-journalist

Her kan man se en bunke billeder og videoer fra vore aktiviteter.

Ina Grønvig og Eylá Boysen prøver at gøre Lucky Luke kunsten efter i Stettin ved at være hurtigere end deres egne skygger. (Foto: Thomas J. Wiltrup)

Støtter ildsjæle og ideer

Af formand Georg Buhl

Mangler du penge til at realisere et projekt, en gode idé eller til indkøb af en fiffig maskine? Penge, som du eller din forening ikke har, så sæt dig ind i, hvad Sydslesvigsk Selvhjælp (SSH) er. Der er måske hjælp/ penge at hente.

SSH er en forening, der deler penge ud. På generalforsamlingen i 2015 gav foreningens medlemmer for eksempel penge til Flensborg Roklub, motionsudstyr 710 euro, til Vanderup Danske Skole, historiebøger 450 euro, til Christianslyst, fodboldmål 630 euro, til MBU, studierejse 220 euro, til Kobbermølle Museum, museumspædagogisk materiale 450 euro, til et bord i Bremerstiftelsen 390 euro, til Dansk Spejderkorps, stofmærker 440 euro, til Husum Cricket Club, belægning til kastegården 660 euro, til Frederiksstad Orkester 850 euro, til projektet forældredansk 550 euro, til et køkken, Sct Hans 550 euro, til Sommerhøjskolen, sanghæfter 600 euro, til SFO Skovlund, naturkasser 430 euro, til en julekalender i Sdr Brarup 570 euro, til ildsjælen Kirsten Krinke 610 euro, til Ungdomskollegiet, blender 840 euro, og til Foreningen Norden, arbejdsbord 400 euro - i alt 9350 euro.

46 ÅR GAMMEL

I de 46 år, foreningen har eksisteret, har den fordelt 371.160 euro.

Foreningen Sydslesvigsk Selvhjælp har på sin seneste generalforsamling tilgodeset de nævnte 17 ansøgninger om økonomisk tilskud. Generalforsamlingen fandt sted på Ungdomskollegiet Flensborg.

Der var mødt 42 af foreningens godt 100 medlemmer for at være med til at tildele ansøgerne penge. De ansøgninger, der er kommet i år, oversteg foreningens kassebeholdning, så generalforsamlingen måtte skære lidt i de ansøgte beløb. Der var dog stor tilfredshed med resultatet blandt de fremmødte ansøgere.

Køkkenschef Klaus Petersen fremtryllede, sammen med sin lærling Fabian Hansen, et fantastisk måltid til SSHs medlemmer. (Fotos: privat)

BLIV MEDLEM

Et medlemsskab koster 100 euro om året. Beløbet kan trækkes fra i skat. Det er det samlede medlemsbidrag, der hvert år bliver fordelt på foreningens generalforsamling.

Foreningen er kendetegnet ved, at den aldrig har haft et udgiftsbilag. Alle pengene går, ifølge vedtægterne, ubeskåret til støtte til projekter i Sydslesvig.

FEST PÅ UNGDOMSKOLLEGIET.

SSHs generalforsamling er altid en fest. I år blev det en ekstraordinær flot fest. Det skyldes, at aftenens menu blev en del af kollegiets kokkelærling Fabian Hansens uddannelse, og den blev fremstillet under kyndig vejledning af køkkenchefen Klaus Petersen.

Forretten var hjemmelavet antipasti med tomatmousse på en bund af bagte solsikkekerner, hovedretten braiseret

lammekølle fra de friske diger med asparges, spanske bønner og rosmarinkartofler, og desserten creme med tahitivanilje på rabarberconfit.

Medlemmerne betalte selv for maden.

Aftenens menu var en forøvelse til kokkelærling Fabian Hansens eksamensopgave.

Alle 17 ansøgninger om penge fra SSH blev motiveret af forslagsgiverne. Her er det Karen Hansen, der motiverer sin ansøgning for forsamlingen.

Økonomisk anspændt situation i landbruget

Af landbrugskonsulent Joachim Spitz

Efter to år med god indtjening for landbruget er situationen vendt.

Efter at EU-landene gennemførte sanktioner mod Rusland i august sidste år som følge af Ukraine-krisen, fulgte Ruslands reaktion prompte. Rusland svarede med et forbud mod import af bl.a. kød, mælk og mejeriprodukter.

Virkningen af importforbud mod landbrugsprodukter kunne mærkes med det samme. Mejerier og slagterier har stor eksport til Rusland.

Fra den ene dag til den anden mistede disse virksomheder en stor del af deres afsætningsmarkeder. Da nogle af produkterne, som f.eks. specielle oste, udelukkende bliver fremstillet til det russiske marked, var det umuligt for virksomhederne at finde ny aftagere for deres produkter.

Konsekvensen var, at mange fødevarereproducenter, der tidligere eksporterede til Rusland, sendte deres varer til Vesteuropa, hvor der i forvejen var et stort udbud af mejeriprodukter og kød. Konsekvensen var, at priserne på kød og mælk faldt måned for måned.

Så faldt mælkeprisen fra 0,42 euro/kg sidste år til 0,27 euro/kg i juli 2015. Prisen på smågrise faldt i samme periode fra 57 euro/smågris til 37 euro/smågris.

For at illustrere virkningen af disse prisreduktioner for en almindelig landmand, skal man se på en gennemsnitlig bedrift.

For en landmand, som f. eks. producerer 800.000 kg mælk/år betyder det en årlig nedgang af indtjening (kun på mælk) på 120.000 euro.

Tager vi en smågriseproducent, som årlig producerer ca. 14.000 smågrise, betyder denne nedgang for ham et tab per år på 280.000 euro. Disse store tab medfører, at mange landmænd må gå i banken for at optage nye lån for at overleve.

De negative virkninger af Rusland-boycotten for landbruget er større endnu, idet den politiske krise mellem Vesten og Rusland har medført en generel reduktion af samhandel mellem disse lande med negative følger på arbejdsmarkedet i flere lande. Øget arbejdsløshed presser yderligere på prisen for landbrugsprodukter.

Den 31. marts 2015 udløb EU-mælkekvoten efter mere end 30 år.

Mælkekvoten blev i sin tid indført for at stabilisere mælkepriserne og produktionen. Om den har opfyldt målsætningen, er der delte meninger om. Det bliver spændende at se, hvordan afskaffelsen af kvoten vil påvirke mælkeproduktionen i vores landsdel.

Man kan forvente større udsving i mælkepriserne og en endnu større strukturvandel i retning af større bedrifter.

Foråret 2015 blev også startskuddet for den nye agrarreform 2015-2020. Den indebærer for de fleste landmænds vedkommende større krav og mindre støtte.

Landbruget i Slesvig-Holsten mister ca. 250 millioner euro i støtte frem til 2020.

Bureaukratiet øges yderligere betragteligt, idet der sættes nye krav,

såkaldt greening, som tvinger landbrug til at udvise økologiske arealer og dyrke flere afgrøder, uanset om det er økonomisk eller ej.

For de fleste landmænd er denne EU-ordning en uoverskuelig jungle.

Dyrkningen af majs blev som følge af de nye regler indskrænket. Landmænd tvinges til at satse mere på hedsæd og roer.

Efter flere år med stærkt stigende priser på jord ved forpagtning og køber man i øjeblikket stabile priser på et højt niveau.

Med de nuværende priser på landbrugsprodukter er det vanskeligt for landmænd, som udelukkende satser på kød, mælk eller planteavl og ikke producerer alternative energier, at konkurrere med landmænd, som f.eks. ved siden af deres landbrugsproduktion har alternative energier, som f.eks. vindenergi.

Planteavlere har haft et normalt år. Udbyttet ligger noget under sidste års høje udbytter. Priserne på korn og raps ligger også lidt under sidste års priser. Gode høstbetingelserne reducerer omkostningerne.

Var stemningen i landbruget sidste år positiv, så må man konstatere, at den er fuldstændig vendt. Mange landmænd kæmper for eksistensen.

Landboforeningen orienterede ved flere lejligheder om de aktuelle problemer og om forskelle på situationen for landbrug i Danmark og Tyskland. Blandt andet havde man inviteret en journalist fra Landbrugsavisen for at orientere om forholdene for landbrug i Sydslesvig.

Som i de forgangne år organiserede landboforeningen desforuden flere bedriftsbesøg for at kunne diskutere direkte med landmænd og føle stemningen.

Der var en del kritik, som især ret-

tede sig mod den nye reform med reduceret støtte og tiltagende bureaukrati. Mange landmænd savner en anerkendelse af deres arbejde og indsats for naturpleje hos politikerne og medierne. Landmændene føler, at der er alt for lidt respekt for deres arbejde.

Mange af de danske gæster, som besøgte os i Sydslesvig i det forgangne år var imponerede over at se den del, som alternativ energi i landbruget allerede i dag udgør i landbrugsproduktionen.

VEJRBETINGELSERNE I 2015

Forsommeren var fugtig og kølig og gav de fleste steder et godt første slæt i græsmarkerne. Majsen led dog under vejrbetingelserne.

Udbytter af korn og raps er tilfredsstillende og ligger på det normale.

Priserne ligger på nogenlunde samme niveau som sidste år.

RÅDGIVNING

Som konsulenter hjælper vi landmænd. Opgaverne er forskellige, enten det er bedriftsplanlægning, hjælp ved miljølovgivning eller social- og økonomirådgivning.

Med de nye regler er det ikke blevet nemmere.

Konsulenterne har ved foredrag og bedriftsbesøg informeret om mange forskellige emner.

Også i år har vi haft mange grupper og foreninger fra nord og syd for grænsen, som vi guider rundt i landsdelen.

Foruden disse mange forskellige opgaver har vi i Fælleslandboforeningen haft besøg af mange grupper fra Danmark og fra Tyskland, som har fået rundvisning i vores museum, Christian Lassens Mindemuseum.

Avlsbygningen sættes i stand

Der sker hele tiden noget nyt på Christian Lassens Mindemuseum i Jar(de)lund.

I efteråret 2014 satsede bestyrelsen på at investere i istandsættelsen af avlsbygningen. Uventet måtte afvandingssystemet fornyes, inden man i det hele taget kunne begynde med arbejderne i den oprindelige kostald, der engang skal huse grej og maskiner, der er blevet brugt på gården.

Takket været SSW-gruppens indsats har vi opnået tilskud fra landet Slesvig-Holsten, så arbejderne forhåbentlig kan afsluttes i løbet af 2016. Vi råder til den tid over nye udstillingsmuligheder af betydeligt omfang.

Tak til SSW for indsats.

I 2014 kunne vi hilse på 71 grupper med ialt 1.635 personer - og siden marts 2015 og frem til sidst i juli har 48 grupper ønsket en aftale om rundvisning i museet.

Vor åbningstid om torsdagen fra kl. 9 til 12 viser, at der er voksende interesse i at aflægge dette danskprægede familiemuseum et besøg. Der kommer

gæster både fra Tyskland og Danmark. Det er især foreninger, der kommer for at blive orienteret om museets historie og videre udvikling

Vi annoncerer fortsat i en folder, som udgives af „Arbeitsgemeinschaft volkskundlicher Sammlungen“ i Slesvig-Flensborg amt, og vi deltager også fra tid til anden i deres kultur-arrangementer i landsdelen.

For at gøre museet mere bekendt er vi også med i folderen „Grænseruten“, som udgives en gang årligt.

På vor hjemmeside www.faelleslandboforeningen.de gør vi opmærksom på arrangementer og åbenthus-møder, som finder stigende interesse.

Tysk fjernsyn har lavet en ny film i museet, som kunne ses i NDR den 15.7.2014.

Der skal lyde en stor tak til de personer, som igen har ydet en indsats både ved organisation og gennemførelsen af åbenthus-møderne eller som guide ved gruppebesøg.

Chr. Lassens Mindemuseum i Jar(de)lund. (Foto: Museet)

Et væld af aktiviteter

Af formand Annemarie Erichsen

Den slesvigske Kvindeforening startede året 2015 med 690 medlemmer i 21 kredse.

I løbet af året 2014 er der blevet holdt 262 møder, der samlede over 3.700 deltagere. Desuden har de lokale kvindeforeninger deltaget i arbejdet ved årsmøder, sankthansfester og adventsarrangementer sammen med SSF, skoler og menigheder.

Og så er der fire ældreklubber, der føler sig henhørende under kvindeforeningen. I dem er der blevet holdt 134 møder med 1945 deltagere.

Møderne i de lokale kvindeforeningskredse dækker bl.a. over en række foredrag som "Soldat i Afghanistan", "Sydslesvig mellem 1920 og 1945", "På sporet af Christian IV", genbisættelsen af prinsesse Dagmar, tsarina af Rusland, i St. Petersburg, kinesologi samt - i Volkshochschule i Flensburg - "Warum Flensburger Bürger am 6.2. auf Oeverseemarsch gehen".

Der var maddemonstrationer, kurser i strik, quilling, kortfremstilling og blomsterbinding til alle årets fester.

Kredsene er taget på udflugt til Sönke Nissen-kogen, ArchePark Warder, majs-labyrinthet Østergaard, Gottorfer Codex, chokolademanufacturen i Kappel og honningmanufacturen i Waabs, til Maasholm, Lyksborg, Immensted, Stranderød og Damholm, og Harreslev Kvindeforening har været til Störtebecker Festival på Rügen samt fiske-torv og julemarked i Hamborg.

Ellers har man brugt møderne på sangaftener, cykelture, fællesspisning, teaterbesøg, fastelavn, byvandring, kegling, besøg på et plejehjem, hos

brandværet, hos Klärwerk i Flensburg, hos Johannsen-Rum, i et keramikerværksted og i Kobbermøllen.

Hanved-kredsen deltager regelmæssigt i "Det der om torsdagen" på Dansk Centralbibliotek, i St. Vi læses højt for børnehavebørn en gang om ugen og sørges for kaffe, når bogbussen kommer.

Man har pyntet kirke til konfirmation og høstgudstjeneste, holdt lottoaftener og stået med boder på forårs- og julemarkeder.

Nogle kredse har arrangeret hygge-eftersmiddage og små udflugter for ældre, uden at der her er tale om ældreklubarbejde.

Hovedstyrelsen har i 2014 holdt efterårsstævne i Senioren-Residenz i Tarp med ikke færre end 90 deltagere. Vi havde Jutta Bojsen-Møller til at fortælle om "Kvinder i Islam" og "Jul i det gamle Norden".

I indeværende år har vi holdt generalforsamling med efterfølgende underholdning ved Torsdagskoret og højskoledag med lysbilledforedrag ved Lars Sørensen om "Færøerne, et nordatlantisk eventyr" og fællessang med Rigmor Ejby.

Vore to sommerudflugter med ialt 80 deltagere førte os til Ditmarsken, hvor vi så Geschlechterfriedhof i Lunden, markedspladsen i Heide - her i byen fik vi også middag og havde lidt tid til at gå på egen hånd, Dusendüwelswarft syd for Hemmingsted, domkirken i Meldorf og et par af de store runddysser i Albersdorf og Bunsloh. Med andre ord fik vi en grundig gennemgang af egnens historie både i historisk og før-historisk tid.

Aktivitetssdagen 2014 har vi måttet aflyse p.gr.a. for ringe interesse men

håber i skrivende stund, at dette års kan gennemføres.

Og ligeledes i skrivende stund er vi igang med at tilrettelægge næste efterårsstævne, som holdes i Lyksborg og omhandler "stærke kvinder" d.v.s. foredrag om Anna Caroline, hertuginde af Lyksborg, og Thit Jensen, der gik ind for, at kvinder i Danmark fik valgret i 1915.

Desuden deltager vore hovedstyrelses-medlemmer aktivt i arbejdet i Dansk Sundhedstjenestes styrelse, i Humanitært Udvalg, Voksenundervisningen, samarbejdet de tilsluttede foreninger imellem samt i LandesFrauen-Rat, og vi holder kontakt til kvindeforeninger nord for grænsen.

www.DsKf.de

Information.

Formanden. (Alle fotos: privat)

Historisk ekskursion.

Frokost.

Korbesøg.

Udflugt.

Bredt favnende aktiviteter

Af formand Karen Scheew

Aktiviteterne i DSH Foreningen af Aktive Kvinder i Sydslesvig favner bredt.

Sidst i 2014 var vi på en informationsstur til Horsens. Her besøgte vi det nye Fængselmuseum - en stor oplevelse.

Vor adventstur med to busser gik til Odense. Desværre regnede det hele dagen.

Vores årlige weekendstævne i marts 2015 på Christianslyst deltog 30 medlemmer i. Elsemarie Dam-Jensen fra Museum Sønderjyllands Kulturhistorie Tønder fortalte om "Strikningens kulturhistorie". Vivian Johannsen kom med et oplæg "Hold liv i papiret". Her skulle vi selv i gang med papirfoldning. Vores motto for aftenens arrangement - med tilsvarende påklædning - var "flower-power-tiden". Efter festmaden underholdt Rødkål og Sauerkraut.

Weekendstævne med flowerpower og med "Rødkål og Sauerkraut". (Alle fotos: privat)

De forskellige DSH-foreninger rundt omkring i Sydslesvig har hver deres eget program - foruden fx julebasarer og adventsfester.

I Bredsted har medlemmerne set på Skærtøft Mølle, danseteatret "Upper-

cut" og på patchworkudstillingen på Textilmuseum Neumünster. Ældreklubben har været på udflugt til Dagebøl. De fik lavet forskellige dørkranser og lækker bagværk. De fik organiseret en familieaktivitetsdag og en kreativitetssweekend.

I Egernførde mødes de hver uge - om eftermiddagen de "ældre" og om aftenen de "yngre". De deltog i Nordens Husmoderdag og så filmen "Danmark". De har haft påskebasar, har stået for kaffebordet både til årsmødet og til byens "Aktion Ferienspaß". De har været på mindre udflugter og har udstillet håndarbejder på rådhuset.

Aktive Kvinder i Flensborg på sommerudflugt til Årø. Guidet rundtur på øen - og her: smagsprøver hos vinbonden på Årø.

I Flensborg var der travlt. De måtte rydde deres lokale i Toosbüygade 7 og holder nu til på Aktivitetshuset. Der blev afholdt et loppemarked. De besøgte rom- og spiritusmanufakturen A.H. Johannsen og hørte om "Romkulturens mangfoldighed". På en madlavningsaften var temaet "Alt om asparges". Heldags-sommerudflugten gik til Årø med en guidet rundvisning på øen og besøg og smagsprøver hos en vinbonde.

I Frederiksstad er der både en ældre og en yngre gruppe. De ældre hygger sig hver uge med spil, sang og lotto og ser på mindre udstillinger. De yngre er mere aktive. De har lavet forskellige dekorationer til årstiderne, set på papirfabrikken "Karen Marie" i Gråsten, fremstillet praliner og deltaget i forskellige arrangementer.

I Nibøl har de haft hyggetimer med fx lotto, forårsmøde, påskedekorationer, deltaget i "Kvindeforeningens Majstævne" i Ladelund, været på udflugt til "Hattstedt Antik" og til Dagebøl, været på cykeltur og fremstillet smykker sammen med Kvindeforeningen i Læk.

I Slesvig blev der tilbudt kurser i porcelænsmaling og afspændingsgymnastik. De så på Dansk Danseteater med "Stormen" på Slesvighus, på kraftværket, havde hyggetimer, spændende foredrag om diabetes, så på Jugendstil-udstillingen på Gottorp Slot, spillede minigolf og havde en madlavningsaften med moderne dansk smørrebrød.

På øerne Sild og Før har vore medlemmer fælles arrangementer med de andre danske foreninger.

Turen til Holland var en oplevelse.

Alle vore medlemmer kan deltage i alle de forskellige arrangementer rundt omkring.

Vi har mange medlemmer, som allerede startede for over 50 år siden. Tit

skal der slet ikke meget program til. Det gælder bare om at mødes og have det rart sammen.

NY BESTYRELSE

På vores generalforsamling i marts 2015 fik vi en ny bestyrelse:

Formand Karen Scheew (Flensborg), kasserer Inger Doll (Flensborg - valgt for 1 år), bisidder Karin Becker (Slesvig) og Renate Petersen (Egernførde).

Suppleanter er Regina Walter (Slesvig) og Erika Jentzen (Flensborg).

Ikke på valg stod næstformand Margrid Jensen (Bredsted).

Vores kasserer Tove Hinriksen (Slesvig), som i over 26 år havde været vores kasserer, havde som ny pensionist valgt at flytte til Danmark. Tove skal have en stor tak for det arbejde, hun har gjort som vores finansminister gennem alle disse år.

Tove var kasserer i over 26 år.

Med Inger Doll har vi fået et yngre medlem med ind i kredsstyrelsen. Vi ønsker i det hele taget flere yngre medlemmer i byerne i Sydslesvig.

DSH Foreningen af Aktive Kvinder i Sydslesvig er repræsenteret:

i Sundhedsrådet med Karin Becker,

Ruth Fink og Karen Scheew (medlem af Dansk Sundhedstjenestes forretningsudvalg).

i Landesfrauenrat Kiel med Karin Becker og Margrid Jensen, i Voksenundervisningen med Erika Jentzen og Birte Hansen.

Desuden samarbejder vi med Sydslesvigsk Forening, Dansk Centralbibliotek, Den Slesvigske Kvindeforening og Kirkehøjskolen om forskellige foredrag.

Kredsstyrelsen 2015/2016. I forreste række: Traute Zilch (revisor), Inger Doll, Renate Petersen, Karen Scheew, i bageste række: Inge Moritz (revisor), Erika Jentzen, Margrid Jensen, Regina Walter. Karin Becker mangler på billedet.

SLESVIGSK KREDITFORENING

Slesvigsk Kreditforening er flyttet fra Harreslev til Union-Banks gård i Flensborg. (Foto: privat)

Stabilt arbejde og tilfredsstillende regnskab

Af tilsynsrådsformand Hans Uwe Harck

Set i bakspejlet kan alle være tilfredse med årets gang i den gamle danske lånekasse, som nu har bestået i knap

90 år. Stiftelsen fandt sted i 1927 og en af grundlæggerne og ikke mindst initiativtager var vandelæreren Niels Kjems fra Harreslev. Bankens direktør Andree Paulien kunne på årets gene-

ralforsamling i slutningen af maj meddele, at den lille danske bank havde vendt skuden og nu igen efter tre år med dalende udlånstal fremviser fremgang i udlån.

Det er mere end glædeligt, idet det er lånene, vi tjener på, udtalte han videre. Paulien har været direktør i Kreditforeningen, som har til huse i Harreslev, siden januar 2014. Det var således det første regnskab, han med stolthed kunne præsentere. Banken, som aktuelt har har godt 1200 andelshavere, kunne udbetale ialt knap 34 nye lån med et samlet beløb på knap 700 tusind euro. Det var ingen hemmelighed, at han røbede, at også udsigterne for de løbende år ser lovende ud.

Ovennævnte, tilsynsrådets formand udtalte en stor tak til bestyrelsen, tilsynsrådet og medarbejderne for en en god indsats, som er påskønnelsværdig, idet problemerne på finansmarkederne varer ved. Vi har klaret skærene, og det vil vi også fremover gøre.

Harck efterlyste typiske lån til iværksættere på det erhvervsmæssige område og gentog sin appel om at tænke på Kreditforeningen, når der er brug for penge til nævnte formål.

SCHNEIDER EFTERFØLGER KRONENBITTER

Kurt Kronenbitter, medlem af tilsynsrådet siden 1974, havde for et stykke tid tilbage bebudet, at han gerne vil trække sig og ikke ønsker genvalg.

Tilsynsrådsformanden havde kun rosende ord for Kurt Kronenbitter og hans mangeårige indsats til gavn for Kreditforeningen. Han sagde videre: Du er en del af Kreditforeningens historie, og du har sat dine positive spor, som ingen anden. Med sin lange og store erfaring har Kronenbitter repræsenteret håndværket i tilsynsrådet og

dermed i høj grad gavnet den gamle lånekasses udvikling. Kurt Kronenbitter har i mange år drevet en renommeret fliselæggerforretning i Flensborg og har i kraft af sin store erfaring på dette felt og sin snævre kontakt til håndværket i regionen været medvirkende til kreditforeningens positive udvikling.

Deltagerne i den ordinære generalforsamling i slutningen af maj valgte enstemmigt Horst Schneider, fhv. forretningsfører i SdU, til Kurt Kronenbitters efterfølger. I det konstituerende møde i tilsynsrådet blev Horst Schneider valgt som næstformand i tilsynsrådet. Ovennævnte, der ligeledes stod til valg, blev igen udpeget som formand.

NIELS KJEMS-INITIATIVPRISEN

Det er blevet en god tradition, at Slesvigsk Kreditforening uddeler den såkaldte Niels Kjems-Initiativpris, der ifølge fundatsen går til en person eller gruppe, der har udøvet "et særligt initiativ indenfor erhverv, samfund, foreningsliv, kunst og kultur".

Denne kulturpris har fundet sit fast ståsted i den sydslesvigske hverdag og blev i år uddelt for femte gang. Prisen blev første gang uddelt til initiativtagerne i projektet "Elevambassadører" på Duborg-Skolen i 2011.

Det er ligeledes en tradition, at sløret, hvem der er udpeget som prismodtager, først løftes på selve generalforsamlingen.

Det var en glad Karin Goos, der modtog hædersprisen af ovennævnte som Kreditforeningens formand, en bronzeskulptur kreeret af den flensborgske kunstner Siegfried Fuhrmann.

Laudatioen blev holdt af tilsynsrådsmedlem Jens A. Christiansen, SSFs generalsekretær: Karin Goos har i høj grad fortjent denne hæderspris, hvis modtager udpeges af tilsynsrådet.

Karin Goos var medlem SSFs tea-

ter- og kulturudvalg fra 1994 til 2004 og formand for udvalget fra 2004 til 2012. Hun styrede SSFs teater- og koncerttilbud i den periode.

Hun sørgede for gode teateroplevelser i Flensborg, Slesvig og Husum men også andetsteds og satte sit præg på den sydslesvigske identitet. Hun har i alle år sikret repertoiret efter kvalitet kombineret med en særlig forståelse for det sydslesvigske, sagde Jens A. Christiansen.

Hun gjorde sig især fortjent ved at fremme børneteateret. Alle skoler i Sydslesvig får en gang om året tilbudt dansk børneteater. Højdepunktet i karrieren var, da dansk teaterseminar gennemførte børneteater-festivalen i Flensborg i 2012 med over 500 deltagere.

Karin Goos takkede og sagde bl.a., at det føltes helt uvirkeligt at stå her og modtage denne fornemme pris.

Også minister Anke Spoorendonk var tilstede, og benyttede sin funktion som medlem af Kreditforeningen til at ønske Karin tillykke med hæderen.

SKOVLUND BØRNEHAVE

Årsberetningen er ikke fyldestgørende, når ikke Kreditforeningen donationer til sociale formål nævnes. Også disse håndsrækninger er blevet en god vane. De er blevet mulige, fordi bl.a. medarbejderne, bestyrelsen og tilsynsrådet giver afkald på julegaver og i stedet støtter trængende enkeltpersoner eller danske organisationer i Sydslesvig.

Den danske børnehave i Skovlund har givet de udendørs legefaciliteter en gennemgribende ansigtsløftning, men prikken over det hele manglede, nemlig anskaffelsen af nye legeredskaber. Slesvigsk Kreditforenings donation på 500 euro muliggjorde nu anskaffelsen af nye cykler til børnene. Glæden hos lederen Nadine Krause, medarbejderne og børnene var over-

vældende, da meddelelsen om den økonomiske håndsrækning nåede til Skovlund.

Pengene blev overrakt i februar 2015 af ovennævnte og direktør Andree Paulien.

Hans U. Harck overrækker hædersprisen til Karin Goos. Jens A. Christiansen i baggrunden. (Foto: Tim Riediger)

Efter mange år i tilsynsrådet fratrådte Kurt Kronenbitter. (Foto: privat)

Udstillinger på stribe

Der inviteres hermed til
åbningen af udstillingen med

Niels Reumert
keramik og malerier

fredag den 3. juli kl. 17:00
på
Mikkelberg

Kunstneren er selv til stede ved åbningen.

— 000 —

STORMTOWN JAZZCOMPANY
underholder.

Der serveres et lille trøkkenset.

På gensyn med venlig hilsen

Mikkelberg

Niels Reumert
malerier

Niels Reumert
maler og grafiker, uddannet på Kunstakademiet 1969 - 74.

Farvestærke malerier og keramik. Isvor han i et tilbysmeladende enkelt tegnsprog belyser forskellige handlinger i ellers menneskes liv - liv, død og bønnespragelse.

Tidligere udstillinger:
Blåsegården Aarhus
Gallerie Nexus i Uge/Sonderjylland
Tropholt, Kolding
Violet Sol
Gallerie Moderne, Silkeborg
Nordsjælland Kunstmuseum
Repræsenteret bl. a. Kobberstiksamling

Sommerudstillingen på Mikkelberg præsenterede keramik og maleri af Niels Reumert.

Mikkelberg-stiftelsens næstformand Jon Hardon Hansen hilser på kunstneren Bardur Jakupsson, der havde været ene om at tage turen fra Færøerne til Hatsted for at deltage i udstillings-åbningen, der ellers blev et tilløbsstykke med 150 deltagere. (Foto: SPT)

Udstilling DK

Der indbydes hermed til
Færøsk kulturfestival på Middelberg
 Nordisk kunst- og cricketcenter
 Horstedter Chaussee 1, 25856 Hattstedt

Middelbergs åbningstider: Mandag: lukket
 Tirsdag-onsdag: kl. 10-13 • Torsdag-søndag: kl. 11-17
 eller efter aftale, tlf. 0049-4846-6004.

Fernisering
Skærtorsdag den 2. april 2015, kl. 16
 Udstillingen kan ses frem til søndag den 21. juni 2015.

Velkomst ved Jon Hardon Hansen, formand for SSF og næstformand for Middelberg-Fonden.

Introduktion til udstillingen ved Inger Smærup Sørensen, kunsthistoriker.

Åbning ved Kim Andersen, MF, medlem af Folketingets Sydslesvigudvalg og Kulturredningsudvalg.

Underholdning: Stormtown Jazzcompany.
 Der bydes på et lette trækemest.

Færøerne 3x2

Med udstillingen Færøerne 3x2 bliver der mulighed for at møde 3 gange 2 generationer indenfor færøsk kunst. I forbindelse med udstillingen på Middelberg er et skabte kunstnerak dialog mellem to meget forskellige generationer og dermed formidlet den færøske kunst på en ny måde.

Udstillingen tager udgangspunkt i tre færøske kunstnere: Bárður Jákupsson (1943), Tróndur Patursson (1944) og Zacharias Heinesen (1936), som alle har haft stor betydning for færøsk kunst. På hver deres måde har de forløst det færøske landskab, formet det på en måde, som har opnået ikonisk status og har påvirket den måde vi betragter landskabet på.

Disse tre kunstnere har til denne udstilling valgt hver en ung kunstner, som de synes er interessant. Bárður Jákupsson har valgt Sámal Blak (1983), Tróndur Patursson har valgt Brandur Patursson (1977) og Zacharias Heinesen har valgt Heiðrik á Hoygum (1983).

Den yngre generation af færøske kunstnere har det til fælles, at de bevidst har bevæget sig væk fra landskabet som motív- og således vil temae som tradition og opbrud, arv, kontrastet, det lokale og det internationale, naturen og mennesket være rutefælle temaer på udstillingen.

Koordinatoring: Inger Smærup Sørensen
 Kulturfestivalen er støttet af Færøernes kulturinstítut Mentanargrunnur Landsins og Sydslesvigsk Forening.

Bárður Jákupsson (1943)

Den grænseløse natur formidles aller gænskes med hurtige, slims strøg i Bárður Jákupssons kunst. Med en stærk musikallt undersøge har landskabsets strukturer: han læger dybt ind i dets rytme, og registrerer alle toner der måtte være til stede i naturen.

Tróndur Patursson (1944)

Tróndur Paturssons værker ger os opmærksom på ukendte dimensioner af virkeligheden. Ger os opmærksom på noget som er fremmed for os, lidt på samme måde som universets uendelighed er fremmed for os. Tróndur Paturssons værker er ikke observeret vi kan se på, overskue og indtage. De er fænomener, der overrumpler os og overlager os.

Zacharias Heinesen (1936)

Zacharias Heinesen har med sin fantasistiske sans for komposition og farve, spænding og harmoni, hans ævnsående blik for lys, formet at ondanne den færøske natur til billede, han har givet landskabet en retning, og han har givet den en form og et udtryk som er helt unikt. Det er hans fortløben, at vi kan tale om et færøsk billede.

Sámal Blak (1983)

Sámal Blak præsenterer os i sine værker for kunstens evne til at bygge bro mellem flere virkeligheder og dens evne til at forandre sig for øjnene af os. Sámal Blak præsenterer os for en virkelighed, der er anderledes end den, vi er vant til. Det er en virkelighed, der er blevet invaderet af tanker og drømme, der er lige så håndfaste og virkelige som virkeligheden selv.

Brandur Patursson (1977)

Brandur Paturssons kunst udfordrer det bebagelige, det trygge og det smukke. Midt i glæstet skænhed findes altid en lille forstyrrelse, noget der bryder det smukke, noget beslutsomt ikke forventes. Hans værker kan betragtes som et slags oversættelsesangreb, de oversætter én, de er foruroligende og formår således at bevæge sig dybt ind i spejlen.

Heiðrik á Hoygum (1983)

Med en fin følelses og sikker æstetik bevæger Heiðrik á Hoygum sig mellem forskellige kunstformer, mellem filmen, musikken og billedkunsten. Ligesledes bevæger han sig mellem skænhed og smerte, mellem det trygge og det ubaglige, det skjulte, det hemmelige, det angstfulde, det ubehagelige, det mærkelige og det blottede.

SSF Udstilling
 Fonden for smukke bøger og bøger
 61 1110 Hattstedt

Seks færinger udstillede.

Også åbningen af Marie Tångeberg-udstillingen i oktober blev et tilløbsstykke. Middelberg, Friisk Foriining og Margareta Erichsens Mindefond havde inviteret til åbningen af udstillingen "En frisisk ildsjæl - Marie Tångeberg". Stormtown Jazzcompany underholdt, og der var varme taler ved Bahne Bahnsen, Maike Lohse, dr. Karin Haug, Georg Buhl og Marie Tångeberg. (Foto: Lars Salomonsen)

Frisk vind fra Norden

Af leder Eva Ritter

Nordisk Informationskontor i Sønderjylland/ Sydslesvig blev oprettet i 1997. Der findes 8 informationskontorer i Norden, som er institutioner knyttet til både Nordisk Ministerråd og Foreningen Norden.

Hvert informationskontor har udarbejdet egen profil tilpasset de lokalområder af Norden, der arbejdes i. Nordisk Informationskontor i Flensborg har bl.a. til opgave at styrke kendskabet til Sønderjylland og Sydslesvig i det øvrige Norden. Fælles for kontorerne er, at de arbejder for at synliggøre og fremme nordisk samarbejde.

Nordisk Informationskontor i Sønderjylland/ Sydslesvig formidler nordisk kultur og samfundsforhold gennem en række aktiviteter i grænseregionen. Vi organiserer blandt andet nor-

Siden september 2014 er Eva Ritter leder af Nordisk Informationskontor i Sønderjylland/ Sydslesvig. (Foto: Remmer)

diske forfatterbesøg, kunststillinger, koncerter, konferencer og rejser i Norden. Kontoret skal fungere som porten til Norden, der hjælper til at knytte nærmere og gensidige forbindelser mellem menneskerne i grænseregionen og de nordiske lande.

NY LEDER

I september 2014 fik Nordisk Informationskontor en ny leder, som kunne overtage et velkørende kontor med et stort netværk af interessante samarbejdspartnere. I den første tid handlede det for den nye leder primært om at afslutte de gennemførte projekter fra 2014, sætte sig ind i tingene, pleje bestående og etablere nye kontakter og finde et nyt perspektiv for kontoret.

For der sker nok altid en forandring, når en ny person træder ind og overtager en eksisterende stilling. Da 2015 stod for døren, var årsprogrammet langt fra at være på plads. Men ikke desto mindre blev det til et afvekslingsrigt program, som igen kunne byde på mange spændende nordiske oplevelser.

FÆRØSK FORFATTERAFTEN

Året startede med en færøsk forfatteraften på Dansk Centralbibliotek. Lisbeth Nebelong, forfatter og journalist, fortalte om sin sidste roman "Møde i mol", der var den afsluttende bog i en trilogi om et færøsk-dansk kulturmøde. Nebelong introducerede historien og fortalte om hendes baggrund for at skrive den. Arrangementet blev gennemført i samarbejde med Foreningen Norden, Aktive Kvinder i Sydslesvig og Dansk Centralbibliotek.

Susanne Schoppmeier fortæller grønlandske myter, akkompagneret af trommelyd. (Foto: Eva Ritter)

GRØNLAND FOR 100 ÅR SIDEN

I foråret havde Dansk Centralbibliotek "ensomhed" som tema. I den sammenhæng viste Nordisk Informationskontor i april en fotoudstilling med historiske billeder fra tre schweiziske ekspeditioner i Vestgrønland fra årene 1909-1912. Mange billeder var blevet taget i og omkring Ummannaq, øen med det hjerteformede fjeld et stykke nord for den måske mere kendte Disko-ø og Isfjorden ved Ilulissat.

Udstillingen havde også en direkte forbindelse til nutidens Ummannaq, idet den var blevet realiseret af Erik Torm, som samarbejder med det grønlandske børnehjem i Ummannaq og Ummannaq Polar Institute (UPI).

En eftermiddag i april blev sydslesvigske børn og unge inviteret til at lytte til eventyrfortælleren Susanne Schoppmeier, som fortalte grønland-

ske myter og sagaer. Og mens vi i Flensborg kunne se de første sommerfugle udenfor bibliotekets vinduer, blev vi samtidigt via en skype-forbindelse ført gennem den snedækkede bygd Ummannaq og ind i den grønlandske skole, hvor børn fra børnehjemmet gjorde sig klar til en koncert med deres gæster fra en venskabsby i Venezuela. Begge arrangementer blev gennemført i samarbejde med Dansk Centralbibliotek.

FÆRØSK MAD OG FILMAFTEN

I forbindelse med den færøske kulturfestival på Mikkjelberg kunne Nordisk Informationskontor sammen med SSF forud for årsmøderne byde på en færøsk mad- og filmaften på Flensborghus. Den færøske kok Ruben Busk fra Tórshavn havde tilberedt smagsprøver af medbragte råvarer fra Nordatlanten.

Filminstruktøren til de to viste kortfilm, Sakaris Stora, var ligeledes til stede.

Nordisk Informationskontor havde fået støtte fra Johanne og Ejnar Flach-Bundegaards Fond til arrangementet på 20.000 kr.

Turen til Færøerne var en succes. Her ses glade deltagere fra Sydslesvig. (Foto: Anette Jensen)

REJSERTIL FÆRØERNE

I sommeren 2015 blev der tilbudt en kulturrejse til Færøerne i samarbejde med Foreningen Norden i Sydslesvig og Rødding Højskole. Det var Anette Jensen, fhv. leder af Nordisk Informationskontor, som gennemførte rejsen.

Programmet omfattede et forberedende kursus på højskolen som optakt til rejsen.

Her kunne deltagerne høre om Færøernes historie, sætte fokus på det færøske samfund og den færøske kultur i form af introduktion til færøsk litteratur, kunst, musik og film. Selve turen varede en uge, og deltagerne kunne opleve kunst, natur, musik og historie på tæt hold. Færø-turen var igen vellykket, og både kursister og kursusholdere kom hjem med mange fine oplevelser.

16.-19. september 2015 var der for 6. gang grænseoverskridende nordisk litteraturfestival. (III.: DCBIB og NI)

LITTERATURFESTIVAL

Den grænseoverskridende litteraturfestival havde igen sat fokus på nordisk litteratur. Fra 16. til 19. september blev litteraturinteresserede inviteret på en litterær rejse gennem de nordiske lande, idet 5 forfattere fra Island, Sverige, Åland-Øerne og Danmark kunne mødes i grænselandet.

I år var det altså lidt færre navne end sidste år, fordi det igen var en stor udfordring at rejse fondsmidler til festivalen, men også at finde lokaliteter.

De danske forfattere var Hanne Bech Hansen og Thomas Rydahl. Fra Island kom Audur Ava Ólafsdóttir. Desuden deltog Fredrik Backman og Ulla-Lena Lundberg fra hhv. Sverige og Åland-Øerne.

Forfatterne læste i Aabenraa, Haderslev, Tønder og Sønderborg nord for grænsen, og i Husum, Kiel, Slesvig og selvfølgelig Flensborg syd for grænsen.

På Stadtbibliothek Husum, Stadtbibliothek Flensburg og i Literaturhaus Kiel gennemførtes læsningerne med tysk moderation. Som tidligere var der også arrangementer på danske gymnasier, ligesom festivalen kunne byde et kulturelt rammeprogram med en kunstudstilling, en koncert og en børnefilm i samarbejde med hhv. Sydslesvigs danske Kunstforening, SSFs Humanitære Udvalg og Dansk Centralbibliotek.

Litteraturfestivalen gennemførtes for 6. gang i 2015 i et samarbejde mellem Nordisk Informationskontor, danske og tyske biblioteker og skoler syd og nord for grænsen, Kulturbüro der Stadt Flensburg og Literaturhaus Kiel.

MINDRETAL I NORDEN

Den 13. november inviterede Sydslesvigsk Vælgerforening og Nordisk Informationskontor til en én-dags konference om nationale mindretal i Norden. Konferencen havde til hensigt at informere om mindretalenes situation i Norden i et europæisk perspektiv og blev afholdt på Dansk Centralbibliotek.

Til konferencen blev repræsentanter fra de forskellige nordiske mindretal inviteret til at holde oplæg om deres forhold og rettigheder. Bagefter var der tid til en paneldiskussion. Konferencen blev afsluttet med en nordisk middag af god kvalitet.

FOREDRAG

Nordisk Informationskontor ønsker at øge kendskabet til kontorets arbejde, Sydslesvig og det danske mindretal - også uden for grænseregionen. Det var derfor med glæde, at vi kunne sige ja til to invitationer til foredrag om nordiske emner og Nordisk Informationskontor i løbet af 2015. I oktober blev lederen inviteret til at holde et foredrag hos lokalforeningen i Grænseforeningen for Odense og omegn om kontorets formål, arbejde og aktiviteter.

Lederen blev også bedt om at sige noget til åbningen af fotoudstillingen "Grønland for 100 år siden", som tidligere på året havde været på Dansk Centralbibliotek i Flensborg. I den anledning kunne vi udbrede kendskabet til Nordisk Informationskontor og Sydslesvig så langt syd på som til Göttingen. Udstillingen blev vist i forbindelse med en nordisk filmfestival.

BIFFEN

Nordisk Informationskontor har også i 2015 været med i arbejdsgruppen bag den flensborgske filmklub "Biffen". I 2015 var 6 danske og 2 udenlandske film på programmet, som blev vist i Flensborghus. Der er stor interesse for disse filmaftener, hvor publikumsantallet gennemsnitligt er på 90.

Der er størst tilslutning til de kendte danske film, men også til mindre kendte nordiske og engelsksprogede film er der fin opbakning. Hemmeligheden bag denne succes er udover valget af kvalitetsfilm formentlig, at man her kan se film på originalsprogene og slipper for synkronisering. Underteksterne er på dansk.

Dertil kommer, at arbejdsgruppen har gode erfaringer med at give en kort introduktion forud for filmvisningen - ligesom oste- og vinbuffeten er populær. Nordisk Informationskontor stod for en introduktion til den canadiske film Atanarjuat – the fast runner af

Zacharias Kunuk, som handlede om en inuit-legende.

NORDISK SAMARBEJDE

Udover de nordiske arrangementer i grænseregionen udgør det nordiske samarbejde en vigtig del af Nordisk Informationskontors dagligdag. Vi følger med i, hvad der sker i Norden, formidler aktuelle emner til vores publikum og informerer om nordiske støttemuligheder.

Derudover deltager Informationskontoret i Nordisk Ministerråds institutionsseminarer, møder med Foreningen Nordens Forbund og selvfølgelig Nordisk Ministerråds årlige session. I den forbindelse er der altid god lejlighed til at møde kollegaer fra de andre Nordiske Informationskontorer, udveksle idéer og koordinere samarbejde.

I 2015 deltog Nordisk Informationskontor således i møder i hhv. Riga og København samt i sessionen i Reykjavik. Desuden havde Nordisk Informationskontor været på inspirationsrejse til Nordatlantens Hus i Odense samt til en international litteraturfestival i Reine på Lofoten. Det sidste med en kollega med ansvar for nordisk litteratur på originalsprog fra Dansk Centralbibliotek.

Elgfarsbrød og venskaber

Af Inge Jüch og Kimmo Karstoft

Anette Jensen, der har været leder af Nordisk Informationskontor i Flensborg siden dets start i 1997, var der lejlighed til at tage afsked med ved kontorets afskedsreception i 2014. Ved samme lejlighed blev Eva Ritter budt velkommen som ny leder. Det blev en dejlig eftermiddag, hvor mange deltagere takkede Anette for hendes store indsats og inspirerende arbejde.

I september 2014 var 19 mennesker fra bestyrelserne i de nordiske venskabsbyer samlet en weekend på Christianslyst for igennem oplæg fra generalsekretærene i Oslo og Stockholm samt kommunale medarbejdere fra Vænersborg og Stockholm at få nye inputs til det daglige foreningsarbejde.

Det blev en spændende weekend med en masse gode ideer, som foreningen siden har arbejdet videre med.

Efteråret 2014 bød traditionen tro på 'skumringstimen', den fællesnordiske biblioteksaften, med oplæsning af Stefan Spjuts roman "Stalo". Jørgen Mulvad havde fået til opgave at læse et uddrag af bogen, hvilket han gjorde

med stor indlevelse. Inden oplæsningen var der fællesspisning for dem, der havde tilmeldt sig. På menukortet stod elgfarsbrød og kartoffel-fennikelgratin med rødbeder, dertil øl og snaps, der specielt til arrangementet var hentet i Sverige. Jørgen Søby Andersen afsluttede aftenen med nordisk guitarmusik.

I november 2014 afholdtes litteraturfestivalen for 5. gang. 200-året for adskillelsen af Danmark og Norge var anledningen til at 4 ud af 9 forfattere kom fra Norge, de øvrige kom fra Danmark og Tyskland. Det blev igen til nogle interessante dage, og festivalen var da også godt besøgt.

Det samme gælder litteraturfestivalen 2015, der blev afviklet i september.

Der var også et stort fremmøde, da Lisbeth Nebelong i januar 2015 gæstede Flensborg for at fortælle om sin nyeste bog "Møde i Moll". Hun er en levende fortæller, og publikum var helt opslugt af at høre om hendes møde med Færøerne som ung pige, og om hendes research til de tre bøger som sammen udgør en trilogi.

Jørgen Mulvad læste med stor indlevelse de uhyggelige tekster fra Stefan Spjuts roman "Stallo/Troll". Jørgen Søby Andersen serverede nordiske guitartoner på fremragende vis. (Fotos: privat)

Årets venskabsbytur gik til Eidi på Færøerne. Husbykredsen havde samlet 17 deltagere fra Sydslesvig, der sammen med deltagerne fra de øvrige venskabsbyer kunne nyde nogle pragtfulde sommerdage i strålende solskin med deres søde og gæstfrie værtsfolk.

Udflugter, kædedansen, den gode mad og ture med skonnert på havet bød på fantastiske oplevelser for alle der var med.

Efterfølgende nød rejseselskabet endnu tre spændende dage på de smukke øer med fortællinger om det

historiske og nutidige Færøerne.

Bestyrelsen for Foreningen Norden Sydslesvig har i de seneste år gjort det til vane at holde et sommermøde, hvor der bliver brainstormet på alle fronter. Resultatet blev et så fyldigt og spændende program for de kommende år, som foreningen aldrig tidligere har præsenteret.

Programmet kan ses på www.foreningennorden-sydslesvig.dk.

Det skal nok falde i medlemmernes smag.

ST. KNUDSGILDET FLENSBORG

Flere yngre i broderkredsen

Af Broder Sekretær Henrik Faarvang

Oldermand Heinz Rudebecks beretning for gildeåret 2014 blev aflagt ved festen i anledning af Det Ordentlige Adelgilde den 7. januar 2015.

Oldermand startede med at mindes nytårsaften, hvor dronningen holdt sin tale med formanende ord til os alle. Han fortsatte, at hvis brødrene blot erindrede broderløftet, ville vi få et godt 2015.

Oldermand glædede sig over, at det er lykkedes at få yngre brødre ind i broderkredsen, og at gildets arrangementer i 2014 alle er blevet gennemført. Han glædede sig over brødrenes rejselyst til venskabsgilderne i Danmark og Sverige samt vore naboer i Flensborg og Lyksborg. Heldigvis har vore venskabsgilder også været flittige til at efterkomme vor invitation til Det Store Adelgilde den 25. juni.

Oldermand takkede Broder Dømmer Ramm for deltagelse i både Malmö og Thumartorp. Ligeledes takkede han Broder Siegfried Fuhrmann for deltagelse i Ringsted.

BESØG

Mange foreninger og grupper har besøgt St. Knudsborg i årets løb, og det er gavnligt for kendskabet til Sydslesvig og gildet, men også for værtindens regnskab. Oldermand takkede alle brødre, som bidrager til dette vigtige arbejde for gildet, specielt Broder Kansler Hans Uwe Harck og Broder Erik Jensen. Oldermand understregede, at gildelivet er andet og mere end de normale onsdagssammenkomster.

For 25. gang havde knudsbrødrene arrangeret en stor hyggekomssammen for de ældre medborgere i St. Hans sogn og fra Dansk Alderdomshjem og pensionistboligerne dér. Det blev et tilløbsstykke uden lige. (Foto: privat)

Brødrene har valgt at arbejde for gildets formål: Pleje og udbygning af broderskabstanken.

Et andet formål er understøttelse af uforskyldt forarmede og betrængte, som brødrene udøver gennem deres invitation til de ældre i Sct. Hans sogn. Oldermænd takkede alle involverede i arrangementet, ikke mindst de gavmilde sponsorer.

NYTTAG

Oldermænd mindede om en påtrængende opgave i den kommende tid.

Det er renovering af St. Knudsborgs tag samt værtsparrets lejlighed. Broder Kasserer Gerd Pickardt havde allerede ved første forskydning gennemgået projektet, som ville løbe op i 130.000-150.000 euro.

Desværre har gildet endnu engang fået afslag fra Sydslesvigudvalget på dets ansøgning om støtte. Et flertal i udvalget finder ikke, at St. Knudsgildet er værd at støtte. I en kronik i Flensborg Avis påpegede et af udvalgets medlemmer, Martin Henriksen fra Dansk Folkeparti, at han var positiv over for ansøgningen. Et andet medlem har derimod udtalt sig direkte negativt om gildet. Imidlertid kræver tagets tilstand handling nu. En mindre renovering, der omfatter udskiftning af underkonstruktionen, isolering og nyt tag, vil kunne gennemføres for 90.000-100.000 euro. Da der ikke er hjælp at hente udefra, er der kun brødrene tilbage. Oldermænd mente, at såfremt brødrene kunne samle 30.000-40.000 euro, kunne resten lånes på gunstige vilkår.

PR

Oldermænd omtalte gildets pr-virk-somhed og takkede Broder Kansler og Broder Oversekretær Jørgen Kristensen for medarbejde. Hjemmesiden fungerer takket være Broder Hal Rudebeck, men det var Oldermænds ønske,

at der snarest kunne sammensættes et redaktionsudvalg til udvikling af siden.

Oldermænd nævnte fonde og organisationer, som har støttet gildet. Kirsten Langkildes Legat, Sydslesvigsk Udvalg af 5. Maj 1945, Rislum Fonden og Union-Bank har alle bidraget på forskellig vis.

Hans Kongelige Højhed Prins Joachim brugte god tid til at studere standerne, og han udtrykte stor beundring for den kunstneriske udførelse. (Fotos: Lars Salomonsen)

Prinsen modtages af oldermænd Heinz Rudebeck og generalkonsul Henrik Becker-Christensen og frue.

HKH Prins Joachim hyggede sig virkelig den aften i Knudsgildet.

ROYALT BESØG

På St. Knuds fødselsdag den 12. marts 2015 fik gildet besøg af Æresbroder, Hans Kongelige Højhed Prins Joachim til Danmark.

På slaget 18 ankom prinsen sammen med sin sekretær, kammerherre oberst Kurt Bache, og generalkonsul Henrik Becker-Christensen med frue.

Klokken 18.30 indtog alle deres pladser i en smukt pyntet gildesal. Pressen, både den tyske og den danske, cirkulerede for at få de bedste billeder.

Oldermand bød særligt velkommen til Æresbroder, generalkonsulen og fru Grethe, oberst Kurt Bache samt gildets egen majestæt.

Oldermand understregede, at ethvert besøg fra kongehuset gør en almindelig dag til en festdag. Anledningen til dagens besøg var overrækkelsen af tre flotte bordstandere til St. Knudsgildet. Oldermand omtalte den lange forbindelse mellem St. Knudsgildet og kongehuset helt tilbage fra Knud VIs beskærmelsesbrev fra 1187. Oldermand omtalte med stolthed de tre faner fra 1759, 1859 og 1959.

De tre nye bordstandere, som Broder Sibbern Sönnichsen har været ophavsmænd til, er det lykkedes at få finansieret takket være flere sponsorer. Hver stander består af en mast udført i bronze med inskriptioner, og på flagene er der afbildninger af gildets tre kongelige æresbrødres våbenskjolde. Flagene er udført i silke, og våbenskjoldene og monogrammerne er håndmalede på flagene. Oldermand omtalte flere forskelle og ligheder mellem våbenskjoldene, og han opfordrede til at studere standerne nærmere.

Standerne er udført af Broder Siegfried Fuhrmann, som Oldermand rettede en særlig tak til. Oldermand takkede også de lokale banker, Sydbank og Union-Bank samt brødre i Haderslev, som havde været med til at sponsorere gaven.

Inden afsløringen af bordstanderne

forsikrede Oldermand Æresbroder om, at brødrene med absolut loyalitet over for det danske kongehus og hele det danske folk fastholder det danske sindelag. Han oplyste også, at vore tyske medborgere i byen respekterer gildet for dets nationale standpunkt.

TALEN FOR GILDET

Herefter fulgte generalkonsulens tale for gildet. Han indledte med bemærkninger om Knud Lavard. Efter forældrenes død opfostredes denne af Skjalm Hvide og senere af Hertug Lothar af Sachsen, der senere blev tysk konge, så det var en berejst og vidende ung mand, som blev udnævnt til jarl af Sønderjylland.

I 1131 blev Knud Lavard snigmyrdet i Haraldsted Skov af sin fætter Magnus, som var søn af Kong Niels. Magnus folte sin position som tronarving truet af Knud Lavard. Det fik han dog ikke meget ud af, for både han og hans far blev dræbt i den efterfølgende borgerkrig.

I tidlig middelalder skabtes flere sammenslutninger, som tog navnet Knudsgilde. På dette tidspunkt var der uorden og lovløshed, så gilderne var værnegilder, som sikrede brødrene og deres familier. Der var regler for opførelse og pligter og rettigheder i Knudsgilderne.

Da det på dette tidspunkt ikke var ualmindeligt, at man drak mellem 5 og 10 liter øl om dagen, kunne det godt være nødvendigt med faste regler for opførelse.

I Skråen for St. Knuds Gilde i Flensborg findes disse regler ikke, så deraf kan man udlede, at gildet i Flensborg var at regne for at være den rene søndagsskole.

I 1840 kom gildet tilbage efter lang tids op- og nedture, og på dette tidspunkt havde gildet et stærkt nationalt ståsted. Det var gildets oldermand, Johann Jes Kruse, som, selv om han ikke selv talte dansk, var en loyal og trofast undersåt.

Under 1. Slesvigske Krig blev Kruse arresteret og sendt til Rendsborg, men det lykkedes ham at flygte til København. Efter krigen vendte han tilbage til Flensborg – og Knudsgildet.

Generalkonsulen fortsatte med at nævne nogle af gildets arrangementer og citerede Skråens ord om ordentlig opførsel og god behandling af gæster.

Han havde desuden læst på gildets hjemmeside, at gildet demonstrativt fastholder sin danskhed men samtidig respekterer de tyske naboer. Det oplevede han selv hvert år, den 25. juni. Men også fra tysk side har gildet modtaget påskønnelse af sit arbejde. I 1968 modtog gildet således en plakette fra landet Slesvig-Holsten som tak for den loyalitet, som vises landet.

Generalkonsulen fortsatte: "Det stærke sammenhold med det danske kongehus er usvækket. Vi takker Dem, Deres Kongelige Højhed, for den samhörighed, De viser, ikke bare med Knudsgildet, men med Sydslesvigs danske ved Deres besøg her i aften".

Herefter udbragte generalkonsulen et trefoldigt leve for det danske kongehus.

FOR DAMERNE

Aftenens tale for gildebødrenes damer blev holdt af Broder Sekretær Henrik Faarvang. Han indledte med den danske sang, hvor denne beskrives som en und blond pige. Broder Sekretær nævnte, at kvinder er langt mere end blot udgangspunkt for metaforer, men mænd har en tendens til at sætte kvinder i bås.

I anledning af 100-året for kvinders stemmeret blev historikken omkring kvinders rettigheder i Europa gennemgået.

"I Knudsgildet holder vi fast i traditionerne, så her er vore damer velsete gæster til vore fester, men i det daglige er vi en mandebastion". Alligevel accepterer damerne bødrenes lyst og vilje til at mødes onsdag efter onsdag

for at pleje ædel selskabelighed.

Efter at have udtrykt både for- og beundring over damerne talte Broder Sekretær om de vigtige kvindelige regenter i historien: Dronning Margrete den 1., Elizabeth den 1. og 2., Nederlandenes tre kvindelige regenter i rækkefølge og ikke mindst vor egen Dronning Margrethe den 2.

Broder Sekretær afsluttede med at udbringe et trefoldigt leve for alle kvinder, dog mest for gildets damer, og opfordrede til, at man efter hurra-råbene afsang første vers af "Kong Christian stod ved højen mast".

Efter dametalen ønskede Hans Kongelige Højhed at returnere til København, men inden afgang havde han venlige ord til Gildet: "Tak for en fantastisk aften – igen! Det har været dejligt at se frem til igen at være blandt brødre og søstre. Det er ikke sidste gang, jeg har deltaget i et arrangement i gildet".

St. Knudsgildets kongelige æresbroders fødselsdag den 6. oktober markeres på behørig vis og er afslutningen på årets skydesæson. Mange brødre havde fulgt indbydelsen til en gallafest, hvor damerne også var med. Der skydes om en stor holstenski landskinke, der i år blev vundet af Broder Richardt Winther Christensen t.h. Han blev skinkekonge. T.v. Broder Fændrik Haiko Schmidt og Oldemand Heinz Rudebeck. (Foto: privat)

Foredrag og aktiviteter

Af formand Lisbet Buhl

På foreningens generalforsamling den 19. februar 2015 i Det Danske Hus i Sporskifte var aftenens gæst historiker Jørn Buch, der holdt levende og vidende foredrag om dansk og tysk identitet.

Generalforsamlingen genvalgte Lisbet Buhl til formand. Katrine Hoop ønskede at træde ud af bestyrelsen. Generalforsamlingen valgte Katrin Lass som suppleant.

Georg Buhl ønskede at træde ud af biblioteksbestyrelsen. Bjarne Truelsen blev foreslået og valgt til at overtage posten.

AKTIVITETER

Sprogforeningen har afholdt to "Hit med Højskolesangbogen" – et i Hatsted i september 2014, og et i Harreslev i 30. oktober 2014. Begge steder var SSF hovedarrangør.

Vi har været medarrangør af en aften med Malene Schwarz, der blev holdt i Harreslev i oktober 2014.

Foreningens skoleskema, der uddeles til over 5000 skoleelever, var i år illustreret af Peter Andresen fra Sild. Skemaet er en humoristisk skildring af livet på havets bund. Hvor fisk og havvæsener tænker, taler og drømmer på dansk.

Vores hvervefolder har fået nyt design og en ny forside. Mottoet for hvervefolderen er "Investér i sproget". Det koster som bekendt kun 35 euro at blive livsvarigt medlem af Sprogforeningen.

Vi har været med til at videreudvikle et tresproget vendespil, der kan bruges som almindeligt spil, i undervisningen i dansk, engelsk, natur og teknik – og i voksenundervisningen. Spillet uddeles som gave – et eksemplar til hver skole i Sydslesvig. Skolerne kan købe ekstra spil for 15 euro, mens private betaler 20 euro.

Spillet blev offentliggjort på generalforsamlingen.

Op til generalforsamlingen er der blevet lavet et Sproghjørne i Flensborg Avis. Georg Buhl har sagt ja til at overtage arbejdet med at lave op til fire Sproghjørner om året.

Sprogforeningen har deltaget i en række andre arrangementer med en bod og tilstedeværelse og været synlig til årsmøder og til Den Danske Dag i Husum.

Vi bliver fortsat støttet af Signe Andersen, der er rigtig flittig til at synliggøre foreningen ved forskellige arrangementer rundt omkring i landsdelen.

Vi samarbejder med Sprogforeningen i Nord, og vi har tre repræsentanter i bestyrelsen. De er fuldgældige bestyrelsesmedlemmer.

BESTYRELSESARBEJDET

Der skal lyde en stor tak til bestyrelsen for de altid gode, idérige og konstruktive møder, vi holder. Også en stor tak for stor indsats mellem møderne. I tager ansvar, derfor fungerer foreningen så godt på trods af, at vi alle er travle og til tider har svært ved at få alle møder og aktiviteter til at hænge sammen.

En stor tak skal også lyde til Georg Buhl, der forlader posten i biblioteksbestyrelsen, og Katrine Hoop, der forlader sin post i bestyrelsen.

Det er med et grædende øje, vi gør det, selvom vi under jer begge at blive lidt aflastet.

Det er påfaldende, hvor meget I to ligner hinanden i forhold til jeres arbejde for opgaver, I har sagt ja til. I engagerer jer 100 procent – og det betyder forbereder jer grundigt og bidrager hele tiden med konstruktive ideer og forslag, som I så også er med til at få ført godt ud i livet. Derfor har det været en fornøjelse at samarbejde.

SYDSLESVIGS DANSKE KUNSTFORENING

Et givtigt år med fire udstillinger

Af formand Hans Jessen

Sydslesvigs danske Kunstforening har igen haft et givtigt arbejdsår (fra september 2014 til august 2015) med fire udstillinger; desuden var kunstforeningen primus motor i en koncert, der forenede maleri og musik.

UDSTILLINGER

Torsdag den 4. september 2014 kunne kunstforeningen åbne dørene for Grænselandsudstillingen 2014, som først havde været vist i Aabenraa, så hos os i Flensborg og derfra fortsatte den til Hillerød. Der blev vist værker af 23 af sammenslutningens medlemmer samt yderligere 12 gæster, 6 fra hver sin side af grænsen, så det var på mange måder en grænseoverskridende udstilling.

Grænselandsudstillingen er en kunstnerstyret udstilling. Kunstnerne vurderer og vælger selv de værker, der udstilles, - med andre ord en udstilling af fri kunst. Det blev derfor også en afvekslende og spændende udstilling,

som vi selv syntes bar præg af en høj kvalitet, også højere end vi havde set det ved tidligere udstillinger fra sammenslutningens side.

Ved åbningen talte fhv. videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen, og gruppen "Jazzyside" spillede til. Vi takkede formanden for Grænselandsudstillingen Bente Sonne for et godt samarbejde om udstillingen, som jo selv sagt også kostede bestyrelsen arbejde med ophæng m.m. pga. af de mange kunstnere. Men alt gik som vanligt op i en højere enhed. Og der kom 712 gæster til udstillingen, hvilket vi var tilfredse med.

Årets sidste udstilling åbnede vi den 6. november 2014: "North Atlantic Greeting", som vi havde fået tilbudt fra det nye Nordens Hus i Odense, og som var arrangeret i samarbejde med Nordisk Informationskontor i Flensborg, denne gang sammen med den nye leder Eva Ritter, som vi dermed bød velkommen til samarbejdet.

Udstillingen var en vandredstilling,

som Region Syd havde sat i værk også mhp. et erhvervsfremstød både nord og syd for grænsen. Vi var dog helt tilfredse med, at en planlagt pressekonference om erhvervsfremstødet ikke fandt sted, fordi vi tænker, at kunst skal være fri og ikke bundet af erhvervs-mæssige interesser (selv om vi jo gerne vil have del i det afkast, som erhvervslivet tjener ind via sponsorater).

Udstillingen viste værker af grønlandske, færøske og islandske kunstnere af høj kvalitet.

Ved åbningen talte leder af Nordens Hus i Odense Kirsten Mærsk, og to unge sangere fra Færøerne sang og spillede.

Udstillingen vakte publikums interesse, idet 783 mennesker besøgte udstillingen, et fint besøgstal.

Den 22. januar 2015 åbnede vi en stor retrospektiv udstilling med værker af sydslesvigeren Rolf Ernst Schröder med den finurlige undertitel "Har polynesierne været på Okseøerne?". Det var medlem af kunstforeningen Heiko

Schlotfeldt, som havde henvendt sig til bestyrelsen for at foreslå en udstilling med værker af afdøde Rolf Ernst Schröder, der i sin tid var en anerkendt maler, grafiker og keramiker, og som bl.a. havde solgt værker til Gottorp Slot, bymuseet i Flensborg samt til mange private.

Heiko Schlotfeldt påtog sig den store opgave at katalogisere og låne de mange værker til udstillingen, og sammen med Helge Krempin udarbejdede de to yderligere tryksager til udstillingen. Et stort arbejde, som kunstforeningen takker for.

Åbningen fandt sted i forbindelse med den årlige generalforsamling, og åbningstalen blev holdt af dipl. designer Klaus Meyer-Lürsdorf, Kiel, og gruppen "Hansen-Wedel hoch zwei" spillede til. Ferniseringen var præget af et stort fremmøde, herunder mange gæster, som personligt havde kendt Rolf Ernst Schröder. Udstillingen blev set af 601 personer, et relativt fint besøgstal.

"Fra maleri til digt til musik" var årets næste arrangement den 21. marts i salen på Flensborghus. Her så publikum malerier af anerkendte danske kunstnere på storskærm samtidig med, at Ars Nova-Koret fra Slagelse sang til, og pianisten Mads Granum og bassisten Mikkel Nielsen akkompagnerede.

Koncerten blev kaldt "Glasbjergene" og tog udgangspunkt i, at malere, digtere og komponister altid har inspireret hinanden. Det blev en spændende lille times koncert med 12 satsler til 12 malerier, hvor korets 40 sangere bevægede sig rundt i alle kroge af stilarter og rytmer. Koncerten var arrangeret i samarbejde med Humanitært Udvalg, Sydslesvigsk Forening og Helligåndskirkens Menighed. 39 gæster kom til koncerten.

Årsmødeudstillingen 2015 viste værker af den danske kunstner Søren Martinsen fra Glumså på Sjælland. Det blev en spændende og afvekslende og i nogen grad også krævende udstilling, som publikum fik at se.

Åbningen fandt sted den 4. juni, og åbningstalen blev på bedste vis holdt af Hans Henrik Jacobsen, formand for Viborg Kunstforening. Søren Martinsen kaldte udstillingen "Borderline", som jo er tvetydigt begreb. Fire store kolorerede tryk illuderede den dansk-tyske grænse, og Søren Martinsens danmarksfilm blev vist på storskærm, mens to andre storskærme viste videoer med tilhørende tekster, og endelig blev der vist små og større malerier samt et stort maleri af nærmest hammerhøisk karakter, alt i alt en seværdig udstilling, som dog kun blev set af 432 gæster. Det lave antal skyldtes nok tidspunktet på året; juni er normalt ikke den bedste udstillingsmåned.

Årets fire udstillinger blev set af i alt 2567 mennesker mod 2355 mennesker året før. Således var det gennemsnitlige antal besøgende pr. udstilling 642 (fraregnet koncerten), hvilket er en lille

stigning i besøgstallet, idet tallet sidste år var 589. Stigningen er jo ikke signifikant, og ser man på de sidste års besøgstal, er det tydeligt, at kunstforeningen har et nogenlunde stabilt antal besøgende til udstillingerne på ca. 600 mennesker.

ØKONOMI

Kunstforeningen kom ud af regnskabsåret med positive tal. Den gode udvikling skyldes ikke så meget salg af kunst, men snarere, at en af årets udstillinger var relativt billig. Og at vi har en kasserer, der passer på pengene. Vi har også indtægter gennem kontingent.

Men grundlaget for kunstforeningens arbejde er stadig det årlige tilskud fra Sydslesvigsk Forening, uden hvilket vi ikke ville have den stabile økonomi, som sætter os i stand til at kunne planlægge udstillinger på længere sigt.

Vi takker alle, der har bidraget til at sørge for den gode økonomiske situation, herunder Flensborg Kulturbureau og SSF.

ANDRE AKTIVITETER:

Generalforsamlingen fandt sted den 22. januar 2015, hvor 40 medlemmer mødte op. Både formandens og kassererens beretninger blev godkendt, og det blev vedtaget, at kontingentet skulle forblive uændret.

Vi er nu 232 medlemmer i foreningen, - og det er et stabilt antal medlemmer.

Den nye hjemmeside www.sdkflens.org sørger Dieter Lührssen for fungerer. Den er til stadighed opdateret. I den forbindelse har vi diskuteret, om vi kunne spare tryksager og dermed forsendelsesomkostninger ved at lade medlemmerne få indbydelser m.m. gennem mails, men det ser indtil videre ud til ikke at være populært.

Bestyrelsen har afholdt fem møder i årets løb. Bestyrelsens syv medlemmer og to suppleanter – sidstnævnte deltager aktivt i bestyrelsens møder og arbejdet – har et fint samarbejde, hvor de enkelte opgaver er fordelt, således at hvert bestyrelsesmedlem har faste opgaver, hvilket er en stor lettelse i det daglige arbejde.

Kunstforeningen har altid haft sæde i Flensborg Bys "Gestaltungsbeirat", hvis opgave det er at pleje og videreudvikle bybilledet i byen. Som nyt medlem i rådet har bestyrelsen udpeget Dieter Lührssen.

Kunstforeningen er en af de 26 tilsluttede foreninger under Sydslesvigsk Forening, og vi har derfor med to repræsentanter deltaget i de to årlige møder. Det er vigtige møder, som udover beretninger fra hovedstyrelse og samråd samt valg af medlemmer til samme også opbygger et godt netværk blandt de tilsluttede foreninger.

Jeg takker bestyrelsen for et selvfølgelig veludført arbejde, og jeg takker SSF, SdUs trykkeri og Nordisk Informationskontor for det gode samarbejde, og jeg takker sidst, men ikke mindst Flensborg Bibliotek, fordi vi må være i huset og for en altid velvillig indstilling til vort arbejde.

I september 2015 udstillede Karen Lise Krabbe, Ned Cantrell, Karen Nyholm, Hartmann Greb, Frank Meurer og Anne Wenzel i udstillingen Glasklar på Flensborg Bibliotek. Her et af Wenzels værker, en skål: "Det fine selskab ved afgrundens rand".

BORGERFORENINGEN FLENSBORG

Ny formand

I oktober 2014 fik den selskabelige forening Borgerforeningen ny formand (Ruben Fønsbo, Lyksborg t.h.) T.v. den afgangede formand Jørgen Peter Weis og i m. sekretær gennem 30 år, Iver H. Ottosen. (Foto: Sebastian Iwersen)

Naturligt at tænke den historiske dimension med i hverdagslivet

Af formand Kirsten la Cour

Stedfortrædende for venner, vi mistede i det forgangne år, skal nævnes kredsens tidligere formand, pensioneret lektor fra Duborg Skolen Christian Skov, der døde i 2014.

Christian havde været medlem af kredsbestyrelsen i et par år, da han indvilligede i at overtage formandsposten i 2010, da den hidtidige formand lidt uventet valgte at stoppe helt i bestyrelsen.

Med sin stilfærdige, indsigtfulde og uegennyttige facon og store personlige integritet bidrog Christian afgørende til, at hans år i formandsstolen blev til gode år for kredsen. Alt for tidligt satte sygdom en stopper for hans virke i den historiske forenings tjeneste, men til det sidste fulgte han med interesse og opmuntring med i det arbejde, vi andre overtog, da han måtte slippe. I Historisk Samfund for Sønderjylland - Sydslesvigkredsen vil vi bevare mindet om Christian Skov i respekt og med taknemmelighed.

Generalforsamlingen fandt sted den 31. marts 2014 i Det danske Hus i Sporskiftet. Ved den lejlighed måtte vi sige en stor og hjertelig tak til to garvede bestyrelsesmedlemmer, der i næsten 25 år havde varetaget lokale "historienørds" interesser på såvel amts- som kredsplan, og som nu ønskede at stoppe på de poster.

Vi taler her om nuværende rektor p.hd. Jørgen Kühl fra A.P. Møller Skolen i Slesvig og tidligere overlærer Anders Schaltz Andersen fra Husum Danske Skole bosiddende i Hatsted.

Det har været inspirerende og hyg-

geligt at arbejde sammen med d'herer, som på hver sin vis har ydet en uvurderlig og beundringsværdig indsats for kredsens medlemmer. Begge har de kunnet trække på et stort personligt netværks beredvillighed og interesse for vores landsdel og på en stor viden om de områder, som netop har vore medlemmers interesse og be-
vågenhed.

Som nye medlemmer til bestyrelsen valgte generalforsamlingen to nyansatte historieinteresserede personer, leder af Den Slesvigske Samling cand. mag. i historie Jan Jessen, Flensborg, og lærer på Hans Helgesen-Skolen i Frederiksstad Sybilla Nietsch, Eggebæk.

Efter generalforsamlingen holdt arkivleder Frank Ludowitz, Flensborg, anden halvdel af dobbelforedraget "Slesvig-Holstens historie i 1800-tallet" – nu set fra tysk side.

Det var interessant at høre hans indlæg og få lejlighed til at drøfte de forskelle og ligheder, som kommer frem, når der lægges henholdsvis en dansk og en tysk vinkel på samme egns historie.

Begge arkivarer, Hans Schultz-Hansen (der holdt sit danske foredrag i efteråret 2013) og Frank Ludowitz afrundede deres indlæg med at påpege de store ændringer, der har fundet sted i samlivet mellem grænseegnens tyske og danske befolkningsgrupper.

Den 10. september 2014 var kredsen medarrangør ved "En dag i felten..." et arrangement for 5. og 6. classes elever på Danevirke, som Dansk Skolefor-
ening for Sydslesvig indbød til i forbin-

delse med markeringen af 150-året for 1864.

Det er kredsbestyrelsens mål at fastholde og uddybe samarbejdet med Skoleforeningen, så det både for eleverne, deres forældre og lærere bliver en naturlig ting at tænke den historiske dimension med i hverdagslivet.

Den 18. november 2014 kunne vi indbyde til foredrag ved arkiv- og forskningsleder p.hd. Mogens Rossgård Nissen på Dansk Centralbibliotek Flensborg. Emnet var "Friservolden og blokeringsstillingen i 1944-45". Atter fik vi et fint og velfunderet foredrag, som bare mange flere kunne have haft glæde af at høre.

Markeringen af 60 året for København-Bonn Erklæringerne – underskre-

vet den 29. marts 1955 – gik vi ind i for fulde sejl. Vi landede på paneldebatformen, og datoen for arrangementet var den 12. marts 2015 på den tidligere Christian Paulsen-Skole i Flensborg.

Ved konstitueringen den 5. juni 2014 valgtes Sybilla Nitsch til kasserer som afløser for Anders S. Andersen, Kristian Arentsen (som ikke var på valg) som protokolfører som afløser for Jørgen Kühl - og Jan Jessen som bisidder.

Undertegnede (som ikke var på valg) fortsatte som formand, og Christian Skov som bisidder.

Derudover er der afholdt yderligere tre bestyrelsesmøder, hvor vi - som i de tidligere år - får husly på Center for Undervisningsmidler i Flensborg.

Tak til alle samarbejdspartnere.

Historisk Samfund i Sydslesvig havde fuldt hus med over 60 mennesker til paneldebat om »60 år med Bonn-København erklæringerne - og hvad så?« på den fhv. Christian Paulsen-Skole i Flensborg. På mødet belystes hele meningsspektret - fra "der er ikke brug for erklæringerne mere" til "de danner fortsat grundlaget for mindretallets selvforståelse". Mødet var arrangeret i samarbejde med Sydslesvigsk Forening, Dansk Skoleforening, Slesvigsk Kvindeforening og Aktive Kvinder. På det ene billede ses Historisk Samfunds Sydslesvig-formand Kirsten la Cour mellem dele af panelet t.v. og publikum t.h. Det andet foto viser panelet med f.v. SSW-landssekretær Martin Lorenzen, chefredaktørerne Gwyn Nissen og Jørgen Møllekær, GFs formand Mette Bock og SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen. (Fotos: Lars Salomonsen)

Bød på krimilystspil med action

Harreslev Amatørscene kunne i maj 2015 glæde publikum med tre forestillinger – to med teatersnitter: "En svigermor slår til igen", et kriminal-lystspil af Henning Lindberg, præsenteret på Harreslev Danske Skole.

HANDLINGEN

Svigermor, Minna Leth, og hendes siameserkat Pelle holder ferie på badehotellet "Søblink". De har omgående sat sig i respekt hos indehaverne Rita og Tobias, som driver en bemærkelsesværdig hoteldrift for få udvalgte - og således finder det ubejlejligt at have så aktive og medlevende gæster på besøg.

Hotellets eneste ansatte er stuepige, kokkepige, tjener m.m. Line, en ung, sympatisk pige, som imidlertid har så travlt, at hun tilsyneladende ikke opdager, at der foregår mærkelige ting i huset.

Svigermor aner dog uråd, idet hun - eneste uanmeldte gæst - adskiller sig fra det øvrige klientel: enlige og sterrige, og hun iværksætter derfor en plan i samarbejde med Line og dennes kæreste postbudet Mads.

Alt imens rejser hotellets gæster, én

efter én, pludselig og uvarslet. Og Tobias sejler ligeså tit ud på "Dybet" med kutteren Martha. Da det går op for svigermor, hvad der er på færde, er der også andre, der har fundet ud af, hvad hun har på færde.

Men det skal vise sig: Hvem der ler sidst...

(Kilde: www.danteater.dk)

DE MEDVIRKENDE

Minna Leth: Vibeke Harck.

Line, stuepige, kokkepige, receptionist, rengøringsdame, m.m.: Julia Prigge.

Rita Hansen, værtinde på badehotellet: Anna Freistein.

Tobias Hansen, vært på badehotellet: Merret Carstensen.

Lærke, deres datter: Ann-Christin Jürgensen.

Mads, postbud: Helge Stumm.

Thorvald Trane, pensioneret privatskoleoverlærer: Tom Knutzen.

Constance Damborg, medlem af Lotte-korpset: May-Britt Seidler.

Musse Pink: Sonja Kellner.

Suflør: Lone Knutzen.

Instruktør: Helge Stumm.

Lyd: Jasmin Hinrichsen.

Action på scenen i Harreslev. (Foto fra en af prøverne: SPT)

Altid interesseret i nye sangere

Af formand Sussi Rask

Slesvig Folkekor har oplevet et år med spændende ting på programmet.

I løbet af december 2014 gav vi koncert i den danske kirke i Egerfnørde, ligesom vi var en del af den store julekoncert i Paulus-kirken.

Højdepunktet var dog Bøvling-korets besøg, som fandt sted i forbindelse med årsmødet i 2015. Vi mødtes i Ansarsalen i Slesvig til spisning og fællesang, og om lørdagen var vi en del af årsmødearrangementet på Slesvighus. Det var et vellykket besøg, og vore gæ-

ster, som ikke tidligere havde deltaget i vort årsmøde, drog hjem klogere på det danske mindretal og rigere på oplevelser.

I efteråret blev det store højdepunkt koncerten i Alsion i anledning af 150-året for Carl Niensens fødsel. Vi var blevet udvalgt til at deltage sammen med Korkaravanen og Århus Jazzorkester. Koncerten fandt sted 1. oktober, og vi glædede os meget.

Vi øver fortsat mandag aften i Ansarkirken i Slesvig, og vi er altid interesseret i nye kormedlemmer.

Korleder er Ole Nielsky.

Koret øver mandag aften. (Foto: privat)

TORSDAGSKORET

Heldige med den nye dirigent

Af formand Sussi Rask

Slesvig Folkekor har oplevet et år med spændende ting på programmet.

I løbet af december 2014 gav vi koncert i den danske kirke i Egerfnørde, ligesom vi var en del af den store julekoncert i Paulus-kirken.

Højdepunktet var dog Bøvling-korets besøg, som fandt sted i forbindelse med årsmødet i 2015. Vi mødtes i Ans-garsalen i Slesvig til spisning og fælles-sang, og om lørdagen var vi en del af årsmødearrangementet på Slesvighus. Det var et vellykket besøg, og vore gæ-ster, som ikke tidligere havde deltaget i vort årsmøde, drog hjem klogere på det danske mindretal og rigere på oplevel-ser.

I efteråret blev det store højde-punkt koncerten i Alson i anledning af 150-året for Carl Nielsens fødsel. Vi var blevet udvalgt til at deltage sammen med Korkaravanen og Århus Jazzorke-ster. Koncerten fandt sted 1. oktober, og vi glædede os meget.

Vi øver fortsat mandag aften i Ans-garkirken i Slesvig, og vi er altid interes-seret i nye kormedlemmer.

Korleder er Ole Nielsky.

Thomas hjælper med redekassen. (Fotos: privat)

– og nogle kan selv.

DANSK HUSFLIDSKREDS SYDSLESVIG

Klubaftener og aktiviteter

Torsdag den 19. februar 2015 mødtes ca. 20 personer – børn og voksne – i husflidslokalet i kælderens på Oksevejens Skole i Flensborg til en hyggelig aktivitetsdag. Det var SSF Sporskifte, som havde inviteret til at sætte fuglehuse sammen og efterfølgende male dem. Husflid havde forberedt en del fuglehuse, som så skulle samles og males. Det var en rigtig hyggelig eftermiddag med masser af sjov og gode tips.

På årsmøde-friluftsmødet i Flensborg søndag den 21. juni var der igen mange, som kiggede ind til vor in-

Infoboden på friluftsmødepladsen i Flensborg.

fobod. Vi havde forberedt et lille boldkastespil til børn, og det gav en gang imellem kø for at komme til. En dejlig eftermiddag i fineste vejr.

Sommerfesten på Oksevejens Skole lørdag den 11. juli var fyldt med aktiviteter fra alle danske foreninger/organisationer i Sporskifte. Husflid havde også her en infobod og lidt sjov til børnene – en hyggelig dag.

Sundeved Husflid havde igen inviteret os til at deltage i den store udstilling på Cathrinesminde Teglværk. Det foregik søndag den 20. september, og fra Husflid i Sydslesvig deltog seks udstillere – alle med forskellige ting. Mange og gode samtaler med de besø-

gende gør, at det altid igen er en hyggelig dag blandt ca. 40 udstillere.

Vore klubaftener finder sted hver 1. og 3. tirsdag i måneden (dog ikke i skoleferien). Vi holder til i Oksevejens Skole, Flensborg Sporskifte, Alter Husumer Weg 207. Du er altid velkommen til at kigge ind og se, hvordan vi har det, og hvad vi laver.

Eller få flere informationer ved at gå ind på vor hjemmeside www.sydslesvig-husflid.dk. Webmaster Eske Kjems holder styr på alle møder og aktuelle fotos, så hjemmesiden altid er opdateret.

Og ellers er du velkommen til at ringe til formanden på tlf. 0461-32074 for at få en snak.

VALSBØL OG OMEGNS FOLKEDANSERE

Royalt madkurvetræf

Der blev danset. (Fotos: privat)

I anledning af Valsbøl og Omegns Folkedanseres 25-års jubilæum og Dronning Margrethes 75-års fødselsdag afholdt foreningen et royalt madkurvetræf.

Alt var parat til majestæten, men desværre nåede invitationen ikke frem

til Amalienborg.

Det blev dog en alle tiders fest. Snakken gik livligt ved spisingen og kaffebordet, og der blev danset flittigt til de fire spillemænds dejlige musik.

Foreningen siger tak til de 35 fremmødte gæster fra fjern og nær.

Der blev hygget.

Der blev leget.

Der blev spillet.

Dronningestolen stod dog tom...

KVINDEGRUPPEN

Ikke kun problemfokuseret alvor

Af Maike Lohse

Kvindegruppen har i den seneste tid kørt på relativt lavt blus. Vi mødes med mellemrum og drøfter kvinders situation. Det være sig ud fra litteratur, aktuelle begivenheder eller overordnede strukturelle synspunkter.

Vi deltager i Flensburger Frauenforum, hvilket vi anser som væsentligt, fordi vi udgør det eneste danske element i dette netværk. Det flensborgske kvindeforum har eksisteret siden 1976.

Det er en sammenslutning af aktive kvinder i foreninger, forbund og institutioner, fra partier, kirken og fagforeningerne i byen. Målet med dette netværk er Kooperation, udveksling af information og gennemførelse af fælles projekter. Sidstnævnte sker især med

Amanda fra Kerteminde.

adskillige arrangementer i forbindelse med 8. marts.

De mest aktive kvinder i dette netværk er fra de professionelle hjælpeorganisationer. Der kunne vi tænke os, at vi fra dansk side også kom på banen, muligvis fra sundhedstjenesten.

For at ikke alting kun er problemfo-

kuseret alvor tager vi hvert år på en ørejse, på skift nord og syd for grænsen; i 2014 til Femern og i år til den forhenværende ø Hindsholm hhv. til Fyn. Hvis det er muligt, finder vi kvindelaterede emner på øerne, men bruger også tiden til mere afslappende samtaler og diskussioner.

Strandmalurt ved Fyns Hoved. (Fotos: privat)

Mere basisdemokrati og folkestyre

Af formand Kirstin Asmussen

I 2014 overtog undertegnede formandskabet i Det Sydslesvigske Samråd for en to års periode. Næstformand er Peter Lynggaard Jacobsen fra Dansk Kirke i Sydslesvig. SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen er samrådets sekretær.

Samrådet har beskæftiget sig med en del emner i de seneste 12 måneder, herunder

- afholdelsen af en Sydslesvigkonference på Jaruplund Højskole,
- kommunikations- og oplysningsprojektet,
- integrationsarbejdet som, for at undgå misforståelser, blev omformuleret til projektet til styrkelse af det folkelige arbejde og fællesskabet, og
- som et af resultaterne fra mindretalskonferencen på Jaruplund Højskole, udarbejdelsen af en ny samarbejdsaftale for Samrådet.

Udvalgsarbejdet under Samrådet er godt i gang. Både projektet til styrkelse af det folkelige arbejde og fællesskabet, styregruppen for omsætningen af kommunikationsstrategien med det dertil hørende kommunikationsnetværk og arbejdsprocessen i formandsgruppen med henblik på ændring af Samrådsaftalen og endelig budgetkoordineringen i økonomiudvalget, er i fuld gang.

SYDSLESVIGKONFERENCEN

var et lille men vigtigt skridt på vejen frem mod et nyt Sydslesvig. Deltagerantallet var på trods af snefald med ca. 200 fremmødte fint. Rammerne, højskolen kunne byde på, var udmærkede, programmet velorganiseret, og jeg mener, at alle fik meget ud af denne eftermiddag.

Det blev tydeligt, at arbejdet i foreninger, landdistrikter og landsdelsorganisationer fungerer godt, og at medlemmerne ikke ønsker at miste de små enheder.

Fuldt hus til Sydslesvigkonferencen på Jaruplund Højskole. (Fotos: SPT)

Det kompetente panel.

Fra Sydslesvigkonferencen udgik der dog også andre klare signaler. Signaler om bedre samarbejde på det overordnede plan samt mod til nytænkning og et udviklende folkestyre i Sydslesvig.

Nu ligger bolden hos Samrådet, og det vil vise sig, om det kan leve op til de forventninger, der udgik fra konferencen i Jaruplund.

STYREGRUPPEN

i kommunikations- og oplysningsprojektet har holdt møde med kommunikationsnetværket, der består af 10 kommunikationsmedarbejdere.

Grænseforeningen ansatte en ny kommunikationschef 1. oktober, og vedkommende indgår i netværket.

Vi arbejder med en nordvendt strategi, og måske bliver der brug for, at yderligere professionelle kræfter træ-

der til. Arbejdet er nu skudt i gang. Styregruppen har trukket sig tilbage, og kommunikationsnetværket har taget over. Det gælder om at "markedsføre" det danske mindretal i Danmark.

DANSK SKOLEFORENING

og Sydslesvig Foreningen har i længer tid beskæftiget sig med et oplæg til bedre integration af de nye medlemmer i mindretallet. Dette papir bliver nu viderebehandlet i Samrådet, hvor en arbejdsgruppe, bestående af delegerede fra de forskellige samrådsmedlemsorganisationer, har arbejdet på højtryk.

Arbejdsgruppen har sammenflettet de tilskyndelser fra alle organisationer og det oprindelige oplæg, så alle organisationer får et redskab i hånden, som skal styrke forståelsen for mindretallets organisationer og mangfoldige tilbud samt lysten til det frivillige arbejde, som er fundamentet til mindretallets eksistens.

NY SAMARBEJDSAFTALE

Mens aktieselskabet Flensborg Avis af journalistiske grunde ikke længere er repræsenteret i Samrådet, og Friisk

En af arbejdsgrupperne på Sydslesvigkonferencen.

Foriining forholder sig neutral, blev Sydslesvigsk Forening, dens tilsluttede foreninger, Sydslesvigsk Vælgerforening, Sydslesvigs danske Ungdomsforening, Dansk Skoleforening, Dansk Kirke, Dansk Centralbibliotek og Dansk Sundhedstjeneste på mødet i Samrådet den 16. februar enige om at nedsætte en arbejdsgruppe bestående af de "medlemsbårne" organisationernes formænd - og bibliotekets formand.

Arbejdsgruppen fik til opgave at banе vej for bl.a. flertalsafgørelser på visse områder i Samrådet, hvilket ifølge den gældende samarbejdsaftales krav om enstemmighed ikke er muligt.

Formandsgruppen har udarbejdet en ny samarbejdsaftale på grundlag af organisationernes ændringsforslag og i skrivende stund er der kun to afsnit, som skal færdigbehandles og offentliggøres.

Vi er opmærksomme på, at tiderne forandrer sig, og at vi løbende skal evaluere vore aftaler og ved behov tilpasse dem tidernes krav.

Det danske mindretals gave til Dronning Margrethe i anledning af hendes 75 års fødselsdag: En kostbar salmebog fra 1838. (Foto: SPT)

DRONNINGEN

7. april var ovennævnte sammen med SSFs formand Jon Hardon Han-

sen i audiens hos Dronning Margrethe II. på Marselisborg Slot i anledning af Hendes Majestæts 75-års fødselsdag den 16. april.

Om det var vagterne foran slottet, Deres Kongelige Højheder Kronprins Frederik og Kronprinsesse Mary i slottets hall eller dronningens adjutant, der tog sig af os, så var alle hjertelige og velinformeret om den sydslesvigske delegation, der var kommet for at overrække fødselaren en salmebog fra 1838 dekoreret med sølvbeslag og 15 glasperler, kaldet flusser.

Salmebogen blev brugt i de danske menigheder i hertugdømmet Slesvig, dvs. nord for den nuværende dansk-tyske grænse, hvor kirkesproget var dansk modsat syd for grænsen, hvor kirkesproget var tysk.

Besøget og Majestæts varme modtagelse af mindretallets repræsentanter bekræftede på en personlig måde de levende bånd, der er mellem kongehuset og de dansksindede i Sydslesvig, sådan som det hvert år kommer til udtryk i Dronningens nytårshilsen.

En kort, men bevægende audiens, i hvilken Dronningen - så begejstret som majestæter nu engang kan og må - tilkendegav sin glæde over gaven.

I den forbindelse lovede vi, at Hendes Majestæt får eftersendt Dansk Kirke i Sydslesvigs nye dansk-tyske salmebog, der første gang blev taget i brug ved en festgudstjeneste 27. september 2015 i Mariekirken i Flensborg.

NY REGERING

Den 31. august 2015 havde vi den store glæde at byde Danmarks nye børne- og undervisningsminister Ellen Trane Nørby og flere medlemmer af det nye Sydslesvigudvalg velkommen. Vi takkede mange gange for besøget, hilste dem hjertelig velkommen i Sydslesvig og glædede os til et godt og givtigt samarbejde.

Formoon Bahne Bahnsen än sin stääferträäserin Ilse Johanna Christiansen. (Fotos: privat)

FRIISK FORIINING

---

lirsberucht 2014/15

Foon formoon Bahne Bahnsen

E Friisk Foriining häi e 10. moi 2014 mör as hunert diiljnaamere foon e FUEV-kongräs tu besäk önj Nordfranschlönj. Da frasche präseentiirden jam bai e kongräs, wat foon e 7. bit 11. moi önjt tjüsch-dänsch gränslönj for ham gäng, aw möre wise. Ål bai e följkem-årket önjt „Hotel des Nordens“ jäif et en infostånd ma hu spetsalitäate foon e weestküst. E tørsdi häi e formoon foon e Foriining geläagenhäid än fertel wat ouer üüs följ, unermaßld ma en ra bile. As kulturbaidräch köö Norma Schulz ouertjööge.

Üusen ålerekklub häi di 22. moi tu en latjen ütfluch önj e Wiringhiird lååsid. Eefter en besäk önjt Werner-Weckwerth-Museum önj e Lübkekuuch jäif et awäädrie kafe än kääge önj e krouf foon Annelie Rasch önj Naischöspel.

Di 23. moi häi e frasche madelåler-

feriin Frisia Historica önj e Naiblinger schörk en Wortsatia-kontsärt ma musiik üt et madelåler organisiird.

Frisia Historica heet dan ouert waagiinje foon e 20. bit 22. juuni ål tut fiird tooch en „madelålerlik driwen“ bai e bääsewäile önj Naibel döörfjard. Aw e märket wörd üülj hoonwärk präseentiird än et jäif äinmäägede produkte tu kuupen. Bait madelåler-driwen heet e Friisk Foriining dan uk sin traditsjonål gibselturniir oufhülen.

Foon e 25. bit 27. juuni wjarn Christiane Bodenhausen, Manfred Nissen än Gary Funck ma da fraschschoulere üt Bräist aw en frasch fiiljtuur eefter Fäär.

For åål da, wat et jarst nordfriisk musical „Di Widergunger“ önj e april önj e Naiblinger stäähal ferpääsed häin unti et stuk nuch iinjsen siinj måån, wörd e 11. juuli önj Ecks kiino en film ouert

musical wised. Di 90 minuite lunge film as aw tjusch unertiiteld wörden, sü dät uk följk, wat niinj frasch ferstoont, bait stuk mafülie köö.

Di frasche jöögedferiin Rökefloose wörd fergängen iir 30 iir üülj. Jü jubiläumsparty wörd tuhuupe ma en samerfäst di 12. juuli trinam Risem

Schölj fiird, ma spale än aktsjoone for bjarne än kafe, kääge än intresante baispale üt et Rökefloose-feriinslaawen.

Loondäismoon Lars Harms heet e 14. juuli en ütstaling ouer manerhäide önj Slaswik-Holstiinj önjt "Dorfhôtel Sylt" önj Raantem äämmåged. Syd-slesvigsk Forening for e dānsch manerhäid, e Söl'ring Foriining än e Friisk Foriining hāin bit tu e 12. august tuhuupe ma Antenne Sylt en ütstaling süwālj for bāåsegeeste än insulaaner aw e biine stald.

E Friisk Foriining wus foon e 22. bit 30. juuli ma Alastair Walker än Jörgen Jensen Hahn as liidjing aw en frasch sprākerāis än beseecht e saamisch manerhäid önjt norden foon Finlönj. E diiljnaamertāl wus foon began aw 25 fāåstlāid, än da plātse wjarn gau ütböked. Et wörd en trinam luked forheewen ma maning naie informatsjoone ouert saamisch följkslaawen.

E 9. septāber köön we üusen lungiirie formoon foon e Foriining, schöljliider foon Risem Schölj, lasmoot foon e Frasche Rādj än komunaalpolitiker, Jörgen Jensen Hahn, tut bundesfertiinjstrkrūs gruteliire.

Önj tuhuupehāng mat jarst kultur-21-festival foon e 25. - 28. septāber önjt NCC önj Hüseem hāi e Foriining döör san kultuurkonsulānt Gary Funck en mörkultural teooterprojākt aw e spalteele broocht. Da friiske feriine wjarn twāär deege ma en infostānd fertrin.

27. septāber: Frisia Historica hāi wi en harfstnoopemārket än en weedstrid önj boogeschiitjen önj Hünebel organiisiird.

Tut 27. Friisk Harfsthuuchschölj wjarn we foon e 2. bit 5. oktober awt dānsch huuchschölj önj Jarplund. We hāin dāttooch 41 fāåste diiljnaamere, deer-made uk wi hu naie, plus deegesbesāk. Di leeste een köm üusen lasmoot än waane Kalle Johannsen ma sin gitar tu besāk.

Di 8. oktober hāi Marie Tāngeberg, iir schöljliidjerin foon Risem Schölj än forwüset foon e Friisk Foriining, tu harn 90 iirdāi låāsids.

E 16. oktober wjarn üüs ālere lasmoote aw harfstütfluch. E tuur gāngt tut Café Nissenshörn än tu en rouselooden önj Boorlem.

Foon e 20. bit 22. nowāber köö e Friisk Foriining fort füft tooch et "European Minority Film Festival" önj Hüseem üttruchte. Et wörden spalfime aw waliisisch, aromuunisch, baskisch, sorbisch än gāalisch wised. Di saneene slüütj et festival ma en grut filmgaala önj Husumhus ouf.

E 26. nowāber räisden we tuhuupe ma e Frasche Rādj än e Nordfrasche Feriin eefter Berlin tu en sprākekonferāns. Önj di tuhuupehāng fūngen da frasche e gelāāgenhäid tu en drāāwen ma Thomas de Maizière.

Di 11. detsāber hāi e SSW önj e loondāi tut 10-iiri jubiläum foont "Friisk-Gesāts" inlāāsids. Prof. Stefan Oeter foon e Uniwersitāat Hamborj snāāked am e bedjüsing foont Friisk-Gesāts än am önjtwiklingsperspektiwe. Norma Schulz sōrid for en friisken musiikbaidrāch.

Made detsāber fūngen we di boose, dāt üüs biikebrānen nü önjt nats-

jonaal fertiiknis as immateriäl kultuurårwpårt foon e UNESCO apnügen wörden as. Di Frasche Rädj ma Ilse Johanna Christiansen as initsaator häi di forsliek inbroocht.

E 18. önj e jülmoune häi üusen ålere-klub lååsid tu en fiirliken adwånts-eeftermadi önjt Galerie Café. As geeste köö Luise Clasen Thora Kahl än schoulere foon Risem Schölj begröote. Ja unerhülen ma dachte än jülsunge.

Gary Funck heet di leeste saneene for jül ma en ra junge frasche wi en sünåmd jüldrååwen döorfjard.

Üüs stääferträåsen forwüset än glik-tidi forwüset foon e Frasche Rädj, Ilse Johanna Christiansen, wörd di 9. januar 2015 tu e nai-iirs-emfang foon e bundespräsidant lååsid, en fertiinjt for harn gruten iirenåmtliken insats.

E 11. januar wörd Jörgen Jensen Hahn önjt Andersenhüs ma e frasche kulturpris 2015 üttiikend. E laudaatio for ham hül Renate Schnack.

E 29. januar wörd önjt bürgerhüs önj Bräist et tuhuupeårbe foon üusen feriin mat gemienschapschölj Bräist forstald:

Et teoterstuk "Wat följik iirtids ferteeld . . ." e liidjing häin Gary Funck än Mette Jacobsen. As ferteeler önj dåt stuk wust Marie Tångeberg et puublikum tu ouertjöögen.

Tut wunterfäst ma gräinküüljääsen önj Risem di 6. februar häin jam 120 lasmoote än waane önjmalded. Tubai gräinküülj än live-musiik foont Dragseth-Trio jäif et jarling uk wi en frasch teoterstuk: "Wat följik iirtids ferteeld . . ."

Di 9. februar häin we önjt Friisk Hüs besäk foon Thomas Losse-Müller, schäf foon e stootskanslai önj Kil.

Tut biikebrånen 21. februar häin da frasche feriiine Rökefloose, Frasche Feriin for e Ååstermååre än Friisk Foriining jarling wi eefter Risem önjt "Fraschlönj" lååsid. Üusen lungiirie formoon Jörgen Jensen Hahn hül e biikenreede. Eeftert teoterstuk "Dil ma e pük" foon e Rökefloose, jäif et jarst rockmusiik foon en floose junge nordslawiker än dan diskomusiik ma Dirk Bork.

Önj twäär artiikle wörd aw haanewi-

Jöögedteoter önj Bräist.

sed, dät üusen üülje sekretäär än formoon foon e Foriining, Alfred Boysen, di 14.2.2015 100 iir üülj wörden wus.

WAT OUERS SÜ LÅPT

Et stjör heet ham önjt fergängen årbesiir soowen tooche tu meetinge drääwed, am da feriinsaktiwitääte fortuploonen än eeftertubehooneln.

Üusen älereklub drääwet ham widerhaane iinjtooch önj e mounne önj Lunham önjt Galerie-Café tu en meekliken eeftermadi ma forleesen, schungen, koordepaalen än snääk.

Üusen naie repräsentant önjt stjör foon e dānsche schöljferiin as Sieke Peters. Jü heet di bāntje foon Berit Nommensen ouernümen.

We san üs ma Flansborj Avis iinjs am wörden, dät ja üus präsemadiilinge aw frasch brainge – suner ouerseeting.

Foon üus lasmooteblees "Friisk Tising" san tou ütgoowe rütkiimen.

Bai Friisk Funk, Antenne Sylt än uk önjt internet uner "friiskforiining.pod-

spot.de" luupe foon moundi bit fraiditisinge aw frasch, deer sörít nuch ältens Gary Funck for.

Ma di noome Gary Funck ferbant huum uk et jarst frasch musical "Di Wierdunger", wat önj e april önj Naibel apfjard wörd. Nü koon huum deerfoon uk en dvd kuupe aw üus sekretarioot önj Bräist. For da, wat niinj frasch ferstönje koone, as di wierdunger aw tjüsch unertiiteld.

We hāin en lungenen dialoog ma e dānsche schöljferiin ma dät müülj, en obligatoorischen fraschunerrucht aw da schoule önj e sprākeberik intufāären. Ja hääwe beslin, dät et en obligatoorisch tubood for fraschunerrucht jeeuwe schal ouf august 2015.

Claas Riecken as sü gödj as klāär ma en bök ouer Berthold Bahnsen, wat bait Instituut önj e ra "Friesische Lebensläufe" ütkaame wārt.

Jüst ütkiimen as e 5. aplāåge foont latj tjüsch-frasch uurdebök, wat jütid tuhuupestald wörd foon üusen lasmoot Erk Petersen. Di 4. aplāåge wus ål sunt en was tid ütferkååfd.

Fuldt hus på Mikkelberg ved åbningen af den frisiske ildsjæl Marie Tångebergs flotte udstilling. (Foto: SPT)

OG LIDT PÅ DANSK

Friisk Foriiningens formand Bahne Bahnsen sagde på generalforsamlingen den 19. marts:

”Vi – Friisk Foriining – har et exceptionelt godt samarbejde med alle frisiske foreninger som Nordfriesischer Verein, Friisk Instituut, Ååstermooringer Feriin, Ferring Stiftung, Sölring Foriining og Oomram Feriin.

Lad os arbejde videre sådan i den positive ånd - og til alles tilfredshed få tingene koordineret som hidtil i Frasche Rådj.

Vores tak går også til vores gode samarbejde med SSW og til Lars Harms for hans usædvanligt store indsats som SSW-landdagsgruppens leder.

Tusind tak også til SSF for et årtier langt og særdeles godt sammenhold og samarbejde.

Vort samarbejde har været præget af respekt og tillid. Tak for det.”

Derefter takkede han Nordfrislands amt for et værdifuldt og konstruktivt samarbejde.

Vedr. Skoleforeningen sagde han: ”Som friser, som dansker, som mindretalsmenneske er jeg ikke tilfreds og stolt af vores samarbejde med Dansk Skoleforening. Der findes danskere – også indenfor Dansk Skoleforening – der ikke har forstået, at der i Sydslesvig findes to mindretal, der samarbejder med hinanden.”

SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen var gæst sammen med otte andre gæster og overbragte en hilsen fra SSF til forsamlingen og lovede, at SSF nok skulle være opmærksom på, at frisernerne ikke bliver et mindretal indenfor mindretallet.

Friisk Foriining har for øvrigt udgivet deres bestseller i 5. oplæg »Deutsch-Friesisches Wörterbuch« (tysk-frisisk ordbog).

J.C. MØLLER-FONDEN

Finanskrisen giver hovedpine

Af Henrik Geipel

I 2014 er der ikke sket de store forandringer indenfor J.C. Møller-Fonden. Finanskrisen er stadig over os, og giver os hovedpine. Der er ikke tegn på, at renteniveauet vil stige, nærmest tværtimod. Der tales endda om ”negative” renter.

I 2014 uddelte vi 475 legatportioner svarende til 33.000 euro, der blev fordelt på følgende amter:

Flensborg by 230, Flensborg amt 81, Gottorp amt 61, Rendsborg/Egernførde amt 4, Husum amt 64, Sydtønder amt 30 og Ejdersted Amt 5 .

Legatportioner uddeles kun til personer/ familier med fast bopæl i Sydslesvig. Kun en anbefaler kan sende en ansøgning for en trængende person/ familie. Man kan ikke søge om penge til sig selv eller nærmeste familie.

Tillidsrepræsentanten skal være en privatperson med privat adresse, bankforbindelse og telefonnummer. Fonden må ikke støtte institutioner, foreninger og lignende. Når ansøgningen er godkendt, sendes legatbeløbet til anbefaleren, der overrækker pengene til den trængende person/ familie.

Det er fondens formål at skabe glæde ved personlig overrækkelse.

Ansøgningen udfyldes tydelig, helst skrevet i maskinskrift.

Vi siger tak til alle fondens "medarbejdere", anbefalerne, for et godt samarbejde i det forløbne år.

J.C. Møller-Fonden
Komiteens Sekretariat
Osterlùkken 13a
D-24955 Harrislee
tlf. 0461 71969

GRÆNSEFORENINGEN

På et debatmødet i Borgerforeningen i oktober 2014 gav Grænseforeningens formand Mette Bock (t.h.) og deltagerne hinanden løfte om at fortsætte parløbet mellem foreningen og mindretallet. (Foto: Martina Metzger)

Grænseforeningen er nu stort set alene om at arrangere de traditionsrige Folkemøder på Ejer Bavnehøj sidst i august.

I anledning af 100-året for kvinders valgret i Danmark inviterede Grænseforeningen Vejle Vestereg i samarbejde med Brandbjerg Højskole til en frodig debat om kønsroller. Et stærkt panel på inspirerende deltagere spærkede gang i kønsdebatten fra forskellige synsvinkler: Professor Bente Rosenbeck, Annetarie Erichsen fra Den slesvigske Kvindeforening, Mads Ananda Lohdahl, kulturmødeambassadør Wienke Reimer og SSFs 1. næstformand Gitte Hourgaard-Werner.

På Grænseforeningens sendemandsmøde 2015 fik SdUs daværende 1. næstformand Anders Kring t.v. og SdUs fhv. 1. næstformand Ronny Grünwald t.h. overrakt Grænseforeningens Kulturpris 2015 af Grænseforeningens formand Mette Bock. De fik den for deres initiativ, engagement og vedholdenhed i forbindelse med deres udarbejdelse og præsentation af regionsmodellen Sydslesvig, et udkast til en nystrukturering af det danske mindretals organisation. Mette Bock pointerede, at Grænseforeningen dermed ikke har taget stilling til modellens substans; det må sydslesvigerne selv bakke med. (Foto: Gunvor Vestergaard)

Ny formand og tre nye medlemmer

Minister for børn, undervisning og ligestilling Ellen Trane Nørby har udpeget en ny formand for Sydslesvigudvalget, der fungerer som bindeled mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Folketinget.

Ny formand er Kim Andersen, som har været medlem af Folketinget for Venstre siden 1998 og indtil juni 2015. Han har desuden været formand for udvalget i perioden 2004-2011 og menigt medlem siden 2001.

”Arbejdet i Sydslesvigudvalget er vigtigt, og med Kim Andersen som formand kan vi sikre, at der fortsat er et stærkt bånd mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Danmark. Han har stor viden og interesse for mindretallets forhold. Jeg ser frem til et godt og positivt samarbejde med det nye Sydslesvigudvalg,” siger Ellen Trane Nørby.

Udvalget består i alt af fem medlemmer, og de øvrige nye medlemmer er Merete Dea Larsen (DF), Christian Røjbjerg (S) og Christian Juhl (EL).

Det er første gang, Enhedslisten er repræsenteret i udvalget. Det fjerde medlem Martin Henriksen (DF) er til gengæld genganger.

”Jeg er glad for at blive udnævnt som formand og ser frem til at påtage mig opgaven endnu en gang. Jeg kender opgaven og kender mindretallet rigtig godt. Det danske mindretal er et velfungerende mindretal, der er et forbillede i international sammenhæng for, hvordan mindretal kan udvikle sig og trives,” siger Kim Andersen.

Der er på finansloven for 2015 afsat 466,1 mio. kr. til tilskudsordninger for det danske mindretal i Sydslesvig. Det er Sydslesvigudvalget, der fordeler pengene.

Udpegelsen af Kim Andersen sker som følge af folketingsvalget den 18. juni 2015.

I forbindelse med en almindelig revision af Sydslesvigloven I 2016 påtænkes at udvide antallet af udvalgsmedlemmer til syv.

Aktiviteter i hele Europa

Det var en spændende kongres, mindretalsunionen FUEN havde inviteret til i det fattige Vestthrakien hos det tyrkiske mindretal i Grækenland 13.-17. maj, og som op imod 150 delegerede fra 30 nationale mindretal i Europa deltog i, godt overvåget af græsk politi. Fra det danske mindretal i Sydslesvig deltog en delegation fra SSF, SdU og Friisk Foriining. Ikke mindst det tyrkiske mindretal formåede at præsentere sig selv for kongressens deltagere og den tilstedeværende mindretalspresse. Kongressen tog til efterretning, at mindretallet, der er muslimsk, diskrimineres af det offentlige og bl.a. ikke selv må vælge sine religiøse ledere, muftierne, men at de udpeges af staten, hvilket begrundes med, at de også har juridiske kompetencer. (Foto: FUEN)

Fra åbningen af FUEN-kontoret i Mindretallenes Hus i Flensborg i oktober 2014: Velkomstkomiteen – mindretalskommitteret Renate Schnack, FUEN-præsident Hans Heinrich Hansen og FUEN-medarbejder Susan Schenk og daværende projektleder Fabian Tellmann. (Foto: SPT)

Indenfor rammerne af Interreg 4A-projektet „Mindretallenes Hus“ i Flensburg og på basis af Forum af Europæiske Mindretal inviterede mindretalsunionen FUEN til et bredt sammensat tænketank-møde i maj. (Foto: Manfred Bauch)

I november 2014 gæstedes kontoret af den ukrainske regerings kommitterede for mindretalsspørgsmål Gennadi Druzenko. (Foto: Lars Salomonsen)

Flygtningebølgen kræver konsekvente fredsbestræbelser, konstaterer FUENs og ungdomsorganisationen JEVs præsider på et møde i sensommeren i Flensburg. Organisationerne er solidariske med flygtningene men fremhæver, at opgaven kun kan løses som samfundsproblem i hele EU, materielt som ideelt. (Foto: FUEN)

Store og nye udfordringer

Af Gaby Böttinger

Danmarks-Samfundet står overfor store og nye udfordringer. Det kunne SSFs 1. næstformand Gitte Hougaard-Werner konstatere, da hun for første gang overværede Danmarks-Samfundets repræsentantskabsmøde, i år i Kolding Uddannelsescenter. Hun deltog i stedet for Sydslesvig-repræsentant Franz Dittrich og blev ledsaget af Gaby Böttinger fra Dansk Generalsekretariat.

DALENDE SALG

Formand Erik Fage-Pedersen oplyste i sin beretning, at salget af det lille dannebrogflag, som foreningen står for over hele landet hvert år på Valdemarsdagen den 15. juni, er faldet de senere år - både på landsplan og i lokalforeningerne. Årsagen til nedgangen er bl.a. en ny indsamlingslov, der omtaler begrebet god indsamlingsskik, som bl.a. betyder, at man ikke må henvende sig direkte til eventuelle købere, men kun må stå med sine flag uden at henvende sig til forbipasserende - ikke nogen nem måde at sælge på. Der skal nu nedsættes en arbejdsgruppe, som skal dykke ned i problemerne.

FLERE MEDLEMMER

Salget af de små Valdemarsflag har altid været en væsentlig indtægtskilde i Danmarks-Samfundet, og har gjort det muligt at opfylde dets formålsparagraf med at uddele flag og faner. Indtægtsnedgangen kan heldigvis i nogen grad imødegås, idet privatpersoner og foreninger er begyndt at tegne medlemskab i foreningen. Medlemstallet har været opadgående de seneste år,

og her gælder det fortsat om at gøre en indsats for at hverve nye medlemmer, så alle ansøgninger om faner og flag kan honoreres også i fremtiden.

OM DANNEBROG

I 2019 kan Dannebrog fejre sit 800-års jubilæum, og skal der stables et flot program på benene, er det ikke spor for tidligt at komme i gang. I den anledning er der bestilt et eller muligvis flere frimærker hos Post Danmark, som er interesseret i en sådan udgivelse. Også et jubilæumshefte eller et sær-årsskrift skal udarbejdes til jubilæumsåret.

Oprettelsen af Danmarks-Samfundets nye og moderne hjemmeside (www.danmarkssamfundet.dk) har været en stor opgave. Næste skridt er at få oprettet de lokale sider. Der er endnu et stykke vej, men de første er allerede oppe at køre, bl.a. i Sydslesvig.

Det i 2013 etablerede nationale Videncenter om Dannebrog har i det forløbne år haft travlt med nye beskrivelser/ forklaringer om baggrund og brug af Dannebrog, som alle kan findes på foreningens hjemmeside.

SYDSLESVIG

På Sydslesvigsk Forenings vegne overbragte 1. næstformand Gitte Hougaard-Werner hilsner fra det danske mindretal med en særlig tak for faner og flag, der afleveres syd for grænsen.

En speciel tak rettede hun til Danmarks-Samfundet for dets kæmpe indsats og trofaste besøg ved de danske årsmøder. Hun ønskede tillykke med den flotte nye hjemmeside, som hun mener, bærer præg af viden og stor kærlighed til vores fælles flag - Dan-

I år var det SSFs 1. næstformand Gitte Hougaard-Werner, der overbragte sydslesvigernes hilsen til Danmarks-Samfundet. (Foto: privat)

nebrog. Hun fremhævede den store betydning af de digitale medier - også i formidling af noget så fundamentalt som brugen af Dannebrog, flagdage og andet, der er en så betydningsfuld del af den danske identitet - særligt for det danske mindretal syd for grænsen.

Hun afsluttede sin hilsen med en kort personlig historie: "Jeg bor selv i en lille landsby ved Slien, Flækkeby, og i et nybyggerområde langs vores "hovedvej" blev der rejst en flagstang. Da jeg på vej hjem kørte forbi, opdagede jeg, at Dannebrog var hejst og siden dagligt den danske vimpel. Indrømmet, jeg er måske gammeldags, men jeg fik gåsehud og tårer i øjnene og følte mig på en gang forbundet med dem, der var flyttet ind - et ganske særligt syn i en landsdel, der ellers flagrer med alle mulige flag fra diverse fodboldklubber med mere. Intet kan slå vores rød-hvide flag og vores særlige flagkultur."

Blandt dem, der i år modtog nye faner fra Danmarks-Samfundet, var SSF-distrikt Nord i Flensborg. Den overrakte ved årsmødet på Duborg-Skolen. (Foto: privat)

Gitte Hougaard-Werner takkede på SSFs og det danske mindretals vegne for godt samarbejde og glædede sig over, at Danmarks-Samfundet hvert år deltager i de danske årsmøder i Sydslesvig.

FLAG OG FANER

Mens der i Danmark hvert år på Valdemarsdagen den 15. juni uddeles dannebrogspaner og -flag til organisationer og foreninger ved flagfester over hele landet, sker overrækkelsen af flag og faner i Sydslesvig til distrikter, skoler, børnehaver eller andre foreninger og institutioner typisk i årsmødede ugen - skænket af Danmarks Samfundet.

Har man brug for et nyt flag eller en ny fane, kan ansøgningen ske inden den 1. maj via den nye hjemmeside

www.danmarkssamfundet.dk/sydslesvig. Du kan også ringe til Gaby Böttinger, Dansk Generalsekretariat, på tlf. 0461 14408 119 eller skrive en mail til gaby@syfo.de for at få nærmere oplysninger.

Hun er forbindelsesled mellem ansøgerne og Sydslesvig-repræsentanten i Danmarks-Samfundet Franz Dittrich.

Penge til at købe faner og flag for indsamler Danmarks-Samfundet bl.a. ved salg af de små Valdemarsflag ligeledes den 15. juni hvert år.

I Sydslesvig sælges de små Dannebrogspaner i alle årsmødedage. Det er efterhånden en fast tradition, at distrikterne sælger dem i forbindelse med opkrævning af entréen og dermed bruges de små klisterflag gerne som synligt adgangstegn til møderne.

gb

GRÆNSEFONDEN

Med ny formand

Grænsefondens bestyrelse til arbejds møde foran billedgalleriet med fremtrædende sønderjyder på Flensborghus: Den afgangende formand og tidl. minister Torben Rechendorff, den nye formand generalkonsul Henrik Becker-Christensen, fhv. museumsinspektør Inge Adriansen, rektor Jørgen Kühl, direktør Anders Jensen, Nykredit, direktør Lars Mørch, Danske Bank, Grænseforeningens formand Mette Bock og revisor Flemming Knudsen. Indsat foto: bestyrelsesmedlem, biskop Marianne Christiansen.

18. maj mødtes Grænsefondens bestyrelse i Flensborg. Her gik tidl. minister Torben Rechendorff af som formand. Ny formand er generalkonsul Henrik Becker-Christensen.

Efter mødet spiste bestyrelsen frokost med repræsentanter for mindretallet. Filosofien var gensidig orientering om den aktuelle situation. Efter frokosten aflagde bestyrelsen besøg på Dansk Centralbibliotek og dets studieafdeling og senere på Flensborg avis.

dagens lys i 1924, hvor en lang række legater blev sammenlagt til Grænsefonden. Dens formål er først og fremmest støtte til Grænseforeningens arbejde. Men også Dansk Skoleforening for Sydslesvig modtager hvert år et mindre beløb. Endelig fremgår det af fondens formål, at "en flink, ubemidlet elev på Gråsten landbrugsskole" modtager et legat fra fonden.

FONDEN

Grænsefonden, der forvalter betydelige midler, er af ældre dato. Den så

MINDRETALSRÅDET

Aktivitet året rundt

MINDRETALSRÅDET i Tyskland, der repræsenterer de danske sydslesvigere, friserne, sorberne og sinti og roma overfor den politiske Berlin, har nok

om ørerne, når det gælder om igen og igen at minde forbundspolitikerne og forvaltningen om deres ansvar for mindretalspolitikken i Tyskland.

Til parlamentarisk frokost med bl.a. mindretalskommitteret Hartmut Koschyk (stående). (Fotos: Mindretalssekretariatet)

Derfor mødes man regelmæssigt internt men også med eksempelvis forbundsregeringens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk og forbundsdagens indenrigsudvalg.

For at lette opgaven for rådet indrettedes der for 10 år siden på initiativ af forbundskansler Gerhard Schröder et mindretalssekretariat ved indenrigsministeriet, besat med en mindretalsrepræsentant, Først var det en friser, nu er det en sorber.

Sidst havde Mindretalssekretariatet 10 års jubilæum, og det blev fejret med en parlamentarisk frokost i det parlamentariske selskabs lokaler. Ved den lejlighed markeredes også den formelle grundlæggelse af Mindretalsrådet, selv om rådet egentlig er af ældre dato, da de nationale mindretals samarbejde allerede etableredes omkring den tysk-tyske genforening i 1990.

Mindretalsrådet fører en del samtaler i løbet af året. På et møde med formanden for De Grønnes forbundsdagsgruppe Katrin Göring-Eckardt noterede Mindretalsrådet sig, at hun viste stor interesse for og var åben for de hjemmehørende mindretals forhold.

Til møde med forbundsdagens indenrigsudvalg.

Også når der er åbent hus i ministerierne i Berlin en weekend i august, er Mindretalsrådet, dets sekretariat og repræsentanter for de nationale mindretal i Tyskland med; her sammen med indenrigsminister Thomas de Maiziere.

Stigende tilstrømning - også fra mindretallet

Af forretningsfører Svend Lykke Schmidt

Efter genindvielsen af Kobbemølle Industrimuseum den 2. juli 2014 har museet oplevet en markant fremgang: I de første 12 måneder efter nyåbningen havde museet næsten 6.400 gæster. De fleste gæster kommer fortsat med en gruppe - i de 12 måneder kom der således ikke færre end 157 forud anmeldte grupper.

For hele 2015 forventer vi mindst samme antal gæster og endnu flere grupper.

Til sammenligning var tallene i det hidtil bedste år før renoveringen af museumshallerne henholdsvis 4.850 gæster og 115 grupper.

Museet er fortsat et populært mål for rejsegrupper, personale-, forenings- og menighedsudflugter, klassetræf og generalforsamlinger, eller et besøg på museet indgår som et afvekslende indslag i

Også Vamdrup Ford A Klub fandt i 2015 vej til museet med deres herlige køretøjer. (Foto: privat)

forbindelse med personlige mærkedage m.v. Vore gæster kommer i nogenlunde samme omfang fra både syd og nord.

Flere foreninger og busselskaber kommer gentagne gange.

Blandt andet er museet i stigende grad blevet opdaget af både enkeltpersoner og grupper fra Sydslesvig, også af

Rundvisningerne er populære. (Fotos: Museet)

flere danske foreninger og institutioner her, som vi har haft glæden at byde velkommen i voksende omfang - vi håber, at endnu flere sydslesvigere får øje på os i de nærmeste år.

Vore gæster nordfra er især glade for de mange udførlige forklaringer på plancherne i udstillingen, som konsekvent er enslydende på dansk og tysk, samt for de dansksprogede rundvisninger.

Grundstammen i museumsdriften er fortsat et antal frivillige, engagerede tosprogede rundvisere og praktiske hjælpere, der sammen med museets få ansatte medarbejdere er opsat på at give museets mange gæster fra nord og syd en god oplevelse.

Museet har som tidligere også i det forløbne år deltaget i tre store, nationale åbent hus-arrangementer: Den internationale museumsdag, den tyske mølledag og det åbne mindesmærkes dag. Hver gang med flere hundrede interesserede gæster.

Stor opmærksomhed vakte hver gang demonstrationerne af smedjen, hammerværket, den store dampmaskine og den store samling af modeldampmaskiner.

Også ved disse lejligheder havde vi stor glæde af det gode samarbejde med Kobbermølle frivillige Brandvæsen, der demonstrerede deres udstyr ved museet og solgte grillpølser, kaffe og kage, hvilket var populært blandt de besøgende.

Også på anden måde har vi glæde af den gode kontakt med brandvæsenet. Det var derfor naturligt, at museet lagde hus til den officielle markering af Kobbermølle frivillige Brandvæsen 125 års jubilæum i juni 2015, hvori Grev Ingolf og et større antal indbudte gæster deltog. Endvidere viste museet en særudstilling om Kobbermølle frivillige Brandvæsen historie.

Under åbent hus arrangementerne viser smed Torben sine færdigheder og har ild under essen.

I oktober 2015 deltog museet i de dansk-tyske kultur dage i Harreslev, samt i en særudstilling på Dansk Centralbibliotek.

Næppe noget andet museum i vores størrelse har et lige så begrænset antal ansatte medarbejdere, omregnet til fuldtid: En deltidsansat museumsinspektør Susanne Rudloff, en ung FSJ-praktikant, samt tre medarbejdere på minijobbasis med begrænset timetal. Resten af medarbejderne er ulønnede frivillige.

Samlet er vi endnu godt rustede, men med et forhåbentligt fortsat stigende besøgstal ville vi være glade for henvendelser fra alle, der kunne tænke sig at blive ulønnede medarbejdere i et inspirerende miljø og indgå i et team af hyggelige kolleger, hvoraf flere i øvrigt har været eller fortsat er aktive i ledelsen af en række sydslesvigske organisationer.

Museets drift er kun mulig som følge af et årligt tilskud fra Harreslev kommune - billetindtægterne kun kan dække ¼ af driftsudgifterne, hvilket er høj en andel for et museum som vores.

Vi har i 2015 intensiveret markedsføringen af museet, trods begrænsede midler.

Det museumsfaglige arbejde har i det forløbne år primært været koncentreret om at udbygge og videreudvikle udstillingen i de nye haller.

Derimod har det med de begrænsede faglige ressourcer ikke været muligt at komme meget videre med den tidskrævende videnskabelige bearbejdning af Kobbermøllens og fabrikkens historie.

Museets nye skolepædagogiske program er udviklet i samarbejde med især tidligere leder af Kobbermølle Danske Skole Charlotte Bassler og er blevet "prøvekørt" af flere af de danske skoler hernede.

Vi har i år modtaget støtte fra to fonde til at anskaffe mere udstyr til dette arbejde. Programmet tilbydes også tyske skoler.

Museet har et velfungerende og inspirerende samarbejde med museets støtteforening, der nu er ejer af vore tre museumshaller, og ikke mindst med dens formand Gerd Pickardt, som stadig er stærkt engageret med at få færdiggjort de sidste bygnings- og indretningsdetaljer og med at få løst nogle få "børnesygdomme," som der altid vil være nogle af i så stort et renoveringsprojekt.

Vi - museets medarbejdere - er lykkelige for de fine og velfungerende nye rammer for museet. Rigtig mange af museets gæster giver udtryk for, at resultatet er vellykket og indbydende.

UDLEJNING

Adskillige foreninger og organisationer, partier og politiske organer, offentlige institutioner og enkelte private har benyttet sig af mulighederne for at leje museets foredragsområde udenfor åbningstiderne til egne informationsarrangementer, workshops og møder, samt til receptioner, fx til fødselsdage, jubilæer og mærkedage, mv. Under ar-

Museets foredragsområde.

rangementet er foredragsområdet alene forbeholdt lejeren.

Dette område er udstyret med en PC, samt beamer, whiteboard, trådløst tastatur, højttalere og mikrofonanlæg, samt en stor kaffemaskine.

Ved indtil 12 konferenceborde á 180x80 cm er der bekvemt plads til indtil 70-80 personer. I alt forefindes 130 stole. Museet har en stor garderobe og moderne sanitære anlæg. Parkeringsplads til busser og personvogne findes direkte foran museet.

Museet kan ikke tilbyde restaurant- og caféservice. Mad og drikkevarer samt service og servicepersonale må af arrangøren bookes eksternt.

Lejeafgiften inkl. opstilling og nedtagning/ oprydning er:

4 timer: 100 euro for max. 30 personer,

4 timer: 200 euro for 30-60 personer,

8 timer: 150 euro for max. 30 personer,

8 timer: 300 euro for 30-60 personer.

Efter aftale tilbydes en rundvisning (ca. 70 min.) gennem museet; herfor beregnes et tillægsgebyr på 5 euro per person.

Besøgsgrupper kan efter aftale medtage og nyde medbragt mad eller kaffe og kage på museet - enten udendørs i museets picnichjørne eller mod et ser-

Picnichjørnet er populært blandt museets gæster.

vicegebyr indendørs i foredragshjørnet. For opsyn og brug af service og glas, samt rengøring opkræves udover entrégiften et servicegebyr på 20 euro for grupper på indtil 20 personer, ved større grupper på 40 euro. Grupper har desuden mulighed for efter aftale at bestille kaffe for 1 euro pr. person - museet har derimod ikke tilladelse til at sælge kage.

ÅBNINGSTIDER OG KONTAKT

Kobbermølle Industrimuseum åbner frem til 30. april 2016 hver lørdag og

søndag kl. 13-17. Grupper over 6 personer modtages alle dage efter forudgående aftale. Entréprisen er fortsat 5 euro for voksne og 2 euro for skoleelever. For aftalte grupper er rundvisning inkluderet i billetprisen.

Museet kan kontaktes på telefon 0461-407 7125 (telefonsvareren, vi ringer tilbage) eller per mail museum@kabelmail.de.

Vi glæder os til i 2016 at byde velkommen til endnu flere gæster – ikke mindst fra Sydslesvig.

www.industriemuseum-kupfermuehle.de.

Et stykke kritisk Sydslesvig rundede de 25

Af medlem Erik Jensen

Interesserer sydslesvigere sig for Sydslesvig? Ja, nogle gør og bliver aldrig færdige med diskussioner af aktuelle problemer og de veje, vi skal gå, hvis det fortsat skal gå os godt, og fællesskabet skal bestå.

En sådan kreds udgør Mandagsbordet, der den 1. oktober rundede de 25 år. Trofast igennem disse toethalvt årti er en gruppe mænd mødtes den første og tredje mandag kl. 18 i Borgerforeningen.

Programmet er normalt enkelt. Vi snakker og spiser et måltid mad, som værten bestemmer, og henad kl. otte går vi hver til sit.

STAMBORD FOR ERHVERVSSPØRGSMÅL

Nogle vil nu spørge: Er det ikke blot et almindeligt stambord? Det er det ikke. For at forstå det, må man se på historien. Idéen om en sådan kreds opstod i forbindelse med nogle erhvervsfolks møde i anden anledning. Man fandt ud af, at der var mange spørgsmål, der kunne trænge til belysning, og diskussionsdeltagerne med vidt forskellig baggrund kunne berige hinanden igennem frugtbare samtaler.

Så tidligt som i oktober 1987 rejste Klaus-Erik Ramm spørgsmålet over for SSWs styrelse, om det ikke var på tide at oprette en studiekreds om erhvervs-spørgsmål.

Den 15. oktober 1987 citeres han i Flensborg Avis for den udtalelse, at de erhvervsdrivende ofte har fingeren på pulsen i arbejdslivet. Gennem nye impulser kunne en sådan studiekreds være med til at udforme relevante idéer til en

forbedring af erhvervsforholdene i Sydslesvig.

Klaus Ramms idé blev vel modtaget af SSWs Landsstyrelse. Således skriver Rolf Lehfeldt i et svar til forslagsstilleren: »Man ser gerne, om der kunne ned-sættes en arbejdsgruppe af erhvervsdrivende medlemmer af SSW, der kunne drøfte erhvervsrelevante spørgsmål. Man vil derfor gerne bede dig om at etablere en sådan arbejdsgruppe.«

Der foreligger ikke en forklaring på, at initiativet skal vente tre år på at blive ført ud i livet. Vi må blot fastslå, at ting tager tid.

Men i et brev fra 4. oktober 1990 til mulige medlemmer af kredsen er der konkrete mødedatoer. De seks navne på deltagerne i det første møde den 1. oktober står anført. Af disse pionerer er de tre endnu medlemmer af Mandagsbordet. Forbindelsen til SSW er blot indirekte, idet alle medlemmer som en selv-følge er SSW-medlemmer.

ENGAGEMENT I MINDRETALLET

Da Mandagsbordet lagde ud i 1990, stod alle medlemmerne midt i deres erhvervskarriere og havde i grunden lidt for travlt til dette møde, men alle var indstillet på at komme, hvis det overhovedet var muligt.

Her gælder den gamle sætning: Skal man have noget udrettet, skal man gå til en travl mand.

Kredsens medlemmer var ikke alene ihærdige i deres professionelle arbejde, men i høj grad også involveret i det danske mindretal. Her skal ikke opregnes de mange formandsposter, byrådsposter, poster i tilsynsråd og i det hele taget det foreningsengagement, vi tilsammen kan opvise.

Det er ikke småting. Alle vores erfaringer og aktuelle problemstillinger kommer på bordet, og bølgerne er indimellem gået højt, men altid med det for øje at gavne mindretallet.

Den oprindelige Mandagsbord-kreds danner stadig kernen.

Enkelte har grundet overvældende travlhed måttet droppe deres deltagelse, men stadig er kernen en »borgerlig fløj« af det sydslesvigske politiske landskab.

Måske også en kreds, som ellers ikke synes meget i dagens Sydslesvig. Vi har i de forgangne år mistet et par skattede medlemmer af bordrunden, men kan også glæde os over, at yngre kommer til, så vi ikke ender som gamle jeronimusser, der blot vil bilde sig og andre ind, at alt var bedre i »de gode gamle dage«.

Så enfoldige er vi ikke.

Snarere er vi et ekstra krydderi, der af og til skal blandes i, så vi får en mere nuanceret debat i mindretallet.

Derfor har medlemmer af Mandagsbordet med mellemrum skrevet i Flensborg Avis eller har som medlemmer af Mandagsbordet taget ordet f.eks. ved Samrådets åbne møder eller senest i en debat om Dansk Plejecenter. Sidstnævnte sag tog man os ilde op, men udgangspunktet var et ønske om at sikre vore ældre medborgere bedst mulig service trods knappe midler. Ikke mere og ikke mindre.

Stedse har de, der blandede sig i debatten, underskrevet som medlemmer af Mandagsbordet og ikke på vegne af hele bordrunden. En vigtig nuance. Vi er Sydslesvigs kritiske røst.

INFORMATION UDEFRA

Her vil nogle spørge, hvordan man bliver medlem af denne kreds.

Vi drøfter indbyrdes de navne, der foreslås, og den eller de pågældende bliver indbudt til at komme. Nogle af

kandidaterne kommer igen, og dermed bliver de en del af bordrunden.

Vi har satset på at være maksimalt 20 medlemmer. Det er allerede i overkanten for en rundbordsdrøftelse, der tilmed foregår i en restaurant, hvor omkringsiddende skaber en vis støjkulisse.

Det hører med til Mandagsbordets historie, at vi altid har været åbne og har søgt information og oplysning uden for vores kreds.

Det er således sket ved, at vi med mellemrum har indbudt gæster til at fortælle om deres politik og program. Simon Faber, Flemming Meyer og i sin tid Stadtmanager Loske var blandt gæsterne. Sidst havde vi Ronny Grünwald og Anders Kring til en høring.

Her mødte Mandagsbordet stort set fuldtalligt op, ikke fordi vi var og er enige med de to, der formastede sig til at komme med et radikalt strukturaendingsforslag, men fordi vi fandt behandlingen af de to forslagsstillere for ringe – både på landsmøder og i Samrådet.

Det etablerede Sydslesvig ønskede ikke denne debat, der kastede sand i det gode gamle maskineri. Så hellere køre videre, som vi plejer.

Vi vil gerne ruske lidt op i det etablerede og sætte spørgsmålstegn, når vi finder noget, der ikke rimer.

Nedenstående vers fra en af vores lejlighedssange viser, at vi går til opgaven med passende selvtilid, men også med humor og ironi:

(Mel.: Folk og røvere i Kardemomme by)

Den flok ved bordet stort og rundt er mindretallets kærne.

At mødes her er vældig sundt, det tilstår vi da gerne.

Hvad var Sydslesvig uden os, en stor uformelig kolos, men vi rydder op og på alt går vi løs; vi kan sagtens forstå, hvis du blir nervøs.

Det hele skal ikke være politisk diskussion og snak. Det er det da heller ikke. Vi kommer langt omkring i vores temaer.

En gang om året har vi en aften med ægtefæller, hvor vi af vores fælles kasse giver middagen og nyder en afslappet aften under hyggelige former. Vi sætter pris på disse aftner. Det fællesskab, der er groet frem af disse »efter-fyraften-møder«, styrkes i høj grad.

Lad mig blot citere fra SSHs høst-sang, som jeg skrev i 1991, og som Mandagsbordet har taget til sig ved festlige lejligheder: »Fællesskab er fælles lykke, mens vi os ved bordet hygge, i det gode samværs tid«.

Det blev også styrket kraftigt, da vi med ægtefæller engang i 90erne tog på en forlænget weekend til London. Vi havde dels et fælles program, dels delte vi os op efter interesser. Nogle gik i tea-

tret, andre på museer eller shoppingtur, men vi samledes til måltiderne og havde gode dage i den store by.

Den egentlige initiativtager i sin tid var som nævnt Klaus-Erik Ramm. Hans ihærdighed og stædighed fik Mandagsbordet i gang. Det er derfor fortsat naturligt, at han står som vores ubestridte »præsident«.

Man kunne også kalde ham vores indpisker, for ikke sjældent kommer et første udspil fra ham.

Alle nyder vi fortsat godt af de indbyrdes drøftelser. Det er berigende og holder kredsen ung, selv om vi godt ved, at vores dåbsattester er guldne.

Det er min overbevisning, at Mandagsbordet mange år endnu vil blande sig synligt i debatter og diskussioner. De holder os unge og Sydslesvig levende – og det var pointen, da det i sin tid blev etableret, og det er det den dag i dag.

KRIGERGRAVSTILSYNET

Danske krigergreve og mindesmærker i Sydslesvig

Af de tilsynsførende Karl Ole Steenild, Jørgen Peter Jessen og Gert Wiencke

Overalt i landet mellem havene - Nordsøen på den ene side og Østersøen på den anden - møder vi grave og mindelunde fra tiden med de to dansk-tyske /slesvigske krige: det slesvig-holstenske oprør af 1848/51 og krigen 1864.

I gravene ligger danske, østrigske, tyske og slesvig-holstenske soldater, der faldt i træfninger og slag nord og syd for den nuværende dansk-tyske grænse.

Disse krigergreve er ud over deres oprindelige betydning blevet historiske steder. De minder om kampen for demokrati, frihed og enighed, men også om Østrigs historiske indbundethed i spørgsmålet om en tysk nationalstat.

Gravene ligger som regel tæt på det sted, hvor den dødbringende kugle ramte soldaten hhv. tæt på det lazaret, hvor den sårede soldat døde. Soldaterne hviler i enkeltgrave, sammen med flere kammerater, sammen med allierede eller modstandere fra dengang, men også i massegrave. Gravene ligger i udkanten af en mark, tæt på min-

dre plantager og skove, lige op mod landevejen, fjernt fra alfarvej, på marker, i enge eller på kirkegårde.

På kors og gravsten læser vi navnene på danske og slesvig-holstenske soldater, på hannoverske, braunschweigske eller også mecklenborgske medlemmer af det X. forbunds-armékorps, på prøjsiske soldater, der mistede livet i Slesvig-Holsten i 1848/51.

På mange gravsteder fra den slesvigske krig i 1864 ser vi den østrigske ørn med dobbelhovedet, for også soldater fra habsburgmonarkiets kejserlige armé kæmpede her i 1864. Ved mange massegrave oplyses dog ingen navne, men kun antallet af døde.

Den dag i dag findes der omkring 150 gravsteder i Slesvig-Holsten fra de to slesvigske krige - fra Elben til Flensborg, fra Büsum, Husum og Før til Østholsten. Antallet af faldne i disse grave er på omkring 3.500. Det er disse gravsteder, som kræver vor opmærksomhed.

Igennem årtier blev gravstederne trofast og vederlagsfrit plejet af enkeltpersoner, forskellige organisationer, foreninger og menigheder. Disse grave var dog ikke fredede, men er på vej til at blive det nu. "Permanent hvileret", der pr. lov er påbudt gravstederne for de faldne fra 1. og 2. Verdenskrig i Tyskland, gjaldt ellers ikke for gravene fra 1848/51 og 1864.

At en sådan fredning for disse grave er tvingende påbudt, viser en række aktuelle hændelser. En dansk-østrigsk massegrav i haven generede den nye husejer, så gravstedet skulle "forlægges". En dansk-østrigsk massegrav generede en hotelejer, fordi hans parkeringsplads skulle laves om. Graven skulle forsvinde. Sidstnævnte kunne forhindres, fordi han ikke ejede grunden.

I Danmark, hvor man også har talrige gravsteder fra de to slesvigske krige, er alle over 100 år gamle enkelt- og massegravsteder på kirkegårde og ude omkring fredet ved lov. De tilses af menigheder og organisationer, og også den danske Forsvarskommandos kommitterede for krigergravvæsnet i København samt Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorges kommitterede for Nordslesvig/Sønderjylland tager sig af gravstederne.

Koordineringen af de omtalte krigergraves pasning og pleje i Slesvig-Holsten er med årsskiftet 2003/04 overgået fra den slesvig-holstenske hjemstavnsforening Schleswig-Holsteinischer Heimatbund til Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorges landsorganisation Slesvig-Holsten, idet også denne opgave vedtægtsbestemt påhviler organisationen. De danske krigergrave passes af tilsynsførende under den danske forsvarskommando.

For tiden er det de ovennævnte: Karl Ole Steenild, der tegner for vestkysten og Midtangel samt et marinegravsted i Büsum, Jørgen Peter Jessen, der tager sig af Egernførde-, Slesvig- og Rendsborg-egnen, og Gert Wiencke, som fører tilsyn med Flensborg og omegn.

Skulle nogen være interesseret i arbejdet omkring krigergravene, står de tre tilsynsførende gerne til rådighed.

Omkostningerne for pasningen af de danske krigergrave finanseres af forsvarskommandoen og for Flensborgs vedkommende også af Jens Jessens Mindelegat. De tilsynsførende får ingen løn.

Nogle krigergrave fra de to krige er efterhånden blevet til steder, hvor man mødes i fred og forretter fælles arbejde. Tidens tand har - trods alle bestræbelserne - sat sit præg på krigergravene og åbenbaret adskillige mangler. Vind og vejr gjorde sit. Med nogle års mellemrum sætter omkring 20 soldater fra den danske hær i Sønderjylland,

Istedløven i Flensborg. (Foto: Gert Wiencke)

den østrigske forbundshær i Graz/ Steiermark og det tyske forbundsværn fra Slesvig og Rendsborg ved de såkaldte trinationale arbejdsindsatser krigerggravene på de gamle garnisonskirkegårde i Slesvig og Rendsborg samt på Den gamle Kirkegård i Flensborg i stand. Ved indsatsens afslutning finder altid en fælles nedlæggelse af kransen med bånd fra de tre nationer sted.

Litteraturhenvisning:

Gerd Stolz: Dänische, deutsche und österreichische Kriegsgräber von 1848/51 und 1864 in Schleswig-Holstein.

Gravstedet i Popholt. (Foto: Jørgen Peter Jessen)

Niels Henrik Arendt

23.9.1950 - 24.8.2015

Tidligere biskop i Haderslev Stift Niels Henrik Arendt døde efter kort tids sygdom.

Dansk kirkeliv har med hans bortgang »mistet en afholdt, myndig og besindig stemme, som over fem årtier har bestridt en lang række poster og embeder i og omkring folkekirken«, skriver Kristeligt Dagblad i en nekrolog.

Efter 14 år på posten valgte Niels Henrik Arendt i 2013 at forlade bispesædet for at blive sognepræst i Vestjylland.

Men det var ikke for at nedtrappe sin arbejdsindsats. Ved siden af jobbet som præst var han involveret i arbejdet med at forberede den store Lutherfejring, der finder sted i 2017. Desuden var han ved sin død formand for Grundtvigsk Forum.

Allerede fra fødslen lå det i kortene, at han skulle gå kirkens vej. Begge forældre var præster, og som 13-årig var han vant til teologiske diskussioner med sin far.

Efter at have taget studentereksamen fra Tønder Statsskole læste Niels Henrik Arendt teologi på universitetet i Aarhus. Han blev kandidat i 1974 og umiddelbart efter sognepræst i Viborg. I 1992 blev han domprovst ved Haderslev Domkirke.

I 1999 blev Niels Henrik Arendt valgt til biskop.

En lang række bestyrelsesposter blev det også til, og han har også været formand for Folkekirkens Nødhjælps Råd.

Niels Henrik Arendt var kendt for ikke at bruge penge på overflødig luk-

sus eller sig selv. Da hans støtter op til bispevalget foreslog, at han begyndte at gå lidt mere op i sit tøj, afviste han. Han ville hellere gå i genbrugstøj - og i stedet bruge sine penge på for eksempel drikkevandsbrønde i Etiopien.

En ting brugte Niels Henrik Arendt dog gerne penge på - nemlig at rejse.

Niels Henrik Arendt blev 64 år.

Han efterlader sig hustru og fire børn.

FIA

...

Smerten over Niels Henrik Arendts alt for tidlige død er stor. Han havde endnu så meget at give som præst, som sjælesørger, som underviser og som et helstøbt menneske, der forstod at formulere sig klart og tydeligt.

Han havde sine meningers mod. Man vidste, hvad han stod for, altid uden at hans egen person nogensinde fik lov til at stå i vejen for budskabet. Det var aldrig ham selv først.

Dette blev for eksempel klart i begyndelsen af 2013, hvor hans afsked var nært forestående. Da han ikke kun var biskop over Haderslev Stift, men også »vores« biskop i de danske menigheder syd for grænsen, havde Dansk Kirke i Sydslesvig inviteret til afskeds gudstjeneste i februar.

Vi stod så pludselig i situationen, at en nyvalgt præst skulle ordineres, så han kunne tiltræde. Og hvornår ville vores biskop få tid til det?

Hans kalender var som altid propfuld til det sidste. Jeg spurgte så i al forsigtighed, om vi evt. kunne kombinere afsked med ordination. Jeg husker endnu hans hjertelige og imødekomme latter i den sammenhæng

og meddelelsen: »Selvfølgelig kan vi det!«

Niels Henrik Arendt vidste, at »prestige« betyder blændværk. Det var afgjort ikke prestige for ham at bære titlen som biskop. Det har efterfølgende vakt til eftertanke, når han senere i et interview kunne sige, at nu, hvor han atter var blevet sognepræst og dermed atter »rykket frem i 1. række«, som han udtrykte det, så var han ikke længere gæst, når han kom omkring i sit embede.

Jeg håber, at den fornemmelse - at være gæst - ikke har været dominerende og afgørende for, at han valgte at træde tilbage. Har den tanke fyldt meget i hans bevidsthed, så har vi andre ganske enkelt ikke været gode nok til at fortælle ham, i hvilken grad vi satte pris på hans indsats, og i hvilken grad vi betragtede ham som en nødvendig del af vores kirkeliv.

Det var altid berigende og givende at være sammen med Niels Henrik Arendt. Han var nærværende og lyttende. Det gik ham altid på, når der var konflikter og for eksempel engagerede menneskers personlige hensyn kom til at stå i vejen for forkyndelsen af evangeliet. Han har oplevet mange gange, at vi har udtrykt det modsatte af det som Johannes Døber udtrykte under henvisning til Kristus: »Han skal blive større, jeg skal blive mindre!«

Niels Henrik Arendt forsøgte altid med det milde og med beundringsværdig energi at bringe kirkens virke tilbage på sporet. Han bad for os. Han af lagde utallige besøg, han viste enorm tillid og overbærenhed. Han havde en stærk fornemmelse for grænselandet og kulturmødet her, for vigtigheden af dialogen og dette at turde skabe venskabsbånd på tværs af kulturerne.

Vi var aldrig ude af fokus, og selv om det var frivilligt, da han påtog sig den ekstra opgave også at blive vores biskop, så har vi aldrig haft anledning til at føle, at arbejdsindsatsen i forhold til de danske menigheder og præster i

Sydslesvig var underprioriteret.

Han har betydet virkelig meget for mange af os, og vi havde alle gerne set ham som sognepræst i mange år endnu, og som den samlende faktor i fejringen af reformationsjubilæet i 2017.

Om vi huskede at få udtrykt vores hengivenhed og tak i tide, ved vi kun hver for sig. Her er vi nok mange, der ikke har været tydelige nok.

Vore tanker går til hans hustru Birgitte og hele familien i håbet om, at Guds trøst må give dem mod til at leve med smerten.

Viggo Jacobsen, provst

...

Ved fhv. biskop Niels Henrik Arendts død har Sydslesvig mistet ikke blot en i kirkelig henseende velinformeret ven. Også kulturen i almindelighed og den kulturpolitiske virkelighed i og udenfor mindretallet stod denne blidt agerende og venligt diskuterende personlighed nær.

I SSF oplevede vi ham i årene 1999-2013, da han var biskop i Haderslev, som disciplineret og indsigtfuldt medlem af bestyrelsen for Kaptajn Hansens Legat; et lille men - som andre "små bække, der bliver til en stor å" - væsentligt bindeled mellem danske på begge sider af grænsen.

I SSF vil vi savne Niels Henrik Arendt som den behagelige personlighed, han var.

Vor medfølelse gælder afdødes pårørende.

Æret være Niels Henrik Arendts minde.

*Jon Hardon Hansen,
SSFs formand,
Jens A. Christiansen,
SSFs generalsekretær*

Elfriede Bastiansen

26.7.1926 – 10.9.2015

Med sorg modtog vi meddelelsen om vores trofaste medlem og en af mindretallets grundstøtter i Hanved, Elfriede Bastiansens død.

Siden Elfriede og hendes mand Harald flyttede til Hanved som ungt par, har de sammen med deres familie været med til at præge mindretallet. I starten bakkede Elfriede op om sin mands mange frivillige erhverv i mindretallet, da hun havde travlt med hjemmet og de tre børn.

Da børnene var større, og der blev tid og overskud til det, gik hun selv aktivt ind i arbejdet. I over 35 år har hun siddet i bestyrelsen for Sydslesvigsk Forenings distrikt i Hanved. I 22 år var hun formand for Kvindeforeningen, og sidst men ikke mindst var hun med til at grundlægge og arbejde for ældreklubben.

På trods af hendes høje alder deltog hun aktivt, hvor hun kunne.

I 2001 blev hun hyldet af Hanved kommune og fik en æresbevisning for denne indsats for det danske mindretals ve og vel.

Familien boede tæt omkring hende og betød meget for hende - og hun for dem.

Vore tanker går til familien.

Vi vil savne hende i vores midte.

Æret været Elfriedes minde.

*SSF-bestyrelsen Hanved/ Langbjerg,
Ældreklubben Hanved/ Langbjerg*

...

Elfriede er ikke mere. Hun sov stille ind i en alder af 89 år.

Jeg kan huske, at jeg havde den ære at holde laudatioen for hende, da Hanved kommune som anerkendelse af hendes arbejde tildelte hende sølvnålen. Hendes indsats for vores SSF-distrikt, ældreklubben og kvindeforeningen var højt anset.

I mange år var hun også kasserer. Dengang man endnu gik rundt til medlemmerne for at opkræve kontingent. Det gjorde hun gerne, for så fik hun en snak med folk. Og det kunne Elfriede godt lide. På den måde kendte alle Elfriede, og hun kendte alle.

Hun kunne godt lide at synge. På vores møder i SSF var det tit Elfriede, der kom med sangforslag. Hun var flittig til at komme til møder, foredrag o.s.v. For det meste havde hun sit strikketøj med.

Hvil i fred, Elfriede;
vi ærer dit minde.

Peter von der Wehl

***

Hans-Christian Bøwes

11.12.1948 – 1.10.2015

Meddelelsen om Hans Christian Bøwes' død kom som et chok, selv om man har fulgt med i hele sygdomsforløbet og på det sidste godt kunne se, hvor det bar hen. Havde det stået i vores magt, havde han fået mange gode år endnu, og de ville absolut have været velfortjente.

Hans Christian var altid interesseret i skolens og børnehavens ve og vel. Det viste han som forælder, da hans børn gik i børnehave og skole, men også som foreningsmedlem, når der var arrangementer. Hans var der altid, når det praktiske arbejde skulle klares. Hans var der altid, når der var brug for et lille humoristisk indslag ved en fest. Med Jaruplund amatørteater stod han i mange år i spidsen for morsom underholdning.

Han følte altid et ansvar for mindretallets organisationer og institutioner i lokalområdet. I særdeleshed, da skolen var lukningstruet i 2005. Selvfølgelig tog han hånd om sagen og brugte sine

gode politiske kontakter for ad den vej at forhindre en lukning.

Da det lykkedes at udskyde beslutningen, var det ikke nok for Hans. Nu skulle der gøres endnu mere, så også fremtidige tilløb til lukning blev imødegået. Det blev til et stort friluftsteater med titlen »Drømmebilleder«. Her var Hans i sit es, da skuespil altid havde hans store interesse. Samarbejdet førte til et fantastisk sammenhold og stort engagement blandt alle deltagere - forældre, lærere, pædagoger, elever og børnehavebørn.

Siden har Hans været med til at træffe mange gode og kloge politiske beslutninger i kommunerådet i skolens og børnehavens favør. Dette har medført en markant stigning af børnetallet i skolen og børnehaven og har i høj grad været med til at sikre eksistensen.

Hans har deltaget i mange forældremøder også længe efter, at hans børn havde forladt stedet. Her kunne forældrene nyde godt af hans politiske indsigt, når han fortalte om kommunerådsarbejdet og i særdeleshed om SSWs bedrifter.

I mange år var Hans kommunens tilsynsførende med børnehavens samarbejdsrådsmøder. Her udviste han stor interesse og engagement. Det sidste, Hans medvirkede til, var udvidelsen af børnehaven og oprettelsen af en vuggestue. Her var han også med til rejsegildet og indvielsen i foråret, og man kunne tydeligt se, at han var glad og stolt af resultatet.

Hans var et menneske, der kunne lytte og reflektere over det, der blev sagt. Og han kom gerne med et godt råd, når det ønskedes. Denne evne har gjort ham til en afholdt person ikke kun i børnehave-, skole- og foreningslivet, men også i flertalsbefolkningen. Hans væremåde og respekten omkring hans person har sikkert medvirket til, at for-

holdet mellem flertalsbefolkningen og mindretallet er blevet til et med-hinanden i gensidig respekt, hvilket i sidste ende førte til reel ligestilling af mindretallet her i kommunen.

Således var det også Hans, der for år tilbage tog initiativet til et stort åbent hus-arrangement, hvor politikere og landsbyens befolkning blev inviteret indenfor. Med sin smittende begejstring for projektet kunne han snildt samle alle danske foreninger og institutioner, igen til gavn for sammenhold og fællesskab.

Vi har meget at takke Hans for.

Tak for dit utrættelige, årelange engagement.

Vores tanker går til Inge Lise og deres børn Christian, Mette og Signe samt børnebørnene. De har gennemlevet en svær tid.

Vi ønsker for dem, at deres sammenhold hjælper dem med at komme over sorgen.

Æret være Hans-Christian Bøwæs' minde.

*Lone Petersen, Jaruplund Børnehave
Per Wietz, Jaruplund Skole*

...

En af skolens store sydslesvigere er gået endeligt fra borde. En studievejleder og lærer af format er væk. Men inspirationen kan man ikke tage fra os. Sådan lød det yderst betegnende fra en kollega, da det sørgelige budskab om Hans Bøwæs' død nåede os på Duborg-Skolen.

Hans var et dybt engageret menneske med et positivt livssyn. Han har sat dybe spor, ikke alene på Duborg-Skolen, men også i en større mindretalspolitisk sammenhæng. Hans viden spændte bredt. Hans underviste i historie, samfundsfag, tysk og i en årrække også i drama. Han var en afholdt lærer, idet han formåede at for-

midle stoffet, sådan at det blev vedkommende, og han respekterede eleverne.

Det var også interessen for den enkelte elev, der var drivkraften i hans virke som studievejleder. Han var elevernes talsmand, og døren til hans kontor stod altid åben. Hans sporede elevernes problemer og nærrede et stort ønske om at hjælpe dem. Dette ønske blev omsat til konkret handling. Således tog han initiativ til oprettelsen af et af skolens lektiehjælps-projekter, idet han skabte rammerne for, at elever yder gratis lektiehjælp til deres kammerater.

I skole- og studievejledningen har vi profiteret af Hans' samfundsvidenskabelige og politiske indsigt, idet han var god til at gennemskue al slags jura. Hans samfundsfaglige viden var en stor hjælp i erhvervsvejledningen. Hans sprudlede af ideer, og samarbejdet med ham var altid konstruktivt. Duborg-Skolens brobygningskoncept for 10. klasserne er udsprunget af en diskussion med Hans.

Hans var rolig og afbalanceret af væsen; hans indlæg i diskussioner var velovervejede og løsningsorienterede. Dog kunne han også optræde bestemt, når det gjaldt. En ting, der virkelig kunne få ham op på barrikaderne, var uretfærdig behandling, eksempelvis når den tyske lovgivning atter engang slog ned på de socialt svage.

Hans har ydet en utrættelig indsats som SSW-kommunalpolitiker i Jaruplund-Veding og siden i Hanved kommune. Også her var han yderst velforberejet og særdeles kompetent. Det var en naturlig konsekvens af hans engagement for det enkelte menneske og hans visioner for lokalsamfundet, at han netop blev formand for socialudvalget.

Hans har også bidraget væsentligt til skolens sociale liv, både med underholdende indslag ved festlige lejligheder og med stor omsorg for kollegerne.

Vi vil huske Hans for den umådelig store menneskelige varme, der kendetegnede ham og for det lune glimt i øjet.

Vore tanker går til Inge Lise og børnene Anne-Mette, Christian og Signe.

Æret være

Hans-Christian Bøwes' minde.

Stephanie Schönbeck-Graf,

Morten Meisner,

Ditte Bjerre-Christensen,

Vibeke Küssner

og Susanne Klüver,

Duborg-Skolen

...

Torsdag den 1. oktober 2015 blev vore bange anelser til vished. Hans-Christian Bøwes havde tabt kampen mod længere tids sygdom og sov stille ind i sit hjem i Jaruplund. Hjemme hos Inge Lise, som han havde været gift med i over 40 år.

Man siger, at det er de bedste, som går først, og mere rammende kan vores følelser ikke beskrives.

I sommeren 2013 kom meddelelsen om Hans' sygdom som et chok for os alle. Vi kunne ikke forene os med tanken om, at denne aktive og forbilledlige mand skulle kunne fejle noget. Chokket fortog sig og blev afløst af frygten for, at Hans' tilstand skulle forværres. Ind imellem blomstrede håbet op om, at han alligevel ville overvinde den frygtelige sygdom.

Håbet er det sidste, der dør. Vi håbede alle til det sidste.

I SSF har vi nydt godt af Hans' hjælpsomhed. Altid var han på pletten for at give en hånd med i det praktiske arbejde. Som gæst måtte han heller ikke mangle. Både ved stille arrange-

menter, hvor man kunne fordybe sig i samtaler eller fester, hvor der var dans og musik, var Hans en selvskreven gæst. Kun når jobbet eller politikken krævede det, måtte vi undvære ham.

Hans aktivitet og kreativitet kendte ingen grænser. Da alle foreninger i samarbejde i 2007 gennemførte det store teaterprojekt »Drømmebilleder« var det selvfølgelig igen med Hans som tovholder. Det var et dejligt og vigtigt projekt for specielt skolen, som i længere tid havde været lukningstruet. Men også for sammenholdet i det danske mindretal i Jaruplund-kredsen. Store som små blev samlet. Der blev lagt mange timer i projektet, men som altid forventede Hans ingen tak eller taknemmelighed.

Han gik efter resultatet, og det beviste han gang på gang. Udvidelsen af børnehaven og oprettelsen af den første danske vuggestue i Jaruplund havde Hans ligeledes en stor andel i, og han deltog utrætteligt i alle møder. Nogle af dem på de små børnehavestole. Intet var vigtigere for ham end at skabe resultater og gode forhold for alle i det danske mindretal.

Det var altid en fornøjelse at sidde sammen med Hans ved mødebordet. Når Hans talte, lyttede man. Synspunkterne blev formidlet ud med velovervejede, slagkraftige og hensynsfulde argumenter, hvilket gjorde ham til en yderst vellidt forhandlingspartner. Jo, Hans gik altid forrest og kæmpede for resten af flokken – altid i sagens tjeneste.

At Hans var stolt af at være sydslesviger erfarede vi, da han til årsmøde-festen i 2008 var mødeleder på Jaruplund Danske Skole. Her havde han taget sin kuffert med sin livsbagage med. Kufferten indeholdt bl.a. både en tysk fødselsattest og en dansk dåbsattest. Madpakken indeholdt såvel en leverpo-

stejmad som et brød med Leberkåse. Sådan var han. Altid fuld af sjov og gode ideer. Uhøjtidelig og intelligent.

Selv om Hans de senere år ikke havde mulighed for at deltage i alle arrangementer i SSF, kom han dog, når helbredet tillod det. Og vi glædede os hver gang. Hans var et helt igennem varmt, dejligt og vidunderligt menneske at være sammen med. Vi kommer til at savne ham i mange situationer fremover.

Vores tanker går til Inge Lise og børnene Christian, Anne Mette og Signe samt svigerbørn og børnebørn, som nu skal leve med sorgen og savnet.

Kære Hans, i vores tanker omfavner vi dig og ønsker dig en god rejse. Vi er stolte over og taknemmelige for at have kendt dig.

Æret være
Hans-Christian Bøwes' minde.

*Pia Lasch,
SSF Jaruplund, Veding og Sankelmark*

...

Da Hans-Christian Bøwes i februar sidste år tog sin afsked som lektor på Duborg-Skolen, var det faktisk anden gang, han blev »dimitteret« fra skolen, idet han havde forladt den første gang som student i 1968. Men efter år med uddannelse til cand. mag i historie og tysk og efter at have stiftet familie i Aarhus kom han tilbage til Duborg-Skolen i 1980. Her blev han hurtigt en højt værdsat kollega og afholdt lærer.

På sin stilfærdige måde var han god til at sætte tingene i perspektiv og dæmpe gemytterne, når bølgerne gik højt enten i faggruppen eller i pædagogisk råd. Det, der gjorde, at man lyttede til ham, var dels hans faglige viden, dels hans evne til at se humoristisk på en sag, så proportionerne blev bevaret.

Da skolen i midten af 1990'erne indførte samfundsfag som selvstændigt fag, var han en af pionererne, og som kollega var han en stor støtte, ikke mindst når det gjaldt viden om detaljer i tyske samfundsfundforhold, hvor han gerne øste af sin store viden. I 1999 blev han studievejleder, og her kom hans rolige gemyt og venlige måde at behandle problemerne på eleverne til stor nytte.

Sammen med Christian Skov var Hans i mange år skolens dramalærer. De udgjorde et fint team, der sammen fik eleverne til at udfolde sig på en måde, som de ikke selv havde troet muligt, men som gav såvel eleverne som deres publikum store oplevelser og arbejde, men ikke mindst glæde og tiltro til egne evner.

Hans' sans for humor og dramatik gjorde ham næsten til selvskrevet medlem af diverse festudvalg på skolen, og når han var med i udvalget, kunne man være sikker på, at tingene blev gjort – og oven i købet skrev han en sang, som han gerne var med til at fremføre blandt andet i samfundsfaggruppens mandskor.

Hans havde planlagt at lade sig pensionere februar 2014, bl.a. fordi han gerne ville bruge mere tid på sine børnebørn, men sygdom satte i sommeren 2013 en brat stopper for hans virke på skolen, og pensionisttilværelsen blev ikke den gode tid, han og Inge Lise havde tænkt sig.

Vi kolleger har rigtig meget at sige Hans tak for - som kollega og som menneske.

*På historie- og samfundsfags.
kollegernes vegne,
Lone Anker Jakobsen*

...

Det var med dyb sorg, at SSWs amtsstyrelse i Slesvig-Flensborg Amt modtog meddelelsen om Hans-Christian Bøwes' bortgang. Selvfølgelig var vi orienteret om hans sygdomsforløb og havde dermed en fornemmelse af, hvilken vej det ville gå - men når det nu er sagt, så kom hans alt for tidlige død alligevel som et chok for os.

Vi mindes Hans-Christian for de mange år, han var medlem i den »gamle« amtsstyrelse for SSW Flensborg amt.

Hans Christian meldte sig ind i SSW i 1988. Allerede i 1991 blev han valgt ind i amtsstyrelsen, hvis formand han var i årene 1995–1999. Ikke kun i disse år har SSW nydt godt af Hans-Christians fortræffelige samfundspolitiske vid. Med sin sans for konstruktivt samarbejde har Hans-Christian været tilknyttet amtsstyrelsen helt frem til 2009.

Hans-Christian har med sin altid velovervejede og pragmatiske måde formået at finde frem til løsninger, som alle involverede parter kunne bifalde. Med sin kompetence som erfaren kommunalpolitiker i Jaruplund-Veding og siden i Hanved kommune var Hans-Christian Bøwes en af SSWs fremmeste kommunalpolitikere og ikke kun her i amtet. En stålsat og kløgtig politiker, der ikke lod sig kue af en eksisterende lovgivning, som kunne påvise skævvridninger i systemet, især når de socialt svage i samfundet kom i nød. SSW har meget at takke Hans-Christian for; både som den fremadsynede og ihærdigt kæmpende politiker og som det utrolig socialt engagerede menneske med et stort hjerte.

Kære Hans-Christian, vi, som har haft den glæde at gå et stykke ad vejen sammen med dig, takker dig for dit altid åbne sind for nye udfordringer, dit smittende humør og for den inspirationskilde, du har været for os.

Hans-Christian, du vil blive savnet, og vi ønsker dig, at du må have en god rejse. Vores tanker går til din kære hustru Inge Lise, børnene Christian, Anne Mette og Signe.

Æret være Hans-Christian Bøwes' minde.

*SSW Slesvig-Flensborg Amt,
amtssekretær Bodo Neumann*

***

Uwe Bruhns

17.4.1937 - 18.9.2015

Uwe Bruhns døde den 18. september 2015 efter en kort, alvorlig sygdom i Hamborg. Han blev 78 år gammel.

Han var grundlægger af SSW-arbejdsgruppe Holsten-Hamborg, hvor han i en årrække var formand og siden næstformand.

Uwe var en rigtig Slesvig-dreng, selvom han blev født i Emshorn. Allerede året efter fødselen, i 1938 flyttede familien til Slesvig. Hans far var tysk-sindet og hans mor dansksindet; hun fra Flensborg og med familie i Nord-slesvig.

Hun talte flydende dansk.

Uwes far faldt i april 1945, og efter krigen sluttede hans mor sig til mindretallet og engagerede sig i SSF og SSW. Uwe og hans to søskende har gået på Hiort Lorenzen-Skolen i Slesvig. Han var begejstret spejder og var medlem af danske idrætsforeninger. Skoletiden på Ansgar-Skolen førte frem til realeksamen i 1954 og derefter til en treårig handelslære hos manufakturhandler Hans Nissen i Slesvig.

Uwe Bruhns blev herefter ansat som sælger i Karstadt og kom på denne måde til Hamborg, Bottrop, Kiel, Bremerhaven, Duisburg og fra 1971 til Hamborg igen, hvor han sluttede som afdelingsleder.

Kontakten til det danske slap Uwe aldrig. Han følte sig hele sit liv som dan-

sker. I de ti år, jeg kendte ham, var det sådan. Og hans kone har også bekræftet det. Derfor valgte hun rødhvide farver til mindehøjtideligheden over Uwe.

Da Uwes børn og børnebørn alle boede i nærheden og hans anden kone kom fra Kassel – hans første kone døde tidligt – blev han boende i Hamborg. Ellers ville han være flyttet tilbage til Slesvig.

Da det ikke var muligt, prøvede han på at hente Sydslesvig til Hamborg.

Efter de skæmmende erfaringer fra landdagsvalget 2005 tog Uwe initiativ til at grundlægge en form for sammenlutning af sydslesvigere, der ligesom ham på grund af arbejde eller ægteskabelige forhold var flyttet syd for kanalen. SSWs landsstyrelse og især landssekretær Dieter Lenz støttede ham. Og på det grundlag grundlagdes SSW-arbejdsgruppen Holsten-Hamborg, hvor Uwe og jeg har arbejdet tæt sammen siden starten.

Uwes engagement for arbejdsgruppen, for SSW og for det danske mindretal var beundringsværdigt. Hans indsats var overbevisende og smittende. Han var et forbillede for alle, når det drejede sig om indsatsen til valgkampen. Han var fremragende til at komme i kontakt med mennesker, og han har afgørende bidraget til at aktivere mange sydslesvigere i Holsten. Han havde mange gode ideer og arbejdede meget for vores fælles sag. Han har deltaget i næsten alle SSW-møder.

Så sent som i juni var vi med arbejdsgruppen på besøg på Industrimuseet Kobbermølle og deltog derefter i friluftsmødet i Flensborg. Uwe var i godt humør og virkede rask.

Men fire uger senere kom han på sygehuset og blev opereret.

En svær tid for ham og hans familie. 18. september sov han ind.

Vi mister med Uwe et forbillede og en ven, en forkæmper for mindretallet og retfærdighed. Vi vil savne hans indsats og erfaring. Vores tanker går til hans kone og familie.

Vi vil ære hans minde.

*Malte de Grahl,
formand for SSW-
arbejdsgruppen
Holsten-Hamborg*

***

Wolfgang Dibbern

25.10.1942 – 9.7.2015

Så sent som til årsmøderne 2015 var Wolfgang Dibbern på talerstolen i Sydslesvig.

I Jaruplund opfordrede han sydslesvigerne til at gøre opmærksomme på sig selv og skabe genklang nord for grænsen: - Danskerne har brug for at genopdage - eller finde, om I vil - det danske Sydslesvig. I kunne hjælpe os til et mere nuanceret syn om det, der rører sig i det land, som I er en del af.

Wolfgang Dibberns kærlig-kritiske røst - aldrig højlydt, men altid velfunderet og med retorisk præcision - er forstummet.

Wolfgang Dibbern blev 72 år gammel. Født og opvokset i Flensborg, tog han først en uddannelse som VVSer. Siden valgte han at uddanne sig til lærer og psykolog.

Dibbern var næstformand i Grænseforeningen i en række år, fhv. forstander på Højer Ungdomsskole, nu Højer Efterskole; og han var bestyrelsesformand for og en kort overgang daglig leder af Løgumkloster Højskole.

Wolfgang Dibbern havde et stort netværk inden for skole og folkeoplysning. Hans kendskab til Sydslesvig og mindretallet var stort og fremfor alt autentisk. Han var jo sydslesviger.

Hans personlige kontakter rakte vidt. Og de blev flere og flere, ikke mindst også gennem hans populære og alsidige foredrags-virksomhed.

Sammen med hustruen Bodil drog Wolfgang Dibbern gerne og år efter år land og rige - inkl. Sydslesvig - rundt, fortalte om sin personlige baggrund,

om højskolesangbogen, om steder i Danmark, om det danske mindretal nu og om nationalitetskampen i Sønderjylland - med billeder og fortælling og altid med (fælles)sang.

Det danske mindretal har meget at takke Wolfgang Dibbern for.

Med sin viden og sine retoriske tale-gaver har han om nogen bidraget til at øge kendskabet til mindretallet og folkefællesskabet med Danmark.

Æret være hans minde.

Vor medfølelse gælder Bodil og familien.

*Jon Hardon Hansen,
SSFs formand,
Jens A. Christiansen,
SSFs generalsekretær*

...

Det er med stor sorg, vi i Grænseforeningen har modtaget budskabet om Wolfgang Dibberns død. Han kæmpede bravt imod sygdommen og stod så sent som til sommer på talerstolen ved de sydslesvigske årsmøder. Han kæmpede til det sidste.

I Grænseforeningen skylder vi Wolfgang Dibbern stor tak for hans enestående engagement i foreningens arbejde, både lokalt og på landsplan.

Wolfgang's engagement for danskheden havde sit udspring i en opvækst under særdeles vanskelige vilkår i Flensborg, fra han blev født i 1942 og frem til midten af 1950'erne. I 1946 kom han i dansk børnehaven og samme år på et tre måneder langt feriebarsophold i Føvling ved Holsted.

I 1949 påbegyndte han dansk skolegang på Frederikshøj Skole i Flensborg og sluttede med realeksamen fra Duborg-Skolen i 1959.

Efter at have taget en håndværker-uddannelse skiftede Wolfgang Dibbern spor og uddannede sig til lærer på Ribe Statseminarium og senere til cand. pæd. psyk. på Danmarks Lærerhøjskole i København.

I 1973 blev Wolfgang Dibbern ansat som skolepsykolog ved Bramming, Helle og Ribe kommuner og samtidig lærer ved Lærerhøjskolerne i Haderslev og Esbjerg.

I 1978 blev Wolfgang Dibbern formand for Kongeåens Sønderjyske Forening og gennem sit engagement for den sydslesvigske sag fik han sammen med sin bestyrelse løftet den luknings-truede forening med kun ca. 30 medlemmer frem til en af de mest aktive lokalforeninger under Grænseforeningen med over 200 medlemmer. Lokalforeningens udvikling blev bemærket af Grænseforeningens ledelse, og på et hovedstyrelsesmøde forklarede Wolfgang Dibbern, at den positive udvikling var en følge af, at lokalforeningens aktiviteter ikke kun var båret af sydslesvigske emner, men også af emner om dansk sprog og kultur i bred forstand.

Da Wolfgang og Bodil Dibbern i 1987 blev forstanderpar på Højer Ungdomsskole, blev der ikke tid til foreningslivet, men i 1995 blev Wolfgang Dibbern valgt til 2. næstformand for Grænseforeningen. Som næstformand og på baggrund af erfaringerne fra Kongeåens Sønderjyske Forening argumenterede Wolfgang utrætteligt for, at foreningens formål blev udvidet til også at arbejde for at bevare dansk sprog og kultur.

Det lykkedes ved sendemandsmødet i 2001, efter at Wolfgang Dibbern året før var blevet valgt til 1. næstformand, samtidig med at Torben Rechendorff overtog formandshvervet. Wolfgang var 1. næstformand frem til 2005.

I de senere år og sidst i maj 2015 satte Bodil og Wolfgang Dibbern deres præg på Grænseforeningens sendemandsmøder. Bodil som pianist og Wolfgang som myndig og grundig dirigent. Sammen sørgede de for en varm og festlig stemning gennem de mange fællessange, som bliver sunget ved sendemandsmødet.

Wolfgang Dibberns liv tog retning af de vanskelige betingelser, hans lille fa-

milie havde i 1940ernes Flensborg. Han følte sig hele livet forpligtet på sin opvækst i det danske mindretal, og han fulgte konsekvent lyden af det danske.

Hans liv fik mening, og hans fodspor kom til at danne et smukt billede. Vi vil i Grænseforeningen tænke tilbage på Wolfgang Dibberns indsats med stor taknemmelighed.

Æret være hans minde.

Jens Andresen,

1. næstformand i Grænseforeningen

...

Vi mødtes, om ikke ofte, men altid med en vished om, at Wolfgang og Bodil var stærkt og trofast forbundet med hjertelandet Sydslesvig, som vi alle holder af. Man var aldrig i tvivl om, at forstanderparret på Højer Efterskole og siden pensionistparret i Løgumkloster bar grænselandets sang i hjertet og forstod at give den vinger.

Især Grænseforeningen har grund til at savne ildsjælen og den kompetente kender af grænselandsvilkåret: at vælge sindelag og nationalt tilhørsforhold uden at frakende andre et andet valg.

Ikke uden grund var Wolfgang agtet og værdsat også blandt venner i det tyske mindretal. Men i Grænseforeningen var Wolfgang en vigtig katalysator og bindeled, der med sin sydslesvigske ballast og bagage kunne tilføre vore rigsdanske venner en nuanceret og realistisk indføring i sydslesvigernes særlige form for danskhed. Samtidig var man ikke i tvivl om, når Bodil sad ved klaveret og Wolfgang tolkede højskolesangene, så var det dansk hjertelighed af høj lødighed.

For os var det en stor glæde at lytte til Wolfgang ved Jaruplunds årsmøde i den danske skole, der havde været hans praktiksted og indgangsbøn til en læreruddannelse. Han talte til os om udfordringerne i at ville fastholde det særlige ståsted, der for os er det danske. Hans egen indsats og liv for

Sydslesvig i Danmark borger for talens sanddrøhed og valør.

Nu er han gået bort, men som mange andre store stemmer, vil efterklangene af hans virke blive husket; og de spor han har lagt fortsat være det livets salt, der får os til at gøre forbindelsen mellem Danmark og Sydslesvig til et uomgængeligt grundvilkår for et ægte dansk mindretal.

Sangen er forstummet. Vi sørger med familien, men er taknemmelige for, det som blev os alle givet.

*Vibeke og
Dieter Paul Küssner*

***

Anna Lise Dumstrei

26.7.1944 – 2015

Anna Lise Dumstrei, Aventoft, er ikke mere. Hun gik bort, kun godt 71 år gammel.

Anna Lise var ikke den person, der brugte de store ord og gestus. Hun kunne bedre lide at være lidt mere i baggrunden.

Alligevel stod Anna Lise i mere end 18 år i spidsen for SSF Vidingherred. Her udfyldte hun det slidearbejde, der skal til i et distrikt, på allerbedste vis. Anna Lise var altid til stede, når der skulle gives en hånd. Hun var den, der stod og solgte pølser til Skt. Hans ved Hyltoft dyb, hun var med ved oprettelsen af en seniorklub i Aventoft - men hun var også den, der holdt sin sædvanlig korte formandsberetning ved den årlige generalforsamling.

Det var mere arbejdet og knapt så meget ordene, der talte.

Vi vil mindes Anna Lise med respekt og taknemmelighed.

Vore tanker er hos Reinhold, datter og børnebørn.

Æret være

Anna Lise Dumstreis minde.

*SSF Vidingherred,
SSF Sydtønder amt,
Lars Petersen*

Holger Geipel

13.2.1934 - 10.11.2014

Altid med et smil i øjet,
altid med et underfundigt blik,
altid med megen lune og et
kærligt drilleri,
og midt i alt dette,
beskedenheden selv.

Sådan vil vi bevare mindet om Holger Geipel.

Dertil kommer hans hjælpsomhed. Når Kobbermølle Skole havde brug for et par ekstra undervisere til et projekt, var Holger altid parat med en hjælpende hånd - og eleverne nød det.

Holger bakkede interesseret og anerkendende op om vores skole i den lange årrække, hvor det også var børnebørnenes skole. Både Holger og Elke glædede os ved at støtte op om alle vores arrangementer.

Vi vil på Kobbermølle Skole mindes Holger som den personlighed, han var - med respekt og taknemmelighed.

Vores tanker går til Elke, børn- og svigerbørn samt til børnebørnene.

Æret være Holger Geipels minde.

*Ellen Christensen,
Charlotte Bassler,
Kobbermølle Danske Skole*

...

Der blev stille, da vi hørte, at vores tidligere skoleinspektør Holger Geipel var sovet ind. Vi er kun få tilbage på lærerværelset, der har oplevet Holger på skolen, men vi husker hans tid som en god periode.

Holger havde et rigtig godt forhold til alle børn og sit personale. Et forhold, der var præget af varme, lune, et glimt i øjet og respekt. Han var omsorgsfuld og fulgte levende med i kollegaers og mange børns familiers gøren og laden og var altid parat til at lytte og hjælpe, om der var et fagligt eller personligt behov.

Når man havde fødselsdag og mødte op på skolen, stod der hos de kvindelige lærere en fin rose i cellofan, hos de mandlige en lille flaske vin - altid ledsaget af et smukt hjemmelavet kort og en personlig hilsen.

Vore juleafslutninger hjemme hos Elke og Holger var legendariske. Efter en hektisk periode på skolen, børnene sendt hjem på juleferie, åbnede Elke og Holger deres døre, og nu blev der kræset for os. Smukt julepyntet overalt og en julefrokost med alt, hvad hjertet kunne begære, begyndte julefreden og -hyggen så småt at sænke sig over de stressede lærere, der for nogle timer glemte det, de bagefter skulle hjem og nå i privaten. Også her var der en hjemmelavet julehilsen til hver enkelt, før vi ønskede hinanden glædelig jul.

Med tak for gode minder går vore tanker især til Elke, børnene og hele familien.

*Lisser Ramm-Mikkelsen,
Harreslev Danske Skole*

...

Holger begyndte sin lærergerning på en lille skole i Skt. Peter i 1957. Helt let har det nok ikke været for en ung, nyuddannet lærer at starte som enelærer helt derude. Men der er ingen tvivl om, at tiden i Skt. Peter kom til at betyde meget for Holger. Ret ofte fortalte han om Skt. Peter. Både mennesker og naturen derude vestpå kom han til at holde af, så det var måske ikke så underligt, at han og Elke senere købte sommerhus på Fanø.

Efter 10 år i Skt. Peter og derefter 6 år i St. Vi vendte Holger tilbage til sin barndomsby, Harreslev. Der havde han rod, der havde han hjemme, og med masser af energi og godt humør startede han som lærer ved den danske skole.

Holger var et varmt, rart og hjælpsomt menneske. Altid i godt humør og takket være hans dejlige humor altid parat med en sjov bemærkning. Havde

man lånt noget af Holger, kom han ikke med en løftet pegefinger om at huske at levere det tilbage, nej, han sagde bare: »Wiedersehen macht Freude«, og så var den potte ude.

Både af forældre og børnene var han afholdt. Han var en dygtig pædagog og kunne på sin rolige og humoristiske facon få bibragt børnene lærdom på en god og sjov måde. Holgers timer var aldrig kedelige. Møder man i dag unge, der har forladt skolen, kommer det uvægerligt: »Holger var vores bedste lærer.« Både for børn og ansatte forstod han at skabe et godt arbejdsmiljø.

Holger var opvokset i Harreslev i en tid, hvor man sagde: »Harrislee, da kann man doch nicht leben! Da wohnen ja lauter Dänen und Kommunisten.« Tiderne har heldigvis forandret sig, men stadig er det vigtigt at pleje det danske sprog og den danske kultur.

Også på det felt gjorde Holger en stor indsats. Navnlig var det amatørteatret, der havde hans store interesse, som han også var formand for i en årække.

Nu har vi ikke Holger mere, men hans virke i Harreslev har sat sine spor. Det glemmer vi ikke og må arbejde videre med.

Æret være Holgers minde.

*Lene Junker-Hansen,
p.v.a. tidligere kolleger i Harreslev*

...

Efterårets solskinsdage er lige afløst af novemberdage og gråvej. Vejret genspejler vores stemning ved Holger Geipels død.

Et langt, godt venskab er sluttet. Minderne går tilbage til vores start her i Digeskolen i Follervig. Dengang var Elke og Holger børnehave- og skolelederpar i Klitskolen i Skt. Peter-Ording.

Vi mindes den hjertelige velkomst, de gav os her i Ejdersted. Margarete havde allerede lært Holger at kende gennem ungdomsforeningen i 1957. 1959 kom jeg så til Follervig, og det

var starten til et godt og nært venskab. Det var for os en stor hjælp at høre og se, hvordan arbejdet i en lille skole og børnehave og ikke mindst i UF, SSF og SSW kunne fungere så godt. At vi ud over at være god kollegaer også privat kunne have det så rart sammen, var især dejligt.

Selvom de to i 1967 flyttede til Store Vi, blev forbindelsen vedligeholdt. Når vi på grund af den større afstand og masser af arbejde i skole og foreninger på begge sider ikke sås så tit, var de mange hyggelige telefonsamtaler en stor glæde. Holgers tørre humor og varme latter lunede altid, og deres medleven og medfølelse - især i de mørke stunder - gjorde os godt.

At Holger trods aftagende kræfter kunne blive i deres smukke, hyggelige hjem, beundrer vi Elke for.

Vi vil savne Holger, og vore varmeste tanker er hos Elke og børnene med familier.

Æret være hans minde.

*Margarete og Horst Hoop,
Follervig*

***

Volker Giesa

17.5.1968 – 13.12.2014

Jes Kruse-Skolens mangeårige sløjd-lærer og kurator, overlærer Volker Giesa, døde pludselig og uventet. Meddelelsen kom som et chok. Det gør den altid, når det handler om døden; men her har det en ekstra dimension, da vi alle vidste, at han stod på tærsklen til et nyt livsafsnit.

Han havde en kæreste, og de skulle giftes. Sammen har de et barn, Emilia, og nu stod de foran at skulle være familie. Da kom døden på tværs. Stille sov han ind natten til lørdag, 46 år gammel.

Volker blev uddannet lærer fra Haderslev Seminarium i 1995 og begyndte sin lærergerning i Karby Danske Skole. Da den blev nedlagt, flyttede

han til Jes Kruse-Skoleni Egernførde, hvor hjælpeskoleeleverne hurtigt fik hans bevågenhed. Han så muligheder i arbejdet med dem og gjorde sig tanker og ideer om, hvordan man bedst kunne hjælpe dem på vej.

Hjælpeskoleafdelingen ved Jes Kruse-Skolen skrumpede, og Volker søgte nye græsgange i Flensborg. Det varede dog ikke længe, så kom han tilbage, for Jes Kruse-Skolen havde hans hjerte. Han var selv elev på skolen og ønskede det bedste for den.

Han ville være med til at præge den og styrke de svage elevers vilkår. I det arbejde så han de praktisk-kreative fags muligheder og blev skolens sløjd-lærer. Sløjdlokalet blev hans kongerige og ve den, der blandede sig. Volker sørgede for, at maskinparken blev optimeret, og der blev skabt de bedst tænkelige forudsætninger for en spændende og kreativ undervisning.

Der gik mange elever igennem dette lokale. Ikke kun Jes Kruse-Skolens egne elever; men Volker stod også for undervisningen i sløjd for eleverne fra Jernved, Askfelt og Risby Danske Skoler, og hvert år var faget ønsket af de ældste elever som kursusfag.

Foruden sløjd underviste Volker fortsat i hjælpeskoleafdelingen, hvor han var elevernes kurator. Det betød blandt andet, at han skulle følge dem tre år efter deres afslutning fra Jes Kruse-Skolen. Mange af dem klarede sig godt igennem Berufsschule og andre uddannelser, og han glædede sig altid, når han kunne berette om den ene eller andens succes i livet efter skoletiden.

Nu har det fået en brat ende. Volker er ikke mere. Hans sædvanlige plads i lærerværelset står tom, og han efterlader et savn i kollegiet. Det er et savn, som vi er fælles med elever og forældre om; men det er for ingenting at regne med den sorg og fortvivlelse, som hans familie står tilbage med.

Vore tanker er derfor hos Volkens forældre, søskende, Kim og Emilia. Vi

ønsker dem al mulig styrke og kræfter til selv at finde vejen uden Volker ved deres side.

Æret være hans minde.

*Peter Olesen Müller,
Jes Kruse-Skolen*

...

Edith Gnisa

11.10.1950 – 23.4.2015

Sydslesvigsk Forening Gelting-Gulde har mistet et af sine mest trofaste medlemmer.

Edith Gnisa har lige fra 18-års alderen været medlem af SSF, deraf en del år som næstformand. Når foreningen kaldte, var Edith der.

Altid sagde hun ja, også når forsamlingshuset skulle pyntes, eller der skulle gøres rent. Edith elskede sit arbejde i Kappel Børnehaven, men foreningsarbejdet betød lige så meget for hende. Når hun ikke mødte op, vidste vi, at hun var syg, rigtig syg.

Desværre nåede hun ikke »at gå i Rente«. Den havde hun sådan glædet sig til.

Vi har mistet et enestående og flittigt medlem.

Tak, Edith, for alt.

*Heinz With,
formand for SSF Gelting-Gulde*

...

Kaj Munk-Børnehaven i Kappel har mistet dig Edith, som en afholdt og dygtig kollega og medarbejder. I næsten 44 år har du arbejdet her - med mange forskellige ledere og kollegaer. Edith, du har med din pålidelighed og engagement - i dit lange arbejdsliv - været børnehaven, os og børnene en uundværlig støtte.

Med din tilbageholdende men stærke personlighed har du formået at gøre en forskel her i huset. Arbejdet fik hurtigt ben at gå på, når du udførte

det. Det var dig, der havde styr på de praktiske gøremål. Du holdt fast i traditionerne, men kunne også være spontan. Edith, du var åben for udvikling og kunne gå nye veje. Når vi fik nye ideer, var du den, der sagde: »Det prøver vi, og så ser vi, hvordan det går«.

Edith, du var struktureret, hjælpsom og empatisk. Du havde mange kreative ideer, havde humor og kunne grine af dig selv og med os andre. Du kunne til stadighed overraske os, fordi du ikke talte om dine bedrifter, men stiltfærdigt udførte dem. Vi kunne blive ved med at finde attributter, der passer på din person, som rolig, spontan, belastbar, ærlig, loyal, sjov, tålmodig og hjælpsom.

Edith, du har altid været en kæmper, men måtte opgive kampen mod den svære sygdom.

Din sjæl vil leve videre her i huset.

Vores tanker er hos din familie.

Æret være dit minde.

*Irid Stephani,
Kaj Munk-Børnehaven*

***

Karl Werner Grage

9.5.1928 – 28.2.2015

Karl Werner Grage sov stille ind på Dansk Alderdomshjem i Flensborg, 86 år gammel.

Karl Werner Grage var født i Flensborg og kom som ung i lære som typograf på Flensborg Avis i foråret 1944.

Det var dog journalistikken, hans hjerte bankede for, og allerede i 1948 skiftede han fag. I stedet for at sætte bogstaverne til artikler, som andre skrev, satte han sig selv til skrivemaskinen. Han havde et stort netværk og var i en lang årrække leder af Sydslesvig-redaktionen.

I 1978 fik han tilbudt jobbet som pressesekretær ved Sydslesvigsk Forening og blev KONTAKT-redaktør, et job, han bestred frem til sin pensionering i 1991.

Karl Verner Grage, som han yndede at stave sit navn, fordi han følte, at et enkelt v signaliserede en større danskhed, var gift med Elisabeth Grage, der døde i 2011. Sammen har de tre voksne døtre.

I en årrække boede familien i Storegade, tæt ved Nørretorv, hvor også avisen havde til huse, inden han flyttede til Jaruplund. I en årrække sad han i kommunerådet for Sydslesvigsk Vælgerforening i Jaruplund-Veding.

Efter pensioneringen blev der mere stille omkring ham, men han var stadig aktiv på tasterne og skrev blandt andet til bladet i Jaruplund.

FIA

...

Journalist Karl Verner Grage, Flensborg, tidl. Jaruplund, døde i en alder af 86 år.

Grage var uddannet typograf på Flensborg Avis men følte tidligt det journalistiske kald, hvorfor han efter endt uddannelse skiftede over i bladets redaktion. Her var han igennem en menneskealder den netværksstærke leder af Sydslesvig-redaktion/ vest, inden han i 1978 skiftede til SSF og Sydslesvigsk Pressetjeneste.

På Flensborghus agerede han som nyhedsformidler og KONTAKT-redaktør frem til pensioneringen i 1991.

Kommunalpolitisk engageret var Grage også. I en årrække virkede han sammen med andre SSWere i kommunalbestyrelsen i Jaruplund.

I 2011 led han den tort, at hustruen Elisabeth, som han havde tre voksne døtre med, døde, og i 2014 fik demensen mere og mere tag i Grage, så han måtte forlade hjemmet i Jaruplund og flytte ind på Dansk Pleje- og Ældrecenter i Flensborg.

Karl Verner Grage holdt også efter sin pensionering forbindelsen til Dansk Generalsekretariat vedlige. Og vi mødtes altid ved SSFs julefrokost.

Journalistikken sad i ham indtil det sidste: For selv om det ikke blev til mere, gjorde han gerne notater på sin skriveblok om stort og småt ved enhver given lejlighed på alderdomshjemmet.

Æret være Karl Verner Grages minde.

*Jens A. Christiansen,
SSFs generalsekretær,
Bernd Engelbrecht,
SSFs pressesekretær*

***

Helmut Handke

2.11.1941 – 22.7.2015

Helmut har tabt kampen mod den sygdom, han i de seneste år bar på sig. Hvad jeg havde frygtet, ville komme en dag, eftersom der den seneste tid var stilhed omkring hans person.

Via mindeannoncen i Flensborg Avis kunne jeg erfare, at Helmut ikke mere er blandt os og kontakterne, vi engang imellem havde, er dermed ophørt.

Helmut var en af de kammerater, jeg i mange år arbejdede sammen med på Luftwaffes flyvestation i Læk.

Vi tilhørte i 1970'erne, sammen med andre kammerater, den tekniske kontrolgruppe og sad i samme rum i kontrollokaler i den gamle hangar, som ligger tættest ved landevejen mod Nibøl.

Helmut var i sin tid som professionel soldat aktiv i sportslig henseende og passede konsekvent sit arbejde for dermed også at styrke den tekniske flysikkerhed for de flyvemaskiner, der havde base i Læk.

Vi havde et godt samarbejde, indtil jeg i 1980 forlod flyvevåbnet.

Helmut læste også flittigt de tyske artikler i Flensborg Avis, som jeg havde abonnement på. At han så senere, efter pensioneringen, kom til at arbejde i sportsredaktionen hos selvsamme avis, overraskede mig selvfølgelig i første omgang, men jeg kunne dermed

også følge hans virke de mange år hos avisen.

Ind imellem udvekslede vi hilsner og mødtes enkelte gange i Flensborg, indtil han en dag måtte konstatere den sygdom, han havde i sin krop, og hvor han så mente, han havde fået styr på den. Desværre har han så måttet give op.

Jeg vil mindes Helmut som en rigtig god kammerat, særligt i tiden på flyvestationen i Læk.

Æret være hans minde.

Hans Werner Hansen, Bramming

***

Erich Hauck

11.3.1942 – 4.10.2015

Da jeg begyndte som lærer på Hans Meng-Skolen i Vesterland i 1969, mødte jeg Erich Hauck.

Erich var blevet ansat ved skolen som pedel og skolebuschauffør to år forinden. Han blev født i 1942, og dermed var han en forholdsvis ung pedel. Det var lidt af en udfordring at arbejde sig ind i et job og en verden, hvor man hurtigt kan blive klemt mellem dem, der kan, og alle dem, der gerne vil, bestemme. Enhver, der arbejder på en skole i Sydslesvig eller benytter skolen, burde på et tidspunkt sættes til at varetage pedeljobbet; mærke på egen krop, hvad det vil sige at skulle leve op til så mange forskellige menneskers forventninger.

Erichs første år var slidsomme, men hårdt arbejde kendte han fra barnsben af som hjælpende kraft i faderens vognmandsforretning og derefter i nogle år som landbrugsmedhjælper.

På et tidspunkt var Erich på vej væk fra pedeljobbet, men hans ønske om at koncentrere sig mere om skolebuskørslen blev opfyldt, og anerkendelsen

og de gode kontakter, han fik af og til busbørnene og deres forældre, tror jeg, blev afgørende for hans fortsatte og mangeårige virke for skolen.

Da Erich i marts 2005 gik på pension, kunne han se tilbage på 38 års ansættelse ved Skoleforeningen. Jeg, der fulgte Erich i de mange år, husker ham som en hjælpsom og medfølelse person. Han var ikke alene et imødekommende og ansvarsbevidst menneske på sit arbejde, men også uden for skolen og efter skoletiden. Han var ferm til alt, hvad der findes af praktiske og især tekniske og håndværksmæssige udfordringer. Selv funktionen af de mest moderne hjælpemidler havde Erich hurtigt fundet ud af, og derfor var han selvfølgelig manden, der kunne og heldigvis også gerne ville hjælpe, hvis noget ikke fungerede.

Erich var pedel, mens 68-generationen holdt sit indtog som lærere på skolerne. Det har ikke været let for en så praktisk og jordbunden person at blive inddraget i mange af tidens sære tiltag og ideer. Heldigvis blev meget af det, der dengang var irritationsmomenter med tiden til sjove erindringer og morsomme fortællinger – også for Erichs vedkommende.

Erich har sammen med hustruen Inge opholdt sig en stor del af sin pensionisttilværelse ved Spaniens Middelhavskyst. Det forholdsvis lune klima om vinteren betød meget for deres velbefindende og sikkert også helbred. De cyklede desuden en hel del, og det må også have bidraget til masser af glæder og velvære. Når der kom postkort til øen ved juletid med Inge og Erich siddende solbrune og i bermudashorts og kortærmede trøjer foran campingvognen, var man klar over, at de havde det fint. Om sommeren var de tilbage på øen, hvor der også hver dag blev kørt cykelture, hvor kontakten til familie, venner og foreningslivet i mindre-

tallet blev plejet, og hvor møderne i Aktiv Cafeen og spillet på petanquebanen hørte til højdepunkterne.

Erich Hauck døde efter kort tids sygdom og indlæggelse på sygehuset.

Jeg vil savne Erichs glade hilsener fra Spanien, hans aktive deltagelse i mindretallets sammenkomster, hans hjælpsomhed og interesse for andres velbefindende.

Erich vil ikke blive glemt. Mine tanker er ved Inge og hele familien.

*Walter Johannsen,
fhv. skoleleder i Vesterland*

...

Der blev stille på lærerværelset, da skolelederen meddelte, at Erich var gået bort.

Erich var en af skolens pedeller og buschauffører på Sild.

Mange børn, mange kollegaer, mange forældre havde han fulgt gennem et langt skoleliv. Erich var den type menneske, der altid kom på arbejde. Jeg mindes ikke, at han har været sygemeldt bare én dag.

Han var fra den generation, der både skulle og ville arbejde. En sej og måske lidt stædig generation, men i en positiv forstand.

Der skulle arbejdes.

Bussen skulle ud, for der var børn, der skulle hentes over hele øen, forældre, der ventede, græsplæner, der skulle slås, hække, der skulle klippes, stole stilles op, skabe, der skulle flyttes... jo, der var nok at se til.

Og Erich tog fat. Også efter arbejdstid, til fester og arrangementer mødte han op og tog sin tørn. Det manglede da bare.

Efter et langt arbejdsliv glædede han sig til at komme på pension, for nu skulle han ud at rejse med Inge. Sin Inge. Inge og Erich. De to blev altid nævnt sammen. Det var sådan man sagde: Inge og Erich.

Og rejse, dét gjorde de. Ned til sy-

dens sol, væk fra regn, blæst og kulde for at komme tilbage til Sild, solbrændte og glade over dejlige minder.

Når Erich - og Inge - var hjemme på Sild, var de engagerede i Aktiv-Caféen. Det var lige noget for ham. Samvær, hyggesnak, aktiviteter, lidt skæg og ballade. Ikke for fornemt, nej helt nede på det jævne, det ærlige samvær, den gode latter, den hjælpende hånd. Sådan gjorde man, sådan var Erich.

Mangen en kilometer blev cyklet. Sidde stille var ikke noget for ham. Der skulle ske noget. Afsted, afsted.

Så hørte vi, at han var kommet på hospitalet. Det var noget af et chock. Men han var på vej til at få det bedre, hed det.

Og så kom meldingen. Erich var sovet ind.

Hjulene på bussen står helt stille nu. Motoren vil ikke starte mere. Så enkelt kan det siges. Og så trist.

Tilbage står man og har svært ved at fatte, hvad der er sket. Hvad skal man sige? Hvad kan man gøre? Ingenting kan man - og dog, man kan huske. Huske alle de gode og sjove oplevelser med Erich - og med Inge.

Nu må hun give slip og fortsætte sin egen vej. Vi må hjælpe hende med tanker, ord og handlinger i den tid, der kommer. Det bliver ikke en let tid, men måske det er en lille trøst at vide, det bliver bedre igen.

Vores bedste tanker går til Inge, Anke og Maren, til børnene og børnebørnene.

I skal vide, at Erich vil blive savnet og husket.

Æret være hans minde.

Carsten Hagemann

***

Jürgen Helmer

15.8.1942 – 24.8.2015

»Jürgen hat es geschafft« - var budskabet fra den allernærmeste, da med-

delelsen om Jørgen Helmers død indtraf.

Vi vidste, at Jørgen var alvorligt syg; men på trods af hans eget ønske om at få fred, så efterlader han alligevel et stort tab og savn.

Jürgen Helmer, som det stod i dåbsattesten, insisterede hos os på at hedde Jørgen.

Han blev født den 15. august 1942 og voksede op i Flensborg Nord. Han tog sin eksamen fra Cornelius Hansen-Skolen – blev maler og kom i sommeren 1995 som pedelvikar til Kobbermølle Danske Skole.

Det blev en sommer til gensidig glæde. Skolen blev passet og plejet. Så glæden var perfekt, da der viste sig en mulighed for en fastansættelse af Jørgen i 1996. Det blev til mange gode år. Jørgen holdt af sin skole, som for ham altid kun hed »vores skole«. Han var til stede overalt på skolen, og med sin håndværksmæssige dygtighed satte han overalt sine mærker på skolen. Og han undlod heller ikke at rose eleverne for deres respektfulde måde at omgå hans arbejde på.

Utallige arrangementer har Jørgen været med til at omsætte. Også blandt andet projektet »14 dages liv som i Middelalderen« gav ham udfordringer. Og alt kunne lade sig gøre. Panderne til ildstedet blev hentet i Kværs, majsen, som man jo faktisk ikke havde i middelalderen, skulle dække over snoretrækket i gymnastiksalen og blev hentet på nærmeste gård. Ja, og om end med en smulen tøven, så blev også loftet sænket med krydderurter. Og derudover var der smedjen, der skulle passes, halmballerne ordnes, mus, der skulle fanges etc. Og alt skete med et smil. Og hvem stod på måtten lørdag morgen tidligt til oprydning?

Når turen gik til København med hele skolen, stillede Jørgen sig altid til rådighed med hjælp, hvor der kunne være brug for ham. Børnene nød det, og det gjorde vi alle. Jørgen selv gav klart udtryk for glæden ved at være

sammen med os alle. Jørgen gjorde virkelig en forskel med sin behagelige væremåde.

Arbejdet gik som en leg for Jørgen – og begejstringen var stor hos eleverne, når de på sidste skoledag kunne få Jørgen til at stille op til en god fodboldkamp.

Jørgen var en trofast, loyal og dygtig medarbejder – særdeles vellidt af alle elever, lærere, medarbejdere og forældre. Det var med et blødende hjerte, at han i februar 2008 måtte lade sig pensionere på grund af sygdom.

Efter pensioneringen bibeholdt Jørgen - nu sammen med sin uundværlige Gitte - heldigvis den tætte kontakt til skolen. Hvert år til jul var det til gensidig glæde, at Jørgen og Gitte deltog i skolens julefest. Endda på hans sidste sygeleje gjaldt hans tanker også skolen og dens elever.

Vi nåede også at få startet en pensionistklub på skolen. Så sent som i juni sås vi alle til hyggeligt samvær med Jørgen i vores midte.

Vi vil med taknemmelighed og i dyb respekt holde mindet om Jørgen Helmer i ære.

*Kobbermølle Danske Skole
Ellen, Jens, Allan, Tatjana,
Dirk, Kirsten, Heike og Charlotte*

...

Den daglige kop kaffe - i de tidligere år med faderen og ofte med hustruen Gitte og i de unge år gerne krydret med en Gammel Dansk. Det var den daglige kontakt, som Jürgen Helmer havde med DGF i årtier. Sent på eftermiddagen kom Jürgen forbi i DGFs klubhus, satte sig på bænken ved skænken og kiggede ud af de store vinduer for at følge med i, hvad der skete på banerne i Idrætsparken eller DGF-pladsen, som anlægget nu engang også hedder.

Her sad han så med Gitte en »kaffetime« og gik glad hjem, senere desværre i rullestolen.

Jürgen var således med i det daglige liv i DGF. Lod sig fortælle, hvad der skete i foreningen, og hvem drengene og lederne var, der tumlede derude. Størst glæde havde han ved at se de helt små med bukserne, der gik under knæene den ene vej og strømperne over knæene den anden vej. Da havde Jürgen sit karakteristiske smil i ansigtet.

Selvfølgelig gav han sine kommentarer til livet i DGF - gerne skarpe, men altid præget af, at han var en DG'fer i sjælen. Jürgen var med til at bære DGF siden 1974 - altså i 41 år - og var med til at hjælpe, hvor han kunne.

Som aktiv fodboldspiller de sidste år i hans fodboldkarriere, så som ungdomstræner, seniortræner og til sidst som holdleder. Han sagde aldrig nej, når man spurgte, og han fulgte nøje med i udviklingen. Mange var de samtaler, som vi havde med Jürgen og Gitte. De var forfriskende, fordi de bar præg af, at her var der et medlem, der fulgte med i DG'fs dagligdag på en ganske særlig måde, der bl.a. skulle vise, at det skulle gå fremad i foreningen.

Men Jürgen og hele den store familie var og er også en del af mindretallets historie. De er sydslesvigere, der lever et trofast mindretallsliv. De havde en mening om tingene, parat til at kritisere, når der var noget, der ikke gik, som de ville have. Men båret af en naturlig og grobunden medleven i mindretallets udvikling.

Familien Helmer er den del af det danske mindretal, der bærer det danske op i fremtiden. Synligt bevis var Dannebrogspanen, der vajede fra balkonen højt oppe i et af højhusene lige ved siden af årsmødepladsen. Det var familie Helmers hilsen til det danske mindretal nede på årsmødepladsen.

Vi alle - også DGF - vidste, hvor hans sygdom ville bære hen. I de senere år skete det, at pladsen i klubhuset var tom i nogen tid. Så vidste vi, at Jürgen desværre atter måtte en tur

forbi sygehuset. Besøgene i Idrætsparken blev færre, men han ville være til stede, når blot han kunne.

Nu er det slut. Kampen for livet har Jürgen tabt, fordi kræfterne ikke slog til mere. Vi savner vores trofaste DG'f-medlem Jürgen Helmer. Vi tænker på den store familie og på hans glade Gitte, der støttede ham, så godt hun nu engang kunne.

Vi vil mindes Jürgen som det menneske, han var - trofast og med en uforlignelig medleven. Tak!

Dieter Lenz, DGF

***

Frode Jensen

8.10.1914 – 9.12.2014

Et gammelt trofast medlem af Valsbøl-Skanderborg venskabsforbindelse er død.

Venskabsforbindelsen, der nu er blevet til Valsbøl-Skovlund, og har knyttet sig til Skanderborg Grænseforening.

Forbindelsen mellem Valsbøl og Skanderborg har været berigende. Vi hernede fra er altid blevet varmt modtaget, når vi besøgte Skanderborg.

Den 8. oktober 2014 fyldte Frode Jensen 100 år.

På det tidspunkt ytrede Frode ønsket om at leve til foråret 2015. Frode var nemlig medvirkende med materiale til en film om 9. april 1940, og den ville han nå at se. Frode var stationeret i Søgårdslejren i 1940'erne og med i kampen ved Hokkerup den 9. april om morgenen, hvor flere faldt. Han nåede ikke at se filmen.

Lilli og Frode har vi altid været glade for at møde og være sammen med; til Ejer Bavnehøj-stævne, generalforsamling i Grænseforeningen og ved andre lejligheder.

Vi tænker på Lilli og familien i deres store savn.

Æret være Frode Jensens minde.

*Søren og Annelise Lund,
Ellund*

Iver Kristensen

3.1.1929 – 4.12.2014

Professionel soldat, gymnastikinstruktør, husgerningslærer og tilsynsførende for de danske soldatergrave i Sydslesvig prægede Iver Kristensens liv, som sluttede i Slesvig - næsten 86 år efter fødslen i Thisted.

Allerede som 14-årig kom han ud at tjene ved landbruget efter syv års skolegang. Et fem måneders ophold på gymnastikhøjskolen i Otterup og en uddannelse som korporal i hæren vakte hans interesse for at undervise.

Det tog to forsøg og endnu en tid i hæren, inden det lykkedes at blive optaget på seminarieret i Jelling.

Med hæren kom han til Itzehoe, hvor den danske brigade indgik i besættelsestropperne i Tyskland. I 1954 brugte han et par fridage til at tage til Slesvig for at deltage i det danske mindretals årsmøde, og her mødte han Slesvig-pigen Martha, som han et år senere blev gift med.

Et par år senere var han som 31-årig nyuddannet lærer i sløjd, historie, biologi og husgerning. Det sidste præstereede han som den anden mand i Danmark.

Målet var ansættelse i Slesvig, men først i 1967 blev han ansat på Hiort Lorenzen-Skolen. Da var familien vokset med fire børn, som nu kom til at bo i nærheden af deres bedsteforældre på den mødre side.

I 1968 var han og Martha med til at stifte Y's Mens Club i Slesvig. Især det sociale arbejde betød meget for ham, og for det blev han i 2008 blev hædret ved at få sit navn indskrevet i den gyldne bog i hovedkvarteret i Geneve.

I 1993 blev han pensioneret, og i 1996 påtog han sig for det danske forsvarsministerium at føre tilsyn med de danske soldatergrave i Sydslesvig uden for Flensborg. Et hverv han var retog til få dage før sin 80 års fødselsdag.

Gennem samarbejdet med tyske og østrigske kolleger opnåede han stor anseelse, og det østrigske Sorte Kors tildelte ham i 2008 sin fortjenestmedalje.

FIA

...

Iver blev født i Thy. Efter skolen var han først ved landbruget, og som soldat i 1954 gjorde han blandt andet tjeneste i Itzehoe. Herfra deltog han og nogle kammerater i det danske årsmøde i Slesvig, hvor han mødte Martha, som han senere kom til at dele livet med.

Efter militærtjenesten tog Iver læreruddannelse, og efter nogle år flyttede hele familien til Marthas hjemby Slesvig, hvor Iver blev ansat på Hiort Lorenzen-Skolen den 1. august 1967.

Her underviste han blandt andet i tre slags sløjd, nemlig træ- og metalsløjd samt »frikadelle-sløjd« nemlig skolekøkken, som vist den eneste med disse tre fag i mange år.

Hurtigt blev Iver aktiv i opstarten af Slesvig Y's Men's Club, som lærerkollelegaen Kaj Høst havde taget initiativ til. Og allerede 22. juni 1968 fik denne tjenesteklub sin internationale anerkendelse ved en charterfest først i Gottorp slotskirke og derefter aftenfest på Slesvighus. Det blev begyndelsen på et mangeårigt fællesskab og venskab i tjenesten i Y's Men's bevægelsen som tjenesteklub for KFUM og andet værdifuldt ungdomsarbejde.

Allerede efter nogle få år fik han opgaven som distriktsguvernør for ti Y's Men's klubber i Distrikt Grænselandet. Og som optakt til denne opgave deltog både Iver og Martha i en tre-ugers rundrejse i USA og deltog bl.a. i Y's Men's International's 50-års jubilæum i Ohio.

At samle brugte frimærker er et særligt klubprojekt, hvis formål er videre udbredelse af bevægelsen, og dette fik hurtigt Ivers store interesse. Der er imidlertid kun få klubber i Tyskland,

og ved en flittig indsats lykkedes det Iver at samle interesserede til en ny Y's Men's Club i Kiel, som blev chartret i foråret 1975.

En anden stor opgave fik Iver betroet - nemlig en fire ugers rundrejse til en lang række Y's Men's klubber i hele Latinamerika, hvilket gav ham værdifulde kontakter i årene derefter samt stof til foredrag rundt i Danmarks klubber.

Men arbejdet i Slesvig Y's Men's Club med klubmøder hver anden uge blev gennemført flittigt i mere end 30 år, hvor medlemstallet blev stadig mindre, da det viste sig vanskeligt at få nye medlemmer.

Da man besluttede at lukke klubben, fik Iver sit medlemskab overflyttet til Flensborg Y's Men's Club. I 2008 blev Iver optaget i »Den Gyldne Bog« i Y's Men's bevægelsens hovedkvarter i Geneve i Schweiz som særlig anerkendelse for en mangeårig bemærkelsesværdig indsats.

Æret være Iver Kristensens minde.

*Povl Verner Hansen,
Christiansfeld*

***

Bodil Hvid Kromann

30.5.1947 – 28.6.2015

Bodil Hvid Kromann døde efter længere tids sygdom. Bodil og Skovgade Børnehaven har været tæt forbundet. Fra august 1980 til august 1984 som forælder, senere som kollega fra april 1997 til december 2009. Hun var ansat som pædagog ansvarlig for Mariehønsene. Hun var yderst engageret i børnene og deres familier. Deres ve og vel lå hende på sinde.

Forældre gav tid udtryk for at være glade, tilfredse og særlig trygge ved at overlade børnene i Bodils varetægt.

Bodil har skabt traditioner i børnehaven, som har været og stadig er med til at kendetegne institutionen som for eksempel bedsteforældre-dagene, læ-

segrupper og barnets bog. I det hele taget har hun kæmpet for at fremme det danske sprog.

Hendes æstetiske sans satte sit tydelige præg på fester, barnets bog og hendes grupperum. Det kunne ikke være pænt og hyggeligt nok. Tit var det svært for kollegaer at leve op til hendes standard, men det var motiverende.

Bodil var altid velforberedt. Således husker vi, at hun mandag morgen altid mødte op med små sedler i bukselommen for ikke at glemme, hvad der skulle tages hånd om.

Hun brændte for pædagogfaget. Hun var belæst og fulgte med i udviklingen inden for området. Hun formåede at knytte teori og praksis sammen og var en dygtig vejleder. Mange studerende mindes med taknemlighed deres praktiktid hos Bodil.

Hun var en åben, ærlig, loyal og vedholdende kollega. Hun sprang ikke over, hvor gærdet var lavest. Hun tog kampen op og kaldte en spade for en spade.

Bodil havde humor og hjertet på det rette sted. Hun har sat sine tydelige spor og vi mindes hende i taknemlighed.

Vores medfølelse og tanker går til hendes to drenge, Thomas og Peter og deres familier, der har mistet deres mor, svigermor og farmor.

Æret være Bodils minde.

*Bodil Meyer og Solveig Bendorff,
Skovgade Børnehaven*

...

Hvor er det trist, at Bodil er død - kun 68 år gammel. Vi er ganske mange - forhenværende børnehavebørn og forældre - der i den grad ville have undt Bodil et længere otium.

Nu om stunder kaldes de fleste pædagoger ved deres fornavn. Sådan var det ikke med Bodil, for dem var der to af i Skovgade Børnehaven i Flensborg. Her holdt verdens to dejligste Bodi-

ler til. Børnene tilføjede derfor tit Kromann for at fremhæve, hvilken Bodil de talte om.

Bodil Kromann var en superengageret fuldblodspædagog. Hun bidrog til, at børnehaven var et sted, hvor både børn og voksne havde lyst til at være. Bodil var aldrig sur eller mellemfornøjet. Hun formidlede en glad stemning, og hun formidlede værdier. For Bodil var det magtpåliggende, at børn og voksne respekteres som de personligheder, de er. Børnene lærte tidligt at respektere hinanden gensidigt med de styrker og svagheder, de har.

Bodil formidlede tryghed. Hun var bevidst om børnenes behov for overordnede faste rammer - for ritualer. I Bodils Mariehøne-gruppe blev børnene budt på et fast program, et overordnet skema, der så anderledes ud for hver af ugens dage. Mariehønsene havde således rundkreds med sanglege hver dag, og hvad der skete herefter afhang af, hvilken ugedag det var. I løbet af en uge havde Bodil både læsegruppe, tumlestue, gå-tur-dag, gymnastik og maddag, hvor børnene selv var med til at lave deres middagsmad.

Bodil holdt af at komme ud i naturen, og hun sørgede for, at mariehønsene kom på en skovuge hvert år. Børnene tog ud i skoven og nød naturen hver eneste dag uanset vejret.

Der var koloniopholdet på Hjerpsted i sensommeren, hvor børnene allerede uger forinden kom hjem og sang: »På Hjerpsted, på Hjerpsted, der har vi det godt. Vi vil ikke bytte med kongens høje slot.« Børnene tog til høst- og julegudstjeneste sammen med børn fra andre børnehaver i byen, og for mange af dem var det en stor oplevelse at synge de sange, som de havde øvet i forvejen, sammen med mange børn fra andre børnehaver og akkompagneret af et orgel.

Alle børn i Skovgade Børnehave havde deres egen personlige mappe. I den forbindelse engagerede og involverede Bodil sig langt udover det

forventelige. Hun tog masser af billeder og klistrede dem ind i hvert enkelt barns mappe og tit forsynet med en lille kommentar om, hvad barnet havde sagt eller gjort, da billedet blev taget.

Børnene var stolte af deres egen mappe fyldt med fotoer samt med billeder, de selv havde tegnet eller malet. Det er omsider en del år siden, at mine børn var Mariehøns, men de nyder stadig at se på deres tidlige værker og på de mange billeder af dem, som Bodil har taget.

Vi er mange, der vil ære Bodils minde.

Jytte Nickelsen

***

Ilse Marie Kürstein

15.3.1929 – 18.10.2014

Ved meddelelsen om Ilse Kürsteins død i en alder af 85 år, går tankerne tilbage til alle de år, vi på biblioteket har haft Ilse som kollega og aktiv pensionist i huset.

Ilse var ansat ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig fra 1. september 1973 til 31. marts 1989. Hendes virke var at betjene Dansk Alderdomshjem og bibliotekets filial på Harreslev Skole.

I forbindelse med ansættelsen ved biblioteket tog Ilse uddannelsen som deltidsbibliotekar. Således godt rustet til at formidle det danske sprog gik Ilse i gang med at påvirke den lille purk på skolen til at få læst dansk - selvfølgelig i tæt samarbejde med skolens lærere.

På alderdomshjemmet kom Ilse store evne til at tale med alle også til at få en social dimension, nærvær og et lyttende øre, i formidlingen af det danske sprog.

Ilse var en pligttopfyldende og energisk person, der gik helt og totalt ind for, at der skal læses dansk i Sydslesvig, arbejdes for at sydslesvigeren samt omgivelserne i både Sydslesvig og Danmark kender og forstår sin egen

henholdsvis mindretallets historie.

Alle, såvel barn som voksen som ældre, skal have muligheden for at læse på hjertesproget: Dansk og dermed tilegne sig og vedligeholde sit danske ståsted.

Ilse Kürstein tog gerne en diskussion med os yngre om vores afslappede holdning til det at være en del af mindretallet. Hun forventede engagement på samme niveau som hun selv præsterede. Hun forventede totalt engagement for sagen: det danske mindretal og dets fremtid.

Ved Iles afsked fra biblioteket skrev vores daværende chef Jørgen Hamre: »Kære Ilse Kürstein - du har været fyrsten - du har været det på godt og ondt, men på dansk i vores bundt. Derfor skal der takkes.«

Da Ilse gik på pension fra biblioteket, blev hun en flittig gæst i huset, og mange telefonsamtaler blev det til med både arkivet og biblioteket - om godt og ondt i mindretallet.

Og vi blev delagtiggjort i hendes skrivning af familiehistorie afleveret til arkivet til glæde for eftertiden.

*Dansk Centralbibliotek
for Sydslesvig*

...

Som ælgammel ungdomsven i samme alder, som kær ledsager gennem et langt, broget liv, falder det én svært at kunne klare sorgen over, at Ilse Kürstein har forladt os.

Fredeligt sovende døde hun i sin hyggelige ældrejlighed i Bov 85 år gammel.

Så sent som dagen før havde vi tilfældigt men ganske åbent snakket om livet og døden; i en af vore næsten daglige telefonsamtaler om alt mellem himmel og jord - ikke mindst danskheden i Sydslesvig.

Vi ønskede hinanden en god dag, alt godt, og sendte hinanden et opmuntrende smil.

Iles bentøj var ikke, hvad det havde været, så telefonen blev mere og mere hendes kommunikator.

Og aftenens fjernsynsprogrammer, især dem med sundhed, vakte hendes interesse. Ilse vidste alt om naturlige hjælpemidler, krydderier, korn, blomster og anbefalede dem gerne i hendes store venne- og bekendtskabskreds.

Endnu bedre vidste hun besked med historiske og aktuelle begivenheder. Hun var en utrættelig kæmper for det danske Sydslesvig.

Hun var en livlig iagttager af den verserende debat om vort nationale ståsted og hverdagens danske udfordringer. Avisens aktuelle udvikling havde hendes store interesse. Og gerne skrev hun læserbreve.

Hun var aldrig uden kritiske bemærkninger og altid ved sine meningers mod, især når det gjaldt mindretallets fremtid og oplysning om samme.

En fornuftig, troværdig omgang med det danske sprog var Iles hovedansgørende. Hendes følelsesladte, logiske forslag og argumenter for et trivende, dansksindet liv hernede var utrættelige, til tider sikkert også lidt ubekvemme for alle generationer.

Hun var en god skribent og trofast litteraturven. Historikeren Lars N. Henningsens mange faglige bidrag til landets historie prægede hende, havde hendes store interesse og gjorde hende stolt og taknemmelig.

"En af vore", sagde hun gerne om danske sydslesvigere, hvor hun end mødte dem, hørte om dem eller så dem i en og anden sammenhæng.

Frisørmesterdatteren Ilse Hoffmann var født i Slesvig by. I tæt familiekontakt med antinazistiske kræfter kom hun snart men også forsigtigt ind i det politiske og det kulturelle.

I skolen var hendes fremtid præget af herkomsten og modig handling.

Og det vedblev hun at være hele livet igennem. Hun planlagde således aktuelt en bogudgivelse om sin ufor-

glemmelige onkel Heinrich Hoffmann, som via socialdemokraterne og krigen havnede i DDR, blev skuffet men var ukuelig i sine antifascistiske bestræbelser.

Udgivelsen søgte hun realiseret sammen med Slesvig-historikerne Jürgen Hoppmann og Erich Koch, der hjemme i lles hyggelige omgivelser i Bov gennemgik materialet om onklen og dennes hårde skæbne i en grusom tid.

Ligeså ukuelig var Ilse også.

I nazitiden blev hun dårligt behandlet på grund af hendes frisind og afstamning. Umiddelbart efter krigen var vi en større gruppe, der efter en sammenkomst med Hermann Clausen blev overbeviste danske sydslesvigere.

I ægteskabet med Slesvigs legendariske danske bibliotekar Poul Kürstein blev hun dansk statsborger og mor til tre drenge og to piger, der alle holdt forbindelsen til Sydslesvig.

Mange hernede husker godt den voksende familie, det gæstfrie hjem, og deres færden indenfor det danske.

Efter Pouls død og børnene var fløjet fra reden flyttede Ilse til Flensborg-egnen, hvor hun i en årrække var formand for den siden hedengangne Sygeplejeforening, engagerede sig kulturelt i SSF - og frem for alt blev en engageret medarbejder på Dansk Centralbibliotek.

Forbindelsen til især biblioteket opgav hun aldrig. Gerne kom hun et smut forbi, selv om det på det sidste voldte hende helbredsmæssige problemer.

Og var der møder i Slesvig - erindringsværksted med bogudgivelse, SSW-nytårskaffe eller andet, hvor hun øjnede en chance for en oplevelse og mødet med gamle slesvigere, tog hun også til Slesvig.

Hvad angår Slesvigs bybillede med de bebudede forandringer, ombygninger og nedrivninger, kan de ansvarlige kun være glade for ikke at skulle høre hendes kritiske mening om de omstridte planer.

Direkte negativ var hun, når det gjaldt aldersforsorgen i Tyskland.

Hun valgte derfor den for hende rigtige vej: flyttede til Danmark, først til Fyn, siden til Sønderjylland, hvor hun var tættere på sit elskede Sydslesvig og alligevel kunne bevare kontakten til sine børn og andre i Danmark, hvis venskab hun lagde vægt på.

Farvel, lille Ilse, som vi gerne kaldte den store kvinde med de fine egenskaber.

Vi vil bevare mindet om dig i vore hjerter.

Ingrid Thomsen, Slesvig

...

Hvorfor er der ingen kampånd længere? Hvorfor bakker folk ikke op om arrangementerne? Hvorfor kender de yngre ikke noget til grundlaget for nutidens danske mindretal og den danske bevægelse efter 1945?

Sådan kunne Ilse Kürstein spørge, i samtaler eller i læserbreve, og mange vil savne hendes røst, nu hvor hjertet har sagt stop.

Ilse Kürstein vidste, hvad hun talte om. Hun var vokset op i ti-året før verdenskrigen i et socialdemokratisk hjem i Slesvig med slægtninge i det danske mindretal. Hun kendte også af egen erfaring, hvordan krigsårene havde præget hjemmefronten i Sydslesvig. I 1945 blev hun en del af det danske nybrud.

Giftermålet med bibliotekar Poul Kürstein i 1946 blev for alvor en spore for hendes evner og kulturelle ambitioner. Der blev ikke bare tid til at passe jobbet som husmoder i en stor familie. Ilse engagerede sig i danske foreninger og stod helt og fuldt bag ægtemandens arbejde som bibliotekar og sørgede for baglandet for ham, da han blev en engageret leder af Studiefællesskabet i Flensborg og forfatter af utallige skrifter om historien i Sydslesvig. I dette miljø følte Ilse sig hjemme, og den gnist tabte hun aldrig. Da ægtemanden døde alt for tidligt i 1973, blev Ilse del-

tidsbibliotekar, og også herefter fulgte hun arbejdet på Studieafdelingen med interesse, råd og ideer.

Det kom for alvor til udfoldelse, da arbejdet med opbygning af et arkiv i Flensborg tog fart fra sidst i 1980'erne. Ilse »kendte sig ud« i Sydslesvig og holdt sig ikke tilbage med råd til sine mange bekendte, om nu endelig at aflevere interessante papirer til det nye arkiv eller at nedskrive erindringer. Hun trådte en tid til som frivillig ulønnet medarbejder på arkivet, og hun skrev selv sine erindringer, som blev trykt i Studieafdelingens fine erindrings-samling »Barn og ung i Sydslesvig (1986)«.

I 2001 inspirerede hun til at samle en kreds af jævnaldrende, så de kunne give hver deres personlige beretning om den mærkelige efterkrigshistorie, til oplysning for de yngre og for danskerne nordpå. Det blev til bogen »Da Sydslesvig gik af lave«, udgivet af Studieafdelingen i 2003. Alt imens inddrog hun gerne nye medarbejdere på biblioteket i Flensborg og på Studieafdelingen i sin kreds, så de kunne blive kendt med de sydslesvigske cirkler.

Denne iver for Sydslesvig og det danske mindretal fastholdt Ilse til det sidste. Undertegnede fik det selv at mærke gennem de år, hvor jeg kunne arbejde for Studieafdelingen og Arkivet i Flensborg. Ilse var en af de mange sydslesvigere, uden hvem arbejdet med bevaring og formidling af landsdelens historie ikke havde været muligt. Det fortjener at huskes her ved Ilse Kürsteins død.

Æret være hendes minde.

*Lars N. Henningsen,
Aabenraa*

...

Ilse Kürstein har jeg kendt siden 1962, hvor vi kom til Slesvig. Vi havde børn i samme alder og mødtes derfor i skolen og ved de danske arrangementer. Men det var først, da Ilse regelmæssigt be-

søgte mig i Flækkeby, at vi fik opbygget et venskab, som jeg har haft utrolig glæde af.

Hun har været en trofast veninde, selvom det er 19 år siden, jeg flyttede fra Sydslesvig. I de 19 år har jeg gennem Ilse haft en nyhedskanal, der hele tiden holdt mig underrettet om forholdene i Sydslesvig dog særligt om Flensborg. På den måde blev de bånd, som binder mig til landsdelen holdt i live: »En gang Sydslesvig, altid Sydslesvig«.

Med hendes iver og alsidige interesse for det, der skete både nær og fjernt, var det interessant at læse hendes breve eller tale med hende i telefonen. Så sent som få dage før sin død ringede Ilse og bad mig huske NDR, der ville bringe en sundhedsudsendelse om behandling af dårlige knæ.

Ja, hun var en berigelse og lyste op overalt, hvor hun færdedes.

Et bånd er revet over, og jeg vil savne hende.

Æret være hendes minde.

Grethe Bro

***

Elke Lorenzen

12.9.1936 – 25.12.2014

Elke Lorensens død satte mange tanker i gang.

Tankerne går tilbage til 1948, hvor Elkes lillebror, Gerhard fra Bredsted, kom på sommerferie hos mine forældre på Vittrupgård syd for Skive.

Vi kom derfor til at kende hele familien Lorenzen, som bestod af moderen, der var krigsenke, og seks søskende, fem piger og ovennævnte Gerhard. Elke var den næstældste af flokken.

Fem år senere kom hun i huset hos min mor. Hun var en dygtig pige, og det blev et fornøjeligt år. Herefter kom hun til Krabbesholm Højskole som privat stuepige hos forstanderparret. Fritiden blev ofte tilbragt her på stedet.

Efter et højskoleophold i Norge og uddannelsen til børnehavepædagog boede hun det meste af sin tid i Bredsted sammen med moderen, som hun var en stor støtte for. Her var hun også aktiv i det kulturelle liv, både skole, menighed med mere.

I 1978 var Dronning Margrethe på besøg i blandt andet Bredsted Danske Skole og Børnehavn. Elke var leder af børnehaven på det tidspunkt, og hun berettede stolt om den oplevelse, ligeledes om besøget på Kongeskibet Dannebrog, hvortil de involverede i regentparrets besøg var inviteret.

Elke forblev ugift, men de mange søskendes børn var en stor glæde for hende.

Vi blev ved med at have kontakt til familien, også efter at mine forældre faldt bort. De sidste år var det svært for Elke at skrive til os, men så tog hun bare telefonen.

I over 50 år har Alma og jeg nu haft forbindelse til familien, og vi vil minde Elke med taknemmelighed.

Æret være Elke Lorenzens minde.

*Alma og Jens Damgaard,
Vittrupgaard*

...

Vores familie havde den store glæde at følge Elke Lorenzen, Tante Elke tæt - stort set alle de 25 år, hun var børnehaveleder i Bredsted. Vi kom til at kende Elke i mange forskellige sammenhænge. Privat og i de foreninger, der betød så meget for Elke.

Vores ældste barn startede i børnehaven - dengang på skolen - hos Elke. Hun fik til opgave at »flytte« børnehaven ned i den anden ende af skolens matrikel. Det krævede en gravko til udgravningen. En kærkommen anledning til at holde en fest - en gravkofest, for Elke elskede at holde fest: Hendes soveværelse på første sal blev ryddet, og alle blev inviteret: Børnehavens og skolens personale med ægtefæller - forstår sig.

I en årrække dirigerede lærer Ole Jørgensen et kor, hvor Elke var en ivrig korpige. Også her lagde Elke hus til en fest, hvor hun var en festlig værtinde.

I mange år delte Elke hus med sin mor - det hus, som de selv havde bygget, og hvor Elke boede så at sige til det sidste. Hun var en trofast støtte for sin mor, der langt de fleste af årene - alene - havde opfostret sine fem børn. Elkes mor var svagelig de senere år, hvilket har krævet en ekstra indsats fra Elkes side.

For Elke betød familien meget. I mange år samledes de i ferierne på campingpladsen i Vejers. Familiefester skulle der holdes i Sydslesvig, i Kruså, i Odense og i København. De mange nevøer og niecer var hendes »børn«. De havde jordens bedste tante i Elke.

Disse store opgaver til trods - ikke at forglemme de mange år som formand for menighedsrådet - havde Elke overskud til at lægge næsten ti års arbejde i den nystartede FDF-kreds i Bredsted. De første år foregik det i det endnu ikke renoverede Clemenshus, hvor møderne blev holdt i små rum med kakkelovnsfyring.

Som næsten 50-årig deltog Elke i en vandre/kanotur i Skåne, hvor hun delte telt med en af mødrene - et telt der var knappet sammen af to krigstidsponchoer. Året efter deltog hun i Landslejren på Sletten med 10.000 deltagere. Igen på primitiv vis.

Privat har vi delt mange dejlige timer med Elke. Hun var fadder til vores yngste og var en selvfølge til vores familiefester.

Vi vil savne Elke.

I taknemlig erindring.

Æret være hendes minde.

*Anna-Lise og Hans Kirkegaard,
Haderslev*

***

Grete Lorenzen

4.6.1924 – 9.2.2015

I mange år var Grete og Meinhard Lorenzen yderst aktive medlemmer i Hatsted SSF. De sluttede begge op om distriktsarbejdet, støttede hvor de kunne, var hjælpsomme og trofaste. De inviterede gæstfrit indenfor i deres smukke og velholdte gamle strå-tækte hus og lod os yngre høre om deres erfaringer og lytte til deres råd.

Grete havde i sine unge dage været elev på Ollerup Gymnastikhøjskole, og det ophold kom til at præge hende. Interessen for gymnastikken fulgte hende hele livet, ligesom de åndelige værdier, hun tog med derfra.

I forbindelse med Meinhards alvorlige sygdom og genoptræning var Grete stædig; hun passede ham selv, de gik daglige ture og var et velkendt par i gadebilledet.

Efter Meinhards død i 1998 fortsatte Grete sine gøremål i hus og have, hun plejede sine interesser, hun cyklede, spillede tennis og læste mange bøger.

I ganske særlig grad støttede Grete det danske menighedsarbejde i Hatsted og Husum. I mange år tog hun sig specielt af arbejdet for de ældre. Utallige er de møder, hvor hun sammen med veninden Lene Autzen var ansvarlig for alt det praktiske. Der blev altid sørget for et veldækket kaffebord med lækker hjemmebag.

De senere år blev der stille omkring Grete. Sygdom satte en brat stopper for Gretes ihærdighed og tvang hende allerede i 1999 til at flytte til Husum, hvor hun nød pleje og omsorg på plejehjem. Det blev værdsat, at en af medarbejderne kunne tale dansk med Grete, læse højt for hende og synge danske sange.

Fra Hatsted sendes vore tanker til sønnerne Jørgen, Henning og Gerd og deres familier.

Vi vil mindes Grete med respekt og taknemmelighed.

Æret være hendes minde.

Signe Andersen, Hatsted

***

Nikolaus Marxen

7.3.1934 – 6.9.2015

Meddelelsen om Nikolaus Marxens død blev modtaget med vemod.

Efter at have kendt »Nico« i over fire årtier forstår man ikke rigtig, at han ikke er der mere.

De senere års sygdom var som en snigende tæring på hans ellers livsglade dage.

Nikolaus Marxen var en markant angelbo, der stod for sine meningers mod. Kunne være stejl og kontrær - uden at tage imod argumenter. I hele sit liv har Nico stået til rådighed for det danske mindretal. Han har været formand for Sydslesvigsk Forenings distrikt i Stenfelt. Ungdomsforeningen og kirken havde også hans interesse og nød godt af hans arbejdskraft og engagement. Der, hvor der var brug for hans indsats, var Nico beredt.

For Sydslesvigsk Vælgerforening var Nikolaus Marxen repræsentant i kommunerådet i 28 år. Han har dermed sat spor, som man i dag kan nyde godt af. Han har aldrig fået ordner eller synlige anerkendelse for sin indsats. Det var ikke i Nikolaus Marxens ånd.

Gøre en indsats, hvor den var påkrævet, var hans motto.

Den, som fik Nicos tillid, fik en ven for livet.

Hans arbejdsområde som bonde var kort. Han satsede på maskinstationen, senere fik han kontakt med maskinfabrikken Breidal i Danmark, der producerer kunstgødningsspreder. Her blev Nikolaus Marxen forhandler og kendt langt over Tysklands grænser som eneforhandler.

Et job som passede godt til ham. Han havde mennesker omkring sig. Han elskede mange mennesker omkring sig, og han bød gerne på en godbid uden at være ødsel.

Med Nikolaus Marxen er en ægte angelbo gået bort, som vi vil mindes med respekt og ære.

Tankerne samles om Else og familie, som har mistet en støtte i dagligdagen.

Æret være hans minde.

Preben Vognsen, Ravnkær

***

Gudrun Møller

17.7.1931 – 22.1.2015

Gudrun Møller døde i Aarhus efter et langt og virksomt liv på 83 år, hvor Sydslesvig havde en stor plads.

Gudrun kom til Bramstedlund i 1951 sammen med lærer Jørgen Larsen Møller. Unge, nygifte og fulde af engagement for danskheden i Sydslesvig var de lærerpar i den lille landsbyskole. Ikke kun lærer, men lærerpar, for alle arrangementer for sognets danske var lærerkonens ansvar. Kaffe og brød til foreningsmøder, opstillingen til gudstjenesten om søndagen, fernisering af skolestuernes gulv og mere var Gudruns ansvar.

Hun forestod i en lang periode også selv undervisningen i skolen. Efter lang tids sygdom døde Jørgen Larsen Møller i 1965 og efterlod hende med fire børn i alderen 1-13 år.

Efter to år i Tønder ansatte Dansk Skoleforening Gudrun Møller som økonoma på Sydslesvighjemmet på Broagerland. Her gik stort set alle Sydslesvigs skolebørn gennem hendes hænder - indkvartering, mad tre gange om dagen, udflugter og mere. Lange arbejdsdage fra tidlig morgen til sen aften blev båret med et smil. Det eneste minus var, at der ingen børn var på Sydslesvighjemmet i vinterhalvåret.

I 1979 flyttede Gudrun til Broager og

arbejdede til sin pensionering i 1994 som sygehjælper på Sønderborg Sygehus.

Den sidste bopæl blev Åbyhøj, hvor Gudrun blev omdrejningspunktet i et bofællesskab, hvor hendes sønner og børnebørn på skift var med.

Menighedsplejen med mange arrangementer for de gamle i sognet blev et fast holdepunkt. Gudrun var i mange år formand for denne forening i Åbyhøj.

Interessen for Sydslesvig holdt sig gennem alle årene. Årbøger, årsskrifter og avisartikler blev læst flittigt. Hendes scrapbøger er fulde af avisklip om Sydslesvig.

Vi har som børn aldrig hørt hende begræde modgang. Mors motto var, at der var løsninger på alt. Omsorgen for andre var hendes drivkraft. Hun viste denne omsorg i arbejdet for danskheden og i kampen mod fattigdommen på landet i Sydslesvig i 1950'erne.

Feriebørnene fra skolerne i 1970'erne på Sydslesvighjemmet og de amputerede patienter på sygehuset i 1980'erne fik det at mærke hver dag og hver time.

De sidste 20 år var det de gamle i Åbyhøj, når hun læste op i sognegården om mandagen og helst af Søren Ryges bøger.

Omsorgen gjaldt allermest os børn, som hun styrede sikkert gennem stormvejret i vores barndom og gav os tryghed og frihed til at blive unge og voksne. Det bærer vi med os i stor taknemmelighed.

Æret være hendes minde.

Karen Aarøe, Haderslev,

Svend Møller, Tønder,

Søren Møller, Åbyhøj,

Karl Jørgen Møller, Haderslev

***

Anne-Dore Petersen

28.3.1934 – 22.4.2015

Vi vil sige dig tak for den store indsats, du har ydet.

Dit engagement indenfor mindretallet, det være sig i børnehaven, i skolen og i foreningslivet, har været med en ildsjæls styrke.

Du har været med til at danne et solidt fundament, som vi kan arbejde videre på til glæde og gavn for os og den næste generation. Din åbenhed og forståelse har gjort det muligt at tolke og klare vanskelige situationer.

Vi har meget at takke dig for.

*Erik Sjøstrøm,
SSF/ SSW Satrup-Havetoft*

***

Laila Petersen

3.9.1946 – 30.4.2015

I en alder af 69 år døde Bredsted Danske Skoles mangeårige rengøringsassistent og pedelfrue Laila Lindholm Petersen.

Laila blev født i Padborg. Kontakten til Bredsted fik hun, da hun i 1967 mødte Heini, Bredsted Skoles senere pedel, på dansegulvet i Flensborg.

De blev gift i Padborg i 1967 og bosatte sig i Bredsted. Der blev købt hus i Nørregade, som hed »Herberge zur Heimat«.

I 1978 gik Bredsted Danske Skoles daværende pedel Wilhelm Ihle på pension, og Heini fik jobbet og flyttede med Laila og børnene ind i pedelboligen. To år senere begyndte Laila som rengøringsassistent på skolen. Nu startede en aktiv og til tider sikkert hektisk tid, da der på skolen var et leben om formiddagen i undervisningstiden og om eftermiddagen med rengøringsarbejdet på skolen.

Lailas og Heinis arbejde på skolen faldt sammen med den store udvikling,

som skolen har gennemgået.

Ikke kun steg elev- og børnehavetallet voldsomt i disse år, også den pædagogiske udvikling satte sit præg på rengøringsarbejdet. Lærerne indrettede læsehjørner med sofaer og gulvtæpper i klasserne, som var svære at rengøre.

En hygiejnisk udfordring for rengøringspersonalet var også lærerne Lis Andersens og Jette Duschls hønsebur med kyllinger i klassen. Men også regnorme-, edderkoppe- og myreværksteder skulle der tages stilling til.

Også den årlige julekomedie under Alexander von Oettingens instruktion, hvor hele skolen var involveret, gjorde julemåneden til en kaotisk tid. Mens Heini - næsten - aldrig klagede, havde Laila sine meningers mod. Var der noget, der ikke var i orden, blev det påtalt.

Men også efter arbejdstiden var Laila aktiv. Således har Laila i mange år været en del af Bredsted Ungdoms- og Idrætsforening. Mange husker hendes engagement for »klubben«, hvor mindretallets unge kunne mødes om eftermiddagen til spil og aktiviteter og til fester om aftenen.

Hvor meget Laila og Heini egentlig har lavet for skolen og mindretallet blev synligt, da pedelboligen måtte vige for nybygningen, og der ikke mere var et pedelægtepar, der værnede om skolen om aftenen og i weekenderne.

De danske i Bredsted skylder Laila stor tak for hendes arbejde, for hendes engagement for mindretallet og skolen i mange år.

Vore tanker går til børnene og børnebørnene.

Æret være hendes minde.

*Henry Bohm,
SSF Bredsted*

***

Flemming Radsted Madsen

16.4.1938 – 29.12.2014

Slesvig-Ligaens fhv. formand Flemming Radsted Madsen døde i en alder af 76 år efter længere tids sygdom.

Flemming Radsted Madsen kunne altid være sikker på, at Dannebrog var højest i Danmark på hans fødselsdag, idet den faldt sammen med Dronning Margrethes.

Flemming Radsted Madsen var først lærer, men skiftede senere til det private erhvervsliv som sælger. Sin værnepligt aftjente han ved Livgarden, og han var et engageret medlem af Garderforeningen. Også Odd Fellow-logen i hjembyen Haslev havde i ham et aktivt medlem.

Selv om han først blev valgt ind i bestyrelsen for Slesvig-Ligaens bestyrelse i 2000 og straks derefter blev formand efter Ingvar Bro, var han langt fra ukendt med Sydslesvig og landsdelens historie. Interessen for historien blev fulgt op af et aktivt engagement i støtten til og udviklingen af mindretallet gennem mange besøg både som officiel repræsentant for ligaen og hos de personlige venner, som han og hustruen Sonja gennem årene knyttede.

Det støt faldende medlemstal i Slesvig-Ligaen bekymrede Flemming Radsted Madsen, idet det også betød færre midler til at støtte det danske arbejde. Det gjaldt især i den sydøstlige del af Sydslesvig, hvor foreningen efter Anden Verdenskrig blandt andet var med til oprette skolerne i Askfelt, Egerneførde og Risby, men også andre foreninger i resten af landsdelen nød gennem årene godt af en økonomisk håndsrækning. Det skete efter princippet »hjælp til selvhjælp«, som Flemming Radsted Madsen personligt lagde stor vægt på.

Flemming Radsted Madsen efterlader hustruen Sonja, to døtre og børnebørn.

Ved Flemming Radsted Madsens død mister Sydslesvig en af sine mest trofaste støtter i Danmark og Slesvig-Ligaen en dygtig og engageret fhv. formand.

På grund af sygdom valgte Flemming Radsted Madsen at træde tilbage som formand i 2014, men ville som den optimist og ildsjæl han var, gerne fortsætte som menigt bestyrelsesmedlem.

Selv om Slesvig-Ligaen nu medlemsmæssigt er en mindre forening, har dens virke sat sig dybe spor i Sydslesvig. Opgaven var fra start at støtte initiativer for det danske mindretal syd for det område, som man ellers ikke ville tilgodese. Det er ikke for meget sagt, at for eksempel Egerneførde Danske Skole ikke havde været der uden Ligaens indsats og økonomiske støtte.

Flemming Radsted Madsen fortsatte med engagement og ildhu det arbejde, som var påbegyndt mange år tidligere. I mindre foreninger kan der ofte opstå gnidninger, men med Flemming Radsteds myndige driftssikre håndtering, hører disse uenigheder fortiden til.

I sit arbejde for Sydslesvig var Flemming drevet af historisk interesse, en historie hvor Slesvig var en integreret del af det danske rige.

Såvel store som mindre historiske begivenheder havde Flemmings bevågenhed, og selv på sygelejet fulgte han med interesse den voldsomme debat, som Bornedals »1864« skabte.

Men historien var ikke alt, også nutiden optog Flemming. Han var drevet af den overbevisning, at den yngre generation og også mange ældre havde mistet interessen for grænselandet og kun forbandt det med billige varer. En væsentlig del af hans engagement gik derfor ud på at genskabe kendskabet til og forståelsen for grænselandet og især for Sydslesvig.

Flemming var i en årrække fast taler ved årsmøderne, og han glædede sig altid til at deltage, dels for at fremføre

FIA

...

Ligaens budskaber, men lige så meget for at møde de mange venner hernede

Nok er Slesvig Ligaen medlemsmæssigt en mindre forening, men foreningen har en betragtelig formue. Mange forskellige initiativer har nydt fremme af midlerne herfra, og det var en stor glæde for Flemming, når ønskerne kunne imødekommes. Hans store kendskab til praktisk taget alle institutioner og medarbejderne betød også, at der var stor forståelse for, hvorfor netop de initiativer skulle nyde fremme

I et tæt samarbejde med Villy Hansen, tidligere skoleinspektør i Egernførde, skabte de et fremragende medlemsblad Thyras Vold, og samarbejdet mellem formand og redaktør var forbilledligt

Flemming efterlader sig hustru, to døtre og børnebørn.

Vi vil i Slesvig-Ligaen efter bedste evne fortsætte i det spor, han har udstukket.

Og vi vil mindes Flemming med glæde og taknemmelighed.

Æret være hans minde.

*Anne-Marie Thorup,
formand for Slesvig-Ligaen*

***

Christian Skov

18.10.1946 – 29.11.2014

En gudsbenådet lærer og god ven er død.

Fra 1982 til 2012 var Christian ansat som gymnasielærer på Duborg-Skolen i historie og engelsk. Eleverne elskede og respekterede ham, fordi han som den begavede lærer, han var, respekterede eleverne som mennesker, der i deres forskellighed var på vej til at blive hele individer.

Christian var et omvandrende historieleksikon, og han øste gerne ud af sin omfattende viden - også om Sydslesvig, som lå hans historiske hjerte nært.

I en række år var han redaktør af Slesvigland, et tidsskrift, der på begge sider af grænsen formidlede viden om det gamle, danske land.

Christian fik også sat Sydslesvig ind i en større kontekst i udvekslingsprojekter med andre mindretal i Europa. Her aftvang hans store engagement i elevernes læring stor respekt, såvel på Duborg-Skolen som hos udenlandske samarbejdspartnere.

Christian var ligeledes medstifter af elevambassadørprojektet i samarbejde med Grænseforeningen og Dansk Skoleforening for Sydslesvig. I dette projekt viste hans umiddelbare formidlingsevner sig også, når han sammen med elevambassadørerne til besøgende fra Danmark fortalte den medrivende historie om Sydslesvig som en nutidig og særdeles levende størrelse.

Christian havde den evne, som få er forundt, at han kunne tryllebinde en forsamling med den gode og vedkommende fortælling.

Hvis en elev havde brug for nærhed og omsorg, åbnede Christian sin private dør og tog sig tid til at lytte og give af sit overskud. Det har mange nydt godt af og glemmer det aldrig.

Som kollega og ven har jeg mistet en god sparringspartner. Jeg kommer til at savne vores sære indfald og venskabelige skænderier.

Christian er død, men erindringen om ham lever i bedste velgående - ikke mindst hos hans tre piger, Charlotte, Caroline og Juni.

Æret være Christians minde.

*Jens Overgaard,
Duborg-Skolen*

...

Til minde om Christian Skov. Lærer og mentor.

Christian Skov er død. Vi er mange tidligere elever, for hvem mødet med Duborg-Skolen i Flensborg i stor grad betød mødet med Skov. Et møde, der deler vandene, men som alle vil huske.

Nu er Christian gået bort, og ved siden af sorgen står en følelse af dyb taknemmelighed tilbage.

Begge er vi først kommet til Duborg-Skolen hen imod slutningen af vores skolegang, og begge har vi erfaret Christian som andet end en lærer. Ingen af os har oplevet Christian som lærer i undervisningen faktisk, og alligevel er det ham, som vi har oplevet allermost. Vi mødte begge Christian igennem et frivilligt projekt, som han kørte på skolen.

Selv om han til tider kunne virke som uretfærdig, upædagogisk faktisk og smed én ud på dybt vand uden nogen grund til at tro, at man kunne svømme, så følte man sig tryk og draget til at gøre sit yderste. Den høje mand med stokken stod dér og kommanderede med elever og lærere og virkede som et anakronistisk levn fra en anden tid. Tænker vi mere over det, så var han nok også det.

Det vil være de utallige stunder, vi har haft med Skov, som han ikke havde nogen grund til at give os, der vil stå tilbage for os. Jo; tit kunne vi lade som om, at det handlede om skolen og diverse projekter. Dog var det for det meste bare nærværet og samtalen, vi søgte. Han var en klog samtalepartner og et godt menneske.

»Lærer«, det er et ord, som vi for snævert kæder sammen med skole og den frontale undervisning. Christian var det bedste bevis på, særegen som han var, at man ikke skal lade undervisningen stå i vejen for sin uddannelse.

Christian Skov var på mange måder en privat mand, og samtidig var han utrolig socialt anlagt. Om han nu ville stå ved det, eller ej. Det er kun de færreste lærere, der holder kontakten til deres elever, længe efter at de har forladt »reden«, og som altid bistår med de råd, man måtte bruge. Men det gør venner, og det gjorde Christian.

Christian Skov har været med til at forme os, give os mulighederne og til

sidst også det kærlige spark til at blive, hvem vi ville. Han var en lærer, ligesom han var vores mentor og vores ven.

Æret være hans minde.

Lukas A. Lausen, student 2010,

Jon E. Karstoft, student 2011

...

Da Christian Skov i 1987 blev ny lærer for min klasse, stod det hurtigt klart, at der var tale om en speciel lærer. Ja, Skov, som han blev kaldt, var endda meget anderledes. Vi elever blev kaldt mærkelige navne, og når Skov sagde Peter Sellers, ja så var det min tur til at læse højt i engelsktimerne.

Skov provokerede og fangede opmærksomheden, kort sagt: Der blev grinet meget, og man lærte også at grine af sig selv - for i Skovs timer blev man ikke udstillet, og hvis følte det nærmest som det største skulderklap, man kunne få.

Men formen var en ting. Indholdet noget andet. Vi blev udfordret i undervisningen - der blev sat spørgsmålstegn ved vores faste holdninger. Men man blev ikke påduttet holdninger - dem skulle vi selv finde frem til. Så når diskussionerne i timerne atter åbnede for endnu et nyt lag i et digt eller novelle, så kunne man sidde med en fornemmelse af at have opdaget noget nyt, eller frit melde pas, når man syntes, noget var for langt ude.

Undervisningen hos Skov var vane-dannende. Og den største ros, jeg kan give, er vel, at jeg selv flere år efter afsluttet skolegang stadig kunne savne og tænke tilbage på undervisningen med Skov.

Da jeg for 11 år siden begyndte på Flensborg Avis med ungdomsprojektet Sandpapir, var det nærmest som en selvfølge Christian Skov, jeg kontaktede. For hvis der var en ting - udover at undervise - Christian evnede på en helt unik måde, så var det at lytte. Christian skabte fortrolighed og tillid, og han var

altid nærværende, når man havde brug for et råd eller hjælp. Og selv om Christian altid har været en privat person, så har jeg haft glæden og privilegiet af at lære ham bedre at kende.

Christian var den afgørende brik i Sandpapir-arbejdet på Duborg-Skolen, og denne gang har jeg så at sige stået på den anden side af katederet og udefra kunnet se, når Christian talte med eleverne til Sandpapir-møderne. Og jeg kunne se, hvordan han atter og atter formåede at fange elevernes opmærksomhed og fik dem til at åbne sig - akkurat som jeg selv havde oplevet det mange år tidligere.

Tak for meget.

Æret være Christian Skovs minde.

Hansjürgen Boel Stiller,
Flensborg

...

Man møder mange mennesker på sin vej, men kun få præger én for livet.

Christian Skov var sådan et menneske, der er satte spor på os, der havde det privilegium at være hans elever på Duborg-Skolen i 80'erne. Med stor viden, suveræn faglighed og scenisk talent gjorde han undervisningen i engelsk og historie til en oplevelse. Han inspirerede os ikke kun til at tilegne os viden, men til at være opmærksomme, tænke og tro på os selv.

Og var vi alligevel usikre engang, fik hans underfundige humor og skøre påfund hurtigt vendt stemningen. Vi var aldrig i tvivl om det varmhjertede menneske bag den sarkastiske facade. Vi vidste, at han interesserede sig for og holdt af os, præcis som vi var.

Men selv om han formåede at komme tæt ind på os, var der altid noget distanceret og næsten lidt ophøjet over ham. Han var ikke bare en lærer, men vores mentor. Han var der altid, også da jeg mange år senere vendte hjem til Sydslesvig igen. Optisk nærmest uforandret og med samme smittende energi stod han til rådighed med sparring

og opmuntrende ord.

Det er svært at forstå, at jeg aldrig vil se hans karakteristiske silhuet mere, når jeg går gennem byen. Jeg vil savne hans skæve smil og det ironiske glimt i øjet. Men jeg vil huske hans kloge ord og positive menneskesyn.

Jeg har lært utroligt meget af Christian og vil tænke tilbage på ham med stor taknemlighed.

Æret være hans minde.

*Katrine Hoop,
Flensborg*

...

Jeg var en af de Duborg-elever, der trængte til nærvær og omsorg. Og det genkendte Christian.

Den støtte, som Christian gav mig i de to tungeste år af mit liv, vil for altid sidde i mig. Da jeg havde desperat brug for det, tilbød Christian mig sit øre. Han lyttede til ord, som jeg ikke vidste, hvem ellers jeg kunne dele med. Med sin stok prikkede han til de elementer af min ulykkelige situation, som jeg ikke selv kunne nå.

Og i hans øjne mødte jeg et menneske, der forstod, at livet nogle gange er ubærligt. På sin helt egen, stilfærdige og kærlige måde gav Christian mig en fornemmelse af at blive passet på.

Christians død berører mig dybt. Det er ikke kun min forhenværende historielærer, der er gået bort. Jeg siger farvel til et menneske, der har været en central skikkelse i mit liv.

Men jeg siger ikke helt farvel. For Christian har efterladt andet end dyb taknemmelighed inde i mig. Den måde, jeg blev mødt på i min tid på Duborg-Skolen – som et helt og af et helt menneske – vil for altid minde mig om, hvor fundamentalt vigtigt det er at leve sit liv ordentligt.

Ikke forstået på den måde, at man skal leve i overensstemmelse med givne forskrifter (måske nogle gange tværtimod) eller huske at rejse verden rundt eller kaste sig ud i kurveflet. Hvor

end vi er, er det ikke ligegyldigt, hvordan vi er sammen med menneskene omkring os.

Vores veje krydser ikke bare andres, vores liv flettes.

Når vi mødes, er vi forbundet, og et kort øjeblik holder vi hinandens eksistens i vores hænder. Lad os gøre det ordentligt. Som Christian gjorde det, da han så en 17 år gammel pige, der følte sig fortabt, og han gav hende sin hånd.

*Mikka Lene Pers,
Højholt/Roskilde*

***

Elva Thorup Nielsen

25.5.1924 – 19.10.2014

Med Elva Thorup Nielsen er en personlighed gået bort, der om nogen bragte SSFs humanitære arbejde i foreningens fokus i alle de år, hun var formand for Humanitært Udvalg.

Selv den mindste ældreklub havde hendes personlige interesse, men engagementet omfattede også den "humanitære intelligens"; højskoleophold for pensionister, foredrag af karat, opdagelsesture i omegnen af Flensborg, og eksempelvis de Aktive Pensionister.

Ældregymnastikken gik hun som livslang gymnast op i. Og Værestedet, en selvforvaltet åben klub for ældre på Flensborghus hver tirsdag eftermiddag, var også hendes "barn".

På informationsture i Danmark havde Humanitært Udvalg besøgt ældrecentre, huse, hvor det myldrede med aktivitet og liv dagen lang, og hvor de ældre havde meningsfulde aktiviteter at engagere sig i. Et sådant hus drømte hun om, at man ligeledes fik i Sydslesvig.

Elva havde ved siden af sin lærergering på Duborg-Skolen siden 1951 altid været aktiv i Husmoderforeningen, hvor hun i en årrække beklædte ledende poster, bl.a. som formand 1979-88.

Som repræsentant for foreningen fik hun sæde i Dansk Sundhedstjenestes sundhedsråd, forretningsudvalg og alderdomshjemsudvalg, og kombineret med arbejdet i SSFs Humanitære Udvalg efter pensioneringen i 1989 oprettede hun Støttekredsen ved Dansk Alderdomshjem i Flensborg, en aktiv kreds af hjælpere og venner for beboerne dér, som hun var formand for i samfulde 15 år.

Hendes virke for de ældre og socialt svage gjorde indtryk. Aflagde hun beretning om SSFs humanitære virke på hovedstyrelsesmøderne, tav folk af lutter betagelse over, hvor ydmygt og engageret arbejdet kunne gøres med de relativt få midler på foreningens budget.

Men, som hun sagde: "Nød lærer nøgen kvinde at spinde"; så gjorde Elva en dyd ud af at søge fonde og legater til arbejdet, og ligesom i SSF kunne fonds- og legatbestyrelser ikke stå for hendes engagerede og veldokumenterede ansøgninger, så det lykkedes gang på gang at få arbejdet til at hænge sammen.

Elva, der, når det gjaldt, kunne få tingene sagt, men altid på en stille og pæn måde, fik fred 90 år gammel.

I SSF vil hun blive husket som en af foreningens store personligheder, der med engagement og ydmyghed gjorde en indsats for det danske på et område, mennesker til daglig ikke tænker meget på.

Det takkede SSF oprigtigt og hjerteligt for, da hun ved fratrædelsen som formand for Humanitært Udvalg fik tildelt SSFs højeste udmærkelse, foreningens guldnål.

Vor medfølelse gælder hendes tre børn Jette, Jytte og Jørgen og deres familier.

Æret være Elva Thorup Nielsens minde.

*Jens A. Christiansen,
SSFs generalsekretær*

...

Der blev stille på Dansk Alderdomshjem, da Elva Thorup Niensens død rygtedes. En dygtig humanist er gået bort. Elva Thorup Nielsen var i mange år delegeret for Husmoderforeningerne i sundhedsrådet og forretningsudvalget ved Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig. Desuden var hun næstformand i alderdomshjems-udvalget. Udvalget arbejder videre med Danske Kvinders Slesvigske Forenings ideologi og engagement, at støtte pensionister på Dansk Alderdomshjem i Flensborg.

Da Elva blev pensioneret lærer i 1989, havde hun ideen til en ny livsgerning. Hun var kendt for at have et hjerte for de svage og de ældre.

I 1991 begyndte fem-seks personer, med Elva som drivkraft, Dansk Alderdomshjems støttekreds. Støttekredsen bringer glæde og afveksling i beboernes hverdag. Efter kun fire år talte støttekredsen 20 personer, takket være Elvas store netværk og engagement. Kredsen spreder livskvalitet og samhørighed blandt beboerne med aktiviteter og omsorg. Personalet drager også nytte af de mange hjælperes gavmildhed. På sin kærlige bestemte facon styrede Elva møderne, satte dagsordenen, ringede rundt og traf aftaler for nye arrangementer og aktiviteter. Elvas ideer rakte langt og lever videre på hjemmet den dag i dag ved hjælp af 30 frivillige hjælpere.

I næsten 20 år var Elva formand for støttekredsen. I en høj alder sad hun flere gange ugentlig ved klaveret og spillede til beboernes sang. Hendes venlighed blev belønnet med smilende ansigter. Selv sagde hun, at det føltes godt for hendes hjerte og hendes fingre. Tiden kom, hvor hun blev nødt til at give roret videre til yngre kræfter. For sit store engagement vil Elva gå ind i Dansk Sundhedstjenestes historie.

I 2010 kunne Elva ikke selv klare hverdagen mere i sit hyggelige hjem, hvor hun gerne modtog gæster, og hun flyttede ind på Dansk Alderdomshjem.

Kære Elva, du vil blive savnet her på hjemmet. Vi vil bevare mindet om dig i respekt og dyb taknemmelighed for det store frivillige arbejde, du med stor viden og kærlig drivkraft har ydet.

Vore tanker og dybeste medfølelse går til Jette, Jytte og Jørgen og deres familier.

Æret være Elvas minde

*Bodil Bjerregaard-Brocks,
Dansk Sundhedstjeneste*

...

På Kobbermølle Danske Skole vil vi mindes Elva Thorup Nielsen med stor taknemmelighed.

Da Elva og hendes mand Christian Thorup Nielsen flyttede til Kobbermølle, blev Kobbermølle Danske Skole også »deres« skole. Elva tog sig midt i sine mange gøremål tid til at følge levende med i vores skoles trivsel. Hun deltog med nærvær i vores dagligdag og glædede os med altid interesseret og opmuntrende at være til stede ved skolens arrangementer.

Alt havde Elvas bevågenhed, men mest dog alligevel skolens musikundervisning, som hun bakkede utroligt flot op om.

Alle elever og lærere kendte og holdt af Elva. Det var en selvfølge, at hele skolen på mærkedage mødte op hos Elva med flag, sang og musik for at fejre hende.

Nu vil vi med taknemmelighed og glæde mindes den tid, da Elva var en del af vores hverdag.

Æret været Elva Thorup Niensens minde.

*Ellen Christensen, skoleleder,
Charlotte Bassler, fhv. skoleleder*

...

Et stort kapitel i Sydslesvigs historie er afsluttet.

Elva Thorup Nielsen er død. Hvor vil vi savne hende. Med Elva Thorup

Nielsens død forsvinder og forsvandt en stor del af den fælles erindring.

Elva var formidabel. Næppe havde hun set en gammel Duborg-elev skrå over skolegården, før hun kunne opremse den pågældendes biografi og hele baggrund, endda længere tilbage end det tidspunkt, hvor Elva selv var kommet til Sydslesvig. Og hun holdt forbindelserne åbne og levende, så det var imponerende

Elva var også iværksætteren. Ingen kunne som hun sætte folk på opgaver, netop takket være sin store kendskab til folk. Hun kombinerede elegant, diskret og uimodståeligt folk og lokkede dem og fik således løst mange opgaver.

Andre må skrive historien om Det Humanitære Udvalg med alt det, som hun fik sat i gang, blandt andet foredragene, udflugterne, de Aktive Pensionister og Værestedet, og atter andre vil skrive om støttekredsen på Dansk Alderdomshjem. Bag ved det hele mærkede man Elvas diskret styrende hånd.

Samtidig havde hun igennem 38 år sit virke på Duborg-Skolen. Her var hun 100 procent loyal over for Duborg-Skolen, uanset at hendes mand Christian Thorup Nielsen var Skoleforeningens direktør fra 1951. Aldrig blandede hun rollen som hustru og rollen som lektor på Duborg-Skolen med hinanden, men hun var ikke bleg for at sætte folk på opgaver.

Ikke mindst Duborg-Samfundet, hvis formand hun var i en lang årrække, har meget at være taknemmelig over. Duborg-Samfundets udsendelser blev for eksempel foldet og pakket i hendes hjem på Teichweg i Harreslev, hvor vi nok var indbudt til te og kaffe og kage, men hvor den gode gamle regel gjaldt »først arbejdet, så fornøjelserne«.

Det forudgående arbejde med at holde kontakten med de gamle elever og få samlet stoffet til årsskriftet var i høj grad Elva Thorup Nielsens fortjeneste. Og alligevel var det altid hygge-

ligt, for Elva var en, der samlede folk og fik fællesskabet til at blomstre.

Da Elva for nogle år siden blev »glemsom«, som hun selv da kaldte det, var det trist, og dobbelt trist, fordi hun havde været Sydslesvigs eller i det mindste Duborg-Skolens hukommelse, men hun tog det med fattethed og fik nogle gode år på Dansk Alderdomshjem, hvor alle respekterede hende for en stor og livslang indsats, og hvor hun en tidlang holdt forbindelsen med den omgivende verden, som hun havde givet så meget gennem sit virke som iværksætter og initiativtager på mange felter.

Vi er i Duborg-Samfundet taknemmelige for, at vi i forbindelse med den store sammenkomst for gamle elever den 3. december 2010 nåede at give udtryk for vores påskønnelse og få sagt tak. Uden hende havde Duborg-Samfundet næppe eksisteret i dag.

Vi vil bevare mindet om hende.

*Erik Jensen,
formand for Duborg-
Samfundets Arbejdsudvalg*

...

Elva Thorup Nielsen blev ansat på Duborg-Skolen i 1951, og da vi ankom omkring 1970, havde hun allerede ydet et stort bidrag til at fylde de givne rammer med fagligt liv i balance mellem tysk og dansk undervisningstradition.

Den måde, hvorpå hun modtog os som unge fagkolleger, vidnede om hendes sociale holdning, og denne sociale holdning har både vi og resten af den efterhånden voksende faggruppe nydt godt af i de mange år, hvor Elva var ansat på Duborg-Skolen.

Hun var som cand. mag. i matematik, fysik, kemi og idræt alsidigt uddannet, men hendes undervisningsområde blev matematik for de ældste klasser. Det var en selvfølge, at hun var fagsekretær for gruppen af matematiklærere for de ældste klasser, der

i de første år af vores samarbejde blot bestod af os tre personer. Efterhånden voksede gruppen, men Elva vedblev at være den centrale person med sit lyse sind og udglattende væsen. Frokostpausen tilbragte vi oftest ved samme bord, og vi tænker gerne tilbage på de mange gode diskussioner, som vi har haft vedrørende nye tiltag inden for undervisningen i matematik. Ikke mindst problemer med løsning af opgaver inden for sandsynlighedsregning har givet anledning til morsomme debatter.

Også i forbindelse med udarbejdelsen af studentereksamensopgaver har samarbejdet med Elva både fagligt og socialt været berigende.

Det faktum, at Elvas mand, Christian Thorup Nielsen, var direktør for Skoleforeningen, håndterede hun med stor takt og loyalitet over for både Skoleforeningen og Duborg-Skolen, og vi er overbeviste om, at det var til glæde for begge parter.

Men det faglige var slet ikke alt for Elva. Hun brændte for Sydslesvig og engagerede sig også på andre måder i arbejdet inden for mindretallet.

Elva tog sin afsked i 1988 og opnåede et langt otium, hvor hun fortsat fulgte med i livet omkring Duborg-Skolen. De sidste år blev kræfterne stadig svagere, men hun oplevede dog sin 90 års fødselsdag.

Det er vemodigt, at Elva nu er død, men den dominerende følelse er alligevel glæden over gennem mange år at have haft Elva som kær kollega og ven.

Æret være hendes minde.

*Axel Tolstrup,
Gunnar Dyrvig,
Flensborg*

...

Pensioneret lektor Elva Thorup Nielsen blev født i Lovrup i Sønderjylland som datter af førstelærer Anton Nissen og hustru Cathrine. Hun tog studenterek-

samen fra Tønder Statsskole i 1943 og påbegyndte samme år sit studium på Københavns Universitet med gymnastik som hovedfag og matematik, fysik og kemi som bifag. Hun blev cand. mag. i 1950 og tog skoleembedseksamen i 1951.

I 1950 blev Elva gift med sin studiekammerat Christian Thorup Nielsen, og i 1951 blev begge ansat som adjunkter ved Duborg-Skolen i Flensborg. Hun efterlader børnene Jørgen, Jytte og Jette.

Elvas ansættelse ved Duborg-Skolen kom til at vare i godt 38 år. I sine yngre år underviste hun både i gymnastik/idræt og matematik, senere udelukkende i matematik. Elvas faglige dygtighed, hendes gode pædagogiske evner, hendes engagement og naturlige myndighed prægede undervisningen og affødte respekt hos elever, forældre og lærere. Hendes venlige, stilfærdige og rolige fremtræden bidrog til, at hun samtidig var en afholdt lærer og kollega.

Sideløbende med lærergerningen på Duborg-Skolen var Elva Thorup Nielsen igennem mange år en efterspurgt kursuslærer i matematik ved Danmarks Lærerhøjskole og ved Dansk Skoleforening for Sydslesvigs kursusvirksomhed.

Ægtefællen Christian Thorup Nielsens udnævnelse til skoledirektør i 1961 ændrede også Elvas hverdag. Berøringsfladen med personer og personkredse blev udvidet, og der fulgte forpligtelser med. Takket være Elvas og Christians gæstfrihed har talrige personer i årenes løb oplevet hyggelige og indholdsrige timer i det thurupske hjem - først i Riddergade og senere i Stuhrsallé og i Kobbermølle. Men Elva blev naturligvis også inddraget i de opgaver og problemer, som »Thorup« i det daglige var konfronteret med. Også på dette felt har hun igennem alle årene været sin mand en stor støtte - ikke mindst som en kritisk og idérig samtalepartner.

Med sit samfundssyn og med blik for helheden i det danske arbejde i Sydslesvig, hvor det danske skolearbejde kun er »en del af det danske folkeliv i Sydslesvig«, har Elva altid været parat til ud over selve skolearbejdet at yde en ekstra frivillig indsats, herunder i det danske mindretals folkelige/kulturelle arbejde. I sine yngre år virkede hun som gymnastikinstruktør i gymnastikforeningen DAN.

I mange år har hun gennem Duborg-Samfundet medvirket i arbejdet med at opretholde kontakten mellem skolen og dens mange tidligere elever.

Senere varetog hun vigtige opgaver både i Sydslesvigsk Forenings og Dansk Sundhedstjenestes social-humanitære arbejde. Efter pensioneringen i 1989 blev der tid og kræfter til at udvide sidstnævnte indsatsområder. I en årrække var Elva formand for SSFs humanitære udvalg, og hun var en nøgleperson i arbejdet for oprettelse af og ved driften af støttekredsen for det danske alderdomshjem i Flensborg.

Æret være Elva Thorup Nielsens minde.

*Hans Andresen,
Flensborg*

...

Det var med vemod, vi i Det humanitære Udvalg modtog meddelelsen om vores mangeårige formand for udvalget, Elva Thorup Nielsens død.

Efter sin pensionering fra lærergeringen i 1989 var det magtpåliggende for hende, at hun fandt en opgave i vores sydslesvigske landskab, hvor hun følte, at hun stadig kunne gøre nytte - og det blev så i det humanitære udvalg under SSF.

Dette udvalg havde, siden det blev nedsat i midten af 1950'erne, været optaget af at hjælpe ældre sydslesvigere med at få en hverdag, der kunne blive både så god og så meningsfuld som muligt.

Med sine åbenbare og store pædagogiske og administrative evner - og med sit store hjerte for sine medmennesker - arbejdede Elva Thorup Nielsen ihærdigt på at få alle gode kræfter til at arbejde sammen om at etablere gode tilbud til alle, der ikke længere var involveret i et aktivt arbejdsliv.

Og hun var ikke kun en ildsjæl med øje for, hvor der kunne gøres en forskel, men hun var også »mand« for at få tingene sat i værk!

Støttekredsen på Ældrecentret i Nerongsallé, og Værestedet i Flensborghus er således i høj grad hendes idé og værk.

Der skete noget. Der blev nedsat udvalg bestående af mennesker, der kunne og ville tage fat - og det hele blev styret af en fast og kærlig hånd og altid med lige stor omhu for det store perspektiv og detaljen i arbejdet.

Først da hun var langt over 80, besluttede hun sig for at frasige sig formandsposten.

Hun fortsatte dog nogle år som et menigt og stadig som et inspirerende medlem af udvalget, og vi er hende i udvalget dybt taknemmelige for den indsats, hun har ydet gennem de mange år.

Æret være Elva Thorup
Nielsens minde.

Leif Volck Madsen

...

Taknemmelighed er det ord, der bedst giver udtryk for de følelser og tanker, der presser sig på ved budskabet om Elvas død. Taknemmelighed for at have kendt og måttet arbejde sammen med så givende, så flittigt og inspirerende et medmenneske.

Jeg synes, jeg har kendt Elva altid - i hvert fald helt fra min skoletid på Duborg-Skolen. Elva var helt fantastisk til at huske sine tidligere elever, og det var nemt som voksen at tage tråden op og dele tanker og opgaver med Elva. Det var i forbindelse med voksenun-

dervisningen, at vi igen fik god kontakt, når Elva som omhyggelig kursusleder ville have kurser godkendt, dele sine overvejelser om at finde nye undervisere og udnytte ressourcerne på bedste vis.

Det burde ikke være kommet bag på mig, at det netop blev Elva, der opfordrede mig til at tage på et lederkursus i seniordans, så vi kunne få adgang til musik og dansebeskrivelser og dermed starte seniordansen til glæde for ældre i Sydslesvig. Elva pressede på, gav udtryk for sine forventninger og gav ikke op, før budskabet var forstået.

Elva traf de nødvendige aftaler om tid og sted og sendte invitationer ud, så vi kunne starte seniordansen i efteråret 1999. Hun lod det lige så stille udvikle sig, så de, der fik stiftet bekendtskab med seniordansen, snart ønskede det sat i mere faste rammer.

Elva var selv til stede hver eneste gang i de første år, også de dage, hvor hun egentligt burde have taget den lidt mere med ro.

Hun følte sig ansvarlig overfor det, hun havde sat i gang, og hun tog endda selv på et lederkursus i Fredericia, hvor det var en stor fornøjelse at se Elva gå i gang med nye udfordringer helt uden betænkeligheder og forbehold.

Elva fik således med sin smittende iver sat seniordansen i gang i Sydslesvig. Hun gav rigtig mange en glad fritidsbeskæftigelse og bidrog til et givende og venskabeligt samvær blandt pensionister.

Nu er et langt og virksomt liv slut, og vi er mange, der er Elva stor tak skyldig.

I stor taknemmelighed for samarbejdet og for den aldrig svigtende interesse for det, vi var fælles om - og ikke mindst for mange smil og kærlige klem - vil vi mindes Elva Thorup Nielsen.

Æret være hendes minde.

*Signe Andersen,
Hatsted*

...

Der var blevet stille omkring Elva i hendes sidste leveår. Hun var dog stadig i stand til at mærke varmen, når familien, gode venner og gamle bekendte sad hos hende, holdt hende i hånden eller talte til hende om dagen og vejen.

Nu er Elva Thorup Nielsen død efter et langt liv, som set i det store perspektiv har påvirket umådelig mange mennesker i Sydslesvig.

Elva har betydet en forskel, som vi siger i dag. Derfor er hun også et stærkt eksempel på, hvor vigtigt det er, at vi tænker hele livet med, når vi ved livets afslutning tager afsked med vore gamle.

Jeg har kendt Elva i mange år. Som elev på Duborg-Skolen vidste jeg, hvem hun var. Siden blev jeg mor til en af hendes elever og oplevede, hvordan hun med hjertevarme og naturlig myndighed styrede de store drenge, som hun underviste i matematik på højt niveau. De havde altid lidt dårlig samvittighed, når de ikke levede op til hendes forventninger, ved jeg fra pålidelig kilde; mest af alt var de dog glade for hendes undervisning og pædagogiske kunnen.

Og sidst, men ikke mindst var vi kolleger og venner. Duborg-Skolen var i mange år vores fælles ramme, men det, der bandt os sammen, var det sydslesvigske mindretalsliv i alle dets facetter.

Elva var et politisk tænkende menneske, hvis politik forstås som samfundssind og viljen til forandring. Vi kom jævnligt langt omkring, når vi mødtes til kaffekomsammen. Vi talte om danskhed, om socialt ansvar; om åbenhed fremfor lukkethed - og så selvfølgelig om skolepolitik.

For selv om Elva udad til holdt sig tilbage og med stor diplomatisk snilde forstod at skelne imellem sine forskellige roller, så blev der talt skolepolitik i det thorupske hjem - selvfølgelig blev der det. Mere end én gang hørte jeg i årenes løb Thorup, hendes mand og

mindretallets skoledirektør, henvise til Elva, som den, der kendte alt og alle i Sydslesvig og dermed havde fingeren på pulsen.

Elvas tilgang til politik var altid konkret. Det handlede om hverdagen og ikke om de bonede gulve. Derfor er der en indre logik i, at det blev SSFs humanitære udvalg, Sundhedsrådet og ikke mindst oprettelsen af Alderdomshjemmets Støttekreds der fyldte, efter at hun var gået af som lektor ved Duborg-Skolen.

At hun var god til at sætte en dagsorden og få andre med, når opgaverne skulle fordeles, har der været rig lejlighed til at mindes her i de sidste dage. Men forskellen er, at hun gik forrest og ikke skånede sig selv.

For os i SSW var Elva mere end en god ven. Hendes sociale engagement gjorde, at hun blev en inspirationskilde for rigtig mange af os. Hun troede på nødvendigheden af SSWs politiske arbejde og kendte jo også mange af SSWs kommunalpolitikere personligt. Rodnettet var vigtig for hende, og det førte blandt andet til, at jeg i mange år fik tilsendt protokollerne fra det humanitære udvalg - for at kunne følge med, som Elva sagde, men også - det er jeg overbevist om - som et pædagogisk fingerpeg om, at tingene hænger sammen. Desværre klarede hun ikke at forstå det skel i SSWs udvikling, som landdagsvalget i 2012 førte med sig.

Men jeg er overbevist om, at min funktion som medlem af den slesvigholstenske landregering ville have givet stof til mange nye tanker.

Nu er Elva gået endeligt bort.

Nu er der kun mindet tilbage - og taknemmeligheden over alle de gode samtaler, vi fik lejlighed til i årenes løb. Tak Elva!

*Anke Spoorendonk,
SSW*

...

En herlig kvinde har forladt os. Vi står tilbage med et stort tab.

Elva Thorup Nielsen lærte jeg at kende gennem husmorforeningen, da vi begge sad i styrelsen. Elva var en fantastisk formand. Hun planlagde aktiviteter og var god til at finde talenterne i de lokale foreninger. Hun brugte derfor de lokale kræfter, understøttede dem med midler og opmuntringer til gavn for husmorforeningen.

Derved højnede hun hele foreningens niveau. Hun var heller ikke bange for selv at tage et nap med. For eksempel da vi havde været til møde på Nyborg Strand, og jeg ikke kunne nå det sidste tog til Egernførde, tilbød hun, at jeg bare kunne sove hos hende. Sådan var Elva.

Jeg lærte meget af hendes evne til at organisere og få tingene til at glide. Jeg er derfor taknemlig for, at have kendt denne dygtige og ydende kvinde.

Jeg er glad og taknemlig for det, jeg har lært af denne dejlige stærke kvinde.

Æret være hendes minde.

Grethe Bro

***

Edith Truelsen

30.10.1926 – 17.10.2014

Vores mangeårige medlem og formand Edith Truelsen sov stille ind efter længere svagelighed. Vores Edith og hendes mand Karl August har opbygget det danske arbejde sammen med Georg Iversen fra Gelting i Østangel.

Karl August var i 1947 lige kommet hjem fra fangenskab og startede med: »Nu skal det være slut med det tyske, vi skal til Danmark«.

De cyklede hver dag rundt i det østlige Angel for at gøre opmærksom på det danske mindretal, og familien Truelsens børn skulle i en dansk skole. Deres arbejde bar frugt: Der blev opret-

tet en skole i Gelting og en i Gulde, og sammen med Bøgh Andersen blev der købt et hus i Stavsmark og indrettet som forsamlingshus. Deres drøm var gået i opfyldelse.

Der blev oprettet en afdeling af SSF og en afdeling af SSW i Stausmark-Rundhof og en ungdomsforening, som havde nogle dygtige bordtennisspillere og håndboldspillere.

Desværre forlod Karl August os i en tidlig alder. Krigen havde ødelagt ham.

Men Edith fortsatte alene. Hun var formand for SSF og SSW og ældreklubben i mange år, indtil forsamlingshuset Stavsmark blev solgt, og man flyttede til Gelting.

Hendes livsværk var der ikke mere. Forsamlingshuset var væk, og også skolen i Gelting og Gulde var væk. Kun ældreklubben og kirken beholdt hun, indtil hun absolut ikke kunne mere.

Tak Edith, for en enestående indsats for danskheden hos os.

*Annelise og Thomas Voss,
Eskeris*

***

Viggo Vandkær Thomsen

28.1.1933 – 27.1.2015

Da jeg den 28. januar - som så mange andre dage - lige klikkede ind på Facebook for at ønske til lykke til de af mine venner, der måtte have fødselsdag, blev jeg mødt af beskeden om, at Viggo Vandkær Thomsen var død.

Paradoksalt nok var han en af dem, der skulle have haft min hilsen den dag. For Viggo har betydet meget for Johnna og jeg.

Han har selv - med det sædvanlige glimt i øjet - sagt, at det er hans skyld, at der er en Sønderborg Sommer Revy.

Og han har ikke helt uret.

Det var i hvert fald Viggo, der som inspektør fik vredet armen om på den lidt generte, unge lærer og overtalt ham til at spille rollen som den ret så

fulde biskop Absalon i »Svend, Knud og Valdemar«.

Viggo instruerede selv, og det gjorde han flere gange efterfølgende, når der var amatørteater i Lysabild. Og vi var med hver gang.

Så der er ingen tvivl om, at den interesse, vi i forvejen havde for teater og revy, blev yderligere forstærket gennem Viggos skubben på.

Og da jeg i efteråret 1983 havde fået den idé at søge orlov for at prøve, om de skrå brædder og de sjove ord kunne bære, bakkede Viggo 100 procent min ansøgning op. Og efterfølgende kom der mange flere ansøgninger fra mig - med Viggos anbefaling - om fortsat orlov, stærkt nedsat timetal med videre.

Viggo bakkede op hver gang, velvidende at skolen så ville mangle en musiklærer.

For det var som sådan, at Viggo ansatte mig i 1975. Skolen blev totalombygget, og jeg fik frie hænder til at opbygge et musikliv på Lysabild Skole. Og der var opbakning hver gang, så i løbet af få år havde vi kor, musikalsk legestue, fløjteskole og guitarskole. For sådan var Viggo. Havde man en idé, så skulle man følge den, og han gjorde sit til, at ideerne kunne komme igennem de kommunale instanser.

De senere år har vi ikke set så meget til hinanden. Men selvfølgelig var Kirsten og Viggo faste gæster i revyen, og en dag i februar skulle Johnna og jeg - på Viggos foranledning - holde foredrag om revyen i den loge, som Viggo også har gjort så meget for.

Nu kom han selv til at mangle den dag.

Og vi vil savne ham.

Ligesom han vil være savnet i mange, mange andre sammenhænge.

Tak for hjælpen, Viggo.

Æret være hans minde.

Johnna og Leif Maibom

***

Jørgen Juul Wielandt

18.9.1942 - 25.4.2015

Det var med vemod og sorg, at vi knudsbrødre måtte erfare, at vores kære broder Jørgen Juul Wielandt pludselig og uventet var død efter kort tids sygdom og hospitalsindlæggelse i Odense.

Brd. Wielandt har været en del af St. Knudsgildets broderskab i Flensborg i 47 år og hørte således til 1968-årgangen, hvor der blev optaget syv brødre. Selv om brd. Wielandt boede i Vissenbjerg på Fyn, deltog han med glæde og trofasthed i gildelivet - og især på gildets mærkedage.

Brd. Wielandt var ikke manden med de store armbevægelser, men broderskabet i St. Knudsgildet betød meget i hans liv, som på det sidste blev præget af lidt sygdom.

Sidst deltog han i Det Ordentlige Adelgilde på Knud Lavards dødsdag den 7. januar på Knudsborg. Jeg havde lejlighed til at føre en lang snak med vores kære broder, idet også jeg blev optaget i 1968 sammen med seks andre brødre. Vi var en stærk årgang, og snakken gik selvfølgelig om de gamle dage.

Siden da er der sket meget, tiden har forandret sig, og også gildelivet har tilpasset sig tiden.

Jørgen Wielandt var bankmand og hans interesse for Sydslesvig og grænselandets historie var stor. Han fulgte med i det, der skete hernede, selv om afstanden mellem besøgene i St. Knudsgildet blev længere og længere.

Gildelivet og brødrene stod ham nær. Han søgte direkte kontakt også til de yngre brødre og fulgte således på afstand med i det, der sker og skete på St. Knudsborg. Skydningen var ikke Jørgens helt store interesse. Midtpunktet for ham var derimod gildelivet og samkvemmet med brødrene.

Vi vil aldrig glemme denne selskabelige broder og vil holde mindet om broder Jørgen Juul Wielandt levende.

Æret være hans minde.

*Brd. kansler
Hans Uwe Harck*

***

Christian Wietz

9.7.1930 – 28.2.2015

»Det er dig, der er skyld i, at jeg har rodet mig ind i alt det her foreningsarbejde,« sagde jeg ofte lidt spøjs til Christian. »Det fortryder jeg ikke et sekund,« svarede han så med et lunt smil. Denne replik siger så meget om nu afdøde Christian Wietz fra Sporskifte, den store foreningsmand her ude hos os.

Jeg lærte Christian at kende, da jeg startede min gerning på Oksevejens Skole i 1995. Han var pensioneret lærer fra skolen, men stadig involveret i mange gøremål. Da jeg hjalp lidt til ved nogle SSF-arrangementer på stedet, fik han straks fat i mig. »Som pedel er du jo alligevel ofte indblandet i alt, hvad der foregår på skolen og foreningen, så kom da med ind i bestyrelsen« Og vupti, så var jeg med.

Christian var ikke kun myreflittig i foreningsarbejdet. Han holdt altid øje med, om der var nogle brugbare »godtfolk« i nærheden. Der skulle jo sørges for fremtiden og en ny generation skulle føres ind i det danske arbejde. Sådan havde han gjort det i alle år.

Det danske var en hjertesag for ham. Gå-på-mod, livsglæde og optimisme prægede hans livsvej. Jo bedre jeg lærte Christian at kende, jo mere forstod og skattede jeg dette.

Inden han var kommet til Oksevejens Skole, var han skoleinspektør i Arnæs. Der havde han faktisk været en slags forenings- og mindretals-altmuligmand, indtil skolen blev lukket i 1981.

Skoleleder, lærer, sportsmand, pedel i en person og aktiv i lokalpolitik for SSW oven i. Mange aftener gik også med danskundervisning for forældre og andre interesserede. Og en ting må jo heller i glemmes i al den travlhed: Christian var også ægteemand og far til seks børn. Dog voksede børnene helt naturligt med ind i dette mindretalsunivers, og familien levede i rytmen af skole- og foreningslivets fyldte kalender.

Uden Astrid, som stod bag ham, ville dette næppe have været muligt. Bag enhver dygtig mand, står der en fantastisk kone.

Denne foretagsomhed havde til tider en høj pris. Men en stærk vilje, livsmod og glæde fik ham altid op igen. Og hans kondi var god, for sportsmand var han også. Selv i en høj alder spillede han stadig bordtennis i Sporskifte UF.

Her var der en fast kreds af venner, som han holdt så meget af. Venskabelighed kendetegnede al hans gøren og laden. Christian gav mennesker i sin omverden fornemmelsen af, at de var skattet, og mødte alle med respekt og venlighed.

Og festlig var han også. Han kunne simpelthen lide at feste sammen med familie og venner. Gerne på dansegulvet, men også i det små for eksempel efter et arrangement. Når alt var ryddet op og pakket væk, sad Christian sammen med os, og det kunne hurtigt blive til hygge og lidt feststemning. Han kunne lide at være sammen med mennesker.

Christian kendte mange gennem sit virke som lærer, men især også som mangeårig kasserer i distriktet. Dengang gik man rundt og kasserede kontingentet ved døren, og mange medlemmer, især de ældre, foretrak at betale kontant hos Christian. Men ikke hele årskontingentet på en gang. Gerne pr. måned eller for et kvart år. Så fik de jo igen besøg af ham.

Christian passede dette hverv med stor omhu. I bestyrelsen var han af-

holdt, og ivrigt gik han til værks. Der til kom også det, som kendetegner en sportsmand, nemlig fair play. Det overordnede fællesmål stod over alt. Som mentor for mig især i de første år som formand og med en hjælpende hånd ved næsten alle arrangementer inden for det danske i bydelen, er det nu nærmest utænkeligt, at vi må undvære ham fremover.

Især om søndagen i kirken. Som kirketjener gennem mange år var han også kirkesanger. Han kendte alle salmer, og med sin gode sangstemme fik han andre til at synge med.

Christian havde mange evner, som han forstod at bruge positivt. Som kirketjener diskret og seriøs, som politiker i det lokale lyttende og engageret.

Som foreningsmand en habil taler med en fantastisk optræden og værdighed. Men ligeså kunne man også se ham stable stole, hente drikkevarer eller vaske op efter festen. Christian kunne begå sig overalt.

Kendt også uden for mindretallet i Sporskifte var han især som primus motor og »showmaster« for adskillige lottoaftener på skolen gennem årene. Her var han i sit es, for Christian kunne selv godt lide at spille.

Vores gode ven Christian Wietz fik et langt, rigt og fuldendt liv. Sammen med den nyligt afdøde Werner Lewerenz har vi i Sporskifte mistet to »sværvægttere« inden for det danske arbejde.

Men endnu større er tabet for Astrid, børnene og børnebørnene.

Vore tanker og medfølelse er hos dem. Gid deres sorg må vige og blive til en kærlig erindring.

Jeg er glad for at måtte lære Christian at kende. Han har betydet rigtig meget for mig. Han var min mentor, ven og læremester i al foreningsarbejde.

Vi vil med kærlig taknemmelighed mindes denne ranke danske lærer og foreningsmand.

*Kay von Eitzen,
Sporskifte Menighed,
fhv. formand, Sporskifte SSF*

Kære Christian.

Du kom til Oksevejens Skole i august 1981, og jeg husker tydeligt den dag, da du trådte ind på lærerværelset. Vi var alle lidt spændte, for hvem fik vi mon som kollega? tænkte vi.

Fra første dag af viste du dig som et yderst retlinet menneske med ryggrad, der havde hjertet på rette sted, og som havde humoren med i alt, hvad du havde gang i.

Du var både den højt respekterede, højt elskede kompetente lærer og den gode kollega, som man rigtig kunne hygge sig med, når der var fritid. Og så bankede dit hjerte for det danske arbejde i Sydslesvig og for Danmark, og det gjorde det på alle plan. Via beretninger i avisen kendte vi til store din indsats for det danske arbejde i Arnæs. Du havde endda været skoleleder på Arnæs Danske Skole, og du havde været borgerforstander i Arnæs, og det som repræsentant for det danske parti SSW. Det var sør'me flot, tænkte vi.

Der stod således respekt om dit navn allerede på forhånd, da du kom til Oksevejens Skole som 51-årig, og din indsats for det danske arbejde var allerede legendarisk, da du trådte ind ad døren.

Vi fik særdeles mange diskussioner om det danske mindretal i lærerkollegiets kreds, og der var aldrig tvivl om dit superdanske sindelag og om din store, uegennyttige indsats for det danske mindretal.

Du gik straks i gang med det frivillige danske arbejde i Sporskifte, og det var på næsten alle plan. Det var Sporskifte UF, det var SSF, det var SSW, og det var menigheden, ja, og det var også spejderarbejdet, som du støttede både moralsk og med dine lottoaftener - år for år. Og selvfølgelig støttede både du og Astrid også Husmoderforeningen.

Der er mange børn og unge, der tænker på dig med kærlig taknemme-

lighed for dit virke i bordtennisregi. Du var der altid med en munter og trøstende bemærkning, når man var lidt ked af det, og du kunne godt fyre en rigtig god vittighed af, der straks fik en til at smile.

Det var så typisk for dig, at du bare fortsatte med at give den hele armen med henblik på det frivillige arbejde, selv efter, at du var gået på pension. Du fortsatte ligeledes med aftenskoleundervisning, og der var var mange, der lærte dansk af dig. Du gav dig selv med alt, hvad du havde i dig og med en kærlighed til dine medmennesker.

Selv om du ydede den store frivillige indsats for det danske mindretal, glemte du heller ikke samværet med dine tyske naboer, så det var ikke underligt, at du var højtelsket og respekteret af alle, både af tyske og danske, af alle, der kendte dig. Dit positive livssyn tjente som forbillede.

Jeg husker, at du engang sagde, da der blev talt om angst for døden, at det spekulerede du ikke meget over. Du ville leve nu og det fuldt og helt, sagde du, og du fortrængte tanken om døden, da det ville være spild af tid. Du var et helt igennem positivt og så socialt menneske, der blev ved med at yde en beundringsværdig indsats for alle lige til det sidste.

For fem år siden fik du Det Danske Hus' hædersnål. Vi ved, at du var glad for at have fået den, og du havde i alderhøjeste grad gjort dig fortjent til den. Du gennemførte lottoaftener for skole, børnehave, ungdomsforening, spejdere, menigheden og SSF faktisk lige, til du ikke kunne mere. Mange lottospillere så med glæde hen til disse aftener, og de danske institutioner og foreningslivet i Sporskifte nød godt af overskuddet. Selv på dit sygeleje spekulerede du på, hvordan det kunne fortsætte med lottoaftenerne.

Du var med fra begyndelsen i forbindelse med oprettelsen af Det Danske Hus. Du var med til at kreere teg-

ninger, at tænke tanker om et dansk forsamlingshus. Du var med alle steder. Du gjorde din pligt med et forunderligt, taknemmeligt sind.

I din families dødsannonce kunne vi læse, at du endda i dødens stund sagde tak for dit gode liv. Denne udtalte tak på dit dødsleje var kendetegnende for dig.

Christian, vi er mange, der vil savne dig, og du skal have en tak af hjertet for din indsats.

Vi føler med Astrid, med dine børn og børnebørn og med hele din familie i deres store sorg over tabet af dig.

Æret være dit minde.

*Anne-Margrete Jessen,
fhv. skoleinspektør,
Oksevejens Skole*

SYDSLESVIG-DAGBOG 2014-2015

OKTOBER 2014

10.

DET danske mindretal drager til kultur­nat på Christiansborg. SSF står for pro­gramlægningen omkring 1864: Grænseforeningens 1864-spil, museums­inspektør Nis Hardt i artilleriofficers­uniform fra 1864, fordeling af informa­tionsmateriale og masser af personlige samtaler føres.

15.

DIETER Schlund, Læk, dør 78 år gam­mel.

17.

VOR avis skriver, at Dennis Fischer er ny forpagter af Flensborg Yacht Clubs restaurant.

EDITH Truelsen, Niby, tidl. Vippentorp/ Wippendorf, dør 87 år gammel.

18.

I EN reportage fra børnebørns- og bed­steforældre-efterårslejren på Tydal skrives vor avis, at 41 unge og ældre nød samværet, aktiviteterne og hyggen.

19.

ILSE Marie Kürstein, Bov, tidligere Slesvig, Flensborg, Helnæs, dør 85 år gammel.

ELVA Thorup Nielsen, Flensborg, tidl. Kobbermølle, dør 90 år gammel.

20.

ERNST-Günter Wulf, Flensborg, dør.

21.

FLENSBORG Bys hovedudvalg bakker op om folkBaltica 2015 ved at blive

medlem af den kommende institutio­naliserede bestyrelse og yde tilskud.

22.

UDDANNELSES- og forskningsminister Sofie Carsten Nielsen søger at få grønt lys fra de andre nordiske lande til, at de to sydslesvigske gymnasier ligestil­les med dem i Danmark, når det drejer sig om udvekslingsprojekter landene imellem, skriver vor avis.

DEN skriver videre, at den europæiske mindretalsorganisation for unge, JEV, bakker op om Europarådets kampagne mod "hadsk tale".

RAGNHILD Bassmann-Kindscher, Flensborg, dør 79 år gammel.

23.

VOR avis skriver, at svenske Soraya Post, valgt ind i Europa-Parlamentet via et kvindeparti og selv "halv roma", vil starte en romagrube i parlamentet for at tale sinti & romaernes men også andre nationale mindretals sag.

VOR avis skriver videre, at Jonas Arnkjær (26) næste år bliver chefræner for det danske U21-landshold i kajak­polo.

24.

TROELS Ravn MF (S) udnævnes til ny formand for Sydslesvigudvalget. Til vor avis siger han, at han vil støtte indfø­relsen af danske eksamensbeviser på de sydslesvigske danske gymnasier.

VOR avis skriver, at Martin Henriksen MF (DF) har fået svar fra uddannel­ses- og forskningsminister Sofie Carsten Nielsen. Hun vil hurtigst muligt forelægge problematikken i Nordisk Råd omkring de sydslesvigske dan-

ske gymnasiers deltagelse i nordiske udvekslingsprojekter. Duborg-Skolen havde tidligere på året fået et nej til en udveksling med Grønland, begrundet med, at skolen ligger i Tyskland. EDITH Truelsen, Vippentorp, meddeles død i vor avis.

26.

DEN danske Menighed for Flensborg og Omegn holder efterårsmøde med gudstjeneste og foredrag ved pastor emer., forfatter Ole Juul, Hadsten, om "At være fortalt".

27.

SSF Flensborg By arrangerer stort stjerne-lanterneløb fra skolerne til havnespidsen. 500 store som små deltager, og Hejmdal spiller til. GRÆNSEFORENINGEN arrangerer debatmøde i Flensborg med Mette Bock om, hvad GF kan gøre for mindretallet, og hvad mindretallet ønsker sig af GF.

28.

PÅ et åbent hovedudvalgsmøde drøfter SSW inklusion i skolerne, altså undervisning af handicappede elever sammen med ikke-handicappede. SSF Kiel-Pris/Klaustorp og byens spider præsenterer en ny brochure "Dänisch in Kiel", der skal henlede borgernes og gæsternes opmærksomhed på, at der faktisk er danske i delstatens hovedstad og opland.

29.

FOR første gang deltager en slesvig-holstensk minister, Anke Spoorendonk, i Nordisk Ministerråds kulturministerkonference i Stockholm.

DEN nye formand for Sydslesvigudvalget Troels Ravn MF (S) gæster Det sydslesvigske Samråd på lynvisit på Flensborghus.

DEN selskabelige forening Borgerforeningen får ny formand. Ruben Fønso, Lyksborg, tager over efter Jørgen Peter Weiss, Lyksborg, der ikke genopstiller.

BIRGITTE Thun, Viborg, tidl. Flensborg, runder de 50.

29.-31.

SPIIL Dansk Dagen den 30. byder også i Sydslesvig på talrige musikalske arrangementer - også dagen inden og dagen efter: Mek Pek i Flensborg, Scat-Catz i Ejderhuset i Bydelsdorf, kæmpe lanterneoptog i Egerneførde og kæmpe friluft-elevkoncert i Flensborg, korkoncert i Husum, Nanna Lyders-koncert i Sporskifte, Anders & Larsen a la duo-koncert i Garding, senior Kaffe med Fars Grise i Husum. koncerter med Gitte Hænning og Tina Dico o.m.a.

30.

FUEV indvier sit nye kontor, en opstart på Mindretallets Hus, i Nørregade 78 i Flensborg, bl.a. sammen med mindretalskommitteret Renate Schnack. BENT Julius, Flensborg, dør 59 år gammel.

31.

MED et nyt lokale på Kaj Munk-Skolen i Kappel indvier børnehaven officielt sin vuggestue. Nu er der plads til 60 børn i alt.

NOVEMBER 2014

1.

JAZZ på Flensborghus med Bülow/ Kristiansen/ Lundgaard trio feat. Eliot Zigmund - et tilløbsstykke.

2.

SLESVIG og Omegns Danske Menighed tager afsked med pastor Paul Møller, der var på to års vikariat i Ansgar Slesvig. Hans efterfølger som sognepræst og børne- og ungdomspræst på deltid Bo Nicolaisen, indsættes ved en gudstjeneste i Gottorp slotskirke.

4.

SSF og BDN inviterer EU-parlamentarikerne til lunch-debate i den danske

kirke i Bruxelles, og 30 af dem kommer i dialog med mindretallene og er lydhøre overfor deres mindretalspolitiske krav til EU. Samme dag åbnes Folkeetingets og Museet på Sønderborg slots 1864-vandrestilling samme sted.

MINDRETALSavisen Der Nordschleswiger og JyskeVestkystens Aabenraa-redaktion indvier deres nye fælles bladhus.

KARL Kring, Flensborg, fylder 90 år.

5.

VOR avis skriver, at Dansk Skoleforening overfor ministerielle embedsmænd i København forgæves har argumenteret for de to sydslesvigske gymnasiers muligheder for at udstede to eksamensbeviser. Kim Andersen fra Sydslesvigudvalget mere end antyder, at processen med at involvere embedsapparatet vanskeliggør en clearing for politikerne.

GOD opbakning bag vin-/jazzaftenen med trioen Con Sonanz på Dansk Alderdomshjem i Flensborg. Medarrangør er SSF Flensborg.

KARL og Ingrid Kring, Flensborg, fejrer krondiamantbryllup.

6.

DEN ukrainske mindretalskommitte-rede Gennadi Druzenko gæster bl.a. mindretalsunionen FUEV i Mindretal-lenes Hus i Flensborg. Ukraine har 130 etniske grupper.

SLESVIG-Ligaens formand Anne-Marie Thorup overrækker pengegaver til syv danske foreninger og institutioner: Medelby og Sørup Danske Skoler, Humtrup, Garding og Jørgensby Danske Børnehaver, Ringvejens Vuggestue i Flensborg og SSFs Humanitære Udvalg.

DEN jyske Opera spiller La Boheme, indbudt af SSF.

6.-28.

NORTH Atlantic Greeting, en islandsk-færøsk-grønlandsk kunstudstilling med 21 kunstneres værker vises på

Dansk Centralbibliotek i Flensborg. Arr. er Sydslesvigs danske Kunstforening, Nordisk Informationskontor, Region Syddanmark, Nordatlantisk Hus i Odense og Dansk Centralbibliotek.

7.

UDO Jessen, formand for skoleforeningen, bebuder gennem vor avis, at man nu vil gå den politiske vej for at opnå ligestilling i karaktersagen, efter at en forhandling med embedsværket ikke førte til noget. Medlem af Sydslesvigudvalget Kim Andersen siger i samme avis, at de skulle være gået den politiske vej med det samme. Omvejen over embedsværket gør løsningen af problemet vanskeligere. Martin Henriksen, medlem af samme udvalg, siger i vor avis, at man nu skal have fat i den ansvarlige minister.

VED en reception på Jaruplund Højskole siges farvel til afgående forstander Dieter Paul Küssner og nytiltrådte Karsten B. Dressø. Ved samme lejlighed fremvises og indvies nybyggeriet.

OBERST H. Parkovs Mindefond ved formand Niels Henriksen uddeler fondsmidler til 17 foreninger og institutioner; 50 havde søgt. Blandt de betænkte er FDF i Flensborg, Sprogforeningen i Sydslesvig og SSFs Humanitære Udvalg, Hiort Lorenzen-Skolen og Jes Kruse-Skolen samt Ravnkær Forsamlingshus og Sydslesvigske Børns Ferierejser.

FRISERRÅDET får 300.000 euro i lotto-/tipsmidler fra Kiel.

ANNEMARIE Wolff annonceres død.

8.

PÅ SSFs landsmøde i Husum aflægger Jon Hardon Hansen sin første formandsberetning. Gitte Hougaard-Werner genvælges som 1. næstformand og Kirsten Futtrup som 1. bisdatter. Foreningens faste udvalg genvælges hhv. suppleres. SdUs regionsmodel om en kommende mindretalsstruktur præsenteres af Anders Kring og Ronny Grünwald fra SdU - og drøftes. Oberst

H. Parkovs Sydslesvigpris gives til Marianne Huy, Ves. SSFs julemærker 2014 (julehjerter af Knud Vægter, Falster) og Sydslesvigsk Årbog 2014 præsenteres UPPERCUT-danserne imponerer på Flensborg teater, inviteret af SSF. LARS Harms, Husum, runder de 50. FRIEDA Lorenzen fylder 80 år.

10. SSF/SSW Flensborg indbyder til såkaldt kaffemøde om plejeforhold i Tyskland.

FLENSBORG Bibliotek er et af 2000 i hele Norden, der indbyder til Skumringstime med oplæsning af samme tekst overalt - og musik.

HOLGER Geipel, Kobberrmølle, dør 80 år gammel.

11. DANSK Sundhedstjeneste indbyder til sundhedsrådsmøde med tjenestens tilbud til børn og unge som fagligt emne - og åbning af en udstilling med velfærdsteknologi.

DE to mindretalsaviser, Flensborg Avis og Der Nordschleswiger arrangerer sammen med Region Sønderjylland-Schleswig en åben peneldebate om demokratiets vilkår i regionen, og det drøftes bl.a., om der bør genetableres en folkevalgt forsamling i regionen.

12. HUSUM amt SSF og bibliotek indbyder til en aften med Søren Christensen og dennes foredrag om Jeppe Aakjær.

VOR avis skriver, at en gruppe dygtige unge og instruktør Jens Chr. Krause fra Det lille Teater Flensborg har prøvet kræfter med dramet Bølgen – frit efter Morton Rhues The Wave.

OPERASELSKABET Figaros spiller Gilbert & Sullivans operette HMS Pinafore på Flensborghus, men modsat originalen er der kun to medvirkende: operasangerne Hans Dueholm og Jakob Næslund Madsen, og modsat orkestret er der kun én musiker: Allan Dahl Hansen. Arr.: SSF og Humanitært Udvalg.

12.-15. KORTFILMDAGE i Flensborg – også med danske kortfilm. SSF er medarrangør.

13. DEN danske regering lander finansloven 2015 sammen med SF og EL.

VOR avis skriver, at Mette Bock, MF (LA) og formand for Grænseforeningen presser på i karaktersagen ved at stille tre skriftlige spørgsmål til den ansvarlige minister. Men hun efterlyser også handling på begge sider af grænsen.

FRA forbunds dagens budgetudvalg forlyder, at SSF også i 2015 får 150.000 euro projektmidler mod den ellers bebudede reduktion til 117.000 euro. Friserne får forhøjet tilskuddet fra 320.000 til 360.000 euro især til Nordfriisk Institut.

FOLKBaltica-festivalen er reddet: En ny forening ser dagens lys, og her er foreninger og institutioner fra begge sider af grænsen medlemmer. Harald Haugaard fortsætter som kunstnerisk leder. SSF og SdU inviterer til jazz på Flensborghus med Sinne Eeg og det 12 personer store a capella-ensemble Touché.

CHRISTINE Franziska Christensen, Flensborg, dør 88 år gammel. MARGARETHE Weber, Lyngvrå, dør. FRIEDRICH Bock, Flensborg, dør 83 år gammel.

14. BEBIANE Bøje Jazz Trio byder på stil sikker jazz i Egerfnørde, indbudt af SSF.

15. DEN slesvigske Samling indbyder til stor slægtsforskerdag.

MIDTVEJSMØDE i SdU på Christianslyst - godt fremmøde, god stemning, god debatlyst. Mere professionalitet i toppen efterlyses af nogle af de delegerede.

MALENE Kjærgaard og band giver jazzkoncert i Slesvig. Arr.: SSF og Schleswiger Musikklub.

JONTE Theodor Bodenhagen ser dagens lys.

16.
BO Nicolaisen (44) indsættes som ny dansk deltidspræst i Slesvig og deltidspræst for børn og unge i Sydslesvig.

17.
EN forening folkBaltica etableres af en række kommuner (bl.a. Flensborg og Sønderborg) og foreninger. Også SSF og BDN er med. Folkfestivalen er dermed sikret fortsat eksistens.

18.
FEM ministerier (Erhvervs- & Vækst-, Udenrigs-, Finans-, Beskæftigelses- og Skatteministeriet) går sammen med delstatsregeringen i Kiel sammen om et nyt initiativ, der skal bane vejen for et tættere samarbejde hen over den dansk-tyske grænse, meddeler skatteminister Benny Engelbrecht og finansminister Bjarne Corydon. Planlagt er en fælles konference. Fra det danske og det tyske mindretal tilskyndes, at et 6. ministerium, Transportministeriet også inddrages i samarbejdet.
VOR avis skriver, at skoleforeningen mister over 63.000 euro i skolebuskørsel, hvis Rendsborg-Egernførde amts regionaludviklingsudvalgs budgetforslag vedtages.
AVISEN skriver videre, at Kjeld Mohr (17), A.P. Møller Skolen i Slesvig, er vendt hjem fra Palm Beach med to guldmedaljer og to verdensrekorder i powerlifting.

18.-22.
NORDISK Litteraturfestival afvikles i det dansk-tyske grænseland med Nordisk Informationskontor som arrangør. 10 forfattere fra Norden og Tyskland deltager. Forskningsbibliotekar Annegret Friedrichsen, København, men fra Sydslesvig, samler et talstærkt publikum til en aften om og med Willy-August Linnemann, en engang hoferet men siden glemt sydslesvigsk forfatter.

20.
VOR avis skriver, at inspektør Ingen Adransen, Sønderborg slot, går på pension, når 150-året for Dybbøl rinder ud.

SKOLEKONSULENTER (fra hele Danmark, Grønland og Sydslesvig) for fagene historie, samfundskundskab og kristendomskundskab mødes til fagligt træf i Sydslesvig, bl.a. på A.P. Møller Skolen i Slesvig.

20.-21.
SSF og Grænseforeningen arrangerer den traditionelle folketingstur for det danske mindretal - i år i anledning af 150 års markeringen ret så utraditionel: Turen foregår efter forslag fra SSF sammen med det tyske mindretal i Sønderjylland. Der er modtagelse hos den danske regering, personikficeret ved skatteminister Benny Engelbrecht, reception og frokost sammen med landdagspræsident Klaus Schlie og mindretalskommitteret Renate Hofte, begge fra Kiel, i Tårnet på Christiansborg ved Folketingets præsidiumm åbning af 1864-2014-vandreudstillingen på Borgen, sammenkomst med Søren Ryge Petersen i Sønderjydske Allgemeine, parlamentarisk høj-karat-møde med Eva Kjer Hansen (MF, Europa-udvalget), Henrik Becker-Christensen (generalkonsul), Uffe Østergaard (professor, CBS) og Dieter Paul Küssner (FUEN) samt Michael Ehrenreich (Udnerigspolitisk Selskab, snart hofmarskal) om det dansk-tyske grænseland som forbillede for Europa, teater og middag på Frederiksberg ved Grænseforeningen.

20.-22.
FRIISK Foriining indbyder til europæisk mindretals-filmfestival i Husum, den eneste af sin art i Europa. Her vises film på originalsprog med undertekster, og her kan publikum møde instruktører og aktører.

24. HÖFFET oplyser, at Michael Ehrenreich, journalist, direktør i Udenrigspolitisk Selskab, er udnævnt til Dronning Margrethes ny hofchef.

FLENSBORG Roklub finder ingen formand og næstformand efter Jørgen Ejbye og Melanie Christensen og skal derfor mødes til ekstraordinær generalforsamling i januar. Ny sekretær efter Rigmor Ejbye bliver Paul Pedersen. Kasserer Rolf Engel er ikke på valg på generalforsamlingen og fortsætter.

25. SSFs Hovedstyrelse drøfter ny mindretalsstruktur, bakker enstemmigt op om en konsulentundersøgelse om mulighederne for en sådan og tager i formand Jon Hardon Hansens beretning til efterretning, at et nyt kommunikationstiltag sammen med Grænseforeningen er på vej, og at Mikkelberg efter Henry Buhls fraflytning sikres en god fremtid via engagement i en fond. Amtskonsulenterne beretter om stabile, i nogle amter endog stigende medlemstal. 13.655 medlemmer er der nu, et plus på 58.

SKOLEFORENINGENS styrelse ser ikke nogen demokrati-gevinst i SdUs regionsmodel - modsat forældre-demokratiet i foreningen - og afviser derfor både modellen og en uvildig konsulentundersøgelse desangående. Men konferencen om et Sydslesvigting i januar 2015 bakker man fortsat op om.

26. MINDRETALSrådet og forbundsregeringens mindretalskommitterede indbyder til stor sprogkonference i Berlin om chartasprogene i Tyskland/ et emne for alle under protektorat af forbundsdayspræsident dr. Norbert Lammert, der også signerer et hensigtsdokument, et såkaldt impulspapir. Også delstatsregeringerne Slesvig-Holsten og Saksen medvirker. Samme dag mødes Mindretalsrådet med indenrigsminister de Maiziere.

VOR avis skriver, at regeringsflertallet i landdagen i Kiel i budgettet 2015 bevilger flere penge til bl.a. Hedeby-museet, friserstiftelsen, sinti & romas sociale arbejde og Friisk Foriining, der nu ligestilles med (deres "tyske" pendant) Nordfriesischer Verein, SSWU og til Dansk Centralbibliotek.

MOGENS Lykketoft, Folketingets formand, bliver formand for FNs generalforsamling i 2015. Han søger orlov fra sit nuværende job i et år, men vender så tilbage til dansk politik.

FREDSLYSET ankommer til Flensborg. Sct. Georgsgilderne sørger for transport og fordeling.

SSF indbyder til dansk samarbejds-teater „Om en blæserøvs historie“ i Husum.

SVEND Friedrichsen, Ladelund, dør 79 år gammel.

28. 35 UNGE fra 7.-10. klasserne sætter hinanden stævne ved SdUs Rock Ya Youngsters-natten i Læk med bl.a. svømning, bowling og air track-måtte, tilrettelagt af en gruppe 14-16-årige.

VED Husum Cricket Clubs årsfest uddeles et hav af pokaler. Rekordstor deltagelse: 144 personer kommer til spising og hygge. Træner og Mikkelberg-centerleder Jörg Krüger er mere end tilfreds.

29. MIDT mellem alle julebasarer og julekoncerter er der også flot julebasar på Dansk Alderdomshjem i Flensborg. CHRISTIAN Skov, Flensborg, dør 68 år gammel.

30. 8. og sidste afsnit af den omstridte Ole Bornedal-serie „1864“ sendes på DR TV. De kritiske røster tager tildsyneladende overhånd, men der er også mange positive refleksioner, der ikke mindst går ud på, at Dybbøl og grænselandet er kommet på danskernes nethinder.

1.

FORMANDEN for Sydslesvigudvalget Troels Ravn gæster skoleforeningen og lover, at udvalget nu går ind i den såkaldte karaktersag.

PÅ MØDET i Det sydslesvigske Samråd taler mindretalskommitteret Renate Schnack og Friisk Foriining frisernes sag m.h.t. intensiveret frisiskundervisning på alle skoler, også de danske. Initiativet bakkes op af bl.a. SSF og SSW. Skoleforeningen vil se på, hvordan initiativet kann omsættes.

PÅ MØDET enes man om at gennemføre en Sydslesvigkonference 24. januar på Jaruplund Højskole, mens SdUs regionsmodel og en uvildig konsulentundersøgelse afvistes under henvisning til, at man i Sydslesvig ikke ved, hvad vej man vil gå. Kun SSF og SdU bakker op om modellen og undersøgelsen.

RÅDET bifalder dog den endelige udgave af kommunikationsstrategien nordpå og sender endnu inden midnat en ansøgning til Sydslesvigudvalget om to millioner kroners projektpenge til realisering af projektet sammen med Grænsforeningen.

DE danske børnehaver i Flensborg, Hellegåndskirken og MBU tager hul på julemåneden med den 12. „julevandring“ i kirken – med engle, hyrder, Jesusbarner, Maria & Josef osv.

3.

AKTIVE Kvinder Flensborg holder afskeds-advent i lokalerne Toosbüygade 7. De flytter deres møder til Aktivitetshuset.

120 børn og lærere er aktivt medvirkende ved den store julekoncert i Pauluskirken i Slesvig med spejderorkester, folkekor, de tre skolers kor og A.P. Møller Skolens luciapiger.

FLENSBORG by hædrer en række ulønnet, frivilligt engagerede fra en række foreninger og institutioner. Blandt dem er Petra Erichsen, aktiv SSF-tillidskvinde i årtier.

4.

SSFs formand Jon Hardon Hansen og generalsekretær Jens A. Christiansen får foretræde for Folketingets indfødsretsudvalg for at uddybe SSFs hørings svar i anledning af bestræbelserne på at indføre dansk dobbelt statsborgerskab og give danske sydslesvigere adgang til dansk pas. Politikerne er positive. Nu skal jurister se nærmere på sagen.

RENATE Schnack, mindretalskommitteret i Slesvig-Holsten, er blevet udpeget som medlem af forbundsindenrigsministeriets nydannede kontaktudvalg for sinti & roma i Berlin.

IVER Kristensen, Slesvig, dør 85 år gammel.

5.

SPD-landdagsgruppens arbejdsgruppe for mindretal gæster SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen og støtter tanken om en EU-kommissær med mindretal som arbejdsområde og bakker op om Mindretallenes Hus i Flensborg.

VOR avis skriver, at kun 78 elever på tre danske skoler i Nordfrisland modtager (frivillig) frisiskundervisning. Det er for lidt, siger Friisk Foriining, der ønsker obligatorisk frisiskundervisning ved alle danske skoler på vestkysten. Møder desangående forestår.

6.

JAZZ på Flensborghus arrangerer koncert med den unge trio Phronesis.

7.

LYKSborg danske kirke fejrer 60 års fødselsdag.

8.

STIG Rossen og Maria Lucia giver alle tiders julekoncert i Flensborg, indbudt af SSF.

10.

Sydslesvigudvalget beslutter på et møde at indkalde de ansvarlige ministre i

den såkaldte karaktersag til møde med udvalget.

201-ÅRS dagen for slaget ved Sehested mindes bl.a. af den danske tilsynsførende med krigergravene i området Jørgen Peter Jessen.

11.

TV Syd arrangerer en Sydslesvig-høring i Slesvig og transmitterer den direkte på kanalen. Det er kulminationen af en række udsendelser også af mere kritisk art forud for høringsdagen. TV Syd får almen anerkendelse og tak for at have beskæftiget sig så intenst med mindretallet. Fhv. arkivar Lars N. Henningsen betegner udsendelserne som den bedste julegave til mindretallet. Dog fremsættes der også kritiske ord mod nogle af de medvirkende; ikke mindst forfatter Egon Clausen, der betegner mindretallet som „et stort teaterstykke“.

SSF indbyder til julekoncert med Helene Blum, Harald Haugaard og nordiske venner i landsbykirken i Vesterland.

SdU åbner en fotoudstilling i Slesvig Roklub med værker af 12-18-årige, der tidligere på året deltog i en fotoworkshop med Flensborg-fotografen Marc Schachtebeck samme sted.

VED SSFs julefest i Ejderhuset i Bydelsdorf gæsteforelæser forfatter Hans-Tyge B.T.T. Hårløv af sin nye bog "Ejderen"

SSF-organet KONTAKT skriver, at Flensborg Amts julehæfte ud over meget andet læsværdigt rummer en artikel om strikkedesigner Britta Wilfert. Hun har leveret en strikkeopskrift på to huer, som man kan købe strikkegarnet til nogle steder i Flensborg, og hvor hovedparten af pengene går til nødlidende i Flensborg.

KONTAKT skriver videre, at der har været en velbesøgt og stemningsfyldt afskedsreception for Lola L. Larsen, der efter 13 år som bestyrer for Bennetgaard trækker sig. Takket være ikke mindst en stor støtteforening fortsætter Bennetgaard dog med at modtage

ældre danske sydslesvigere til rekreati-
onsophold over 11 dage.

10 ÅRS dagen for vedtagelsen af den slesvig-holstenske friserlov markeres i Kiel med en reception for politikere og „helt almindelige frisere“.

HEIKE og Walter Demuth fejrer guld-
bryllup.

12.

VOR avis skriver, at det trods borgerlig modstand er lykkedes for mindretalsunionen FUEV og dens præsident Hans Hwinrich Hansen at få dannet en intergroup for nationale mindretal i Europaparlamentet. De mødes en gang om måneden og er en vigtig dialogpartner for FUEV.

RECEPTION på Duborg-Skolen. Der tages officielt afsked med skoleforeningens mangeårige formand Per Gildberg, der dog fortsætter som almindeligt medlem af styrelsen et stykke tid endnu.

KÆMPE julekoncert med Sønderjyllands Symfoniorkester med René Bjerregaard som dirigent og Rasmus Bjerg som konferencier samt Sønderjysk Pigekor i Nibøl. Arr.: SSF.

HVERT år i december er der levende julekalender i Flensborgs nordlige bydel m.fl. I aften er der en kort andagt på Kobbermølle Museum.

13.

VOLKER Giesa, Egernførde, dør 46 år gammel.

15.

ECMIs Tove Malloy er blevet medlem af Europarådets ekspertgruppe omkring rammekonventionen til beskyttelse af nationale mindretal, skriver vor avis.

SLESVIG bibliotek åbner i nye lokaler i Ansgar-komplekset efter fraflytningen fra Slesvighus. Officielt indvides de nye rammer senere.

SKOLEFORENINGEN har klart viljen til sammen med frisernerne at styrke og udvide frisisundervisningen i Nord-

frisland, hedder det på et møde de involverede parter imellem plus SSW. Behovet skal nu analyseres.

16.

FRØYA Gildberg, sopran, synger julen ind ved et fællesarrangement på Flensborg Bibliotek.

MIDTANGEL menighed indbyder til julekoncert med Midtlandskoret fra Toftlund.

GU DRUN Henningsen, Sørup, dør 75 år gammel.

17.

VOR avis skriver, at Nordisk Råd på foranledning af Foreningen Norden i Sydslesvig via ministeren for nordisk samarbejde, Carsten Hansen og uddannelses- og forskningsministert Sofie Carsten Nielsen skal se på, hvordan de to sydslesvigiske gymnasier kann få del i den nordiske elevudveksling Nordplus Junior.

I SAMME avis skrives, at det ikke er lykkedes SSW at overbevise CDU og FDP i Rendsborg-Egernførde kreds dag om at bevare amtets tilskud til dansk elevkørsel. Det betyder et minus for skoleforeningen på 63.000 euro.

18.

DEN sidste KONTAKTudgave 2014 skriver, at SSFs Dybbøldagsindsamling 2015 har det danske forsamlingshus, Klitskolen i Skt.Peter-Ording som indsamlingsformål. Ejendommen skal have nyt tag.

VOR avis skriver, at SSW i kreds dagen Slesvig-Flensborg fik mobiliseret 20 stemmer for at bibeholde tilskuddet til Regionskontoret Sønderjylland-Schleswig, mens 29 stemte for at korte det med 22.000 euro. Flertallet ønsker, at kontoret foretager prioriteringer. SSW m.fl. mener, at den vedtagne 20% s nedskæring skader det dansk-tyske samarbejde.

SØNDERBORG Gospel Choir synger julesange i Ansgar kirke i Flensborg.

19.

AKTIVITETSHUSETs julerock i Volksbad i Flensborg er ikke mere åben for alle bands, der vil, men kun for fem udvalgte.

BØRN fra A.P. Møller Skolen, Hiort Lorenzen-Skolen og Børnehjaven fylder domkirken i Slesvig til julafslutning med pastor Bo Nicolaisen.

20.

VOR avis skriver, at SSF er glad for, at der er politisk vilje til at ville give danske sydslesvigere med tysk pas mulighed for at søge dansk statsborgerskab, selv om loven om dobbelt dansk statsborgerskab i første omgang - 18. december - vedtages uden den mulighed.

22.

VOR avis skriver om knap 50 ældre, der har valgt at tilbringe deres jule-/nytårsdage på Jaruplund Højskole.

23.

VOR avis skriver, at SSW vender tilbage til byrådsarbejdet i Kiel med nyt firkløver. Striden mellem Susanne Swoboda og Antje Danker synes bilagt, og de to fhv. „pirater“, nu SSWere Marcel Schmidt (ny gruppeformand) og Sven Seele arbejder aktivt for at genvinde vælgerens tillid.

24.

FOR 25. gang underholder Svend P. beboerne på Dansk Alderdomshjem i Flensborg med musik og sang.

25.

ELKE Lorenzen, Bredsted, dør 78 år gammel.

27.

VOR avis skriver, at minister Anke Spoorendonk (SSW) ikke genopstiller ved landdagsvalget i 2017. Da fylder hun 70 og vil prioritere familie og fritid.

Efterfølgende omtales SSW-gruppeformand Lars Harms som hendes efterfølger i en evt. ny landsregering. Han

mener dog, der er mange muligheder i SSW, og at der ingen automatik er i politik.

HANS Schmidt, Flensborg, dør 84 år gammel.

28.

SSF Egernførde og kirken indbyder til juletræsfest i Medborgerhuset.

29.

FLEMMING Radsted Madsen, Haslev, dør 77 år gammel.

31.

H.M. Dronningen har også i år i hendes tankevækkende nytårstale en ganske særlig hilsen til de danske sydslesvigere. DE danske sydslesvigeres nytårshilsen på Radio Syd afleveres i år af SSW-formand Flemming Meyer.

DANSK Centralbibliotek får ny hjemmeside, en tilpasset version af Danskernes Digitale Bibliotek DDB.

JANUAR 2015

2.

NYTÅRsmøde med generalkonsul Henrik Becker-Christensen i den selskabelige forening Borgerforeningen i Flensborg. Musik ved Anne Jensen og Maren Christensen-Münier.

KLAUS Zuschke, Flensborg, dør 59 år gammel.

5.

40 i antiislam-demonstrationen og 400 i moddemonstrationen i Haderslev, og blandt de sidstnævnte er SSWs formand Flemming Meyer at finde. Demokratiet kræver klare holdninger, siger han.

JARUPLUND Højskole byder velkommen til 25 unge på det første 12 uger lange kursus.

VOR avis skriver, at der tales over 200 sprog i Europa, de fleste af dem af mindretal, og at mindst 73 af dem er i fare for - hhv. er ved - at uddø.

6.

SSF og Flensborg By mødes for at drøfte, hvordan projektet Dansk-tysk Kulturaksen (inkl. Flensborghus og Mindretalenes Hus) kan videreføres, efter at projektmidler fra Berlin er skåret fra 12 til 1,6 mill.euro.

KUNSThistoriker Grethe Bay holder foredrag i Kirkehøjskolen om "julen og helligtrekonger i kunsten" i Skt. Jørgen danske kirke i Flensborg.

TRE danske børnehaver i Flensborg har i årevis samlet legetøj og andre genbrugssager og sendt dem til Moldova via Ansgar kirken i Flensborg. Forbindelsen er afbrudt, så i år er det Bangla Shop og skolebørn i Bangladesh, der nyder godt af de indsamlede ting.

7.

VOR avis skriver, at SdUs fritidshjem drukner i succes. De er overbelagte, og heldagsskolen synes ikke at være et alternativ for forældrene og børnene.

8.

SSF-organet KONTAKT skriver, at kunsthistorikeren Grethe Bay giver en række kunstkurser som led i voksenundervisningen.

MEDLEMssiderne skriver videre, at SSF Flensborg Amts (og Flensborg Bys) hjertegarn-aktion før jul gav 280 euro til trængende i Flensborg Nord.

ORGANET mindes Wilhelm Detert, Tønning, tidl. Velt/ Follervig, der er død 87 år gammel.

VOR avis skriver, at Dansk Centralbibliotek nu er tilsluttet den danske e-bogsportal eReolen.

9.

SYDSLESVIGUDVALGET meddeler, at seks af 10 projekter, som der var søgt om fra Sydslesvig og Grænseforeningen, får 2,9 mill. kr. projektstøtte i 2015; nogle også for en tre års periode. Informations- og kommunikationsfremstødet ved Samrådet og Grænseforeningen får afslag. De støttede projekter er

Sydslesvighistorie.dk, og Sydslesvigere i krig (begge Dansk Centralbibliotek), vandreudstillingen (SSF), Bonn-København erklæringerne og elevudveksling (begge Dansk Skoleforening), og Sydslesvig - steder & mennesker (Grænseforeningen).

I forbundspræsident Joachim Gaucks nytårsreception i Berlin deltager blandt andre frivilligt ulønnede også Friserrådets formand Ilse Johanna Christiansen og kulturminister Anke Spoorendonk.

10.
MATTHIAS Hahn, Flensborg, runder de 50.

11.
OGSÅ SSF og SSW Flensborg by deltager med en informationsbod, da byen Flensborg kalder til nytårsreception i Tyske Hus.

WILHELM Gerhard Fuhrmanns model af Fregatten Jylland overdrages den danske kirke i Jaruplund som kirkeskib af Fuhrmanns arvinger Siegfried og Maria.

ANNELIESE Bichel, Slesvig, fylder 95 år.

INGE Møller, Bov, tidl. Sønderbrarup, dør 93 år gammel.

12.
COMEDIETEATRET spiller kriminalkomedien Mord på Skackholm Slot på Flensborg teater; arr.: SSF.

ROLF Engel vælges til ny formand for Flensborg Roklub. Ole Rinneberg til ny kasserer.

HANS Ulrik Schack, Harreslev, dør.

14.
FORFATTEREN Lisbeth Nebelong gæster Flensborg, indbudt af Foreningen Norden, Nordisk Informationskontor, Aktive Kvinder Flensborg og Dansk Centralbibliotek.

15.
SSF arrangerer "popsang"-koncert med bandet Folkeklubben i Ladelund.

VOR avis skriver, at Tønning SSF har valgt May-Britt Hartwig til ny formand, mens Helge Harder fortsætter som SSW-formand i byen.

GRÆNSEFOERENINGEN præsenterer dette års JUNG zuSAMMEN, en dansk-tysk højskolecamp i Aabenraa og Læk 19. juli - 1. august, på et pressemøde på Flensborg rådhus

16.
SSW indbyder til nytårsreception i Rendsborg med ministerpræsident Torsten Albig som festtaler. Han kalder SSWerne i Kiel for "de fantastiske fire". Også kulturminister Anke Spoorendonk og SSWs formand Flemming Meyer tager ordet.

H.P. Lange og band giver den hele aften på Husumhus, indbudt af SSF.

VOR avis skriver, at Nadine Schmidt fortsætter som formand for Isted-Jydebæk SSF, og at Horst Kohrt fortsætter som lokal SSW-formand.

I ARNÆS fortsætter Ralf Timm som lokal SSW-formand, skriver avisen.

17.
ANTALLET af danskursister på Dansk Centralbibliotek er steget med 50% fra 2013 til 2014, fra 842 til 1215, siger sprogkursus-ansvarlige Margrit Hartl til vor avis. Tilsvarende boom noteredes også 2007-09.

19.
SAMMENSLUTNINGEN Für ein buntes Flensborg kalder til moddemonstration mod udlændingefjendske Pegida og for elementære menneskerettigheder i Flensborg, og SSF og SSW er med.

WERNER Lewerenz, Flensborg, dør 76 år gammel.

19.-21.
SØNDERJYLLANDS Symfoniorkester og SSF prøver noget nyt med en række mindre koncerter med kammermusik i Kiel, Læk og Tønning.

20.
ELKE Müller, Vesterland, dør 72 år gammel.

21.
Anke Spoorendonk kommer i landdags-oppositionens krydsild som justitsminister, idet CDU vil vide mere om den mislykkede gidseltagning i Lybæk-fængslet juleaftensdag. Det er ikke sidste gang, CDU sigter på ministeren i den sag.

LUISE Wehlitz, Aabenraa, dør 87 år gammel.
FRED Siebke, Flensborg, dør.

21.-25.
TRE medlemmer af SdUs internationale udvalg deltager i et europæisk ungdomsseminar om bl.a. diskriminering af mindretal i Albaniens hovedstad Tirana. Arr.: Youth og European Nationalites/YEN, en slags ungdomsorganisation for FUEN (men uafhængig).

22.
VOR avis skriver, at Dansk Folkepartis Martin Henriksen står alene med kritikken af SSF og Grænseforeningen og hans begrundelse for at give dem (og Samrådet) afslag på projektmidler til øget oplysningsindsats. Henriksen havde tidligere sagt, at han ikke går med til at give penge til netværk for unge med indvandrerbaggrund i Danmark. Troels Ravn, formand for Sydslesvigudvalget, Mette Bock, formand for Grænseforeningen, og Jens A. Christiansen, SSFs generalsekretær, præciserer i vor avis, at ansøgningen er langt mere omfattende, og at Henriksen faktisk hænger sig i en bibe-mærkning.

SYDSLESVIGs danske Kunstforening åbner en retrospektiv-udstilling med værker af Flensborg-kunstneren Rolf Ernst Schröder i forbindelse med foreningens generalforsamling.

SSW annoncerer i SSF-organset KONTAKT, at en ny, aktualiseret SSW-bog er på trapperne.

KONTAKT skriver også, at Bredsted SSF fik ny formand i Henry Bohm.

GERD Pickardt hædres af Harreslev kommune for frivillig og ulønnet indsats for Industrimuseet Kobbermølle.
GUDRUN Møller, Århus, dør 84 år gammel.

THOMAS Diekert, Flensborg, annonceres død, 50 år gammel.

23.
CHRISTEL Wendt, Flensborg, dør 79 år gammel.

24.
DET sydslesvigske Samråd arrangerer en åben Sydslesvig-konference på Jaruplund Højskole for at drøfte emner som Sydslesvig-ting, sydslesvigsk ombudsmand og demokrati/folkestyre i mindretallet. 180 mennesker har lyst til at være med. På mødet siger formændene for SSF og skoleforeningen, Jon Hardon Hansen hhhv. Udo Jessen, at tiden er inde til flertalsafgørelser i Samrådet.

SSW i Slesvig gennemfører sin "nytårs-kaffe" med Rødkål & Sauerkraut, idet revymanden Peter Brinkmann denne gang måtte melde pas.

25.
FULDT hus til Harreslev SSFs nytårs-koncert med Lausenia-orketret i Harreslev. Dirigent er Jørgen Fuglebæk, solist er sopranen Gitta-Maria Sjöberg.

26.
JEANETT Larsen bliver valgt til Anders Schaltz Andersens efterfølger som SSFs formand i Hatsted.

KIM Bergemann fortsætter som formand for DHK Flensborg. Ny ungdomsleder er Gerrit Steffensen.

PÅ HIORT Lorenzen-Skkolen i Slesvig fejrer de navngiverens fødselsdag med kagemand og breakdance.

HEINRICH Nissen, Flensborg, dør 85 år gammel.

26./27.

TRUPPEN TeaterGaleasen gæstespiller på Det lille Teater Flensborg med Beckets Slutspil.

27.

VIGGO Vandkær Thomsen, Lysabild, dør 81 år gammel.

ANNA Aabenhus, Gråsten, dør.

28.

EUROPARÅDETS ekspertkomité er på mindretalsvisit. I dag er det det SSDFs og skoleforeningens tur.

Udsolgt i Nordfrislandshallen i Læk, da Folketeatret spiller familie-musicalen Skatteøen.

29.

VOLKSBAD i Flensborg lægger lokaler til en SSF-koncert med NovemberDecember.

FOLKETEATRET giver den hele armen med familieforestillingen Skatteøjen i Læk; fuldt hus. Arr.: SSF.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at SSWs såkaldte nytårskaffe i Slesvig i år havde Rødkål & Sauerkraut på programmet, idet Peter Brinkmann, der ellers laver revy i år var forhindret.

JOHANNE Gøhmann, Flensborg, runder de 90.

KAY-Uwe Jensen, Flensborg, dør 70 år gammel.

30.

STOPFYLDT sal til jazz på Flensborg-hus med afrikansk inspirerede Kuti Mangoes, indbudt af SSF og SdU.

VARM afsked med Anna-Louise Holste som inspektør på Nibøl Danske Skole.

I TARUP genvælges Jörg Braun som SSF-distriktets formand og Thorsten Kjærsgaard som SSW-distriktets.

SSFs og skoleforeningen familie-sprogkursus i Aabenraa var udsolgt inn brochuren blev trykt, skriver vor avis.

DR. Søren Kjærsgaard, Flensborg, dør 61 år gammel.

FEBRUAR 2015

1.

PASTOR Ulrich Vogel tiltræder som ny dansk præst for menighederne i Husum og Frederiksstad.

SSW ansætter Bodo Neumann-Nee som amtssekretær i Slesvig.

2.

ANNEMARIE Cornils dør.

3.

DANSKE, tyske og østrigske mindes de faldne fra 1864 på Hedeby kirkegård.

SINA Clorius vælges til ny SSF-formand i Frederiksstad. Hun afløser Sonja Wulff.

GURLI Lefevre Georgescou, Flensborg, dør 69 år gammel.

3.-5.

BODY Rhythm Factory, 2013 vindere af Verdens Bedste Koncertproduktion for Børn og Unge, giver skolekoncerter tre steder i Sydslesvig, indbudt af skoleforeningen, SdU, SSF og Levende Musik i Skolen.

4.

SSF mødes med indenrigsministeriet i Kiel for at drøfte støttemuligheder til Mindretallenes Hus i Flensborg.

SSF og SSW Flensborg Nord genvælger formændene Preben K. Mogensen hhv. Erich Seifen. SSF har 668 medlemmer i området.

SSF Sild genvælger Jon Hardon Hansen som formand. Ny SSW-formand på øen bliver Peter Erichsen, der afløser Klaus Jensen.

LEDEREN af statskancelliet i Kiel, Thomas Losse-Müller gæster skoleforeningen, ECMI og FUEV samty vor avis i Flensborg. Næste dag er det frisernes tur.

5.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at Spil Dansk Dagen i Sydslesvig finder sted 15. oktober, men der bliver koncerter

og musikarrangementer hele ugen igennem.

SLESVIG Bibliotek er flyttet fra Slesvighus til Ansgar, og i dag er der indvielse.

6.

STAMMKOMITEE von 1864 og SSF kalder til den 151. tysk-østrigsk-danske Sankelmark-mindehøjtidelighed, hvor landråd dr. Wolfgang Buschmann, Slesvig-Flensborg amt, i år er hovedtaler.

FRIISK Foriining arrangerer vinterfest for dens medlemmer og venner.

HELGA Balbierski fortsætter som formand for SSF i Holtenå, skriver vor avis.

7.

EFTERSKOLERNES dag på Duborg-Skolen i Flensborg, også med den nye Efterskole Epos i den fhv. Danebod Højskoles lokaler i Fynshav på Als. Alle tager gerne imod elever fra Sydslesvig, der dog skal have søgt Dansk Skoleforening om tilskud inden 1. april.

VOR avis skriver, at SSW Egernførde med formand Christoph Christiansen har succes med ugentlige møder. Der er 71 medlemmer.

I SAMME avis skrives, at SSF Rendsborg over tre år har øget sit medlems-tal med 100 til nu 411 medlemmer.

8.

SSF Flensborg By og slagtøjskolen Schreiber arrangerer festlig nytårskoncert i Ansgar kirke.

KNUD Morsing, Nr. Nissum, tidl. bl.a. Flensborg, runder de 90.

GISELA Freundlich, Harreslev, fylder 60.

9.

GRETE Lorenzen, Hatsted, dør 90 år gammel.

10.

KLAUS Knutzen, Flensborg, dør 68 år gammel.

11.

FOLKETEATRET spiller Bang og Betty på Flensborg teater. Arr.: SSF.

12.

SSW-debataften i Husum om flygtningssituationen. Også eksterne fagfolk er med. Over 70 deltager.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at der var mange til genåbning af Slesvig bibliotek, nu i Bismarcksgade.

VOR avis melder, at Sydslesvig og Kalundborg er valgt som årets Spil Dansk kommune.

VIDERE skriver vor avis, at Andree Paulien og Andreas Riechwein, Union-Bank, har fået handlingsfuldmagt.

16.

STARTSKUDET til et intensiveret dansk-tysk samarbejde lyder på en tværministeriel dansk-tysk ministerkonference sammen med andre eksperter i Sønderborg, initieret af skatteminister Benny Engelbrecht.

VOR avis træder ud af Samrådet af journalistiske grunde, og af økonomiudvalget.

18.

HOLGER Zeh er ny formand for SSF Centrum-Duborg-Vest i Flensborg. Han afløser Ursula Knorr, formand i 13 år.

DIETMAR Trapp runder de 60.

JØRGEN Høyer Wind, Harreslev, dør 74 år gammel.

19.

DANSK Danseteater opfører Carmina Burana af Orff i Husum – et tilløbsstykke. Arr.: SSF.

SPROGFORENINGEN i Sydslesvig præsenterer et nyt memoryspil på generalforsamlingen. Formand Lisbet Buhl genvælges. Bjarne Truelsen vælges til Georg Buhls efterfølger i Dansk Centralbiblioteks bestyrelse.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at Hatlund-Langballe SSF ingen problemer har med at finde folk til bestyrelsen. Pt. er der ni med. Formand er den, der

modtager posten; og opgaverne fordeles efter lyst.

KONTAKT skriver fra SSF Gottorp amts nytårsfest, at man er glad for at kunne bruge Slesvighus, og også Ejdersted SSF havde alle tiders amtsfest. SYDSLESVIG-håndbogen udkommer ikke mere på tryk, men er lagt på SSFs hjemmeside syfo.de under downloads.

20.

SSF/SSW Flensborg By og SSF Flensborg Amt arrangerer stor vinterfest på Flensborghus med god mad og musik ved YoYo-duo fra Haderslev.

SSF Engelsby arrangerer plattysk teateraften med Husum-scenen. Fuldt hus.

20.-22.

SSF og Grænseforeningen deltager med info- og underholdningsmateriale i feriemessen i Herning.

21./22.

DANSK Spejderkorps Sydslesvig afvikler for 31. gang Løvebrøl-turnering. Et hold fra Brejning Efterskole vandt løbet.

22.

JAZZ på Flensborghus med Palle Mikkelsen, Mike Sheridan og Blood Sweat Drums n`Bass. Arr.: SSF og SdU.

23.

VOR avis skriver, at SSF-distrikterne Holm-Skt. Jørgen og Centrum-Nord er fusioneret til SSF Slesvig med 466 medlemmer og Kai Michael Nielsen som formand.

26.

FRISISK bliver ikke obligatorisk på de danske vestkystskoler, vedtager skoleforeningens styrelse efter anmodning fra Friisk Foriining. Der undervises allerede i frisisk nogle steder, og ønsker forældrene mere, overvejes flere tilbud.

RONALD Daas modtager IF Stjernens guldnål. Foreningen har 854 medlemmer, hvoraf 30 pct. er unge.

INGE Marie Büsen runder de 80.

ANNE Marie Gregersens død annonceres.

27.

VOR avis skriver, at Sønderjyllands Symfoniorkesters bestyrelse har fyret orkesterchef Rasmus Adrian p.g.a. et finansielt minus.

IDA Gard optræder i Volksbad i Flensborg. Arr.: SSF og SdU.

28.

SSF og SdU arrangerer stor familieaktivitetsdag i Flensborg – med koncert for de små.

FOKUS, skoleforeningens medlemsblad, fortæller om 200 13. årgangselevs møde med det politiske København i anledning af 60-året for Bonn-København erklæringerne.

TANGO med Tangueros til vestkystkultur-aften i Tønning.

CHRISTIAN Wietz, Flensborg, dør 84 år gammel.

KARL V. Grage, Flensborg, tidl. Jaruplund, dør 86 år gammel.

LYDIA Herz, Dannevirke, annonceres død.

MARTS 2015

SSF og Landsteatret viser A Picasso med bl.a. Anders Bircow på Flensborg teater.

3.

KURT Asmussen, Fartorp, fylder 80.

4.

SSF-distrikt Egerfnørde har genvalgt Fred Witt som formand og har nu 555 medlemmer, skriver vor avis. Underskuddet 2014 er på 6.000 euro, der kom medlemmerne til gode og var med til at nedbringe kassebeholdningen, lød der fra generalforsamlingen.

5. SSF-bladet KONTAKT skriver om et godt møde, Mindretalsrådet havde med De Grønnes gruppeformand Katrin Göring-Eckardt i Berlin. RENATE og Klaus Haas fejrer guldbryllup.
6. EIVØR fra Færøerne synger i Max i Flensborg. Arr.: SSF og SdU. ERICH Petersen runder de 80.
8. HANS-Christian Asmussen, Flensborg, dør 68 år gammel.
9. VOR avis anmelder Det lille Teater Flensborgs fornøjelige opsætning af „En aften med Gustav Wied“.
11. DET kongelige Teaters gæstespil Tove! Tove! Tove! på Flensborg teater bliver et tilløbsstykke. Arr.: SSF. 300 elever fra de danske skoler samles i Ansgar kirke i Flensborg som led i salmesang-projektet Livet Her & Nu ved skoleforeningen og Menighedernes Børne- og Ungdomsarbejde. Biskop Marianne Christiansen, Haderslev, er også med.
- 11./12. 300 elever fra de danske skoler i Sydslesvig deltager i det sydslesvigske børne- og ungdomskorstævne på Cornelius Hansen-Skolen i Flensborg og Husum Danske Skole. Sisse Skovbakke fra Lemvig instruerer.
12. PRINS Joachim gæster Skt. Knudsgildet i Flensborg og afslører tre royale bordstandere. HISTORISK Samfund for Sønderjylland – Sydslesvig amtskreds arrangerer et velbesøgt åbent debatmøde om Bonn-København erklæringer med en række kvalificerede indledere.
- SYDSLESVIG udnævnes til årets Spil Dansk-kommune 2014. PIA Persson tager en tårn mere som formand for Friserbjerg-Rude SSF-distrikt i Flensborg. Generalforsamlingen opfordrer hende til at kontakte SSF Centrum-Duborg-Vest med dets nye formand Holger Zeh angående et tættere samarbejde.
13. FOLKETINGET, landdagen og Sankelmark-akademiet markerer 60-året for Bonn-København erklæringerne med en fastakt i Sankelmark. Folketingets 1. næstformand Bertel Haarder og landdagspræsident Klaus Schlie er blandt deltagerne. WOLFGANG Knust, Slesvig, dør 75 år gammel.
14. HARALD Haugaard og band giver release-koncert på Slesvighus. 21 guldkonfirmander mødes i Harreslev danske kirke. VOR avis anmelder en flot og velbesøgt koncert med Sønderjyllands Symfoniorkester og gymnasiekor fra Sønderjylland og Sydslesvig i Slesvig. Arr.: SSF.
16. En del af Kirkevej i Valsbøl omdøbes nu til Maren Sørensenvej, skriver vor avis. FRISERRÅDET drager til Berlin for at overvære, at biikebål-traditionen blåstemples som Unescos immateriel kulturarv.
17. PÅ SSFs hovedstyrelsesmøde præsenteres årsmødeplakaten 2015, lavet af Lisa Christin Matthiesen, elev på A.P. Møller Skolen i Slesvig. Forlængelse af lejekontrakten med landsteatret om Slesvighus-salen drøftes. SSW-generalforsamling i Harreslev, hvor man tager afsked med distriktsformanden gennem 23 år, Anke Spo-

orendonk. Heinz Petersen vælges til ny formand.

AXEL Johnsen bliver Inge Adriansens efterfølger som museumsinspektør på Sønderbog slot, skriver vor avis.

VIDERE skriver avisen, at Egernførde IFs U16-drenge efter møder med VfB Stuttgart, FC Barcelona og Real Madrid har spillet venskabskamp med unge fra AC Milan.

EN række forsknings-institutioner fra begge sider af grænsen arrangerer symposium i Sønderborg om Bonn-København erklæringerne.

18.

VOR avis skriver, at lærerne i Sydslesvig ikke ønsker den danske aftale, når de skal forhandle arbejdsforhold med skoleforeningen senere på året.

VIDERE skriver vor avis fra Foreningen Norden Sydslesvigs generalforsamling i Jaruplund, at 2014 var et travlt år, 50-året for foreningen, og at man gerne vil have fat i flere medlemmer.

KAJ Christiansen, kok på alderdomshjemmet siden år 2000, går på pension.

19.

FRIISK Foriining genvælger Bahne Bahnsen som formand.

20.

BOVBJERG Fyrorkester gæster Medborgerhuset i Egernførde. Arr.: SSF.

SØNDERJYLLANDS Symfoniorkester og Filharmonisk Kor gæster Flensborg med filmmusik. Dirigent David Firmann, konferencier Jakob Stegelmann. Arr.: SSF.

10 UNGE fra danske skoler i Sydslesvig deltager i konkurrencen om stormesterskabet i oplæsning på centralbiblioteket. Mette Stevn Klausen (11) fra Slesvig vinder.

OFFENER Kanal Flensborg markerer sit 20 års jubilæum. Leder alle årene er Bjarne Truelsen.

STOR forårsbasar på Dansk Alderdomshjem i Flensborg.

GUDRUN Jensen, Tarp, fejrer 75 års dagen for præliminæreksamen fra Duborg-Skolen.

20./21.

DANSK Kirke i Sydslesvig arrangerer Christianslystmøde og ser nærmere på forholdet mellem kristendom og politik, om forholdet mellem demokrati og luthersk kristendom i Danmark og Tyskland, om folkekirken under besættelsen, og om kirken i Sydslesvig under krigen - belyst af eksperter.

21.

FOLKETEATRET opfører Festen på Flensborg teater. Arr.: SSF.

DAN leverer alle tiders gymnastikopvisning i Idrætshallen i Flensborg. Marianne Mehlig-Jessen hædres for 25 års medlemskab af gymnastikforening, deraf de 23 år som formand, og Walter Conradt for 65 års medlemskab.

22.

ARS Nova fra Slagelse synger ved gudstjenesten i Helligåndskirken Flensborg og giver efterfølgende koncert.

23.

IKKE kun 13. årgangs-eleverne på de to danske gymnasier i Sydslesvig er utroligt lettede over, at karaktersagen og deres karakterers omregningsfaktor til danske karakterer er løst. De får så at sige en helt egen sydslesvigsk model.

24.

EFTER 21 år i Lyksborg byråd tager SSWs Erko Müller sin afsked for at kunne hellige sig andet end politik.

VOR avis skriver, at også sinti & roma nu har fået deres eget kontaktudvalg i Berlin, efter at de danske sydslesvigere og friserne samt sorberne allerede i en række år har haft deres.

25.

DET grå guld er fortælle-møder for medlemmer af SSF Flensborg by og Grænseforeningen Aabenraa. Der ta-

ges hul på møderækken i Flensborg med Dieter Matthiesen og Jørn Ulrik Larsen, der fortæller om deres liv. VOR avis skriver, at både skoleforeningens direktør Anders Molt Ipsen og børne- og skolefritidschef Birgit Messerschmidt agter at gå på pension. TOVE Hinriksen har sidste arbejdsdag på skoleforeningens hovedkontor, efter 30 år i firmaet.

26.

MARKERINGEN af 60-året for Bonn-København erklæringerne i Slesvig-Holstens repræsentation i Berlin bliver til en mindretallets dag – med deltagelse af bl.a. udenrigsministrene Frank-Walter Steinmeier og Martin Lidegaard men også med det politiske rum i Danmark og Tyskland ellers og med mindretalsrepræsentanter.

DANSKE og tyske mindretalsfolk diskuterede Bonn-København erklæringerne i Sankelmark; et sammenklip af debatten udsendes på NDR-radio.

ULLA Engel, Fred Witt, Helmut Andersen og Horst Dienesen udmærkes med Egernefærde bys æresnål for deres mangeårige frivillige og ulønnede indsats for den danske folkedel og dermed byen.

27.

MÆRKEDAGEN markeres også på Danmarks ambassade i Berlin, tale ved generalkonsul Henrik Becker-Christensen og musik ved skoleforeningens underholdningsorkester.

LA Porta Band giver vestkystkultur-koncert i Bredsted.

HEINZ-Dieter Franz, Flensborg, dør 70 år gammel.

28.

ANDERS Kring vælges til ny næstformand for SdU, og Anja Otten til ny 2. næstformand på sendemandsmødet. Kirsten Heinke får SdUs kulturpris. H.A.I. Pedersens vandrepokal går til IF Stjernens formand Ronald Weigelt.

LA Porta Band giver den hele armen i

Bredstedt il vestkystkultur med over 70 publikummer.

HUSUM Cricket Clubs drengehold opnår en tredjeplads ved de danske mesterskaber; lilleputterne bliver nr. 1. Husums lilleputter Rasmus Wunderlich bliver kåret som Husums bedste spiller, lilleputteren Tobias Kloock, ligeledes Husum, bliver kåret som bedste spiller i DR-finalen.

FOKUS, skoleforeningens blad, portrætter flensborgdrengen Stefan Seidler, der efter nogle år på Regionskontoret i Vejle nu er politisk bindeled mellem Slesvig-Holsten og Danmark, ansat i statskancelliet i Kiel.

THEODOR Ries dør 83 år gammel.

29.

FLENSBORG Roklub hejser standen, indvier et nyt motionsrum og døber klubbens nye dobbelt-toer med styrmænd.

KIRSTEN la Cour, Skovlund, runder de 70.

IDA Maschke, Flensborg, dør 87 år gammel.

31.

ANTJE Danker melder sig ud af SSW-byrådsgruppen i Kiel, så firkløveret er reduceret til et tråkløver.

UWE Gerdson, Garding, går på pension som pedel og buschauffør ved børsbørsen m.m.

LENNARD Thomsen, Harreslev, dør 46 år gammel.

APRIL 2015

1.

MIDDELGRUNDFORTET ud for København bliver til Ungdomsøen, efter at spejderne ved hjælp af fonde købte den. Blandt de første, der så på øen, var Jule Söseman og Tim Riediger fra Dansk Spejderkorps Sydslesvig.

SSF Ejdersted vælger Andreas Berg til ny formand, efter at have været uden i næsten et år.

STRIDEN i SSWs byrådsgruppe i Kiel synes bilagt: Fire byrådsmedlemmer og fem „borgerlige udvalgsmedlemmer“ har fordelt arbejde og udvalg.

JULIANA Maria Thun tiltræder som ny forretningsfører for folkBaltica. Harald Haugaard er fortsat festivalens kunstneriske leder.

SALLY Flindt Hansen tiltræder som leder af det nyskabet Rejsekontor i skoleforeningen.

2.

MIKKELBERG åbner udstillingen 3x2 med værker af 6 færøske kunstnere, et tilløbsstykke.

SYDSLESVIGs Museumsforening holder generalforsamling på Mikkelsberg.

VOR avis skriver, at CDU i Slesvig giver kulturminister Anke Spoorendonk skyld for teatermiseren i Slesvig. SSW tilbageviser påstanden: Der er ingen penge, og CDUs jagt efter en syndebuk skal kun skjule CDU sog byrådets egen manglende formåen.

PÅ Skt. Knudsborg byder brødrene velkommen for 25. gang til bydelens ældre.

3.

HILDEGARD Soyka, Freienwill, dør 88 år gammel.

4.

HORST Hoop, Follervig, runder de 80. INGRID Olesen, Knebel, dør 83 år gammel.

6.

JENS Nicolai Andresen, Hyllerup, dør 87 år gammel.

7.

VOR avis skriver, at Anne Mette Jensen er vendt tilbage som formand for SSF Rendsborg-Egernførde, fter at Hauke Paulsen ikke genopstillede.

9.

75-ÅRS DAGEN for 9. april markeres en række steder. I Søgaardlejren deltager

Kronprinsesse Mary i mindehøjtideligheden.

I EN leder på medlemsbladet KON-TAKT betegner SSF det som plat, at CDU giver sorteper for den strandede nykonstruktion viodere til kulturminister Anke Spoorendonk og beskylder hende for at gå SSFs ærinde m.h.t. landsteatrets lejemål på Slesvighus. SSF præciserer, at foreningen aldrig har været til møde med andre end Slesvig by i den sag, idet det er byens opgave at stille lokaler til rådighed for landsteatret.

10.

VOR avis er nu optaget i Det kgl. Biblioteks digitale oversigt over kulturperler, skriver vor avis. Avisarkivet rækker tilbage til 1. oktober 1869.

KAREN Fog Jørgensen, Roslev/ Salling, dør 93 år gammel.

11.

MFerne Martin Henriksen og Ellen Trane Nørby er udnævnt til Riddere af Dannebrog, noterer vor avis.

11./12.

DHK og dens pokalstævne samler atter et utal af unge fra Danmark og Tyskland i Flensborg og lægger beslag på skoler og idrætsbaner. Hadsten Håndbold deltager med 240 unge, og fem af klubbens 20 hold vinder.

12.

EVA Maria Christensen, Flensborg, dør 94 år gammel.

14.

VOR avis skriver, at dens ungdomsblad Zejt-ung får de 28 samarbejdende mindretalsavisers Midas-pris.

SUSANNE Weber, Lindved, runder de 50.

16.

MINDRETALLET følger begivenhederne omkring Dronning Margrethes 75 års dag, og et par dage inden modta-

ges Samrådets formand Kirstin Asmusen og SSFs formand Jon Hardon Hansen af Hendes Majestæt på Marselisborg slot, hvor de afleverer en gammel sønderjysk salmebog som gave.

I HAVEN bag Dansk Alderdomshjem markerer Borgerforeningen fødselsdagen og markerer et æbletræ.

PÅ SSF Flensborg bys generalforsamling er der stort set enighed om, at distriktsfusioner ikke ubetinget betyder øget aktivitet, og at SSF fortsat er de ældres og mindretallets folkelige bevægelse. Byformand Preben K. Mogensen ser gerne antallet af distrikter i byen reduceret fra otte til fem. Bedre samarbejde især mellem SSF og børnehaver/ skole er påkrævet. Medlems-tallet ligger stabilt på godt 4200.

BIRTHE Bjerringgaard, Medelby, runder de 80.

17./18.

44 børn og forældre har en udbytterig sprogweekend sammen i Aabenraa, tilrettelagt af SSF og skoleforeningen.

18.

151 års-dagen for slaget markeres på Dybbøl af danske og tyske soldater samt nogle borgere – uden Sergentskole (den er lukket) men ved Hjemmeværnet.

SSFs Dybbøldagsindsamling 2015 har et nyt tag på forsamlingshuset Klitskolen i Skt. Peter-Ording som indsamlingsformål.

TRINE Senger Byrgesen og Klaus Ramm-Mikkelsen vies i Vallensbæk.

BRIAND Due, Kerteminde, runder de 70.

MOMME Pflingsten, Onaften, ser verdens lys.

20.

PÅ Dansk Centralbiblioteks medlemsmøde oplyses, at der ikke er råd til at gennemføre alle ønskede aktiviteter. I 2014 var der et lille underskud. Bibliotekschef Alice Feddersen fremhæver det gode samarbejde med SSF.

SØNDERJYSK Kor giver koncert i Ansgar kirke i Flensborg.

INGER Marie Jacobsen, Flensborg, dør 87 år gammel.

21.

DORTHE Kollo gæster Flensborg bibliotek og fortæller om sit liv.

21./22.

260 unge fra A.P. Møller Skolen i Slesvig og Busines College Syd i Sønderborg sætter fokus på mindretalsklæringerne med foredrag og museumsbesøg samt en camp i Borgvedel.

22.

SYDSLESVIGSK Selvhjælp fordeler årskontingentet til foreninger og institutioner: 9350 euro til 17 ansøgere; ikke alle ansøgninger kunne imødekommes.

DET meddeles, at Ladelund-Tinningsted Danske Skole lukker grundet elevtallet.

ANNE-Dore Petersen, Havetoft, dør 81 år gammel.

MANFRED Johannsens død meddeles.

23.

PÅ SSW Flensborg bys generalforsamling bekender overborgmester Simon Faber, at han er glad for sit job og gerne vil genopstille.

KONCERT med Pligten Kalder i Flensborg, arrangeret af SSF og SdU.

DEN sydslesvigsk dramatiker Nis-Momme Stockmanns stykke „Inga og Lutz“ er af SSF programsat til Slesvig-huset men må aflyses grundet begrænset billetsalg.

PÅ Historisk Samfund Sønderjylland – Sydslesvigkredsens generalforsamling taler museumsinspektør Nis Hardt om de nyeste arkæologiske udgravninger i og omkring Slesvig by.

EDITH Gnisa, Gelting-Gulde, dør.

24.

SKATTEMINISTER Benny Engelbrecht og ministerpræsident Torsten Albig

underskriver en ministererklæring om vækst og erhvervsudvikling landene imellem. Albig siger, det især var mindretallene, som satte processen i gang.

25.
SdU arrangerer folkedanserstævne i Flensborg for 140 sønderjyske og sydslesvigske dansere.
VUGGESTUERNE i Flensborg-Sporskifte og Jaruplund indvies officielt.
JØRGEN Juul Wielandt, Vissenbjerg, dør.

25./26.
TEATERGRUPPEN Skaberverket gæster Vesterland UIF. 40 kom til forestillingen på Hans Meng-Skolen. Arne Johannsen er gruppens leder og instruktør.

26.
AVENTOFT menighedshus' 10 års jubilæum markeres.
MAJA Skovrup Frisk og Tom Becher vies i Møgeltønder.
ING-Margrethe Bavngård-Larsson, Sønderhamn, dør 89 år gammel.

27.
JAZZ på Flensborghus med Jens Jeffsens Trio og Allan Mortensen. Arr.: SSF og SdU.

28.
DANSK Sundhedstjeneste for Sydslesvig afvikler sin generalforsamling med beretninger, regnskab og budget – uden knaster. Forretningsfører Tom Petersen gav den hele armen med sang og guitar.
VOR avis skriver, at Kerrin Linde, flensborgpige, er ny udlandsredaktør på Kristeligt Dagblad efter bl.a. en årrække på Ritzaus Bureau.
AVISEN skriver videre, at Peter Kreutzer efter 16 år er gået af som formand for SSF Flensborg amt, og at Karsten Weber, Kobbermølle, er valgt til hans efterfølger.
ENDELIG skriver avisen, at Husum

Cricket Clubs drenge- og lilleputhold vandt DM i Herning, en 3. hhv. en 1. plads.

29.
I EGERNFØRDE stiftes foreningen „En hal for alle i Egernføde“, der har sat sig det mål at få bygget en multifunktionshal. Jette Waldinger-Thiering er formand.

30.
SSF-organet KONTAKT skriver, at landsregeringen atter giver en plads til en mindretalsrepræsentant i det kommende ZDF-Fernsehrt.
EFTER 35 års indsats for det danske biblioteksvæsen i Sydslesvig går Carsten Reyhé på pension.
MED 120 betalende VestkystKultur-publikummer fyldte populære Almost Irish salen på skolen i Frederiksstad
MELANIE Petersen og Simon Bose, Sønderløgum, bliver gift og Mie Amalie døbt.
RANDI Jacobsen, Sønderborg, dør 61 år gammel.

MAJ 2015

1.
KOBBERMØLLE Industrimuseum indleder hovedsæsonen med fem ugebntlige åbningsdage.

2.
ÅBENT hus på højskolerne – også Jaruplund Højskole, og mange ser på de ny-, om- og tilbyggede bygninger

3.
GERD Andreas, Husum, dør 74 år gammel.

5.
LANDSREGERINGEN vedtager sin handlingsplan sprogpolitik.
SLESVIG-borgmester Arthur Christensen mægler i striden mellem skoleforeningen og byggeselskabet Team

Vivendi, der vil bygge alderdomshjem På Friheden i Slesvig, hvor man fra A.P. Møller Skolens side frygter indskrænkninger, når først de ældre bor der. MADS Huse (42) præsenteres i vor avis som skoleforeningens nye chef for pædagogisk-psykologisk rådgivning (PPR).

6. GRØN festival på A.P. Møller Skolen med 1600 børn og 200 voksne, arrangeret af et imponeret Friluftsråd. VOR avis skriver, at hvile- og rekreativonshjemmet Bennetgaard i Skovshoved er sikret de næste tre år efter en del investeringer, omstruktureringer og nytænkning – ikke mindst via en ny støtteforening. INGVALD Christiansen, Slesvig, runder de 85.

6.-10. FOLKBALTICA-festival nord og syd for grænsen med masser af koncerter. Medarrangør er SSF.

7. SSW Slesvig-Flensborg amt styres fremover af en 12 mands bestyrelse, vedtaget på amtsgeneralforsamlingen. Formand er fortsat Gerd Voss. SSF-organet KONTAKT skriver om en herlig ældreeftermiddag for Gottorp og Rendsborg-Egernførde SSF-amter i Ok-slev. KONTAKT skriver også, at SdU var vært for alle tiders folkedanserstævne i Flensborg. 140 fra de sønderjyske og sydslesvigske foreninger deltog. VOR avis noterer sig, at OSCEs repræsentant i mindretalsforskningsinstituttet ECMI i Flensborg er udpeget: direktør Henrik Villadsen. Europarådet har sendt sekretariatschef Thorsten Af-lerbach, og Danmark professor Garbi Schmidt. SSF Sydtønder arrangerer foredrag med håndboldspilleren Lars Christian-sen.

8. FOLKBALTICA, SSF, SdU og skolefor-eningen indbyder til en kæmpe skole-koncert i Flensborg med 1000 delta-gende skolebørn.

LANDSREGERINGENS mindretalskom-mitterede Renate Schnack arrangerer storstilet tænketank-møde i Mindretal-lenes Hus i Flensborg.

SSF Gottorp amt genvælger formand Franz Dittrich. Modkandidaten, næst-formand Kaj Michael Nielsen trækker sig. I hans sted vælges Torben Skytte, skriver vor avis.

PRINSESSE Elisabeth, nr. 12 i den dan-ske tronfølge, runder de 80.

8./9.

HARRESLEV Amatørscene giver den hele armen men „En svigermor slår til igen“. Spilles også den 30. maj.

9.

PÅ Grænseforeningens sendemands-møde får SdU-næstformændene Ron-ny Grünwald og Anders Kring overrakt foreningens kulturpris.

MANFRED Beeck dør, 68 år gammel.

10.

PÅ kirkedagen for Dansk Kirke i Syd-slesvig i Slesvig med 175 deltagere diskuteres primært medlemstal og de-mokrati.

13.

PHØNIX giver koncert i Skt. Jørgen kike i Flensborg. Arr.: SSF og menighe-den.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at Jørn Fischer er ny SSF-amtsformand efter Lars Sørensen i Husum. Franz Dittrich, Gottorp amt, meddeles genvalgt.

13.-17.

MINDRETALSUNIONEN FUEN afvik-ler sin kongres i Komotini hos det for-fulgte tyrkiske mindretal i Grækenland, hvor der bl.a. foreslås et kontaktudvalg til Europa-parlamentet. Arbejdet i dia-logforummet til EU skal intensiveres.

Mindretallenes situation i Europa er generelt ikke rosenrødt. Mange steder går det den modsatte vej, lyder det. Fra Sydslesvig deltager SSF m.fl. i kongressen.

15.

VOR avis' ungdomssider modtager mindretalsaviserne MIDAS' pris som påskønnelse for nytænkning.

16.

VOR avis skriver, at loven om dobbelt statsborgerskab træder i kraft 1. september i Danmark, men at den ikke tilgodeser danske sydslesvigeres ønske om at blive danske statsborgere, selv om de bor i Sydslesvig. SSF forsøger dog igen senere på året.

17.

ROSE-Marie Weber, Slesvig, fylder 80 år.

18.

GRÆNSEFONDENS bestyrelse mødes i Flensborg, hvor generalkonsul Henrik Becker-Christensen udpeges til ny formand og afløser for Torben Rechendorff.

19.

PÅ ECMI i Flensborg præsenteres en videnskabelig undersøgelse af det danske mindretal, foretaget af Hamborg universitet, der viser, at øjensynligt ingen forældre ved de danske skoler i Sydslesvig stemmer på CDU og FDP, og at mindretallet er dobbelt så stort som hidtil antaget. Der er dog dem, der sætter store spørgsmålstejn ved undersøgelsen.

MATTHIAS Bodenhausen, Tønning, dør 85 år gammel.

LOTTE-Lise Johannsen, Flensborg, dør 86 år gammel.

20.

MINDRETALSRÅDET i Tyskland mødes med forbunds dagens indenrigsudvalg bl.a. for at evaluere chartasprog-konferencen i november 2014.

FOLKETINGET skal – skriver vor avis – tage stilling til et forslag om, at danske studerende godt må undervises i Flensborg. Pt. kører 400 studerende fra Flensborg til Sønderborg for at kunne fortsætte deres grænseoverskridende studier.

VOR avis skriver videre, at Martin Henriksen MF (DF) har bedt kulturministeren om støtte til renovering af Skt. Knudsborgs tag. Sydslesvigudvalget har to gange afvist støtten.

ANNEGRET Friedrichsens roman Porcelænskvinden udsendes nu som e-bog, skriver vor avis.

21.

MINDRETALSRÅDET mødes med forbundsregeringens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk bl.a. for at drøfte finansieringen af SSFs, FUENs og BDNs projekt Mindretallenes Hus i Flensborg.

UDO Jessen og Anders Molt Ipsen, skoleforeningens formand hhv. direktør deltager i undervisningsminister Christine Antorinis 50 års dag.

22.

CARSTEN Meyer, Flensborg, dør.

23.

FOKUS, skoleforeningens blad, skriver, at 260 unge fra A.P. Møller Skolen i Slesvig og Business College Syd i Sønderborg har lavet lommefilm sammen om Bonn-København erklæringerne.

BLADET skriver videre, at SSFs og skoleforeningens danskursus for hele familier i Aabenraa med 42 deltagende børn og voksne var en succes.

24.

DOCKYARD Festival afvikles i Flensborg med seks bands. Medarrangør er SdU, SSF og Aktivitetshuset.

26.

DEBATTEN om tosprogede byskilte i Sønderjylland afsluttes på byrådsmødet i Haderslev med et nej. Det tyske

mindretal er dog ikke færdig med at diskutere emnet.

DRs vandrestilling om tv-dukke vises på Dansk Centralbibliotek frem til 21. juni. Den vises for første gang uden for København overhovedet.

FLEMMING Jensen, Flensborg, dør 68 år gammel.

26.-29.

TEATERIET Apropos og deres Skraldemandskabaret afslutter SSFs teater- og koncertsæson fire steder, i Nibøl, Tønning, Egernførde og Flensborg.

27.

SSF Flensborg Bys og Aabenraa Grænseforenings medlemmer mødes til et nyt grå guld-møde i Aabenraa. Rainer Porsch fra Flensborg og Walter Lock fra Aabenraa fortæller deres livshistorie.

JENS Nygaard, Flensborg, runder de 60.

28.

SSW Jaruplund og SSW Hanved fusionerer og udgør nu ét distrikt i kommunen – med Per Wietz som formand.

På Dansk Erhvervsforening for Sydslesvigs generalforsamling udtrykker formand Volker Andersen sin utilfredshed med den kommende dåsepantlov.

På Slesvigsk Kreditforenings generalforsamling meldes om tilfredsstillende tal fra 2014. Kurt Kronenbitter forlader tilsynsrådet og erstattes af Horst Schneider. Karin Goos, fhv. teater- og koncertudvalgsformand hos SSF, får bankens Niels Kjems-initiativpris af formand Hans Uwe Harck.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at bogholder Karin Thomsen, Dansk Generalsekretariat, er gået på pension efter 11 år i firmaet. Hendes efterfølger er Bente Asmussen.

NICOLAI Nielsen, Vestre, runder de 90.

29.

SSW indvier sit nye amtssekretariat på Slesvighus.

LISA Maria Tonnesen, Tønder, dør 81 år gammel.

29./31.

JUELSMINDE kirkekor gæster Sydslesvig og giver koncerter.

30.

VOR avis skriver, at skoleforeningen aflyser sin deltagelse i Folkemødet på Bornholm af sikkerhedsmæssige grunde. Elever over 18 år deltager på eget ansvar.

BESTYRELSEN for Jaruplund Højskole arrangerer åbent møde, hvor man drøfter oprettelsen af en skolekreds omkring højskolen.

SSF Flensborg amt arrangerer en familietur til Moesgaard.

30./31.

SSF Munkbrarup/ Ves arrangerer forårsmarked/ kunstmarked med 30 udstillere.

JUNI 2015

2.

VOR avis skriver, at ministerpræsident Torsten Albig opfordrer Danmark til endelig at tage fat om Flensborgfjordsejladsen, så flensborgske fjordbåde kann lægge til uden problemer i danske havne.

3.

GERDA Eichhorn, Sønderbrarup, fylder 70 år.

4.

VOR avis skriver, at SSF har ansat Nina Lemcke (35), Harreslev, som ny kulturkonsulent.

SSWU og Junge Spitzen arrangerer debatmøde på Flensborghus om mindretals rettigheder i Europa.

SKOLEFORENINGENS styrelse beslutter mere friskskoleundervisning i skolerne fra næste skoleår og en revitalisering af ferie børnsarbejdet.

MINISTER Anke Spoorendonk og regionsformand Carl Holst underskriver den 5. årsplan for samarbejde, der

bl.a. åbner op for flere udvekslinger af praktikpladser.

SYDSLESVIGs danske Kunstforening åbner årsmødeudstillingen Søren Martinsen – Borderline på centralbiblioteket i Flensborg.

INGRID Asmussen, Flensborg, dør 85 år gammel.

5.

OVERBORGMESTER Simon Faber og regionsformand Carl Holst er hovedtalere ved grundlovsmødet på Urnehoved.

PÅ grundlovsmødet i Rønshed er minister Anke Spoorendonk og fhv. chefredaktør Siegfried Matlok hovedtalere.

BRITTA Ernst, undervisningsminister i Slesvig-Holsten, besøger for første gang en dansk skole, Gottorp-Skolen i Slesvig.

SIEGFRIED Matlok, Løjt Kirkeby, runder de 70.

6.

SKURK, Skoleforeningens Underholdningsorkester fejrer 5 års fødselsdag med en stor Carl Nielsen-koncert i Slesvig.

VOR avis skriver, at SSF Gottorp amt har besluttet også fortsat at være med til at stille Slesvighus til rådighed for landsteatret.

VOR avis skriver videre, at Nordsøakademiet i Læk af kulturministeriet er udpeget som et første landligt kulturknudepunkt.

EBBE Paulsen, Flensborg, runder de 60.

HANS-Heinrich Holste, St. Vi, dør 68 år gammel.

6./7.

ØST-, vest- og nordfrisere mødes til friserkongres på Sild. De beklager, at friserradioen Omrop Fryslân er lukningstruet i Nederlandene.

7.

22 til dansk guldkonfirmation i Ladelund.

8.

I BELIN præsenterer minister Anke Spoorendonk delstaten Slesvig-Holstens resultaterne af nystruktureringen af det dansk-tyske samarbejde.

10.

VOR avis skriver, at Lyksborg Historiske Værksted (jernalderbyen) nu er medlem af Historiske Værksteder i Danmark.

11.

SSF og Grænseforeningen går sammen med Gruntvigsk Forum om et telt på Folkemødet på Bornholm. SSF og Grænseforeningen kritiserer imidlertid, at deltagelsen kann blive dyr, når man skal have råd til at køber sig til gode pladser på området. De arrangerer en række spændende debat- og informationsmøder.

DGI-Verdensholdet mellemlander i Flensborg med en flot opvisning. De unge er på vej hjem fra en verdenstur.

VOR avis præsenterer Hauke Hinrichs som nyt SSW-byrådsmedlem i Husum, efter at Elke Kirchner trak sig.

VIDERE skriver vor avis, at hash ikke er noget problem på Ladelund Ungdomsskole mere, efter at hårde konsekvenser for overtrædelse blev taget i brug for år tilbage.

SSW indbyder til politisk møde for deres 60 medlemmer i Holsten og Hamborg i Bad Segeberg. Regulære distrikter oprettes ikke, og egne kandidater opstilles heller ikke.

12.

PÅ Union-Banks generalforsamling besluttes, at møderne fremover også kann finde sted uden for Flensborg. Aktiekapitalen udvides, og aktionærerne får 13 pct. i dividende.

12.-15.

FIRE unge rejser Danmark rundt i tog iført Superman-kostumering for som Sydslesvigmen at gøre opmærksom på det danske mindretal.

13.
1400 musikelever mødes til den 4. dansk-tyske musikskoledag i Aabenraa. VOR avis skriver, at Mindretalsrådets Mindretalssekretariat i forbundsindrigsministeriet i Berlin er flyttet til en bedre adresse.
15.
FOLKETINGETs formand Mogens Lyketoft udnævnes til formand for FN's generalforsamling i New York og tager orlov fra Folketinget.
KLAUS-Dieter Goos, St. Vi, dør 65 år gammel.
16.
VOR avis skriver, at souschef Jens M. Henriksen og børnebibliotekets leder Anni Søndergaard bliver Dansk Centralbiblioteks nye chefer, når direktør Alice Feddersen går på pension til efteråret.
17.
FOLK fra europæiske grænseregioner og mindretalsunionen FUEN mødes til konference i Sønderborg: Nationalismen er på vej overalt i Europa, og det klemmer mindretallene, hed det sig.
18.
VALG til Folketinget; blå blok vinder takket være især DF, S vinder også, men Venstre, der taber tydeligt, danner få fage efter alene den nye danske regering. DF får to pladser i Sydslesvigudvalget efter d'Hondt; S afstår en af sine to pladser til Enhedslisten. Kim Andersen, der ikke genvinder folketingsmandatet, udpeges sidenhen til udvalgsformand.
SSWU vælger Christopher Andresen til ny landsformand og afløser for Riike Johannsen.
MAIKE Lohse, Signe Andersen og Erik Jensen præsenterer deres Sydslesvig-antologi med værker af 22 forfattere fra Sydslesvig hhv. med tilknytning til Sydslesvig. SSF har givet underskudsgaranti.
19.
JØRGEN Møllekær, chefredaktør på vor avis, udløser et ramaskrig, da han i en valgkommentar skriver, at valget i Danmark var en „jordskredssejr til den indre svinehund“
MARGRIT Hartl går på pension efter 26 år på centralbiblioteket, heraf de 23 som koordinator for sprogkurserne.
SdU og Aktivitetshuset åbner de unges årsmøde med fem bands ved New Stars Contest i Flensborg.
- 19.-21.
En række ministre, bl.a. statsminister Helle Thorning-Schmidt, melder afbud til årsmøderne grundet valgkamp. Benny Engelbrecht og Henrik Dam Christensen kommer dog.
20.
FOKUS, skoleforeningens medlemsblad skriver, at Margit Alexander er ny leder af Ørsted Børnehaven, og Michael Noack er ny leder af Hanved Skole.
MORTEN Jochimsen og Andreas Vollstedt bytter plads i SSW-byrådsgruppen i Rendsborg, skriver vor avis, idet Vollstedt nu er gruppeformand.
24.
UFORMEL afskedsreception for SSFs afgående kulturkonsulent Boris Erben, der søger nye udfordringer efter 5 ½ år hos SSF.
25.
SKT. Knuds Gildet markerer Knud Lavards fødselsdag med optog, modtagelse på Flensborg rådhus, skydning og Det store Adeligilde. Ole Edvardsen er ny majestæt.
88 nybagte studenter får deres huer på A.P. Møller Skolen i Slesvig.
ANNE-Kathrine og Mogens Thrane, Kollund, fejrer guldbryllup.
HORST Schüder, Ellund, dør 75 år gammel.

26.
87 nybagte Duborg-studerter får deres huer.

500 børn fra alle SdUs fritidshjem indtager spejderområdet Tydal for at dyrke samvær og 20 forskellige aktiviteter.

26.-30.

SCT. Georgs Gilderne mødes til Nordisk Træf i Horsens, og Flensborg-gildet er med. Landsgildemester er dansk sydslesviger, Helmut Werth, Dansk Spejderkorps Sydslesvig.

27.

OVERBORGMESTER Simon Faber og SdU sender 1325 cyklister af sted fra Flensborg havn til Viborg; DGIs Hærvejsløb er i gang.

HANS Hagel, Flensborg, runder de 80.

27./28.

IG Metall Cup afvikles his IF Tønning. 600 glade fodboldspillere i alle aldre fra hele Nordtyskland dyster.

28.

LARS Løkke Rasmussen præsenterer sin nye regering, udelukkende Venstrefolk.

BODIL Hvid Kromann, Flensborg, dør 68 år gammel.

29.-30.

DET afgående Sydslesvigudvalg med formand Troels Ravn i spidsen er på afskedstur hos mindretallet.

30.

SSFs Hovedstyrelse giver grønt lys for forhandlinger med Slesvig by om flere års leje af Slesvighus-salen til fordel for Landestheater.

BÅDE SSF og SSW ønsker den nye danske Lars Løkke Rasmussen-regering tillykke med valget.

JULI 2015.

1.

DET danske mindretals kontaktudvalg i Berlin har bestået i 50 år, og det marke-

res med nogle velvalgte bemærkninger ved et arbejdsmøde i forbundsindrigsministeriet.

17 medlemmer af Foreningen Norden i Sydslesvig drager til nordisk venskabs-træf på Færøerne i otte dage.

STEEN Schröder (70), Harreslev, afvikler sit advokatkontor for at gå på pension men fortsætter bl.a. som 2. næstformand i SSF og medlem af Mikkilbergs bestyrelse samt i erhvervsforeningen.

NIKOLAJ Andersen, Sønderjyllands Symfoniorkesters orkesteradministrator tiltræder som ny musikchef.

ANDERS Kring, tiltræder som ny SdU-forretningsfører.

2.

DIMISSIION på A.P. Møller Skolen i Slesvig med 88 nybagte studenter - og ministerpræsident Torsten Albig som hovedtaler.

SSF og Nordisk Informationskontor arrangerede en fin Færø-aften på Flensborg-hus med den færøsk-danske kok Ruben Busk og filminstruktøren Sakaris Stora, skriver SSF-organet.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at landsregeringen havde indbudt til reception i anledning af 25 års dagen for mindretalsbeskyttelsen i delstatsforfatningen. BLADET skriver videre, at SSF/SdU er indgået en kulturaftale med Kansas City Odense.

MAIKE Lohse, Signe Andersen og Erik Jensen har udgivet en Sydslesvig-antologi med 22 forfattere af sydslesvigsk afstamning hhv. med tilknytning til Sydslesvig, skriver KONTAKT.

SØNDERJYSK Fond er likvideret; de resterende 540.000 kr. uddeles til en række organisationer og foreninger i Sydslesvig. Sidste formand var Poul Henning Lundbjerg Hansen.

INGRID Reimann, Flensborg, dør 79 år gammel.

3.

FOLKETINGETS nye formand er Pia Kjærsgaard (DF). SF og Enhedslisten stemmer imod.

PÅ generalforsamlingen for Flensborg Avis-aktionærerne roses resuméerne på hhv. dansk og tysk men kritiseres de til tider store billeder. SSFs 1. næstformand Gitte Hougaard-Werner afløser SSFs formand Jon Hardon Hansen i bladets tilsynsråd. PÅ Mikkelberg åbnes en flot Niels Remert-udstilling. Kann ses til 20. september.

4. SSWs Hovedudvalg stemmer på partiets sommerstævne tre resolutioner igennem: Imod amters nej til at støtte landsteatret, for at kommuner tilbagebetaler forældrebidragene efter pædagogstrejken og imod Berlins ideer om øget dataindsamling. SKOLEFORENINGEN indvier Ringvejens Vuggestue i Flensborg officielt. POSTYR Project – fem sangere og en computer – giver koncert på Slesvig-hus. Arr.: SSF. NORDJYSK PigeKor giver koncert i Helligåndskirken i Flensborg.

4./5. 39 hold deltager i SdUs fodboldturnering i Egerneførde og Slesvig.

5. HENRY Emil Böckmann døbes i Harreslev danske kirke. LIS Volck Madsen, Aalborg, dør.

6. PÅ Samrådsmødet præsenterer et fælles arbejdsudvalg et udkast til et idékatalog om det folkelige arbejde og fællesskabet i mindretallet. Det skal lette adgangen for nye medlemmer.

8. DR1 er nu også optaget i Kabel Deutschlands digitale net, efter at TV2 allerede var det i længere tid. Indtil nu kunne DR1 kun modtages analogt, skriver vor avis.

9. SSF-medlemsbladet KONTAKT skriver, at SSF har sendt en lykønskning til Folketingets nye formand Pia Kjærsgaard. GRÆNSEFORENINGEN har åbnet op for økonomisk støtte til længere ophold på sønderjyske højskoler for unge danske sydslesvigere, skriver vor avis. WOLFGANG Dibbern, Løgumkloster, dør 72 år gammel.

10. DUBORG-Skolen i Flensborg dimitterer 88 nye studenter. VOR avis skriver, at Dansk Forfatterforening afrrangerer workshop for 25 forfattere, illustratorer og oversættere på Jaruplund Højskole i uge 41, også med sydslesvigsk deltagelse. EN NY radiostation på Sild, Sylt Funk, har fået sendetilladelse på FM (UKW) og vil også sende på dansk og frisisk, skriver vor avis. WILHELM Thygesen, Flensborg, dør 86 år gammel.

11. VOR avis skriver, at både kabeludbyder Kabel Deutschland og Danmarks Radio er interesseret i flere danske TV-kanaler i det slesvig-holstenske tv-net, og at SSF gerne vil arrangere møde for parterne. DE første ferie børn sendes af sted til Danmark – nu i bus.

12. LANDDAGEN i kiel kalder til åbent hus, 15.000 mennesker kommer, og blandt udstillerne er også det danske mindretal/ SSF.

13. VOR avis skriver, at deltagerne i en uges familiehøjskole på Jaruplund Højskole var gode til at „finde Suydslesvig“, små som store.

14. TINE Bruhn, New York, dansk sydslesviger og jazzsangerinde, giver koncert

med sit band på Flensborg Bibliotek.
GERT Buntkowski går på pension som pedel ved børnehaven og skolen i Drage/ Frederiksstad.

15.
ANKE Petersen, Nibøl, dør 77 år gammel.

16.
DET nye Sydslesvigudvalg er udnævnt og mandaterne fordelt efter forholdstals-valgsystemet: Kim Andersen (V), Martin Henriksen og Søren Espersen (DF), Christian Rabjerg Madsen (S) og Christian Juhl (EL). Undtagen Kim Andersen er de alle folketingsmedlemmer. To DFere og ingen fra LA – det overrasker mange, der troede, at de fem største partier i Folketinget altid er repræsenteret i udvalget.
HORST Schneider, SdU-forretningsfører i 23 år, går på pension og siger farvel til en stor skare fremmødte ved en reception på Flensborghus.

17.
FOKUS, skoleforeningens medlemsblad, præsenterer et nyt velkomsthæfte, som alle forældre får, og hvor foreningen og de andre foreninger i mindretallet præsenteres.
OGSÅ foreningens introkurser for nyansatte pædagoger og lærere åbnes delvist op også for nyansatte i de andre foreninger og institutioner.
BLADET meddeler endvidere, at Petra von Oettingen er ny dagtilbudschef fra 1. september, hvor hun afløser Birgit Messerschmidt, der efter 42 år på posten går på pension.
OG siger farvel til skoleleder Anne Kämper, Husby, og Helga Light Braun, Slesvig, der begge går på pension.
HANS Jakob Jessen har sidste arbejdsdag på Sønderbrarup Danske Skole.

17.7.-16.8.
MASSER af koncerter i flensborgske

gårde: Flensburger Hofkultur afvikles – også med danske spillesteder.

18.-25.
DANSK Spejderkorps Sydslesvig afvikler sin Tydal Jamborette med deltagelse af 620 spejdere fra hele verden.

19.
AXEL Rachow, Flensborg, dør.

20.
DANSK Alderdomshjem drager på udflugt til Sønderhav.

21.
KULTURMINISTER Anke Spoorendonk fatter ikke, at det ene amt efter det andet skærer i tilskuddet hhv. opsiger aftalen med landsteatret. Hun frygter for teatrets fremtid, siger hun i vor avis.
VOR avis skriver, at SdUs fodboldskole i Slesvig aldrig før har været så godt besøgt: 27 og 32 deltagere på 11-14 hhv. 8-10 år.

22.
VOR avis har besøgt SdUs sommerlejr på Christianslyst, hvor 76 friske børn og unge nyder samvær og alskens aktivitet.
ELFRIEDE og Jens Peter Petersen, Jaruplund, fejrer diamantbryllup.

23.
LANDSKAMP i cricket mellem Danmark og Tyskland på Mikkelsberg. Ty skerne er klart bedre og vinder. På det danske landshold er der tre syslesvigske spillere: Lars Flemming Boldt, Finn Kleisel og Gerrit Müller, alle Husum Cricket Club.
VOR avis portrætterer Inge Baltruschat, Vestre, der netop er fyldt 80 år.
AMI Jessen er udnævnt til æresmedlem af Dansk Spejderkorps Sydslesvig, noterer vor avis.

24.
SLESVIG-Holsten ønsker at sende et mindretalsmedlem til ZDFs (tysk TV2)

medieråd fra sommeren 2016, et af fremover 60 medlemmer. Det bliver formentlig journalist Karin Haug, fri medarbejder hos SSW. For nogle år siden sad Karin Johannsen-Bojsen dér i 12 år. VOR avis skriver, at 66 unge 15-17-årige fra Danmark og Tyskland p.t. er på JUNG zuSAMMEN-sommerhøjskole i Læk og næste uge drager til Aabenraa. Initiativet er udgået fra Grænseforeningen.

25. VOR avis' chefredaktør er traditionen tro taler på Flensborg Gl. Kirkegård ved mindesamværet for de faldne i Istedslaget i 1850. Også i Slesvig og bl.a. i Isted er der mindesamvær, men de er dansk-tyske. HELMUT Handke, Flensborg, mindes i vor avis.

27. OGSÅ danske sydslesvigere er med, da Dronning Margrethe inviterer til omegnsreception på Gråsten slot: Generalkonsul Henrik Becker-Christensen, SSFs formand Jon Hardon Hansen, SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen og vor avis' chefredaktør Jørgen Møllekær, alle med fruer.

28. METTE Bock, formand for Grænseforeningen og medlem af Folketinget, slår i vor avis et slag for, at alle partier i Folketinget bør have sæde i Sydslesvigudvalget for at styrke båndene til det danske mindretal. Martin Henriksen MF (DF) mener ikke, der er grund til at lave om på udvalgets sammensætning men er åben for, at de fem største partier får sæde i udvalget.

29. LITTERATURsommeren i Slesvig-Holsten åbnes – i år helt i danske forfatteres tegn.

30. ØL-GUIDE, hypertog og sproglæring er nogle af de forslag, 66 deltagere i

sommerhøjskolen JUNGzuSAMMEN præsenterer for danske og tyske politikere i landdagen i Kiel.

SSF-organet KONTAKT noterer, at SSF igen har haft gæster: Politiet var til morgenmad med evaluering af årsmøderne, og en stor skare forbundsdags-stipendiater fra hele Europa orienteredes om mindretallet og grænselandet af SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen. Også to vietnamesiske forskere, gæster hos mindretalsforsknings-instituttet ECMI, orienteredes.

I SAMME KONTAKT fortælles, at der nu er gennemført et par familiesprogskoler på højskoler i Aabenraa og Jaruplund, og at de var fuldtegnede.

31. STOR afslutningskoncert for Haaugaards Fiddlerschool i Bredsted: Omkring 130 medvirkende i Flensborghus' gård i Flensborg. LOTTI Wiese, Arnæs, mangeårig SSF-distriktsformand og SSW-viceborimester fik tildelt Sli-fiskernes vandrepokal Den gyldne Ruse, skriver vor avis.

AUGUST 2015

1. VOR avis skriver, at Europarådets ekspertkomite anbefaler tosproget skiltning på steder i Danmark, som har særlig betydning for det tyske mindretal.

3. AARHUS PigeKor, ledet af sydslesvigeren Helle Høyer Vedel, udgiver en CD med dansk musik i Tyskland, skriver vor avis.

4. ULLA Tarko, Flensborg, fylder 70. MARTINA Metzger, Flensborg, runder de 50.

5.
VOR avis skriver, at mindretalsunionen FUEN åbner kontor i indenrigsministeriets bygning i Berlin - i samarbejde med de tyske mindretals arbejdsfællesskab, støttet af ministeriets mindretalskommitterede Hartmut Koschyk. Kontoret bemannes med ungarnstyskeren Eva Adel Penzes.
MORTEN H. Paulsen, Flensborg, dør 46 år gammel.
6.
OVERBORGMESTER Simon Faber er tilbage på jobbet efter sommerferien og er ikke forbavset over, at SPD, CDU og De Grønne er gået sammen om Simone Lange (SPD) som hans modkandidat ved overborgmestervalget i 2016, hvor han også er rede til at genopstille.
7.
FLENSBURGER Hofkonzert-koncerten på Dansk Centralbibliotek med Friend 'n Fellow trækker mange mennesker og spreder glæde.
SVEN Kjems, Gråsten, runder de 95.
- 10.-15.
ECMI, mindretals-forskningsinstituttet i Flensborg arrangerer summerschool på Jaruplund Højskole. 14 personer fra 11 lande deltager. Der betaler selv opholdet, men projektet modtager også støtte.
12.
I VOR avis mindes Grænseforeningen på Bornholm Esther Aaby Dam, Aakirkeby, der døde 98 år gammel.
13.
KIM Andersen (V), der mistede sit mandat ved folketingsvalget, udpeges til ny formand for Sydslesvigudvalget.
VOR avis skriver, at udstillingen med fotografier fra hele verden, taget af Herdis Halvas Nissen, i Slesvig Roklubs lokaler forlænges til sidst i september p.g.a. efterspørgslen.
SdU annoncerer efter en områdeleder for det pædagogiske område som led i organisationens overgang til ny struktur. Vedkommende tiltræder 1. november.
15.
SLESVIG IF har 35 fodboldhold fra Jylland og Fyn på besøg og afvikler mesterskaber for ungdomshold. De 7-13-årige spillere spillede 75 kampe og scorede 267 mål.
I EN reportage fra List Forsamlings- og Kulturhus skriver vor avis, at huset bruges 180 gange om året til møder, kurser og udstillinger. SSFs medlemstal i Listområdet stiger.
- 17.-22.
30 studerende fra Danmark og Tyskland er på sommerskole på Christianslyst for at blive klogere på, hvordan forholdet mellem Danmark og Tyskland har udviklet sig gennem tiderne, et fællesarrangement ved biblioteket og en række universiteter.
18.
KARL-Heinz Wiese, Arnæs, dør 88 år gammel.
19.
VOR avis skriver, at biblioteket vil være mødested for alle. Der indrettes et ungdomshjørne med møblement af paller, kreeret af unge Mads Meng, sammen med Danmarks Radio køres et tema om innovation og iværksætteri, danskkurserne melder om stigende kursisttal, og i et stort indkøbscenter udstilles bogbussen i en uge.
- 21.-23.
DET danske mindretal er flot repræsenteret ved byfesten i anledning af Tønnings 425 års fødselsdag.
23.
SSFs formand Jon Hardon Hansen og fhv. minister Marianne Jelved er hovedtalere på folkemødet på Ejer Bavnehøj, der nu arrangeres alene af Grænseforeningen.

65 konfirmander med ledsagere fra årg. 65-66 mødes til guldkonfirmation i Flensborg Nord.

24.
NIELS Henrik Arendt, Vestjylland, dør 64 år gammel.

25
JÜRGEN Helmer, Flensborg, dør 73 år gammel.

26.
SLESVIG-Holsten vil gerne ind i det nordiske samarbejde, understreger minister Anke Spoorendonk ved møder i Odense og København; bl.a. Nordisk Råd.

27.
VOR avis skriver, at Knudsborg i Flensborg nu får nyt tag. Knudsbrødrene ville ikke vente længere på eventuelle pengegivere, så de har optaget et lån og selv spyttet i kassen. Det nye tag koster 118.000 euro.
ALEXANDER von Oettingen, UC Syd, Haderslev, dansk sydslesviger, repræsenterer nu professionshøjskolerne i Ph.d.-rådet.
KARLA Kröger, Nibøl, dør 88 år gammel.

28.
VOR avis skriver om en legestue for kravlebørn og deres forældre, De Små Atelier, som menigheden i Slesvig har taget initiativet til.
PETER Schapal dør.

29.
SSWs formand Flemming Meyer siger på et SSW-distriktsmøde i Skovby, at han - som dansker - ikke er indforstået med Danmarks håndtering af flygtninge, når "målet øjensynligt er at behandle flygtninge så dårligt, at man håber, de tager et andet sted hen. Det er ikke udtryk for international solidaritet".
VOR avis skriver om et forskningsprojekt, hvor ph.d. Merete Bo Thomsen be-

lyser de danskes vilkår i tyske landsbyer i Sydslesvig 1920-1945.

29./30.
DET danske mindretal og de andre mindretal i Mindretalsrådet er med, da ministerierne i Berlin åbner deres døre for publikum.
VIKINGEFØRENINGEN Opinn Skiold indtager arealet ved Danevirke Museum og viser publikum, hvordan vikingerne levede.

30.
AFSKEDSGUDSTJENESTE for pastor Mathias Skærved i Tønning, der efter syv år i Ejdersted tager nordpå igen.

31.
BØRNE- og undervisningsminister Ellen Trane Nørby er på officiel tiltrædelsesbesøg hos det danske og det tyske mindretal i Flensborg hhv. Tinglev. På Flensborg rådhus drøfter hun med overborgmester Simon Faber bl.a., hvordan man kan få gang i fjordsejladser mellem Danmark og Tyskland igen.
RENATE Schnack, ministerpræsidentens mindretalskommitterede, indbyder Klaus Zillikens fra udenrigsministeriets Nordeuropa-referat og William Boe fra ambassaden, begge Berlin, til at kigge nærmere på projektet Mindretalenes Hus i Flensborg og viser dem rundt.
SAMME dag orienterer SSFs generalsekretær Jens A. Christian Region Suddanmarks Udvalg for dansk-tysk samarbejde om mindretallet og det grænseoverskridende samarbejde set med mindretallets øjne.

SEPTEMBER 2015

1.
ANNA Kaapke tiltræder som ny FSJler (frivilligt socialt år - kultur) på Dansk Generalsekretariat i Flensborg.

2. PÅ mødet i Det Sydslesvigske Samråd drøftes fortsat en ny samarbejdsaftale. Største uenighed hersker mellem SSF og skoleforeningen i spørgsmål om SSFs tilsluttede foreningers mandater i Samrådet og samrådsformandens status m.h.t. repræsentation. I VOR avis præsenterer Aktivitetshuset i Flensborg sit nye kursusprogram. Huset har eksisteret i nu 25 år.
3. VOR avis skriver, at Dansk Folkeparti har bedt regeringen undersøge, hvordan danske sydslesvigere, selv om de ikke er bosat i Danmark, ved en særrregel kan søge dansk statsborgerskab. PÅ SSFs medlemssider KONTAKT mindes SSFs formand Jon Hardon Hansen og SSFs generalsekretær fhv. biskop Niels Henrik Arendt, der døde 64 år gammel. SYDSLESVIGs danske Kunstforeningen og Nordisk Informationskontor åbner en udstilling med tre danske og tre tyske kunstneres glaskunst. VOR avis skriver, at der er rundt regnet 550 nybegyndere i de danske skoler i Sydslesvig mod 533 i fjor. VOR avis præsenterer Johannes Lausmann, der som Duborg-student og soldat i Gardehusarregimentets Hesteeskadron i Slagelse er med til at eskortere regentparret på deres officielle besøg i Aabenraa kommune den 4. september.
4. SØREN Espersen trækker sig som DF-medlem af Sydslesvigudvalget, melder vor avis. Ny er DFs Merete Dea Larsen.
- 4./5. GRÆNSEFORENINGEN og SSF arrangerer brainstorm-møde i Aabenraa. Deltagerne drøfter nytænkning af venskabsforbindelserne.
5. DANSK Skoleforening indvier Karlsson Vuggestuen i Slesvig med plads til 40 børn i alderen 0-3 år. SSF Egernførde arrangerer familietur til Djurs Sommerland.
6. NIKOLAUS Marxen, Stenfelt, dør 81 år gammel.
8. FLYGTNINGE strømmer til i mangetal, og også mange fra det danske mindretal involveres i frivilligt hjælpearbejde. Dansk Spejderkorps Sydslesvig arrangerede således sammenkomst for børn og unge flygtninge på Tydal, skriver vor avis. UVE Piepgras går på pension som pædel ved Bramstedlund Børnehaven og Medelby Skole. BIRGIT Bippert fejrer 40 års arbejdsjubel i Union-Bank i Flensborg.
10. SSFs medlemsblad KONTAKT skriver, at Det lille Teater Flensborg har startet sin 50. sæson. PÅ Dansk Generalkonsulat i Flensborg knuses ruder – formentlig en anonym protest mod Danmarks rolle i den aktuelle flygtningekrise. ELFRIEDE Bastiansen, Hanved, dør 89 år gammel.
11. SVEND Andersen, professor i etik og religionsfilosofi i Århus, udnævnes til Ridder af Dannebrog.
12. ÅRSMØDE på lejrskolehjemmet Vesterled i Haurvig på Holmslands Klit. Hovedtaler er SSFs 1. næstformand Gitte Hougaard-Werner. PÅ Kystsantoriet i Hjerting fejres 100 års jubilæum. Mange sydslesvigske børn har gavn af rekreationsophold her gennem sundhedstjenesten. FOKUS, skoleforeningens medlems-

blad skriver, at Kristina Sukatus er ny formand for driftsrådet, efterfølger for Niels Nielsen.

STEFFEN Lange, sydslesviger og chefredaktør på Midtjyllands Avis i 21 år, går på pension ved årets udgang, skriver vor avis.

15.

VOR avis skriver, at Oliver Gröpper, Flensborg, har trukket sig fra Union-Banks tilsynsråd grundet arbejdspress i firmaet derhjemme.

WILHELM Benecke, Flensborg, dør 78 år gammel.

15.-21.

BIFFERNE er i gang igen i Sydslesvig. Flensborg-Biffen, Slesvighus-Biffen og den nye bif på Husumhus viser Ole Christian Madsens film Steppeulven.

16.-19.

DEN grænseoverskridende litteraturfestival afvikles nord og syd for grænsen med Nordisk Informationskontor som hovedarrangør, bakket op af Sydslesvigudvalget, Foreningen og SSF og mange flere.

17.

SSF-organet KONTAKT skriver, at Skovlund Danske Børnehaven vandt Spil Dansk-koncerten med Lasse Lulu og Den lyseråde Hest 15. oktober.

18.

FREM til 4. oktober udstiller de to sydslesvigske kunstnere Inga Siegel, Odder, og Hans Clausen, Skørring, i Odder. FLYGTNINGE i massevis også i Flensborg. Dansk Sundhedstjeneste meddeler via vor avis, at pedelboligen ved Dansk Alderdomshjem nu sættes i stand, så flygtninge kann flytte ind.

WILLI Clausen, Sønderløgum, fylder 90 år.

KJELD Landin Thomsen, Herlev, meddeles død.

UWE Bruhns, Hamborg, dør 78 år gammel.

19.

JOURNALIST Mette Fugl fortæller om sit liv på et møde i Flensborg, tilrettelagt af SSF/ SSW Flensborg og Flensborg Danske Journalistforening.

TV SYD genoptager Den store Strikedyst, og blandt deltagerne er Rebekka Drewes fra Flensborg.

KLAUS Pløen, Slesvig, runder de 60.

19./20.

SSF Husum amt drager på weekendtur til Lolland-Falster.

21.

DIETER Seidler, Flensborg, dør 65 år gammel.

22.

VOR avis skriver, at Alexander von Oettingen som UC Syds nye prorektor vil videreudvikle det grænseoverskridende samarbejde universiteterne og andre imellem.

23.

LARS Kofoed-Jensen, Haderslev, bliver ny direktør og Anders Molt Ipsens efterfølger, oplyser skoleforeningen.

JAZZ på Flensborghus-sæsonen indledes med Thomas Clausen & Blue Rain. Arr.: SSF & SdU.

24.

10 ÅRS-dagen for Mindretalssekretariatet og et mere formaliseret Mindretalsråd markeres med en parlamentarisk frokost i Berlin, med bl.a. forbundsregeringens mindretalskommitterede Hartmut Koschyk.

SØNDERJYLLANDS Symfoniorkester giver koncert med Andreas Delfs som dirigent og pianisten Gerhard Oppitz i Flensborg.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at Helmut Werth, Tydal, er genvalgt som landsgildemester for Sct. Georgsgilderne i Danmark og Sydslesvig.

KONTAKT skriver, at Anna Lise Dumstrei, Aventoft, er død 71 år.

24./27.

SSF Egernførde arrangerer familietur til Lolland-Falster og Møn.

25.

DANEVIRKE Museums 25 års jubilæum fejres med en reception, som bl.a. Folketingets formand Pia Kjærsgaard og landdagspræsident Klaus Schlie deltager i, samt en udstillingsåbning.

VOR avis skriver, at et enigt Sydslesvigudvalg i høringsen op til revisionen af Sydslesvigloven har meddelt, at man ønsker en udvidelse til syv medlemmer, så flere partier kann være med.

ANTONI Andresen, Tønder, dør 79 år gammel.

26.

PÅ SSWs landsmøde vælges gruppeformand Lars Harms som ny spidskandidat ved landdagsvalget i 2017. Anke Spoorendonk genopstiller ikke. Flemming Meyer genvælges som formand. De delegerede mener stort set alle, at SSW bør blande sig i debatten i Danmark, også når ikke man er enig.

DANSK Sundhedstjeneste fejrer 70 års dag med en sensommerfest i haven bag sundhedscentret. Også pensionister og pårørende er velkomne.

SSF i Arnæs fejrer 70 års dag.

SLESVIG-Ligaen afvikler sit landsmøde på Jaruplund Højskole og diskuterer fremtiden: Lukning eller fond?

PETER Schaufuß-balletten optræder med The King på Flensborg teater. Flot fremmøde. Arr.: SSF.

27.

DANSKE og tyske menigheder og kirkefolk indvier en ny dansk-tysk salmebog i flensborgske Mariekirke.

28.

HAARY Heide, SSW-byrådsmedlem, vælges til 2. stedfortrædende borgerforstander i Slesvig.

GERD Pickardt, Harreslev, fylder 75 år.

29.

EFTER uger med negative skrivelser i pressen trækker Carl Holst sig som forsvars- og nordisk minister. Han efterfølges af Peter Christensen.

SYDSLESVIG får sin egen sang. Kirsten D. og Finn Jørgensen fra Køge har skrevet den, betalt med vindermidler fra sidste års Spil Dansk. Præsenteres på Flensborg bibliotek.

30.

ET nyt "grå guld"-dialogmøde, denne gang i Flensborg, arrangeret af SSF Flensborg By og Aabenraa Grænseforening. Ingrid Davidsen og Rita Jespersen fortæller.

VOR avis skriver, at Grækenland lukker otte skoler hos det tyrkiske mindretal i landet.

FOLKETEATRET spiller Dig og Mig – Putting it Together på Flensborg teater. Arr.: SSF.

OKTOBER 2015

1.

KIM Andersen, formand for Sydslesvigudvalget, og MF Jan E. Jørgensen, begge Venstre, har bedt regeringen checke juridisk, om danske sydslesvigere kann blive danske statsborgere – vel at mærke ved at blive boende i Sydslesvig. Politisk er der flertal for det, ved SSF, der har taget initiativet, efter at loven om dobbelt statsborgerskab blev vedtaget tidligere på året.

VOR avis skriver, at Grænseregionsforskningsinstituttet i Sønderborg skal nedlægges som institut under Syddansk Universitet. Et nyt Center for Grænseregionsforskning oprettes, men det arbejder på anden vis og med færre medarbejdere.

FRITIDSHJEMMENE under SdU skifter navn til børne- og fritidshuse.

SLESVIGSK Kreditforening flytter fra Harreslev til Flensborg.

MANDAGSBORDET i Borgerforeningen i Flensborg fylder 25 år.

Anna-Lise Bjerager tiltræder som ny kommunikationschef og Grænsen-redaktør i Grænseforeningen.

GUIDO Petersen, Flensborg, tiltræder som SdUs nye pædagogiske områdeleder.

VANDERUP-Jørl SSF og VUF har koncert med Phønix og Sangka, kinesisk guzheng-spiller.

FLENSBORG Bibliotek åbner et ungdomshjørne, møbleret med palle-møbler af Mads Meng.

ERIK Leth, Kobbermølle, runder de 70.

HANS-Christian Böwes, Jaruplund, dør 66 år gammel.

2.

MIKKELBERG og Margaretha Erichsenstiftelsen udstiller værker af den frisiske ildsjæl Marie Tångeberg frem til 15. november. Fuldt hus ved åbningen.

3.

SSF og Landsteatret inviterer til forestillingen Skylight med bl.a. Kurt Ravn i Flensborg.

ALWINE Bracke, Hørup, fylder 80.

4.

ERICH Hauck, Kejtum, dør 73 år gammel.

5.

PRINSESSE Benedikte gæster A.P. Møller Skolen i Slesvig.

6.

AKTIVITETSHUSET i Flensborg runder de 25 og fejrer det med åbne værksteder for alle og en fest for indbudte.

7.

BORGERFORENINGEN satser på at få fat i yngre medlemmer, oplyses på generalforsamlingen af formand Ruben Fønsbo.

8.

På skoleforeningens fællesrådsmøde konstateres, at det går godt for foreningen; en stabil tilgang til dens sko-

ler og børnehaver er sikret. Foreningen råder nu over 459 vuggestuepladser.

FUEN, mindretalsunionen, har nu delekontor med Slesvig-Holsten i Bruxelles, skriver vor avis.

KONCERT med Sønderjyllands Symfoniorkester og dirigent Shao-Chia Lü i Flensborg. Men alt for få publikummer. Arr.: SSF.

125 seniorer mødes til efterårsfest på Flensborghus, indbudt af SSF Flensborg By, Humanitært Udvalg og Gammles Værn. Og med visesangerne Mette og Børge Solkær og Søren Iversen.

SSF Flensborg amt og GF kreds 20 bekendtgør, at de sammen i april drager på studietur til Alsace/ Elsass.

8.-12.

DANSK-tyske kulturdage i Harreslev for mindretal og flertal.

9.

DET danske mindretal deltager i Kulturturnatten på Christiansborg med en flot ny udstilling, informationsvillige fra en række sydslesvigske organisationer og institutioner, med Lærke og Jannik og deres musikalske indslag og Skoleforeningens unge Sydslesvigmænd. Blandt gæsterne den aften er kulturminister Bertel Haarder.

VOR avis skriver, at Dansk Forfatterforening er samlet til en uges seminar på Jaruplund Højskole, bl.a. med Egon Clausen, der mener, mindretallet bør have en nytteværdi for danskerne.

UNION-Bank i Flensborg kan fejre 140 års fødselsdag – men gør det ikke; giver til gengæld penge til Praxis ohne Grenzen.

AKTIVITETSHUSET i Flensborg fejrer 25 års jubilæum med åbne værksteder og en fest. Kulturminister Anke Sporendonk opfordrer folk til et personligt, givtigt møde med flygtningene.

SLESVIGSK Kreditforening er flyttet fra Harreslev til Union-Banks baggård og holder åbent hus.

9.-12.

DANSK-tyske kulturdage i Harreslev – bl.a. med udstilling af Kim Olesen og Viggo Bhrnsen-Jensen – og økumenisk gudstjeneste i den danske kirke.

10.

FOKUS, skoleforeningens medlemsblad, skriver om 53 skoleelever fra fem skolers 5./6. klasse, der var til 10kamp på Lyksborg historiske værksted, og at bandet Loveless, Frimer & Poulsen har givet koncert for sydslesvigske 9./10.-klasser. Elever på Husum Danske Skoler har sat gang i et anti-mobningsprojekt. Frederiksstad-Orkestret har 10 års jubilæum. Børnene og de voksne medlemmer har givet 70 kroner i de 10 år.

10.-16.

SPIL Dansk i Sydslesvig – koncerter og anden musik mindst 13 steder i landsdelen. I Slesvig starter de op med en forrygende koncert med Per Chr. Frost. I Flensborg lukker de ned med alle tiders koncert med Simon Glöde, Erica Dime og bandet Helgen. De to førstnævnte drager dagen efter til udvekslingskoncert i Odense, idet SdU og spillestedet Kansas City er indgået en samarbejdsaftale.

11.

UWE Knudsen, Flensborg, dør 79 år gammel.

12.

GRUNDET efterårsferien i Slesvig-Holsten har Spil Dansk-komiteen i Sydslesvig tyvstartet en uges Spil Dansk-arrangementerne allerede i dag og frem til 16. oktober, mens man i Danmark først går til den fra 29. oktober. Bl.a. med en fælledskoncert for skoleelever på Søndertorv i Flensborg, men andre koncerter følger: På Alderdomshjemmet, på Generalkonsulatet, i Volksbad m.m.

DANSKE Herta Wulff fra Flensborg er blandt modtagerne af Queisser-prisen

for engageret og ulønnet indsats over en årrække.

13.

VOR avis skriver efter et møde i landdagens friserudvalg, at friserrådet ønsker sig en afbureaukratisering af tilskuddene fra Berlin og Kiel.

14.

FORFATTEREN Kristian Ditlev Jensen holder foredrag på centralbiblioteket, indbudt også af SSFs Humanitære Udvalg.

15.

VOR avis skriver efter et møde i Samrådet, at den ny samarbejdsaftale for Samrådet tager en sidste runde, inden den efter planen skal vedtages på et møde 3. december. På mødet drøftedes også de høringssvar, rådet blev bedt om at aflevere i forbindelse med en revision af Sydslesvigloven.

SSF-bladet KONTAKT skriver, at Banditterne fra Egerneførde Børnehaven vandt konkurrencen om lanterneoptogsplakaten.

JØRGENSBY-Skolen i Flensborg fejrer bygningens 50 års dag med bl.a. en modeopvisning med moder gennem tiderne.

16.

VENDSYSSEL Teater og Folketeatret indtager scenen på Flensborg teater med Parasitterne, indbudt af SSF.

FORFATTEREN Kristian Ditlev Jensen gæster Flensborghus med et foredrag. Han opfordrer sydslesvigerne til at sende ham et godt citat, idet han er i gang med at skrive en Sydslesvig-bog: mail@kristianditlev.com

17.

VOR avis skriver, at Janne Brückner og Ida Tode, begge 14, har været i to ugers praktik hos landdagsmedlem Jette Waldinger-Thiering.

20.
JØRGEN Kühl, Slesvig, runder de 50.

28.
DET grå guld mødes i Bolderslev – med Hans Uwe Harck fra SSF Flensborg By og Peder Damgaard fra Aabenraa Grænseforening som indledere omkring „Her er mit liv“

NOVEMBER 2015

7.
SSF indbyder til borgermøde i Sønderbrarup om mindretallets udvikling eller afvikling. Det er et led i samarbejdsprojektet med Landsbyhøjskolen i Danmark.

10.
HISTORISK Samfund Sønderjylland – Sydslesvigkredsen arrangerer debattmøde på Jaruplund Højskole med emnet Hvem og hvad er det danske mindretal i dag?

13.
SSW og Nordisk Informationskontor arrangerer en konference om Nationale Mindretal i Norden i Flensborg.

14.
SSFs landsmøde afvikles i Husum med omkring 200 delegerede og gæster.

27.
EFTER mere end 40 år ved skoleforeningen tager folk afsked med børnehave- og fritidschef Birgit Messerschmidt ved en festlig sammenkomst på A.P. Møller Skolen i Slesvig.

INDHOLDSFORTEGNELSE

AKTIVITETSHUSET	139
BANGLADESHKREDSEN – DANMISSION I SYDSLESVIG	197
BORGERFORENINGEN FLENSBORG	232
CHRISTIAN LASSENS MINDEMUSEUM	209
DANEVIRKE MUSEUM	59
DANMARKS-SAMFUNDET	254
DANSK CENTRALBIBLIOTEK FOR SYDSLESVIG	172
DANSK HUSFLIDSKREDS SYDSLESVIG	237
DANSK KIRKE I SYDSLESVIG	185
DANSK SKOLEFORENING FOR SYDSLESVIG	156
DANSK SPEJDERKORPS SYDSLESVIG	142
DANSK SUNDHEDSTJENESTE FOR SYDSLESVIG	180
DANSK VOKSENUNDERVISNING I SYDSLESVIG	168
DEN SLESVIGSKE KVINDEFØRENING	210
DET LILLE TEATER FLENSBORG	150
DET SYDSLESVIGSKE SAMRÅD	241
DSH FORENINGEN AF AKTIVE KVINDER I SYDSLESVIG:	212
DUBORG-SAMFUNDET	171
DF SYDSLESVIG	153
FLENSBORG AVIS	198
FLENSBORG DANSKE JOURNALISTFORENING	204
FLENSBORG KIRKEHØJSKOLE	192
FLENSBORG Y'S MEN'S CLUB	193
FORENINGEN NORDEN SYDSLESVIG	223
FRIISK FORIINING	244
FÆLLESLANDBOFORENINGEN	207
FØDERALISTISK UNION AF EUROPÆISKE FOLKEGRUPPER	252
GRÆNSEFONDEN	256
GRÆNSEFORENINGEN	249
HARRESLEV AMATØRSCENE	235
HISTORISK SAMFUND SØNDERJYLLAND - SYDSLESVIGKREDSEN	233
JARUPLUND HØJSKOLE	162
J.C.MØLLER-FONDEN	248
JUL I SYDSLESVIG 2015	58
KOBBERMØLLE INDUSTRIMUSEUM	259
KRIGERGRAVSTILSYNET	265
KVINDEGRUPPEN	239
MANDAGSBORDET	263
MENIGHEDERNES BØRNE OG UNGDOMSARBEJDE I SYDSLESVIG (MBU)	193
MIKKELBERG – NORDISK CENTER FOR KUNST OG CRICKET	217
MINDEORD:	269
MINDRETALSRADET	257

NORDISK INFORMATIONSKONTOR I SØNDERJYLLAND/ SYDSLESVIG	219
OBERST H. PARKOV'S SYDSLESVIGPRIS 2015	55
REJSEKONTORET	164
SCT. GEORGS GILDET/ FLENSBORG GILDET	147
SLESVIG FOLKEKOR	236
SLESVIGSK KREDITFORENING	214
SPROGFORENINGEN I SYDSLESVIG	228
SSW FLENSBORG BY	126
ST. KNUD SGILDET FLENSBORG	224
SYDSLESVIGS DANSKE KUNSTFORENING	229
SYDSLESVIGS DANSKE UNGDOMSFORENINGER	133
SYDSLESVIGS FOLKEUNIVERSITET	179
SYDSLESVIGSK FORENING	27
SYDSLESVIGSK FORENING EJDERSTED AMT	104
SYDSLESVIGSK FORENING FLENSBORG AMT	93
SYDSLESVIGSK FORENING FLENSBORG BY	87
SYDSLESVIGSK FORENING GOTTORP AMT	96
SYDSLESVIGSK FORENING HUSUM AMT	107
SYDSLESVIGSK FORENING RENDSBORG-EGERNFØRDE AMT	99
SYDSLESVIGSK FORENING'S BILLEDSAMLINGSUDVALG	85
SYDSLESVIGSK FORENING'S FORMAND HAR ORDET:	3
SYDSLESVIGSK FORENING'S GENERALSEKRETÆR	5
SYDSLESVIGSK FORENING'S HUMANITÆRE UDVALG	80
SYDSLESVIGSK FORENING'S KULTURUDVALG	69
SYDSLESVIGSK FORENING'S TEATER- OG KONCERTUDVALG	65
SYDSLESVIGSK FORENING SYDTØNDER AMT	111
SYDSLESVIGSK FORENING'S ÅRSMØDEUDVALG	72
SYDSLESVIGSK OPLYSNINGSFORBUND	120
SYDSLESVIGSK SELVHJÆLP	205
SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING	113
SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING HUSUM	132
SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING - LANDDAGSGRUPPEN	121
SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING RENDSBORG-EGERNFØRDE	131
SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING SLESVIG-FLENSBORG	128
SYDSLESVIGUDVALGET	251
TEMAARTIKEL I.	10
TEMAARTIKEL II.	20
TEMAARTIKEL III.	25
TORS DAGSKORET	236
VALSBØL OG OMEGNS FOLKEDANSERE	238
VÆRESTEDET	84

